Til konges Danske Hofrätt, i anledning af anordnen uti N:o 16 af Åbo Tidningar för innevarande år (1798)

Hvilka äro de hinder som hafva kommit emot idogjort?

Om att lant-män för sommaren måda hos allmogen hålla spannlagen hinna vanligt, at andra medel vid tagas till vinnande af svårmåga om tillåto hålla den mera ock lättja fullo anbetalas som af lifvets nödtorft ock hafva aldrig finnas hindring, utan i mödan vänd, at andra det arbete Gossene hvarmed hans förhållande som fod sig ock sin arbetsman, så kommit ej mägen till svårmåga natande drift, som handgrepligen afvantyga honom, at en Gammal bondman som i ganom sitt arbete hafvat sig en mot Kong hafvan at hjälpligan lif, under som i ganom hattja blifvit fonsatt, i den obehagliga nödvändighet, at sedna sin lifs bevarning af naturlig föda ock måste för at ej svälta till döds, gripa till omänlig föda af Mäss, Mäs, hugg ock Ormung.

Ett så widstruckt hand som Olow Danstandsmed

304 tunnor om året, ock 304 dagar vore tom, det vi fan sig sjelf för hvanja vaktmedborgare skuld en Gammal bondman förlorat, då han i så många dagar var förlustig sin hust ock kval, som kan utrustat med mat ock fourage, till en aftu flera mäls resa flera dagars skutning på stullat, ock skulligen hamnesan med en af vako ock hyllani utmatad kroge, allan köro till ock med ignom slad handtering så medtagna hast at flera vaddor

Finland belägit under ett hårt klimat, han
endast 4 månader tid att arbeta, till insamling för
föda för folket som där, till 8 månader förbrukning, för dem
som äro nu nogo kommende som omhändertagande för att rätt
administrera, och Rorbruukarne äro endast försatta
i tillfälle att möjligen kunna draga nytta af sitt
arbete, men de av Gemeinmand bruukarne äro tvungne
att minst 3:del af årets belopp sig på landsvägar med
fånad arbetare som dragare, för att äfvi Finnarne
forslägen fri af kostning och skattebrev af hemta nödigt
salt, skinn, tobak och gemeingare medmera, de kan
blott afhämta hvad arbete med afkonda dragare,
kan förskaffas ägg ädar och dyl. — den minsta
delen af Finland gemälla till skogsgrunden men
och så bestämt ädarbruket dåmonkning ett så an-
fantligt tillväxande af det nästan ej kan förbattras
Kvitis. Pungaaitis, Loimojoki, Poihis och Ilmo Rotu
som hafva tillfälle att utfutta finanskläppningar
hvad är ida dessa ädar väl hållna, och hvad är
fruktig väl mägen hafva ida i allmänhet dåbe ädar
inne så hafva de ej hällan mer än 6 à 8 mil till
Finnarne de de äbnige af hundrat rödna minst
12 och så långt till 50 mil, minan de med fruktig

förnöjsamt i tillfällen att af sitten så vanna, hvad
fall de ägnuntan av arbetande vanalfa till för-
tofraan, de hava ej sen fri i stånd att kunna försälja,
hvad han utöfver sitt hushållsbehof kan åtåt jordan
frambringa, det nätan vibrelignar inkat, att hafva
mägna kunna dag till allfälle, man tillida nogo
mitt rafa dram och lida lärgt till bondat, innan
dana rög och till gemingar förvandlad hafva
ägg utfattning av fälvet av hushåll fadelig
fjällen för pänsa och bästa delen af Finland bord
bruk och dorjet.

De flaster af kromo och Rätta Gemman äro
anfagna till Ryssen beställningar så för civile som
Militaire tjänsta mäm, dessa beställningar sätt
de av hushållsdelig tänga, man de gängna fall
vana gamdan till mantan, men äldre och yngre
forfattningar kunna tillfälle till sådana mäb-
bruk som i sistone mon betäningar den Rätt-
skyldiga med kunga rafor och flugmingar af
ränta gensindlanna, blott för att afbringa be-
talnan hogar betal ning av mandragängan

[illegible] med hage och [illegible]
304 tourer om året, och 304 dagar vara tour, det vi-
sar sig fälf för hvarje vältandt medborgare, hvad
av Gemmand bruknan förlorar, de han i så mån-
ga dagar av förlustig sin hust och kval, som fall
utnyttat med mat och fourage, till av aftan flera
mitt rafa flera dagars skötning gå stullat, och
flutaligen hamrafan med av vako och fyllani af
mattad kroge, allan kåno till och med ägnom slad
handtering så medtagna hafa at flera vadar —

utstadan, varmed gör många så för sin skuld
dagsverken på landsvägen och utvattna skogtunna
hvars styrelse nogsamt behöfves till jord brukets
rätta bör man betänkera hvad storfäl med vat
för en anbetan så för honom sjelf som det hus
vå han av egen nu minder allan storna ra,
bondens enga kost måste vara grundvaron vå hus
under att hemma vara under anbata kan utog
sig med magol sura, kokmat till och med utan
bröd, för hästen måste så resan vara utminstom
hö, om ej hafra, så samt han ej skal alvarligt blifva
till anbata ovänlig, när vå många resor skall gö
ras av hätt utlugit med hvad kraft eller an
tal kan skötas; vintra köraslan i finland och fö
forsamla med hemmanbrukat, at om de för
summas av åkerbrukat i och med det samma
vanhet det.

Om den skatt skyldiga undersåtar borde al
hvad onödig och alogtig kunga som åkan det utage
och förbittran det behövd, varra under rost, so
till exempel allra ägbordstammar till anlalat gö
ra anfraiga uti at han, det motan och anda

Publique

Publique sammankomster hvilka town vid skänkning
och ägbordsmän utlysai hö ordnogna, vå samlas
20 til 30 personer, och efter flera, hvilka allra så allan
tugn fortäring så för sig som hästar och drängar, sy
lofatta hemmanbrukarna och det vå anbetande folk
i flera dagar utan annan vinst än at hand mat
blifvit förtärd, hans hemåvi utsugit och hans arbete
försummat, det är en av alogtigt tidsvara mot
alla i stäg annan utkomna författningar.

Hvad som därnäst fortsman ägmärksamhet
är den för allmogen nödvändiga skattskyldi, som gå
min stallen i landet utgöras med häst och karl til
304 tourer om året, och 304 dagar vara tour, det vi
sar sig sjelf för hvarje veltmedt medborgare, hvad
en hemmanbrukare förlorar, då han i så många
av dagar är förlustig sin häst och karl, som hans
utrustat med mat och fourage, til en efter flera
mätt resa flera dagars skötning gå stallat, och
slutligen hemresan med en ek vako och hyllari ut
mattad kroppe, allra köra til och med egenom alad
handtering så medtagna häst at flera vardor

Ung, hvilka all tillegt vana at honom hemmadt
frigt at förvärdad transportera och försäljas sin upp
hållning vunnit hans belägen, som dessa nattlight
är honom bättagna, och av sort svåra kost uppå
all handtemma räning, som nyttanlägnan kall
benämd; Ridland han intet mer än Åbo stad
som ej ikkan en fullständig handtemma räning,
allra de övriga städer och tvåringar äro lidvägs
de åkarbrukarna, som någon handtemma, det
til dessa städer för glantrningen anslagna jord,

3.

Publique sammankomster hvilka town vid skänkning
och ägbordsmän utlysai hö ordnogna, vå samlas
20 til 30 personer, och efter flera, hvilka allra så allan
tugn fortäring så för sig som hästar och drängar, sy
lofatta hemmanbrukarna och det vå anbetande folk
i flera dagar utan annan vinst än at hand mat
blifvit förtärd, hans hemåvi utsugit och hans arbete
försummat, det är en alogtigt tidsvara mot
alla i stäg annan utkomna författningar.

Hvad som därnäst fortsman ägmärksamhet
är den för allmogen nödvändiga skattskyldi, som gå
min stallen i landet utgöras med häst och karl til
304 tourer om året, och 304 dagar vara tour, det vi
sar sig sjelf för hvarje veltmedt medborgare, hvad
en hemmanbrukare förlorar, då han i så mån
ga dagar är förlustig sin häst och karl, som hans
utrustat med mat och fourage, til en efter flera
mätt resa flera dagars skötning gå stallat, och
slutligen hemresan med en ek vako och hyllari ut
mattad kroppe, allra köra til och med egenom alad
handtering så medtagna häst at flera vardor

Ewg tycks att billigt vara att honom brännvins
frigt att förwärfwa Transportera och försälja sin upp
lagning wanligt hans behofwe, utan dessutom nöttighet
och honom behöfwe, och att dock twång lagt uppå
all handtwerks näring, som nyttoligare kall
kunnas; Riksrådet hade intet mer än Åbo Stad
som ej ikke är fullständig handtwerks näring,
allra de öfriga städer och köpingar äro lidande
de ökenbenämdas, som några handtwerkare, som
det dem städer för glantsningen anflagna jord

4.

tillfallen för den nådiga förbetänkt man att hafwa Brännwins
brännare, hvilk i öfrigt nog dryga utskylder för
drack att nidkera nu ej okänt, dagligen ansträngelser
visar nogsamt tilgångar, den skattfördelen fördan och
lidan; men hans för hufwud förnämst i handet att
ej sändelse wände den jord som anlingar är under
stadsfälts benämning, allra snart förmodat att
komma, den wanliga ekens, gröda, gräsvad allra för
jad, det blifwa skälrade flera 100:de Brännare i han
det som sålunda äro nibrände och fordra en
flera årig flitig och god ängd, innan de sådan jord
komma i nödigt skick, utöfwer en stor nödwändighet
att uppjälga en så fortfarande skattar, för handt
hållningens i allmänhet.

Det ej igen utgjorde utskäl wid förrättandet
nibrändt är det i belägn de alpdon som så ofta
hinder äkenbrändt, och hvarig mera hundra, att
flera nibrändt är ärad utkrafta; den ville för
hans ville skäl; Ein ju ett mycket, ovan wid mycken
fort besparing af sammanal, ifrån det ena änt
til det andra, hans ej minsta annan utväg än

utstadan, varmed gå många så åkn som ännu
dagsverken på handsvågen och allmänhet ännu
hans styrka nogsamt betjäna till jordbruket; och
utom det man Considerera hvad som fall med det att
för en enbetanke så för honom sjelf som det hela
så hur det nägon av mindre allen stora re-
bondad vägna kost måste vara gundvanor, så hur
under det hemma vanarna enbeta kan ätnäp
sig med magot sätten, kokmat till och med utan
bröd, för hvilken måste så resan vara utmärkt

at bestå sin åkn med hvad han många vagnar för
ut efriat, och när hans enskaffning vid mibvägen
är en ödygtig till utsäda, kan väl ej annan än
illa hänsyning vantas.

Det är i min tanke de för många hinder
som förorsaka en Enklig lidnöjdhet hos landtmä-
nen, men som i genom handtverarna at de för
fattningen hvilka bade till underhållet och vean
ingen brist finnas, Ställa åtvaktigan allmogen
om förmonen at flitigt och väl söka sin jord och
dernäst vägna all möjlig nytta, men vänlig förde
äfven av normal och en stadig bräng, varig nu
den mäta åtvaktigheten vinnas, man så Ent
ve hvad man betagen och beständigt mäna
sig bonden, att de hänger igen i landet belägen
delen, att anbeta så allan så, det han alöingen
vänedan, han blifvan vid sin förnöjelse, det
sakman den verkeliga ägenskaper, se han
man i genom Öfvanhetens försorg borde hal
Så se Gen man benägenhet till Flutten nalmgt
skatt, och i öfrigt behöfver efter Gude och verkli

tag

tag, hvilka all billig hat vara at honom bemedel
gnegnt at förvärfva Transportera och konsulgen sin upp
lastning vanligt hans betagen, som dessa nätligen
än honom betagen, och at dont tvång kagt igen
all handtmanna räning, som yttanligaren Ent
bevisat; Ränland hur intet mer än Abo stad
som ej idkan en fullständig handtmanna räning,
allan de öfriga städer och tvänigen äno lidnöjd
de åkenbenädan, som nägon handtman, den
till dessa städer för glantzningen anstagna jord
bruk med kog, kom, hjuhen, och vatn, dänti finnas
cänge manne i samma mon, att sådant åkenbenäd
fordran det anfrankigt antal enbetanna, som bort
tagen af den handtbenädt, följdenna därmed än
en svår alsättning för handtmanna, hantan
för höjd kogn för det nödiga hjuhsta foder, stad
bonn som enligt det Previlegier, borde föra sig
med stadsmanna näringen, tefven med af
sitt åkenbräd, och han fälnas likat till fatta att
fournera handt, med nödiga och lofliga hjuhtalbe
nen, där ej hunden at efter en tämmo falt

nyttandan att allan annan sätt,
han minta en allan annan, med behållning fortant,
klädan Dalt allan Sokat, att ägodka nägot ej hjuhen
åkn allan äng, att ej fatta äng, att nödiga ej dikan
underhållen; äng så fakan att den en minder för
mögen hjuhmand benädan finga efterskänk
ägg i allan i ej sin enliga nåda ämot det att honom
åladd en vid ägodning vid sitt hjuhman, Ställdman
med nöja för den samma vänedad, samma kost
med Ställd ej tiga åfven de vanliga belämningan

Eng, hvilka all billig hat vara at honom bemedel
gnegnt at förvärfva Transportera och konsulgen sin upp
lastning vanligt hans betagen, som dessa nätligen
än honom betagen, och at dont tvång kagt igen
all handtmanna räning, som yttanligaren Ent
bevisat; Ränland hur intet mer än Abo stad
som ej idkan en fullständig handtmanna räning,
allan de öfriga städer och tvänigen äno lidnöjd
de åkenbenädan, som nägon handtman, den
till dessa städer för glantzningen anstagna jord
bruk med kog, kom, hjuhen, och vatn, där till finnas
cänge manne i samma mon, att sådant åkenbenäd
fordran det anfrankigt antal enbetanna, som bort
tagen af den handtbenädt, följdenna därmed än
en svår alsättning för handtmanna, hantan
för höjd kogn för det nödiga hjuhsta foder, stad
born som enligt det Previlegier, borde föra sig
med stadsmanna näringen, tefven med af
sitt åkenbräd, och han fälnas likat till fatta att
fournera handt, med nödiga och lofliga hjuhtalbe
nen, där ej hunden at efter en tämmo falt

gulten i sina Städer och en del av i Åbo kostar 1½ att
nu mycket stilmed för nu fattig Bondebonden,
som sina tillgångar ej medgifvo att gå ungefär
journa sina behof i staden Åbo, där han nu måste köpa
mycket dyrt rättelighet till, Med ganska lätta ej mycket
samlat han varit hemma mycket lamrets sanna
förmåne, men ej handlade Commercium i Åbo som det
borde i stället 20, 30, 40 à 50 Milars afstånd för att
dänifrån afhämta till Stockholm, hvarest varan
Commercium till Utrikes är etablerad, jag
vill ej rådra ej gå den svårighet, de följande fo
orsaka med dåliga Transporter, som utmattar en
ej allenast hästarna gördenadt, jag finner
redan att all ägarinnan av den lilla jordbru
kare betagen, de kommer hädan, att det till hem
dets sanna förmån, hållas ej handla sitt behof uti
Commercium uti de allägdaste provinser samt
dänjudes lägga den del Commercium etablerad,
lägga underhålla en dylig Magazin beträffande
i Åbo eller i Stockholm, Transport kostnaderna ej det
minder, att gällande uti Commercii betänkande

den mycket observerade vinst, man nu har
av hemmanen betagen och bestämdt mäna
sin bonden, uti de hänger ägor i hemet belägna
delar, att anbetta på allen så, det han alöingna
vänstan, han blifvera vid sin försnäfte, de ha
sakna den verkeliga ägarinnan, av hem
man i gamla Österbotten försorg borde hal
på av Gran mand beräkna till Skatten relaty
Skatt, och i öfrigt behöfva efter Gude och wanlig
lag

exflöning i Stockholm emot finland, vad gäller i Stock
holm som förhållas sig emot det finska forbrukt
mindanna som gör att kronan med mycket för
lust afvärdar brännvinen i Stockholm, och den
flitiga jordbrukaren sådana att fattning som
vord kunde ske med så mycken ostridig vinst längan
ej att handla.

Commercium ej handlad i Åbo men ej i Björneborg
vanligt likvist alltid, med vänt en undantagna
gränsorna vanligt billigare ifrån 12 till 20 procent
och Transport kostnaden till Stockholm lika dyrt
som ifrån Åbo. Kronan har äfven i Björneborg ett
fullgodt Commercium Magazin, som är bort a
renderad emot 3 pr cent, de förnan som vanligt
kunde draga värdelig nytta vara Ulfsby, Aumo,
Eura Åminne, Eura, Kiulo, Säckylä, Raumo, Hvittis
Karkw Tyrfvis, Mouhjärfvi, Pirikala, Kyro, Ikalis och
Saltmola Socknar, hvilka tillsammans tagna äro
den fördrikaste och rikaste del av jordbrukare
i Åbo och Björneborgs Län, man som vanligt afsätt
ning igenom det ansökta ej handlings sättet

gränsarna till allen annat sätt, som
kan mista en allan annan, med behållning i sortant,
Kaffe, Bult allen Socker, att ej gå dåligt vist, hyra
Öfver allen dug, att ej fuska dug, att vara ej dika
mednanna; dag är sådan att vi av en inneva för
mogen Commercii bruka finga efterräning
ej gå i allen i ej en dänlig vänta emot det att honom
ålades av vid ägoting vid sitt Gymnasium, Kullemen
med ej för den summa vänstäd, samma Lärt
med Kulla ej tiga öfver de vanliga belöningar

blifvit för mycket kostsam, då nu 8, 4 à 5 gånger
längre transport nu måste ske och om ej hand-
lingar äro i Björneborg, så ej sannolikt är
mycket att anbefalla gifvare att antingen
medsänna för mycket kostnad och möda att för-
vandla; då nu produkterna undvikligen med
mycket fett och möda tillsmält i sin mulna hvit
för saffra sig inom sommar så till hans hushåll
är ligna utgång, tycker all möjlig billighet för-
drar att han till ej minutran för sitt besvär, det
de dem för mon till godo at få förvadad förvara
de dem för inkomst af sud, man ej, då så utan stu-
dera de som dem utimran gjorde det gröfsta in-
tresse, med stramma vind beräkningar, så hand-
man kal till bortgång i studerande för sin se-
mant, och dåtil journera dem med det för at
förvadla se varan den samstämmen kall an
kaffe, det finska ordsprånet så ej sant: visi vi
ka kusimäkin, sorgarna ograna så hand-
man och så bränt om, sålunda kall det med
hand slutaligen morden at jord bruk.

matta

den matta observationen vinna, man så som
de hvad man betyga och beständigt måste
ske bonden, så de hänga ägg i handel belägna
dalar, at anbefalla sig allan så, det han alöingna
vänskan, han blifvare vid sin förnöjelse, då ha
sakerna den vänskliga ägarinnan, så hand-
man i gamen Österbotten sådana bonde hal
Då så Gjem mand bruka till Plåtna nalmgt
Skatt, och i öfrigt betyga efter Gude och verlds

lag

efter stamningarna man ej dåsutöfvar, blåfor det sådan
lagarna det, at sjuk förgifvar sin inkomst så framt
han med samtin gifvarna om hofvo ej kan å sängjud
vänigarnas sällskap at stort tvång för den skatskyl-
dige ägaren. Ej ägo de bonde stammar, så mån-
ten alla Dammarna komsten af hand namn de vanan
må, bonde under hand förnämdning som hälsa, så
hällas omonstudes, så i Dalarna Stugor, Enigs hus,
alla sådana Skänings sällan som ej gjorde bonden
kostnad, detta så det förhindrat, så framt Gårs

7.

Skälla den gluda kol vana ägangar som ägtspar och
Bjerdna av alsud och vädna stogat at vad se sådt
fattad vinsing besjöda vant hand, vand i kåsla
fruns sälla vilo sig ski folder om friades skamå at
behöfva andra elthämningar om vant lifs bangning, och
så de hängnigsta och knaftigaste medel bona i adtma-
gat som vädra Ruskem handlingarna dest och om
handa kilstonna odoglat i sin handlingar, så
gondrat i samning at foljandes anbefallat.

Det undan nödja landamas hos den nafvedige
bonden fant tänna hemo ej sina till sig nya för
man, at medmänna vinkandes bruka sin gord hjälpa
sjvandan att allan minat fatt, så framt man ej
kan mista av allan annan, med behållning fortant,
Ära Dalt allan Sokat, at ägodes nägot vist hjälp
Ära nan ding, at ej fåta ding at nödiga och dika
medmänna; dag så fåkan at om av minder för
mögen Gummad bruka singa afskäning
ägg å allan, och så ärliga vanda minat det at honom
åladt av vid ägodling vid sitt Gjemman, kullemen
med nöje så den samma vänskaped, dana hos-
nad Eller ej tiga åfran de vanliga belåningar

blifvit för mycket kostsam, då nu 4, 4 à 5 gånger
längre Transport måste ske med oxe och hand-
lingar Enbe i Björneborg, som ej förmådde ut-
minskan at undvika jämväl då vid afkastning
medföranda för mycket kostnad och möda at för-
vandla; Då nu jordbruksdrifva undvikande med
mycken fett och möda hämtat i sin vanliga forst
för Kaffa sig inom sommaren med tillhand hushåll
åtlägna utgång, typer: all möjlig billighet för
ögon lägga. I. A. nämnt som sitt bestämmande, ha

7

ofvan omnämnde tillsyn bagen allra dyrbart som blifvit
af konge Katriotiska och konge Riksens hushåll fullkomligt
tal det fusom besparing och minskan för ägoämnen
kommaden, till sommaren kommann, det än väl nu ut-
mätt som undersökan bröd besparad och kostnad, men
konge Riksens hushåll fick lagat vatten och blott nit
omkanga för allmänt mål, så är numera åtmäg
sig at besondra landshållningen i ett land som
i ringa knuddta utvägar finnas, som sig ensamt
mindre kunligen at anföra, till ofvanskning af så-
mindre vänna medkommen i tamhallen.

En möjligen konge Majt och kronan ägande
lingar af Egenmanna hunde ske i vibe dåtid anla
Magaziner omkring landet, så att en Egenmanna
kan ej hade mer än högst 8 à 10 milen at Transpo
ra sin utkastning som lättligen hunde ske mida
ingen tillåkning i kostnaden för kronan, så hade
jordbrukarne besparat sin dagsvärkan, så för
som hade, som han hunde använda till jordbruk
kan vara sådanligen angelägen at ej kunna mäg
ja av obrukad vid sitt Egenmen, då han måg sig
sälla med sälsam möda så sin Egenmanna till
mägen förvandad, och kostnad kronan af det
näslag hunde hafva, i ganom landt Transporter,

Ga. 14.

efter numeringarna mer ej dåndtöfver, likväl det räcka
lagamma fat, att spisa förgäfves sin inkomst så framt
han med rätta gifva sina oxar ej kan åtnjuta
dänigamom fullt at stort behöfving för den stadtfäl-
diga ägande. Ej inga ägo bönder Nämnor, så mån-
ten alla Dannemän komma at hand namn de vanna
må, hvar under hand förnämdning som hälft, så
hällas omonstäda, och i Dalarna Ringar, Tings hus,
alla sådana Kämnärs hällan som ej äga hondan
kostnad, detta är statt förbindnat, så framt Gös

8.

Djöstädnan samt betjäningen vid Magazinerna, som
hällaligen insatt äganom fällvadna i grisnana, i det
längst ägen i handel belägen vatten, då beskrifva
snägan, vore som fast transportera dessa Egenmänd
hvantil fanna; att då Egenmänd äga hand till i
Hammarkors Ind, Kommen Skalis och Mönsjerhed bona
med nöje at afsöna dessa Egenmänd till Björne-
borgs Kronu Magazin som är medast 6 à 7 mil, dessa
nästa gång de för at i Retoren Kunna förnera sig med
vädjet Kärn, Salt, Tobak med flere kägmanna
varom, emägna bonen hade ej at förgäfves fördel-
la är, man hade hade ägnaom dessa transporter
en gemensam tilgång, som hade det hällant hällan ko-
mma tillbös för resa kostnaden, detta kommen
Comgarn, Rutsjenigen, Boldaten och Reserven som
vanligen hafva gästan, som ingen förtjänst den
de i ganom dessa transporter ämgälla; Vid Hammer-
fors Magazin bonde ej mottagad Egenmänd af
andra än äga decideret affstånd belägna Bönder
äga hundt, och samma torp folgad vid alla andra
kronu Magazin.

En femtiogfyrtan kunna betalana hafva vid nu
varande fall at liquidera sin vanlon, detta efter

blifvit för mycket kostsam, då nu 3, 4 à 5 gånger
längre Transport på mycket sätt och om icke hand-
lingen Enebe i Björneborg, som ej förmodas icke
minskas att underhålla gården och det af kustmin
nedsänka på mycken kostnad och möda att för-
vandla; då nu jordbrukaren undvikligen med
mycken flit och möda hämtat i sin mulbete hvart
för kaffa sig inom sommaren och tillhans hösten
en ligna utgång, hvilken all möjlig billighet för
[illegible] nämnt bör hitbefrias, hu-

8

mantingången det aftan gång behandlat gnid, bonden
det inskränkt, och bestulan på nu vid gifven rätt
och möjlighet genfärdan, som han vann skyldig att
på vid tid befrannan, egen [illegible] anten, och ej tänk
att vanda med magra kazgan Agumentmål ign
nom nu hal kaufsga, på fraant hans tagnana fo
belagan; Nog hvem det vanna naturligaren a
nu räntebetalaren vonn beskatt ud, med genfärdan
hvilda hans jordbruk ut kustan, på som Agumenta
Hö, Brun, Höth, Talg, Mjölk och Ymnlar än med
Ex, 1 st. Gäs, 2 st. ägg och på vidare, som han alt
dynt från torp, hälst de ej innatura kunna gratis
man han räntegifvarna på dan genfärdan fo
fogt än, blifva de ej fruen att befrannan, på ställa
en determinerat och räntekagnan ej kan tänga
honom att vanda handt omkring, allan torp fu
räntan med hontant, allan högsta gnid, som nogsa
innovanda ej kann förstöra många gånger det
räntebetalaren, nuda bara tilgång, ingenting vo
vad kattann, och, att aftan att om tänket medium fo
vandla allan dessa bruk genfärdan som fogt än, o
tillåta räntegifvarna att med den fiserade rätt
innatura afkiquidera sin skatt, allan torp den fan

aftan

14.

Ga.

aftan Mamtingången man ej dundtofsan, blefvo det räntebe-
talaren fast, att fritt förgittan sin inkomst på fraant
han med räntegifvarna om torp ej kan ändamå
vänignaren Fullo att stort bräng för den Statsfogl
digs ägjorna; Ringa ägbonden Mäntnor, lämnä
den allan Damtingskonsten af hvad namn de vanna
må, bonden under hvad förvändning som hälst på
hällas omonstudne, och i Dodna Ringen, Rings hus
allan sådan Mäntings Fallan som ej gjorde bonden
kostnad, detta är skatt förhindrat, på fraant Gorn
vadenbönanda finna förgott, att, fraatsen den Statt
fogdiga ifrån allan de vordningen dymedelst hänfly
tta, och vänofsan allmogen i injägg sådan, man
han ringa egen för att se sig befriad ifrån
en sådan alnglig hat, Enen ingen vänofsan vägra
enforna mattmatiga besvär, på än hans vädnog
fraant gifvit utan att det räkenan detaljerad för
på Ekonsjuts granskan.

Om högst kärdiga Hallskutningen kunde fall
och hällit undvikas, och Gnäbojfvarinnan ej lätad
til sådan Entrepreneurer, som nödan ägga en del av
tan i handat skatt, med en i högsta mätte fram

den angal, att, en Gnommen beräkna, som ej kan
ej visa någon enlig ägodling på sitt hemman,
med ej på tillfälle att lägga utan Magazinet.

Ekonomen räkenbuk är belamd de hänvä
sakliga hinder i jordbruket, men en sådan mängd
minnigen rimon en sällsam skatt, hafva bestulla
att fritt förkasta sin bestofvar med Agumentmål, och
hö, på hägn de ej ut landtmannen, hvem nuda
gnemingen tilgång Agumentmålen än och bördvanna

och mottog oftanstående, varen vänna utdrag hade arenge-
rad, och lika tjänlig till resonnemang som
med sin, med handte ungegå kämning, ganska på
ja mästan ringa grammatik behöfvan skriva
ej med mycket liv och eld, men, allan vår
mot sannerna gå och sofva, mäla lofva sig efterom
ut nemna i sedvänd av sin hög och hal, skenn vens-
kor om änt, och med vår vilden kunde vogs
sant sätta och omtänkt samma Entrepeneurer sin
nen, som utan handte bestämmande sälla utlägg
sig, att vidmakthålla questionerna, samt under
hålla nödvigt mutual gustar till resonnemangs bortkomst,
och som skal mana vårt tillgång vänt hans för
ändrad hand, att till sådan Din-som tillämningarna
val behag, uflemma vår vyskemaste regnedom,
som av ny jordbenukanna vinnagen, och det par
preference mot hälw den öfriga delen av Gum
ga, omvexlad i vanlåw mäta efter sin lö-
gn som lägga, man man av ärningen handte
Exekutionet mannifligt, och kommer under för
nog, man i Avenniga vill man samt sagt —

sagt av, blifva de ej sonen att besvarana, det stalla
av determinerat och Ränta kagenna ej kan tänga
honom att vandra handt omkring, allan lofva sin
ränta med Contant, allan logsta grit, som nogsam
innovanda av kanna sonstorna mängan det
ränta betalana, under bara tilgång, ingenting vo
val kattana, av, att aftan at omtänkt medium fö
vandra allan dåra bruk gensidan som sagt av, o
tillåta ränta ofvanna att med den fixerade mut
innätura afliquidera sin Katt, allan lofva den sam

aftan

flygna, och det ingen den skattskyldiga undersåtan
bekostnad, hvant val vid dåra tillfällen behöfva
gå kåtskan gå den handelag, at i tid och oftidsnytta
sin gifk, man sen efter nu under hög för en courier
kunna med hvilden bönat under tid Amst i
timman, hänå av val detta efterant kämnan
de med en Christnad bongtiga nöthighet, och
en sind moral, att sådant är ganska mintagna
Entepreneurer hufvit, dåvid benådanna hängande
vidmat, och resonna sonstkaffada, så samt den
na arengementet med vedanbönlig försigtighet
och ordning rinnättat.

Att nöth detaljera allan de vordningar som
regnom de nuka och lag kunnedanda samt
mätaren, gångna handtmannen, varen att ämna
av fordningden vidlyftighet, mina ägofta
gran kann finna nogsant, följdenna av de
nal ordsta, och den lägga jordbrukanna sun
vid kämnat, ignorera denna lagstridiga för
hållanda, som hemja av vid Krauda Revisioner
och dåvid inflytande klagomål ägtadat, —

den regel, att, en Grammatik brukana som ej kan
rig visa någon enlig ägodling i sitt Gemman
ma ej på tillfälle att kåna utan Magazinet.

Ekademiet är en bruk av beland de gårsnäd
sakliga hinder i jordbruket, men av så dan mängd
mannigfaldiga reflexer av sällsna karta, som sva bestulla
at finna för kaffa sina behofvan av Agronomat, och
hov, så kjoga de ej ad handtmannen, hvant nuda
gemenga tilgång Agronomatens av och bor vanna

av

i Danigne uttryckning af dåna Wåda och ridjom, genom
åtskillnaden intet almänt i betydelse mot kiedrum be-
märkt utan hellre gifvom åt varan tilgång af för-
vid Agrarmedel som hö, flum och höbingar hafva lie
dato i detta åmne blefvit gjorda vid Constitution-
mte ogrunnyttan som hindrat fullkonderad af
allmänt val, flum 100:de Zapfka 1000:de Stock timmerland
af den böndegafva jord måste ligga obrukad ho
under vatten, blott af det skäl, att en allan flera

10.

den mestafta kommunikelsen, som den utåt mig
forsnda med mycket förnöd af Agrarmedel, emeg
den til bondföda allan utsäda i handelsen af en
fallmäta mid vapt är, det blifvom sålunda no ofrånd
ig följd, att åfvanmet jord bruket kan hafva fram
gång och forkofram, utan magazine minutta en
tingen Publique eller Private, genom i Amerigamla
nor, genomom bruken kunna fumeras, så til bröd
föda, som til utsäda, och som dessa Magazinen med den
torfta vinst för egarne kunna minutta, så mas ej
annat än en ökad vanskaffighet, hem gå fond
fatt, och kunde det med vapt än den belitne tjänst
vid utlämnagen kunde med mycket tal som Entrem
den regel, att en genomom bruken, som i kan
ig wisa mycket ärlig ägodling så att genomom
mä ej gå til fånga at tåma utan Magazinet.

Ekonomisk ärlenbruk är beland de Gutsäg
fakligen hinder i jordbruket, men en så dan minsk
minskan minom en fullstäm tarte, hafva bidraga
at fjäll förhållan som behofvan af Agrarmedel, och
hö, så tjäna de ej at landmannen, genom sådan
genomga tilgång Agrarmedelen än och bör vara

vi Danigne uttryckning af dåna Wåda och ridjom, genom
åtskillnaden intet almänt i betydelse mot kiedrum be-
märkt utan hellre gifvom åt varan tilgång af för-
vid Agrarmedel som hö, flum och höbingar hafva lie
dato i detta åmne blefvit gjorda vid Constitution-
mte ogrunnyttan som hindrat fullkonderad af
allmänt val, flum 100:de Zapfka 1000:de Stock timmerland
af den böndegafva jord måste ligga obrukad ho
under vatten, blott af det skäl, att en allan flera

den mestafta kommunikelsen, som den utåt mig
forsnda med mycket förnöd af Agrarmedel, emeg
den til bröd föda allan utsäda i handelsen af en
fallmäta mid vapt är, det blifvom sålunda no ofrånd
ig följd, att åfvanmet jord bruket kan hafva fram
gång och forkofram, utan magazine minutta en
tingen Publique eller Private, genom i Amerigamla
nor, genomom bruken kunna fumeras, så til bröd
föda, som til utsäda, och som dessa Magazinen med den
torfta vinst för egarne kunna minutta, så mas ej
annat än en ökad vanskaffighet, hem gå fond
fatt, och kunde det med vapt än den belitne tjänst
vid utlämnagen kunde med mycket tal som Entrem
den regel, att en genomom bruken, som i kan
ig wisa mycket ärlig ägodling så att genomom
mä ej gå til fånga at tåma utan Magazinet.

Ekonomisk ärlenbruk är beland de Gutsäg
fakligen hinder i jordbruket, men en så dan minsk
minskan minom en fullstäm tarte, hafva bidraga
at fjäll förhållan som behofvan af Agrarmedel, och
hö, så tjäna de ej at landmannen, genom sådan
genomga tilgång Agrarmedelen än och bör vara

fagt om, vägen de ej finnas att tillfreds
ställa determinerat och Kunde tagas ej den tänga
fomme att vandra landet omkring, allan lösa fi
ranta med Contant, allan lösa gäld, som nogsam
minsvanande är kan ej konstomma mängen det
ranta betalanna, nuden bröd tilgång, niganting vo
mal kattann, nu, att allan at om tänct medium fö
vandra alla dessa bruk genomfiden som fagt är, o
tillåta ranta gifvanna att med den fixerade ranta
imåtura afhiquidera sin Katt, allan lösa den fam

allan

fagt om, vägen de ej finnas att tillfreds
ställa determinerat och Kunde tagas ej den tänga
fomme att vandra landet omkring, allan lösa fi
ranta med Contant, allan lösa gäld, som nogsam
minsvanande är kan ej konstomma mängen det
ranta betalanna, nuden bröd tilgång, niganting vo
mal kattann, nu, att allan at om tänct medium fö
vandra alla dessa bruk genomfiden som fagt är, o
tillåta ranta gifvanna att med den fixerade ranta
imåtura afhiquidera sin Katt, allan lösa den fam

allan

ej kan ej uppgifvas huruvida nu minne tvång gransk-
ning, och allmänligen något för den brotslige, för-
fattningen ämne i detta ämnen granska synnerligt, ut-
komma, men då de ej efterlefvas, kan ej annat
än enligt förslaget vantas, i stället för den famil-
jemor handel tillgrundat, är de ventar den dele-
kembete man fullgjorde sin skyldighetens, det un-
kommer sålunda helt och hållet åtgå grannar kand-
höfdingar och kandmästarna Direkteurer, ut-
nämnanne nogaranhet tillämna, alla kandt-

sämtil åtlagen de i det mid det samma nu minsta en-
bertan från kandmannen, som det ej nyttjas
i tillgång och det måste nyttjas en gång lämn
fitt folk, förut ej utdelat namn i brist av enbetan
det nu bonganen stora kandmanna näringar,
måste practiquen belifva sådan den nu är, näm
gord är lika förmonlig till antägande av Plantag
som all annan, och ännt klimat ej vanns och de
Pykar, man så länge den hade bonganen ej kän
gat att öfvergifva ekan bruket, så måste vi fra
utlänningar fournera att kand vänna egna plan
taningar hunde gifva; eller nu Djöstad bonde f
tillgång på fördelige Djöman, man det de e
betande nannefar, och frykostfälle med glogan
han vad ej det natta Plantagen behöfvad; —
Kalnde är det till äkar bruket uppgjorde nu
hufvudsakelig nödvändighet, att, Bonganen t
hållas idka Plantmanna näring, och gord be
kanna med sitt enbete fåda Plantbonna,
så framt undamålet skall vinnas.

Bränneriet är redan lika hufvudsak
lig för en Gymmanbrukare som brödsäd,

12. 14.

vilkenigen uttaggning af hans mäsdan och indjöm, hvar
ifkomning intet almänt i betydelig mon hindrar be
mätet utan tillåta gifvas en vanlig tillgång af fö
vid Agammanet som bro, flera anförningar hafva till
dato i detta ämne blefvit gjorda vid domstolen
men ej en enstaka hade hundrat fattbondemänt af
allmänt val, flera 100:de tappar 1000:de tals kämmeland
af den bondigaste jord måste ligga obrukbara
under vatten, blott af det skäl, att en allmänt

11

och i så fatta omständigheter då Brännerien kall
tillämpas, af den Agammanet som i grannomen
jord brukanne omtanda fordt och mödan hans
kaffat utan jorden, vore vid ingen kvarn
ej minstanen, än, att den som kaffat Agamma
nalen, sjelfmän hatarne tillåtas att förnöjad til
den mäskjudande bonghetens, hvarmed den hufv
vud sakeliga förmon tillhörande handel, att
examinera en för kvarnen, en kontraktsfäl
fråga, hvarmed bruddanne sålunda i tillfälle
att undanhålla en stal nidare kadnäring, som
med god utfordning gifvas antordentlig sym
ka för åkarne; vid transporten skamfördes, det
jag mäst vil bemälda 15 kamrar af exempel
efter en bemälta timma, hvad det timmer
af kastat, en mänderlig fördman för jordbrä
kanne, den han nu är förlustig, vänjanom
att Plantarna bränna Brännerie och —
kandmannen förbudit att konsälja, den
ena som han så tidt och ofta anmanat att i
synnerhet med hvem kaffa, en jordbrä-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

vanaste Kaufla för mitt fostralen, uppfördes
efter min tanke med tryggande hinder, i
utlofningen af hvad för hufvud sakligen hörde
till Landets styrelse tandrjöt, efterlämnar jag
det mina verdar grannar och goda finnar
at ingifva alla förkaste det jag kunnat en
hindra, jag en ej förlad af utan efter belo
ning, jag lofvar nöjd och glömd i en lite
rär af verlden, men jag skall skälla mig
lycklig om mögen med ofvinnvälmening
blifver anfärd, och jag det önskar, Utgifva
Finlands vördade ädelmodiga Regerare un
gedjet detta efvellstandiga, ehuru fanfärdiga
anförande, och ingifvare aldrig att med tim
vänne, ämne för den skallkyldiga nöd
tänk finna val, hvarke tack sugelse efter a
at unnogan förfynne om nden lefvandiga va
gang, och at alltid lemna gedan vi ved tigasta
grof af nu ingridig vänad, som jemte vare ng
det fordskullelse en vår rikaste belöning, för me

sonnstäm sin vanna ära och vara vi bäst gitta
mer det ofsi nu jordbrukaren ingtta finna
förnöjen, mäm ej detta tvång ighen mä ni och
vara vara förvidare at all vår mödar fonage
det förhoppas, och. Ringa erkänsla bevärt är för
gäfvad, det belöfvar alltid i hjärtan och under fa
ma tvång som jordbrukarnad rättighetar

Till Finlands mäktiga ingifvare

vördnad

vor ökan annan ifyrstad vinst än Landt
mäns vältrefnade

Carl Randafalmelen

hugger han gränsis till för ben. När andre tröska,
eller handtverk, som gifver förtjenst, måste han utföra sin spann
mål. När andre med lian afskära fäden med 1 dagverke,
måste han med handskara använda 2. När andre med tjen
lifaste äter redskap uträtta hvad dera omlanka gifver anledning
till, kan finska Bonden med sin redskap uträtta intet, om han
och får någon underrättelse. När andre emellan slogander
om vären och höbergningstiden upodlar och utvidgar sit jord
ruk, som gör gagn för alla tider, hysel fallen sig finska Landt
mannen med vedjande, som endast gagnar för det året och
demanet förbättrad inkt. Han blir ej mera för mogen mäste
er, än han varit i år; och så idare i flere delar: ja

Svar uppå Kongl. Finska Sällskapets til besvaring utsatte fråga: Hvilka äro de hinder, som fjättra Finska Landtmannens idoghet? och hvilka medel äro de kraftigaste och lämpligaste, at väcka Honom til mera drift och omtanka i sin Hushållning.

1sta Afhandlingen

Om de hinder som fjättra Finska Landtmannens idoghet.

Utan at inlåta mig uti vidlöftiga undersökningar, och uppökra grunder och bevis, dar de icke äro nödige, kan jag med få ord svara, at hindren, som fjättra Finska Landtmannen i idoghet äro 1o Brist på affattning, härrörande af en odräglig förelfvåg, hvarpå måste användas 2 à 4 veckor på hvarje resa. Jordbrukaren kunner således icke utföra den Spannmål, han i annor händelse kunde utur jorden framskaffa, och at framalstra mera än han kunner utföra eller affätta, rov uti hans tycke utan ändamål. 2o Lefnadssätet, hvarigenom den ene af Allmogen ej med något slags handtverk kan förtjena af den andre, som man finner på andra orter, hvaraf Allmogens lofnad är vida skild ifrån större delen af Finska folkets. Et folk, som lefver, så tilsägande, utan behof, förfallen til den medfödda bequamligheten eller makligheten. Detta angår egentligen större delen af Finlands invånare; Men 3o Bristande kunskapen och felaktige inrättningar nästan i alla Hushållningens delar angår hela Finland. Nagot torde jag få anföra til Bevis: Då andre Landtmän om hösten arbeta på at förbättra åkrar och ängar, står Finska Bonden och tröskar. Med andre tröska, huggen han gränsis tills för blir. Nåd andre göra körsor eller handtverk, som gifven förtjenst, måste han utföra sin spannmål. När andre med lian afskära säden med 1 Dagsverke, måste han med handskära använda 2. När andre med tjenliaste åker redskap uträtta hvad dera omtanka gifver anledning til, kan Finska Bonden med sin redskaps uträtta intet, om han ock får någon underrättelse. När andre emellan slåtter och vårsäen och höberguningstiden uppodlar och utrödjar sin jordstuk, som gör gagn för alla tider, hyfsfallen sin Finska Landtmannen med svedjande, som endast gagnar för det årets och klemanet förbättras inket. Ehan blir ej mera för mogen nästa år, än han varit i år; och så vidare i flere delar: ja

sonnstimmar sin vanan mäst och vann de bästa gitta
man. Det ofta nu jordbrukaren nyttan samma
sommar, man ej detta tvång, ej gör mä nu och
vann vann förnibuden ut all vnn mäst sonnagor
til förhöstnat, och. Dirfter äkan brukant för
gafsnd, det belfsan mänd i hitta och under sa
ma tvång som jordbrukaren mäktighetan
Till Finlands rätta ägoskiftes skomma
vibrenge

Hjelfva husel, han bebor, hindrar hans idoghet.

Hvad nu i korthet är anfördt, om hindren til finska Landtmannens idoghet, äro tydlige Axiomer, hvars skärlighet uttryckligen icke behöfver vidare bevisas. Jag vil derföre nu anföra uti

2dra Afhandlingen.

De medel, som äro de kraftigaste och lämpligaste, at värka Landtmannen til mera drift och omtanka i sin hushållning.

Att föreslå botemedel uti et så vidlöftigt ämne, som det är, at omskapa et vidlöftigt Lands hushållning, folkets lefnadssätt, vanor och lynne, utan at hinder skulle nöta ind verkställigheten, är långt och vida öfver en enda Mans förmåga; blåsnad öfverfaller mig derföre vid åtankan däraf.

Men Mine Herrar! Jag hyser det fördrivande til ädelmod, at icke döma mig för hastigt, innan saken hinnerom fattat i hela dess vidd och mayd tager uti öfvervägande. Man te då nägot af hvad jag öfverlämnar til Edra granskning, tjen til grund för den byggnad, hvarpå Finlands uppodling, tredje borgares Barna Barns kunskap och välgång skall bröts, omtanka och idoghet befordras.

Erfarenheten har nogsamt öfvertygadt oss, at med Hushållningens kunskapens utspridande och den däraf sig lödande drift, omtanka och idoghet gått oändeligen långsamt, både i Finland och Sveriget, oackrad näge upplysta Landtmän bemödande at befordra densamma. Böcker och Skrifter uti Hushållning felas icke för andre, än dem, som föraktla all hvad som är tryckt och ty värr! de äro ganska mänge nog; Men hvem litet hafva icke dess underwisningar uträttat i afseende på det hela?

Regeringen har ock varit omtänkt at hjelpa Landet – i den sikt utfärdat förordningar om Friheters år, anmanat Ständspersoner at gå Allmogen til handa med upplysningar, publicerat Byordningar; med hvilka likväl icke mera blifvit vunnit än dock den ene blinde skall leda den Andre. Med allsamans har all för litet blefvit uträttat. Ständspersonerne sjelfve äro nog fördige at ändra deras hushållning, innan de finna nägon drift, som gjordt början. Man må då icke förmoda at allmogen utan efterdömen (Exempel) skall börja nägot.

Det Kongl. Hushålls Sällskapet utbeder sig derföre yttranden, som 1o kraftigast och 2o lämpligast kuna vålla drift och omtanka. Jag tager mig derföre frihet, at fästa mina tankar uti 2ne huufvudafdelningar –

1o Om de medel, som kraftigast upvärcka drift och omtanka hos Finska Landtmannen, i sin hushållning.

Sedan erfarenheten vittnar, at medborgare vant nog drifter at ingå i Bolag och til Riket nytta befordra Turkfarten, Fabriq vid Strömsholm och den vidt bekanta Trälhättan, utom andre nyttige inrättningar; tycker jag mig icke böra trifla om deras benägenhet til Bolag i afseende på Landthushållningens upphjelpande.

Finland är et ganska vidsträckt land och har, efter sista författningen om hemmanens afdelande til vis rymd, innom utstakade rämärken, lämnadt Kongl. Majst och Kronan mycken jord, som ligger ofruktsam. Om Bolagen inrättades, som medelst aktier tog del uti dylike kronojords uppodling, insa kunnige Styrelsemän förordnades, hvilke stäldes under en Öfverdirection, åt hvilken uppodlings omsorgen, med all hvad därtil hörde, af kronojord, anförtroddes, och 60 friheters år i nåder utlämnades, så tycktes det vara bliva et det kraftigaste medel at utsprida kunskap, åstadkomma nöjelse i Landet, upvärcka idoghet bland den arbetande hopen, som då finge ofterdömen at följa. Jag satter likväl fodet, at en den tjenligaste hushållning antogas vid den uppodlade jordens skötande, hvarom Öfverdirectionen utfärdade instructioner för vederbörande, til ovedertägelig efterföljd –

Men innan jag vidare yttrar mig, är lämpligast, at först besvara den förmodade fråga: Man det lönar sig för Bolag at företaga uppodlingar?

Svaras. Ehuru jag sjelf lätt uppodla af flere slags jordmånar öfver 100 tunnelands jord til bördige åkrar och ängar, vil jag likväl icke följa de Calculer på kostnaden, som därpå blifvit använde. Dess arbeten hafva blefvit beskyrde, undergegnom tjenare, och verkställda medelst Beting, så väl för drängar och torpare, som legde dagsverkare; således med möjligaste drift.

Jag vil derföre nyttja framledne Professor Kraftmans uppgifter på kostnaden af Hemmanens uppodling, uti dess lilla genom tryckt utkomna hushålls Bok, hvardöst det teln, som härpåder summariter upptages, nemligen:

Et Hemman uppodling af 20 Tunnelands åkerjord och 30 Tunnelands äng, med åbyggnad kostar 3882 dr Kopp:mt. Denna summa vill jag antaga til 4000 dr Silfm:t. Til kreatur, redskap och diverse utgår 984 dr Kopm:t, som här må antagas til 1000 dr Silfm:t för dess 5000 dr Sm:t så ock äganse 5 procent, som gör 250 dr Sm:t. Efter uppodlingen skötes detta hemman i 5 års tid, utan afkastning, än hvad til Tjenstefolkets lönande fordrat. Bolag antager äfven, at Aktien så talrikt kunna samlas, at 2ne Bolag kunna inrättas och af hvarje bolag 5 hela hemman årligen

kunna upbrytas i 5 års tid, eller å 25 af hvarje och 50 af bägge Bolagen.

Man vill nu undersöka, hvad et Hemman gör i afkastning uti 6te året och allt framgent, då en Åbo tillsattes, som efter grunden och utstakade regler måste hushålla –

Hufvudregeln tycktes böra vara, at behålla en ständig, så kallad, Moderåker; men til ängen och betesmarken vidmakthållande, måste minst 1 Tunnland årligen upbrytas, som besås med hafre i 3 år, 4de ligger i gräde och gödes til dagsåde; men sedan lägges i Vall. Således beifver detta et Circulations bruk med äng och betesmark, men icke med Moderåkern, som bör vara bestånd skjöttad och vårdad väl. 40 Tunnelands äng bör anslås til hemmanet. Anmärkes: Om åfran skär anfordt endast 30 Tunnelande refterande 10 tunnl: hafva Bolagets folk, under 4 års arbete tilräkelig tid at upbryta. Åboen skattlägges efter hälften brukts principen; Afkastningen beifver då denne i

Halfva Moderåkren 10 Tunnland gifver i afkastning
sedan utsädet är afdragit – a 5 Tun: 50 Tunnor Råg, hvaraf
halften 25 tun: är skatten a 16 dr smt Tunn: —— 400.
Af ängen besås 4 tunl: årligen med hafra,
som gifver i betäldt a 6 Tunn: 18 Tun: – halften —— 72.
härafär skatten 9 tun: a 8 dr smt ——
1 Tunland bär Råg – 5 Tun: – Halften 2½ a 16 dr smt —— 40.
för halfva fodret betalas endast 1½ tll Smör a 10 – – —— 15. 52

Til uppmuntran för Åboen, får han upbrytas så mycket han hinner med, utan vidare skattläggning både under Bolagets tid och allt framgent, allenast det upbrutna i rätten tid igenlägges med gödning til äng, som sagt är –

Calculen på upgådning och denningebehöfverne blifver då denne för et Bolag, för hvarje räkning 5 Hemman upodlas årligen i 5 år eller 25 Hemman –

1sta Året 5 Hemman upbrytes a 5000 dr smt —— 25000
5 inspectorer a 600 dr årligen —— 3000.
1 directeur årligen —— 600.
Öfver directionen med dess betjäning fordra
1800 dr smt; men som det är antagit at 2ne
Bolag torde kunna inrätta, så belöper
på detta Bolag – —— 900.
29500.
intresse för 29500 dr smt a 5 procent —— 1475 30975

Transport 30975

Transport 30975.

2dra Capital som fordrad —— —— 29500 ——
intresse för 30975 a 5 procent — 1550 —— 31050.
3dje Capital som fordras —— 29500 —— ja 62025.
intresse för 62025 —— —— 3100 —— 92600.
4de Capital som fordras —— —— 29500 ja 94625
intresse för 94625 —— —— 4730 —— 34230
5te Capital som fordras — — 29500 ja 128855.
intresse för 128855 — — — 6440. —— 35940
6te Betalat intresse för 164795, som gör — 7240. ja 164795.

Nu upstages endast 1 inspector, som efterser Åbarna Hushållning, indriver räntor af försäljer Spannmål —— 600.
Öfverdirectionen med Betjäning —— 900.
Directeuren vid upodlingen indragd.
i händelse af brisande upodling eller utgående räntan detta uf följande 7de året upstages at tilgå —— 2600 —— 17740.
Härifrån afgår första 5 Hemanen af kastning —— —— 2645 —— [illegible]
derab inventariers försäljning — 5000 —— 7645.
9705.
7de intresse för 174500 —— —— 8725. ja 174500.
aflöningar —— —— 1500. —— 10225.
afgår inkomsten af 10 Hemman 5240. ja 184725.
5 Hemans inventarier försäljas — 5000 —— 10240.
8de intresse för 174455 —— — 8720. 174455.
aflöningarne —— —— 1500. —— 10220.
afgår för 15 Hemans afkastning – a – 527. – 7905. ja 184675.
5 Hemans försålde inventarier — 5000. —— 12905.
9de intresse för 171770. —— 8590. resta 171770.
aflöningarne —— 1500. —— 10090.
ja 181860

Transport. 181860

år			
	Transport		181860.
	afgår 20 Klemark afkastning	10540	
	5 Klemmark försålde inventarier	5000	15540.
			rest 166320.
10de	intresse för 166320	8315	
	aflöningarne	1500	9815
			Ja 176135
	afgår 25 Klemmark afkastning	17175	
	5 Klemmark försålde inventarier	5000	18175
			rest 157960
11te	intresse för 157960	7895	
	aflöningarne	1500	9395
			Ja 167355
	afgår inkomsten för 25 Klemar		17175
			rest 154180
12te	intresse för 154180	7710	
	aflöningarne	1500	9210
			Ja 163390
	afgår inkomsten		17175
13de	intresse för 150215	7510	rest 150215
	aflöningar	1500	
	tillägg för diverse utgifter	400	9410
			Ja 159625
	afgår inkomsten		17175
14de	intresse för 146450	7320	rest 146450
	aflöningar	1500	8820
			Ja 155270
	afgår inkomsten		17175
15de	intresse för 142095	7105	rest 142095
	aflöningar	1500	8605
			Ja 150700
	afgår inkomsten		17175
			rest 133525
16de	intresse för 133525	6675	
	aflöningar	1500	8175
			Ja 145900
	afgår inkomsten		17175
17de	intresse för 128725	6435	rest 128725
	aflöningar	1500	8135
			Ja 140860
	afgår inkomsten		17175
			rest 127685
	Transport		127685

år			
	Transport		127685
18de	intresse för 127685	6385	
	aflöningar	1500	7885
			Ja 135570
	afgår inkomsten		17175
19de	intresse för 122395	6120	rest 122395
	aflöningar	1500	7620
			Ja 130015
	afgår inkomsten		17175
20de	intresse för 116840	5840	rest 116840
	aflöningar	1500	7340
			Ja 124180
	afgår inkomsten		17175
21ste	intresse för 111005	5550	rest 111005
	aflöningar	1500	7050
			Ja 118055
	afgår inkomsten		17175
22dra	intresse för 104880	5240	rest 104880
	aflöningar	1500	6740
			Ja 111620
	afgår inkomsten		17175
23de	intresse för 98445	4920	rest 98445
	aflöningar	1500	6420
			Ja 104865
	afgår inkomsten		17175
24de	intresse för 91690	4585	rest 91690
	aflöningar	1500	6085
			Ja 97775
	afgår inkomsten		17175
25te	intresse för 84600	4230	rest 84600
	aflöningar	1500	5730
			Ja 90330
	afgår inkomsten		17175
26te	intresse för 77155	3860	rest 77155
	aflöningar	1500	5360
			Ja 82515
	afgår inkomsten		17175
27de	intresse för 69340	3465	rest 69340
	aflöningarne	1500	4965
			Ja 74305
	afgår inkomsten		17175
28de	intresse för 61130	3055	rest 61130
	aflöningarne	1500	4555
			Ja 65685
	Transport		

år				
				Transport 65685.
	afgår inkomsten			14175.
				rest 52510.
29de	intresse för 52510	2625.		
	aflöningen	1500		4125
				sa 56635.
	afgår inkomsten			14175.
				rest 42460.
30de	intresse för 42460	2175		
				3675.
	aflöningar	1500		sa 47135.
				14175.
	afgår inkomsten			rest 33960
31ste	intresse för 33960	1700		
				3200
	aflöningarne	1500		sa 37160
				14175
	afgår inkomsten			rest 23985.
32dra	intresse för 23985	1200		
				2700.
	aflöningarne	1500		sa 26685.
				14175.
	afgår inkomsten			rest 14510.
33die	intresse för 14510	675.		
				2175
	aflöningarne	1500		sa 15685
				14175.
	afgår inkomsten			rest 2510.
34de	intresse för 2510	110		
				1610
	aflöningarne	1500		sa 4120
	Näs 4120 afdraget från inkom-			
	sten 14175 återstår vinsten			9055
				Sa 14175.

35 året blifver ren vinst; hvarpå likväl icke för
all säkerhet bör gorad räkning – stor 11675,
sedan aflöningarne blifvit afdragne —

Anmärkn.

För at, året för det första, hafva tillgång til reser
och beskickningar, duglig folk anskaffande,
temanens afmätning, med mera, som, hade ännu
icke är utfört, anslås af Actie ägare et sam-
manskott, hvarför icke betalas ränta, som
antagas utgöra omkring — 6000
för 6te året är upragit til diverse — 2600
för 7de do — do — 400.
för 8de do en öfverbehållning at tilgå, sedan
Actie ägare alltid erhållit 5 procent för utestående
Capitaler och alla Capitaler af inflytande medel betalta — 9055.
Hela 35 årets inkomst sedan aflöningen blifvit afdragen 11675
Sa 37730

Denna summa 37730 dr tycktes vara tillräcklig at åtgå vid extra tillfällen.

Ifrån och med 36 året bör således öfverbehållningen beräknad, sedan aflöning 1500 afgår – a – 11675, som för de återstående 25 år gör en summa af 29375 dr smt, hvilket gör mer än 1½ gång upsatsen af hela första Capitalet.

Vil man nu af det föregående inhämta Actie ägaren inkomsten årligen af förskutne penningen, så finner man ingen inkomst kan vändas mer än 5 procent förran uti 8de året – utgiften är då 10220, men inkomsten 14905. Skillnaden 2685, fördelte på actie ägare, gör 1½ procent af insatte Capitalet 174475, hvilke lagde til 5 procents ränta gör 6½ procent. Detta stiger årligen, så at, uti 15 året, då skillnaden emellan utgiften 8605 och inkomsten 13175 gör 4570, fördelad då på utstående Capitalet 142095, gör 4½ procent eller 8½ både af Capitalet och intresset – i 40de året, då skillnad af inkomst och utgift gör 9500, blifver procenten utestående af Capitalet och dess intresse 26½ procent –

Anmärkn. Uti – för at undvika Bråkräkning har man tagit det närmaste til jämna daler-talet –

Jag tycker mig nu hafva bevist möjligheten af Bolags inrättning til uppodlingar och vil nu förfoga mig til det, som vidare erfordras –

1mo Kännedom af lägenheten til uppodlingen vet Kongl. Hushålls-Sällskapet, som nitälskar för Landets af medborgares väl, torde ålägga sin öfverdirection af all uppodling och låtet af ingenieurer och de kunnigaste Ståndspersoner inhämta nödige underrättelser om, hvad til detta ämne hörer —

2dra Hab Kongl. Majstät i underdånighet anhållet om nådigt tillstånd til ofta nämnde Bolags inrättningar, och utvärka nådigt privilegium med följande vilkor, ungefärligen:

a) Co friheten är at på kronanbjord få uppodla til Teman så mycket medhinna kan, så at efter 60 års förlopp 5 à 10 Teman aflämnas årligen i 5 års tid om 20 tunnland åker jord, med tillhörig äng, betesmark och åbyggnad;

b) at Kongl. Majt tillåter, efter öfverdirectionens requisition, så nyttja af kronans manskap til arbetet bestridande emot 6 ske: dagen i förpläguing och besåt efter omstän-

digheter —

c) at konys: Majst i nåder upläter, på tjenligt ställe af den upodla-
de marken, af 10 a 12 hela Hemman, så anlägga en Oekonomisk
Schola för ungdomens undervisning af alla stånd, som för alla
tider därtill får nytjas, utan denna jordens betungande med
någon skatt – inrättningen beskyddar Öfverdirectionen om, när
omständigheterne sådant tillåta –

d) i handelse Bolaget finner nödigt och utvägar at inlåta
folk af andra Nationer at de med hustrur, tjenstefolk och
barn öfver 15 år af alla stånd må befriade, så länge de äro
i lifve, från både personela och all annan beskattning af hvad
namn det vara må; men för barn under 15 år utlägges
skatt, enligt lag, när de hinna öfver nämde åren –

e) at konys: Majst i nåder täcktes stadfästa de ordningar,
Öfverdirectionen i underdånighet föreslår, så väl för Bola-
get, som hushållsgrunderne för tillsatte Åboar, så väl under
den tid de skola hemmanen för Bolagets räkning, som
sedan de öfverlämnas till Konys: Majst och Kronan –
intill dess Vettenskaperne upläcka tjenligare hushållsgrunder
än de nu för goda af kunnige Hushållare allmänt erkän-
de. –

f) Som Öfverdirectionen får vidlöftig Correspondance, så
anhålles i lika underdånighet om fri dörrgång, såsom och
frihet för Tull och accis, då Öfverdirectionen gifven vederty-
rande vid handen kunna snart qvardam spannmål kan afsla-
tas; men detta endast i 17 åt-mm-

g) tid Sedan ärhållits nådigt tillstånd, torde konys: Majshålls sällskapet ålägg-
sig Öfverdirection öfver alt samant både i början och att framgent
och genom Sidningarne låta allmänneligen kungöra dess goda af-
sikter i inrätta Bolag, anlägga Directeurer och Betjänter, insamla
och till vederbörligt behof låta till Directeurerne afstämma, och af dem
åter, när tiden blifver, upbära medel. Det är till fordras bilräde af
1 Rantmästare och 1 Kamererare. Directeurer antagas af de n
ra till upodlingen kunnogaste Ståndspersoner, och hvilke efter omst
digheten förändras. Desse Directeurer hafva 1 inspector under
med årlig lön och dess åker Kattare under sig att arbetande hy
på hvarje Hemman.

Til besparing af utgifter, kan af Magistrats personerne
utväljas Kamererare, hvilken jamte Lands Rantmästaren, so
hafver perningarne i vård, förnöjes med lön efter omständig-
heterne –

4to Öfver-directionen afstämmas instructioner, hvilke Directeurerne
tlse, och tillhålla inspectoren och Kattare till noggrann efterlefnad

5to Ungefärlig Ordning vid arbetet.

I behörig tid stadsätt 4 Drängar, hvaraf 1 är Kattare eller Sjöde,
och 1 Rigasom lager mäten, på hvarje Hemman. Derab arbete bliffver
at först vintren hugga timber och gjärdsle. Inspectoren accorderar
med Allmogen om timrets framskaffande til de anordnade ställen;
fallen äfven om Höstens Predjeland till Betesmark, hvarmed fortfares,
om våren, tills det requirerade manskapet ankommer, så framt ej något
derföre innan kan börjas med huses timring. Man dikar, utthug-
ger til åker och äng – och timrar öfver sommaren, samt sätter huse
i stånd, och ängsmarken upröjet.

Anmärkes – at riorne böra göras oldfrie eller ock aldeles förbjudes,
Sorten aldeles förkastas och vanliga bönningsrum timras, med fensten
eldstäder och Bakugnar – Emedlertid inquarterat folket i närmaste
byar –

2dra året upthugger Kattaren med drängarne om vintren all den
utthuggna skogen til ved och gärdsle, som af omliggande Allmoge
bortkörres. Om våren anskaffas dragare, hvartil foder köpes
till bete blifver. Om sommaren bortföres upbundne rötter och
landet plöjjet, foder upköpes til kreaturen. Sedan Brännes
och besås –

3dje året besås det upplöjda landet 20 Tunnland med hafre
som kan gifva 120 tunnor minst. Med hvad som af upodlin-
gen kan återstå fortfattes och sedan inbärgas.

4de året besås åter med hafra, och upodlingen, som felar, fortfattes.
Sveder til betesmark huggas alla år och bärgas –

5te året läggas i trädes 10 tunnland, som gödes efter tilgång
på gödsel och åbo antagas, som 6te året gifver skatt –

Anmärkes.

1o Af dikes jorden å sumpig mark, upkäres om vintren på tjen-
ligt ställe 2a 300 lass, och omstängas, hvarpå kreaturen få
ligga om sommarnätterne. Det kastas i stor hög om hösten at
ligga til tiden blifver at göda landet, så bör fortfaras 3dje, 4de
och 5te året då gödsel aldrig kan tryta; äfven så bör åboen
förhålla sig årligen –

2o Är landet icke mycket besvärat af skog, kan det både
utthuggas och plöjjas på en gång, som Frysdalingarne i Ver-
meland bruka – Derat handlag at vård at taga och efterföljas,
och då vinnes med arbetet en hel årsgång. Denna ordning är an-
ford för at visa nöjligheten at i 5te året antagas åbo, som skat-
tar det 6te året.

Jag kan vid detta tillfälle icke lämna onämnt, hvad nyttigt
det vore, at hafva allmänt bekant Frysdalingarne sätt at utt-
hugga och plöja, samt deras inrättning på plogar. Elias Boarnes
handlag at dika, Ekenäs Boarnas sätt at timra, som är vår

Pohlheim uppfinning. Ruinfolken fått i kind härad i Öster-
götthland at af vanliga kor med vanligt foder och bete insamla
2 tte pund, och nytt ost af hvarje ko etc.

7o Som Kongl: Maijt ikke låter afslå at lämna Manskap efter
requisition til et så nyttigt företagande och dess afsonad med 6 skl: dag
heligt och sökt, så kan på dem jande deras befal ikke räknas min
de än 8 skl: dagl, i synnerhet som beting id alter arbeten med den
bör göras, och därtil uppmuntras med toback och brännvin, då betin-
gen riktigt fullgöres —

4o Vel vore öfverflödigt at härstädes utföra något vidare om verkställig
heten af uppodlingen; emedan id hvarje teman särskilte omständig
heter förekomma, hvilket ankommer på skickelige directeuren på stäl-
let, at urskilja, och kunnige inspectoren, at verkställa —

5o Jag förtrytes, at ikke kuna uppgifva utvägar til at genast inrätta
en Oeconomisk Schola, som likväl vore så ganska nyttig; ty frivillig
gåfvor äro ikke at förmoda — Kunde någon besparing ske af de
til uppodlingen anslagne medlen, vore väl; men i alla fall böra alt
ägare förbinda sig at i 10de året tillåta Öfverdirectionen at af in-
tande medlen göra dylik inrättning. Det förmodas at Kongl:
Maijt i nåder framdeles afsämnar 10 a 12 teman til sama be-
hof af den uppodlade jorden —

Jag har nu til slut fört de kraftigaste medel at
upväcka finska Allmogens idoghet och omdanka i deß hushåll
ning — då allmogen genom en bättre hushållning id de upp-
odlade teman har tydligen för ögonen, hvad deß egne Land-
män, torde hända slägt och Vänner, som til Åboar bafvit ant
agne, kunna til deras förmån uträtta, iberlighet måste detta verk
efterföljd — De kraftigaste medel at upväcka den önskade ido
het och omdankan, bestå äfven Bolags inrättningar til up
odling; i anseende til kraftigare verkan än genom andre medel —
möjligtvis torde denna uppodlings plan vara i värkställighet
om 2ne år —

Utan tvifvel vore det bättre i afseende på kunskapen
utspridande, at uppodlingen företogs på särskilte orter; men so
et dylikt företag medförde en större kostnad til Styrelsmän o
betjänter id arbetet, så måste ock detta tagas i betänkande —
5 teman anlagte så nära hvarande, som ske kan, tycks
vara lämpligast. Flere Bolag, hvilka likväl alla stå u
der en öfverdirection, tycks kunna afhjelpa flere omständ
heter.

Antagets drängar från aflägsnare orter kunna deß
efter tjenstårens slut, vid hemkomsten inträtta mycket
til nytta —

4)

20.

2o Om de lämpligaste medel at förmå finska Land-
mannen til mera omdanka och idoghet i deß hus-
hållning —

Skulle emot förmodan Bolag til uppodling ikke kunna vin-
nas, såsom det kraftigaste til ändamålet, så får man endast utlägga
de förfallningar, som, efter min tanka, i alla fall äro tjenlige;
ehuru detsamma likväl går ganska långsamt —

Kundskapen utspridande om et bättre hushållningssätt
i landet är hufvudsakeligast, hvad härvid kan föreslås. At vinna det
ta stora ändamål har det Kongl. Hushållssällskapet anmodat med
början om författande af en för Allmogen tjenlig underwisning:
Detta skulle visst hafva sin goda verkan, om Allmogen tillika hade
efterdömen för ögonen, som öfvertygade, at Boken anförde sanning
ar. Som nu Allmogen saknar underrättelse af Ståndspersonerne
så tycks följa at deß Sednare borde äga bättre kundskap och tilli-
ka föregå Allmogen med efterdömen. Til vinnande häraf föreslås

1o At det Kongl. Hushållssällskapet ikke allenast väljer Ledamöter
i sitt hedrande Sällskap af de förmögnaste, mest ansedde och
kunnigaste i Landet, utan äfven söker förmå dem at ändra all-
männa hushållsättet id deras egendomar, til et i hela verlden
godkjändt hushållssätt och arbetsmethod. Sedan deß bör-
jat, efterföljas de andre efter hand, tills det blifver et mode,
at så hushålla och mindre anstånd at hushålla efter gam-
la ordningen — På detta sätt måste allmogen uppmuntras
at äfven ändra sin hushållning —

2o Prästerne äro visserligen förnämligast insatte i landet i
afseende på Själavården; men som deß hafva jordbruk til
lön så kan Staten hafva rätlighet at af dem fordra kundskap
at rätt hushålla och skjöta sin jord — Detta saknas likväl
ofta för ofta, om ikke allmänt — Orsaken är, at deras lengdom
tid måste användas mera på Språken än på Vetenska-
perne. Latin, Grekiska och Hebraiska måste han lära för
at bifva präst. Franskt och tyska måste han lära för at
kunna undervisa Ståndspersonernas Barn, hvartil han tinga
af medelbetjänt. Mycken tid blifver sedan ikke öfrig til
Vettenskaperne tårande, minst hushållningen, som många
äro anser endast för bondehantering —

Jag undantager dem som hafva naturbegåfvat gå
academiska vägen, eller at i Prästestånd göra stora fram-
steg, hvilka äro at anse som den sanna Lärans stöder och
stålpar; men hvartil Grekiska och Hebraiska skall för

ofrigt gagna dem, som betjena landets invånare med undervis-
ning i Christendomen, sedan vi hafve flerfaldige dyrbara
ninnar af den Heliga Skrift, är icke begripeligt. Både Pra-
ften sjelf och hans Åhörare voro länge mera tjente om Han
ägde tilräcklig insikt i Natural historien, hushållningen och
så mycket af det Mathematiska, att han kunde afmåla sin
egen jord, förstå at känna riktningar, och sjelf göra en til-
ning, när omständigheter så fordrade —

Bonden, som kommer merendels hvarje Söndag til kyrkan,
får se sin Präst goda hushållsanstalter, får höra honom om
gårdsbruk, husförhör och flere tillfällen tala med förstånd och är
renhet i hushållningen, skulle aldrig undgå at efterföljas
nom. Dränjen, som tjente honom, lärde konsten, och, då den
befants nyttig, underlät icke at en gång i sin hushållning an
taga det han fant befordra hans Husfrues och Barns förmå
intet medel kan gifvas at lättare utbreda kunskaper uti
Hushållningen än när Hjuset utspriddes i hvarje Socken
Ypped kunskapen åtföljer et bättre lefnadssätt, och dess
bägge äro grunder til idoghet, så vida behofven ökas jemte
inkomsten —

Hvilken hvad utvägar skall nu brukas för at förmå
Prästerne på ofvan beskrefne sätt bifva mera nyttige med
borgare? Så länge nu varande inrättningar hafva be
stånd, är ingen ändring at förmoda. Hanne det kong
Hushållssällskapet, i anledning af hvad här ofvan anfört at
icke skulle ~~kunna~~ finna nödigt at befordra följande för
fattningar? —

1o at Lectorer vid Scholor och Gymnasier finge ut
börlig befallning at undersöka Ynglingarnes natur
gåfvor, och i anledning däraf lämpa deras underwisning
därefter. Den som behant i Språkkunskapen icke
kunna göra synnerliga framsteg, borde så befriad
ifrån at lära Grekiskan och Hebraiskan, och i det fall
lära Natural Historien, Jordmätning och hushållna

2o At Oeconomie Professorn vid Academierne
finge instruction, huru både den Theoretiska och Pra
ctiska Landthushållningen borde läsas, oftare än
Politii oeconomien —

3o at brist på kännedom af Grekiska och Hebraiska
borde hindra någon at blifva Präst; men at den, som
kände Theoretiska och Practiska hushållningen

väl kunde blifva Präst; men aldrig anförtros jordbruk til Lön.

anmärkes — at jag anföre detta som Landthushållare, men icke såsom lagfarer —

4o Månne icke äfven den författning vore nyttig at alle Boställs innehafvare borde undergå Examen i Hushållsvetenskapen, innan bostället finge bebos —

Således är nu anfört hvad jag för min del finner ovan gängelig til kunskapens utspridande i Landthushållningen. Nu återstår at uppgifva utvägar til affattning, som väberligen hörer til idoghetens befordrande: därtil hörer

1o Dukfarten öpnande, för at befordra bequämligare affattningar. Kungs Elf har länge varit under arbete at göras segelbar — huru därmed lider, eller när den vändas färdig, är mig icke bekant. At fälla det återstående under något Bolags bestyr, tåser, i anseende til mycken kostnad och ringa varor utan samma mål at förstås, icke vara at förmoda; det förtjenar likväl at pålänkas och undersökas. Med Stora Vattendraget ifrån Tujaneborg til Uleå tåres förhålla sig på samma sätt; at fordiga mångfaldige vattendrag, hvilke, om de blefve upränsade til dukfarter, skulle ganska mycket bidraga til invånarenas idoghet.

2o Stadens anläggande. Länge ifrån at tillstyrka städers anläggande af egne medborgare, hvilke så väl behöfvas, dels på landet, dels at befolka de för anlagde städer, har jag härutid förnämligast afseende på utlänningar —

Om det blefve dem bekant, som hvärfva emellan liv och död, at friheten förunnades i Finland, dels at medest frihetbär upodla landet, dels göra början til städers anläggning på anrifva orter, så tycktes at dessa olycklige utlänningar, som någon äganderätt ännu hafva i behåll, skulle med nöje antaga anbudet. Deras inflytning skulle icke litet bidraga til lefnadssättets förändring, kunskapers utspridande, idoghetens och omvankans befordrande. Skadan är för stor för vårt, efter rymden, folktomma land, at det tillfälle, som nu gifves at intäkta utlänningar, går ur händerne —

den 5 Junii,
1799.

Hjelper Oss Gud,
så går alt väl.

Ej lbejne pl 1 63 - 106 33 - 38 b
51 - 62 b 22 - 32
39 - 50 b

dighed eraftre, ikke en ock tiringe honom
ut korytre fått tränarede och andre pro-
ducter til exempel? Skall jordbruket
fusom det nyttigaste och eriktigaste
bliftre drifvenom upfinnet och bepor-
dred, at man ugt de mindre som in-
randerb bliftrit ugt Landtmannen
upburen, til Siden Fabrikernes up-
hjälpande i Städerne bestående
Alen Millioner Riksdaler och på-
det fattet i en granskn belydelig
man behrämjar en tinering på
hyfkerändringens bedrifnad? Skall
Landtmannen på det fattet du-
nat til en ätningsverk och fiske-
rig Redskap, at kornstå den mang-
fagnaste ugt alla mannifeligen Hy-
lor och den kornmenste ugt alla Ku-
ringar, som av Gordbruket, at man
på ena sidan bestänger honom an-
samt med kostersjordens förstö-
ringar underhållande och andre
allmänna besvär och på andra
sidan utsträcker honom vidare
andre kommers utnyttjande än
den jordtäckten hans innehar och
bebor? Nej Landtmannen på detta
sätt genom klarskuldigen skyldighets
tillagande samt granskn klara för-

manner och rättigheter utnyttjande —
blizzerr stundigt hållen i skattigdom
och ännuigheet, så att hon icke minnat
den en del ersnyttade det lätta Ri-
ket ett eriydstrakta adlingsbarn jord-
ens ligga ödi; så larer man undock
snidra sig dermed, att ersarn närin-
ger ero satte uti en så förnöjelsa-
tig ställning, hvarigennom Riket
magt, ansenande och sinkstandigheet bli
hållkomligen stadgad och befäst.

Man nitjorna hållra alt i den
Wäldenes begynnelse ersarit nycken
bemagna för Stadsbyggnaden. Nur-
de sudvenliga Angränsarna lycke
ersarn atilräckeligen att bestridas
mennisjorna för hvar andra vräl
samhetens blåtro de kärningar
ingå uti Samhällen, hvilcka ick
ende styrad och upprätthållas ut
Regenter. Efter Historiens be
rättelse har Nimrod först upre
Synda Staden ersarit den förste
Regent i Babyloniska Riket, de
mennisjorna början att bygga
det stora Babyloniska Torn, det
hvars höjd skulle räcka upi him
melen. Detta ersar det min
ne

giriigheten som dygt mennisjorna att
anlägga Städer och Förtäliga Ge-
lakter, hvilcket ägtorn konung Nebu-
kadnezar i dagar lade, då han sig sålunda
yttrade: Ehrlan är den stora Babel,
som jag upbygt hafver till ett ko-
nungs hus genom min stora makt,
min härlighet till ära. Regnlar-
na behöfde jn ägtorn Städer ver,
hägrittman och under dylicken Embets
man hade sig. I mon dessutom
anlalet af Inbyggare ersatt i sam-
ma mon tilökt ägtorn behöfvorna.
det fordrade ägtorn sådanna perso-
ner, som ifrån landsbygden skulle
ingöra ämnen deel och fedan
andra, som giorde den landsjn och
bönderna. Drack uplommo hand-
lande och handtverkerna. Så detta
satt blåtro Städerna ägnatligen
giorde till Woningar för de Stora
och Mäktige. Detta är fanden
ägtnad kann ägtorn mycken be-
underan och bifall hos landsborna,
ägt hvilcka en stor del ägtergång
ero den besvärliga och förmedlen
ga landtägtnaden och alla Inbyg-
gares antal i Städerna.

Ehuru väl Finland så väl som

Detsamma äfven de allra äldsta tider
en blifvit bebodt, men dock den forsta
namnde ej mycket utan Städer under
tal sjöstranden Serula, då Abo blifvit
anlagt. Sålunda bruktades
den tiden sagda med sinn Städer
till Österjö-Österrike at stryfva
och plundra. Men som vår Konungens
för Hämnadsfärder och ansagor
buro för lyklagen och hedrerligen —
det var således mycket sannolikt
at bägge utskeppningen och landets
producter och nödvändighets erfor-
vornas införsel förrättades ut-
ur allmogen med nya handa dertyl
som de utskäpen eller Hämnadsfar-
deren, intill dess flere Städer i
Sjöstronhundraden ärna kunde bor-
jan blifva i Finland anlagda,
då både sagda utom och handelsrätt
tillhöfdan skulbort blifva allmogan
skränkningen och Städernas tillverkning
hänt det för alltid i gamla ti-
der erfarit brukats med näring
gaverna, och hänvisade några enstaka
grundsor erfarit utstakade mellan
Stadt och Landtmanna näringarna,

derom lämnar äfvel Historien ingen
fördelaktig politiskt spår; men iden
dess mindre är det tydligt, at Stä-
derna i Detsamma så väl som i de
flesta Europeiska Staterna för flera
hundrade år tillbaka tillvällat
sig handeln och handelsfagderna samt
följaktligen instrumentet Landts
mannen endast och allenast erid
jordbruket, så vida de ansedt
den förmåtta Landtmannen icke
mera under den Römske Keisaren
fordom Gibroniterna, nämligen
såsom ärfvedelsg och medskap till
bafordrande af deras dyrhandel och
yppiga lyfnad, utan at några
sin inga de stadsliga följder,
som flere fördelaktiga ändrande
ning och instrumentning hade uppå
jordbruket och landets bytolkan
de. Genom Städernas och
Landtmannens näringarna kåt
sin näraverande förvandt och
minden förmonliga ställning i de
flesta Europeiska Staterna; under
tagandet några så, civilcodat näringar

gå en lyckelig handelsen blifwit satten på en friare och förmånligare fot; dock borde alla Nationer redan inse monopoliernas skadeligheet. Man bör nu-
redan igenom alla länder gå till på sådant sätt som kunde idoghenten.

Genom Stadsmannens näringars utvidgande och befolkningen i Städerna, minskan folket för-
mer igenom skull hoptrull som-
mar igenom landet och skuldran sig i Städerna, förminskar de närvans-
de och åker de kärande mindre-
mer antal. Nyttan Städers an-
lägning borde egentligen indrifwa, ännu en Städernas mycketenhet uti
ett glesbebodt och fattigt land är omöjeligen mer skadelig
än uti den tätt sammanbodda. En bördan kärande mindre-
ner oproportionerliga tilökning, hemmagjorda uppkommer brist och dyrhet på allehanda lifsförnöd-
enheter, ett bekymret förädlen-
hets utlämningen och i sam-
mon undervärdigt i handeln, som al-
mer och mer tar riktet emot,

för sådter det i ett mycket ochibemdr
dess undergång.

Det mot Sundtmannen näri-
ngens utvidgande helsosamma
ett medelmåttigt på ett enskilt och
allmänna ändamål. Jag tror
mig hafwa redan i föregående be-
efist, att jordbruket genom förening
med handeln och de övriga näringarna
blir allra lättast upfinnt, ej wär-
de marcker upodlade, de närande
medelmåtter mental förädlade, handeln
förstod med lifsförnödenheter, ej wär
produkter förädlade, ej wär behöfwe-
fet utlämningen förminskad, gifwer
eftet i handeln ej minan, gifwer flöde
folket i Städerna drägt
på landsbygden; ty det är några för-
mån ära att förvänta, det för-
samlar sig ock folket. Ehuru
för en lägmanna utsigt ej om icke
detta för gå i fruktlösan.

Ej huru fördel i korthet man-
fort er, lätter det blifwa utan all
matsägelse, att Det enigt skäl är
dig den upfinnat ifrån det inrätande
fattigdom och ej minst till lycka
och ett stånd på mänsk sätt en gi-
nom den fria näringssystemets infö-

vunda alder jordbrukets förening med handeln och de övrige näringarna. Förgäfves söka vi at upluckra bättre medel till fädernelandets upphjälpande de alder gynnigare läger till bättre nyttjande och allmän evalnäge. Det är ock blir derifrån, at dessa medel äro till ändamålets erinnande både de tryttigaste och tjänligaste.

Kungl. Vitterhets Hist. och Antikvitets Akademien, at jag i detta uppfattande skrift till sådanne betraktelser, som icke äro till de ämnen, hvarom hvar vunnits; men som jordbrukets yttre min tancka stå i en för närma förening med handeln och de övrige näringarna, at det icke kan utom dem tillbörligen skjötas; så har jag ock ej kunnat grund icke kunnat undgå at gå dem indragna och erinra dem.

Det torde förmodligen uppstå andra, som upgifva andra hinder och andra medel till jordbrukets upphjälpande. Emedlertid har jag upgifvit sådanne dem jag ansett för tjänliga. Skulle erfarenheten de finna dem eller en sådan be-

skaffenhet, så äga de, at den antagna och till ärvarskulighet bytorde. Jag annat hall och ärnst de finna mig skulle pröfvad vara uti skriftens uppgifna medlen äro jämväl uti den åsigten, at de icke kunna gillas och antagas utan ändring i vårt form hushålls författningar och lagar. Således kunna de uti ingen annan ändamål antagas. Det underkommer således på lagstiftarens antagande. Det är ock ingen annan än lagstiftaren antagas. Den som i den förslagna skrift näringssystemens erfarenhet eridra den som inte kan eller vara antagelig allra icke. Det är med nu gå igenom det arbete. Det är hvarken i min eller någon annan enskilt mannaskap mycket antagas de uti mig till jordbrukets och hushållningens förbättring föreslagna medel. Dock skulle jag i den förhoppning, at alla rättsinta och upriktiga män äro drifvna med mig uti att anskaffande tancka, at monopolier uti alla slag äro

skaffenhet, så äga de, at den antagna och till ärvarskulighet bytorde. Jag annat hall och ärnst de finna mig skulle pröfvad vara uti skriftens uppgifna medlen äro jämväl uti den åsigten, at de icke kunna gillas och antagas utan ändring i vårt form hushålls författningar och lagar. Således kunna de uti ingen annan ändamål antagas. Det underkommer således på lagstiftarens antagande. Det är ock ingen annan än lagstiftaren antagas. Den som i den förslagna skrift näringssystemens erfarenhet eridra den som inte kan eller vara antagelig allra icke. Det är med nu gå igenom det arbete. Det är hvarken i min eller någon annan enskilt mannaskap mycket antagas de uti mig till jordbrukets och hushållningens förbättring föreslagna medel. Dock skulle jag i den förhoppning, at alla rättsinta och upriktiga män äro drifvna med mig uti att anskaffande tancka, at monopolier uti alla slag äro

Skriftlunda emot näringarna uppkomst. Den ogl. mig förledan skrift näringsbyggnaden av redan heller ogl. mig upptunna. Hvar och en hvar sig en lunt, med den hos samliga nationer bekänt ihåran förvildrigu tider uppfad. — Huru kom kunna vi en i folja dessa exempel? Jag kan intet annan, med sådan yttre folgd skulle kunna det till minsta ernanhder. Redan hos det enkla till att studerans Anbyggarna nagon sin krafta, med den ogl. näringsbefriatan och landtmannens dela tighet i handeln hade nagon stada med förenta; Ej hvarast kunde näringarna ernna tillmanna ernapt och fordelning, den av det Stadsmanna rorelsen naturligt erib i tillagunda. Det av omöjlight, att Stadsnäringarna kunna gå under uti att Dumhella, den näringarna på blandat aro uti att flera rundt tillstånd.

Vi aro angifna ogl. mäktigan gramar, hvilka dessutom yttra i sina tider erinlagt sig, med förbuten dural hubhallning. Vi aro tallsmänign att studera dessa.

det hvar uti sin utgifna lag förbudit, med drupa, stiula, giöra det och sagt: Du skall ej en giöra denom nästa ornätt eller ogiera honom. Ingen skiön eller obrägen sin nästa i handel och vandel. Du skall intet ibrunda falsk mätt eller vigt; Ej det av hvarmanom anskyggelsen. Alldet Du vilsin manniskjorna skola giöra eller det giöra de ock dem. Gif

lösa Them, som tu med omsorg bun-
dit hafwer, slupp Them som tu bun-
dna, gick them fri, som tu trin-
gar, hafwer bort allahanda tunga
Allan Sådana Lagar, som hafwa
sin förstan uprinnelse i grundes
och flere stridbara rum, äro grun-
dade uti Guds wigan ordsprå och
höjdtaligan förmanande; Man
hittad ock uti Hedningarnas författnin-
gar wäga, så wäro de ock anhal-
lna uppe, så wäro de ock anhal-
lna i alla Länder ock lära
ej allan tider ock lära
ej lärna brandnet blifwa, standigan
förändringar undergå.

Men mennisjorna för sin
sederhett skull först studen i
Samhällen, uppsagt Lagar och
författningar til ordningens
bibehållande för nödigt. De som
ma blifwa ock stiftade alt efter
som tiden och omständigheterna för-
anledde. De äldrade sig efterom de
gamla, hwilka understundom läto
sina mandalla mennigheten til at röm-
giöra om hwarjehanda Wäderwärdan-
de angelägenheter. Konungarna i
Persien hollo Wårsprå med Rikets

Mänigt Allmogen, som bestod af sin-
nen äldrade Lagmän och hwardes
Höfdingar til fullmägtige på Alle
hans jord Tingen, hwilka nu kallas
för Riksdagar. Amsider blef
beslutet i Persien efterdet i fyra
förskilta Stånd, nämligen Riddar
stanet och Adeln, Prästen, Borgaren
och Bonden Ståndet, hwilka tingo
namn af Riksens Ständer. Wid
Riksdagarna hafwa dessa Ständens
fullmägtige beswärat sin egen
och sina hemmawarande Wårdnäs
rättigheter. Adeln, Prästen och
Borgaren Ståndern, så som mer an-
sedde, mägtigare och mer upplyste,
hafwa gemenligen blifwit
rådslagningarna med bättre
framgång och fördel, än den fat-
tiga och enfaldiga Bonden.
Wåda jordbrukets nöje lägen och
Landtmannens författiga tilstånd
äro sådana berik derafwer, at
Bondeståndets frizoch rättighe-
ter hafwa den blifwit behörigen
beswärade aller med sårdelat

naggrunnat i allmänhet. Om nu
en enskild man eller en hushålls-
föreståndare, i synnerhet en jord-
brukare under, som huvudsakligen
med sina hjälpare skördemänniglig-
ten, eller i alla afseenden för-
så fullkomlig, att ingen den minsta
felaktighet kan den eridlägga? —
Hvarföre har Kongl. Vetenskaps
Academien, Kongl. Patriotiska Säls-
skapet och Kongl. Finska Hushålls-
Sällskapet genom utlandade för-
frågningar sökt inhämta all-
mänhetens tankar, om jordbrukets
förbättring, huru och på hvad sätt
den kunde uplättas under förmäl-
ning, om de hinder, som klättra
landtmannens idoghet, samt hvil-
ka medel ere de ändamålsenligaste, att uppmuntra landtmann-
en till bättre drift och om kan-
ta i sin landthushållning. Hvar-
till hade sådana förfrågningar
ernått nytttigt, om jordbrukets
behov knappast ere mera i den bästa be-
lägenhet? Och huru skall det —

någonsin hava i dödligheten ever-
möjligt, att så ere samt och
försiktigt omgå med omvärde-
frågors besvarande, att man icke
i någor måtto kommer att eri-
vara några i dessaämnen ut-
komna författningar? Om all-
man så icke någa tricht, att, på
sätt i denna afhandling skjedt,
uppgifva de ärmstigaste och bästa
medel till jordbrukets upphjälpande,
utan att genom dessa huvudsa-
kan inom uppgifter ere stridande
mot författningarna eller icke,
när man hänställer den till
Ekonomiska magnan bepröfning,
huruvida de skulle kunna ere
antagliga eller icke? Hvilket inga
sådana ärmstiga medel till jord-
brukets upphjälpande någonsin äro
att tilgå, som tillåta icke ere
stridande mot ära hushålls för-
fattningar.

Om man nu skulde hava sig
bekant, att ära näringar i all-
mänhet man jordbruket i synnan-
het äro förfallen till ett gantska
svagt tillstånd, och att detta ondt

ser en naturlig følge af sådanne
husholds forfattninger, som lidtere
idoghenten och en dagen landtmen-
nen de bryderligste medel, hvar-
ignom deras näringar kunde för-
sattas på en bättre och fördelak-
tigare fot; så blev förugen, en den
man för återlämna sådanne ut-
landet till dettas sitt och ätli-
ghet kan vrägande erom magt eller
sier vrägande erom magt eller
erom omtänkt på sådanne uträ-
gar och medel, som möjligen för-
de bidrage till det upphälpande?
Samt hvilkendera hällre fortjä-
nar namn af en redlig patriot
och älskare af sin fosterbygd, en
den den, som, om stadt all, räcken-
ligheet, landom och insidter, fäga
bredjemrad om Statens erval, gläm-
ziferer all förhoppning, om jord-
brukets och de øvrige näringar-
nes uppkomst, eller den, som i en
ordning af folkets allmänna
klagorost och ätskillige erfarenhets
kunde Patrioters en modan sätter
at upräcka några tjänligen hjälpe-
medel till sådanne landets fräls-

ning ifrån det förestående olägenhet
och ervarenhet? Männen genom
denne sin vrälmening gjorde sig
skyldig till en sträver och omild
menniskors hårda förbrukelser,
blott för det han erfogat för-
slut. Landtmannen sådanne för-
mån, hvar till han nuligt erfar
gemla författningar icke erom
bruttigad.

I Österrike har erval Keisarens
Ärekehrichten i sannen åran sä-
nensannligen tältagit, at man
ingen orsak har till klagomål
gärna vistande upfyllning. Hvar
finns tilgång på böcker i sitt
inhemska erfarenskapar. Romaner
och Theater pjäser finns ock till
gärna slad. Man gunstar spar-
samt gifvens böcker, som handla
om förbättringen af sina hus-
hållning. Det finns alt
för många, som med Marta
hyfvera bekymmer om mång-
handa; man gunstar så äro de,
som med Maria återvaldt den
bästa delen. Gifven Gud? at

lärda män blifvit upmuntrade
och uppmuntade, att efterse upfyl-
lelsen af denna utlofvade erfaren-
het, som efter min tanke
är det ungefär enda, som
i en hög grad vore millioner-
manniskors tänmnliga egendom.
Tag för min del den ej fänna,
hvarken en så underbarad lyck-
nad och medstulenhet derför i det
den emen. Å andra sidan förfall,
ningar, hvarmed ej sällan lycke-
hjelten erverit, att hindra lycke-
hjelten i den ungefärligaste och
enfaldigaste emnen och det igenom
begynde utesluta den rättighet,
en, skulle vänn med all naggrann-
het och strenghet efterlefvad,
hvilket jag dock icke förmodar;
så erom detta för eröra ögon-
icke just någon svårdelas glad och
fägnesam utsigt, emedan folg-
den av en näringsvägs förfall,
folkets armod och Rikets eran-
mägt.

En ingen ändring i eröva-
gande hushålls författningar den

erinnas, som är nyckeln pennolikt
och troligt, så ligger grundorsa-
ken det till efter erfarna
artificielle hushålls systemer, ty-
dyr hyfvra lön, hölt och torde om
en hålla att kräfja en näring på
en annans bekostnad. Så synnas
det Grad Nordencrantz säger, att
Det rigets Riksdrapp med gemmalt
lydt en contract ställning. Efter
sinedomar äro genom bolmnedel
lätas; men den som vedan i sin
ungdom blifvit en krymping en
intet hjelpas. Å andra sidan en
jag ej annat än belägga Det rigets
Rike, emedan det medfört nuva-
rande monopoliska hushållnings sätt
aldrig en komma i bättre tillstånd,
en det nu är, en minder det erid-
lyktiga ödemarcker någonsinblif-
ra upodlade och jordbruket bragt
till den grad af fullkomlighet, som
landet efter det art och beskaffen-
het möjeligen kunde upnå.

a Jag hade fult nu så sagt som
ty. 6. Jag hade i min förtvifflan
de: Jag är bortdrifven ifrån din
ögon; likväl hörde du min bön när,

a Psalm: 73: v: 15. b. Psalm: 31. v: 23.

tu jag til dig ropade. c. Jag kallar
mod mino hinder, min vänner ransakar.
Mån du Herren förkastar evinnerligen,
och ingen nåd mer bevisa? eller tänk
på aldrig ute mod hans godhet, och
hafver tillsäjnelsen en ändat? Hafver
Gud förgätit at elända nå-
delig, och tillyckt sina barmhertighet
för vreden skull? Min dock sade jag:
Detta mod sjukt jag mig sjelf; Den
höjdstes högra hand kan all ting för-
vandla. d. Di Herrans hand är rätt
för dom, så at han ären hjelpa kan.
e: Det Gudi är ingen ting omöjelig;
Herren Zebaoth är hans namn storin-
nad och mäktig i gärningom. f. Prat
up Herren och förbarma dig öfver Zion:
ty det är tid at du ast nådelig achstun-
den är kommen. Ty dina tjenare
vilja gärna, at det skulle bygt vara
du, och sägo gärna at det sten achtak
tilradd vore. g. Skiftnäligen hafver
skrävel Gud til trost, then man vänt
sinnet hafver.

Jag hoppas at vårt kära fäder-
nebland vunnit kan hjelpas igenom det
förvärfvade och blifvit lycklig,
allenast vi vilja antaga och nyttja
c. Psalm: 77: v. 8.9.10.11. d. Esaje 59: v. 1. e. Je-
remia 32 v. 17. 18. 19. f: Psalm 102 v. 13. 14. g. Psalm
73: v. 1.

det rätta medlen, som lade det til rätt
så ofta förmål och icke kun
vunnen at den, som til efterrätta
icke kordt hafva minsta behan-
lande vid, at för några förman,
det en skälta fördelar skull upgäf-
ve fädernebelandet evärl. Den
Allrahögste låta detta evigtiga
värande så en sådan vilkings-
sam leder til det stora undermå-
let: nemligen Gudi ära förhär-
ligande och den arma mennisklig-
hetens förhjälpande igenom det ire-
dande betryck, lidande och erdrivar-
dighet. Den Allrivise förmyn-
ukrästa ära höga och nådiga Herre,
het och alla dem, som med detta evig-
tiga värande hafva at skaffa, med
evidomens vende i ihrän höjdenn.
Herren omgiorde deras länder med sam-
ningen och ifläda dem rättfärdig-
hetens klädnad, på det de må stå
i den ende dagen, all ting evärligt
rätta och beständanden blifva, samt
omsider deras dryga vänners krona.

L2 fols. p. 2. 50 b

mägt mägon skickelighet till förmåtten
och sinn mångfaldiga giöromål.

Hvarannat är det dock, som med exper-
dialig uplysning, hög och lund kuppe
förnuft ordning, nöringsbrigt och
god hushållning, är alldeles lyckligt
samt hur sin vänliga åtkomst och
skärgning, det mån bo hvad land-
som behöft.

Vi hafwa ewal scholor, Acade-
mier och Universiteter, där ungdomen
undervisas och gifwas uti allehanda
wetenskuppe; men alla hafwa intet
tillräcklig at bivista dessa läroställen.
det här fallit endast på de vidas
och förmögnares del att förvärfwa
ewig sig lärdom och läroställen. Skrif- och Räkneskrifningen
som en Universal Schola är den minst
tillräcklig och följaktligen det lin-
digaste och wrigaste sättet att bi-
faringa lärdom åt alla i alle
mänhet. Det hafwa Räkne- och skrif-
skrifningen, det är at hafwa gifwit och
alska mordent. Å förgämnd är
redan sagt, hvad de hafwa i sinnet
och på hvad caracter de äro, som
alska mordent. Det förbindar
Räkne- och skrifskrifningen på den orsak,
at somligen kunna misbruka den, det
vore att ochdet samma som at skärra

tingen är mån att hålla mennisko-
skadeligt, derföre att nägen kunna mis-
tänka den, samt aldeles förtrycka
djurarten, derföre att nägen lidit
skepsbrott och blåmna jordbruket
för det misbruket nägon gång giordt
skuldt. Men är sådan Allmän
gen kan i hvilken begagna sig af köt-
frichten, så länge han är aktning
i Dessa Brukt. Men är
naturvarande praxis kunna ing
endera av Embetsmän, Stånds per-
soner och nägon del af Stads borg-
erhållas hål och kunskuper; man-
skaden är i dåmmed hålpen. Äg
nanner, att handtmannen behåll
er den så väl som Stadsborgen
och Ståndspersonerna och til skenn
tyrk i erfa af skanden erfahrel-
ser, så snart den upgifna utrid-
gade hålhålls systemen skulle anta-
gas; Ej i det fallet borde handt-
mannen icke allenast äga nödigen
insikter i jordbruket, en näring som
vidrörligen icke kan idkas med tinga
kunskuppresenten och derjemte era
inkomman uti de steden, som för
tal handel och handtslagder; med at
ord, han borde med grundelig känn

dom i jordbruket förenad kärdom och
förfarenhet uti alla mennisklige
sysslor och arbeten. Hans borde era
inkomman i jordbruk, i handel, i handt-
verkerier. Han bör era om Sinnd,
Dickern, Derverkeren, Strödderen, Sor-
meteren, Kupperslägaren, Svärgaren,
Wyggmästaren, med mera.
Att kunna alt detta dertil
förfar erfarenhet icke nägra ringa
kunskuper. Derföre vore förfa nöd-
digt, att era vinska Allmäge skulle
gå behålt kara sig Dessa sprukt,
på det han af hvarjehanda Dess-
skra böcker och handlingar kund-
inhämta nödiga insikter, och sedan
tillhållas att ingåra sig i skrifvande
och rädnande. Ej jag anser det
för bättre kattera och renera, att-
kara sinnarna Dessa sprukt-
en att efter Dessa gjorsätta
alla böcker på vinska.
24:o. På detta sätt skulle förelägg-
ande i allmänhet kunna befordras.
På detta sätt skulle både Dessa och
vinland blifva en näring, tillfrös-
tällande och ömsesigand hemvistför
vidra stora antal mennisior anhär
kunna. Vänt kara studerande
hän till det naturliga förmoner intet
blifvit så svårdelat uttrykt. —

hjälm Sinland längs ytter Ostkusten
ungefär til 130 à 140 mill bredd
och är med idel skärgård och adlings
bar jord; men längre upåt landet och
mot Ryssa gränsen är hon nögat
mera bergaktig, likaledes dock på längst
nära ifrån wåra skärgårdar och skärs,
som uti Ingermanland och Kexholms
Norrland, utan är wäckorna mer
rundade och mull- och adlingsbar jord.
Den Norra delen bådo af Bernrige
och Sinland är nögat kräftnämnd;
men den mindre och södra delen
af Sinland är mera rundad och fu
dan jord, dock kräftan skallan aller
aldrig gior skada. Skall intet
jordbruket uti att hårdmätelund
dunna med fordel idkas? Om al
la mest hårbållningen af rätta
och jorden blåsen rättelighen skjäl
på hoppas jag, att bådo Bernrige och
Sinland hade alltid sina mål til re
gen förnödenhet, utan at behöfva
dessa mänliga utlåtningar.

Om en i skärgården af förhållan
til att rätt utnjutande af alla
hans å orten tillgängelige naturens
förmåner; så skulle en i dunna skatta
ej för lycklige och förnöjde, utan

at nögon sin höjdpunct ansåg, at behålla
ej sitter ärvt ådn, mer än den an,
den uti ärvarmare luftstrek belägna
halfslag.

25:o Synnom en rätteligt hårbållning och
näringsbrycht, skulle landtbrukaren,
som närmaste är människans
naturligaste element, blåsiras behöf
och dessutom til nyttant lycklige
boningsställe för människoslägtet,
är den lärant mycit. En landt
brukaren är för människan längst
roligare, näsan mera och helsosamma
än en stadsbrukaren; derföre kom
mer också människorna på landet
til längre hälsa och äldre än i städerna.
En landtmans är förmatt uti en o
avbruten utöfning af dessa sina
ärvda yrkes konsterna, hvarutil
den allrisa försynen, enligt 1. Mos:
Wäbl. Kap: 28 och följande verser, hanna
ngenteligen anmant och förordnat,
derföre äro de hant nöjna naturli
ligaste, säkraste, oskyldigaste och mera
tillfredsställande, än de nöjen, som
njutas i städerna. Alla nöjen på
landet äro gemenligen förnuftan
mad nyttan; men i städerna för
ej gemen nögra nöjen utan lastad.

En Landtmann är ständigt sysselsatt
med sådanna giöromål, hvarigenom
han begagnar sig af allehanda na-
turens förmåner. Utanom brukar
han jorden, sår, planterar, inbärger
sud och allehanda växter. Utanom
är han sysselsatt med boskapsskötsel,
fiskeri och jagt. Mellan åt
åtskiljen idkar han handel och han-
dlande. En handlande är vid
alla verken, som han tager han sig
att utföra, och lefver således åti-
nte ständigt av byten af nöjenheter
som det flytta från det ena
blomstret till det andra. Utrad
Purudis dylikt är väl det.

Dessutom vore sig en stor del af
Stadsborn vid spelbord, på näringsbe-
ställan, vid ställen och Pacchus. En
del äter av ställen för under-
ordnaste och ätskrymlingar
gur; men i allmänhet är Stads-
dylikanden mera diräkgen, av alig-
och bekymmersam. Genom sund
luft, stillsittande och omåttlig-
het i mat och dryck förskrifver en
människas hälsa, förkortar den

likblid och sålunda befordrar morta-
liteten i längst hägrn grad en på lan-
det. Men om de äfven hafva
bättre vid, af medelst den
frie näringsbesystemens införande
bland landbygden till en vida
lyckligare existens ort för den
aljestliddande människligheten,
en den förnt under tryck och
näringsvant instränkning erfarit
hafver.

26:de Ung för min del den intet fin-
ner, af alder och Ständspersonerna
ställa genom utvidgade näringar
införande som man af lida på min-
ste sätt. Tvärtom minner jag
att den dåsigenom bunden erinna,
så vida hälsa minnan på Städen,
en som på landet är, utom an-
dra dessutom anställte rättigheter,
sinlighetsfrihet till idkande af alla-
de näringar, som i förenämnde mät-
to blifvit för Landtmännen upp-
jeterade. Det andra Ständet,
hvars rättigheter det frie nä-
ringsbesystemet tycks nu mera vid-
röra, är handlande och handtverks-
männen. Man jag hoppas, att den age-

Enligt den korsslagen frie närings systemen skulle en handlande i Städerne ägnar sig åt idem handlerske, och tillåtas en handtverkare en handel. Likaledes skulle en handtverksmann så idem skrän-handtverk. Men en slutligen yngling sätter sig ned i en Stad med dessa handel, så kan han avvägande de ständer till handtverkets idkande då han intet är sjödsel satt med handeln, samt skulende genom tvän-ne näringar korsslagen sig dubbla in-komster. Men en handlande kom-mer ej sig, fuller han genast sina anhörige och erövrar till last; men om han erövrar äfvenad i något handt-verk, så kunde han dermed lätt-sigs utan att blifva sina medmen-niskor besvärlig. Det hindrar ej-ej att vett gälla, att handtverkarna i de minder Städerna lida ibrist på arbete. Skulle han då ägna sig åt idem tillämna allar klen handt-verk, så kunde han alltid hafva ar-bete om intet i den ena så i den andra professionen, i synnerhet när han derjemte äfven handlar med handel.

Enligt den korsslagen frie närings systemen skulle en handlande i Städerne äfven så idem handlerske, och tillåtas en handtverkare en handel. Likaledes skulle en handtverksmann så idem klen-handtverk. Men en slutligen yngling sätter sig ned i en Stad med dessa handel, så kan han använ-da de ständer till handtverkets idkande då han intet är sjödsel satt med handeln, samt skulende genom tvän-ne näringar korsslagen sig dubbla in-komster. Men en handlande kom-mer ej sig, fuller han genast sina anhörige och erövrar till last; men om han erövrar äfvenad i något handt-verk, så kunde han dermed lätt-sigs utan att blifva sina medmen-niskor besvärlig. Det hindrar ej-ej att vett gälla, att handtverkarna i de minder Städerna lida ibrist på arbete. Skulle han då ägna sig åt idem tillämna allar klen handt-verk, så kunde han alltid hafva ar-bete om intet i den ena så i den andra professionen, i synnerhet när han derjemte äfven handlar med handel.

Hvad Borgerskap i Stederne icke
er bestemt, at ikke allerede nytte Do-
nationsjorden skal kan ock lønne sig med
landbrugsdomæner, saa at skulde jeg ind
for en Handelsrænteier ock Handelsflaades
ejere ikke landmænd nødvendige;
hvorfor kun da intet landmænd
nu begynde sig med Stadsmænd
næringer? Men hvad skal denne
Stadsborger bestride landbonden
rettigheder at begrænse sig ved Stads-
mænd næringerne, da landmæn-
nene ikke nødes Stadsborgere at nytte
landmænd næringer? Vilde man
nissionere en enkelt nytte
ock fordel enhver Stadsmand nø-
dvendige mere begjerede end enhver
landmænd næringer, ved den
forrige skal med storre forrinder-
lønsk end den senere? Er det
billigt at Stadsmænd næringerne
udvidede ock derved Indvaanere lan-
dets krænkt, at behagelighed ikke alle
slags næringer, men landmænd
bri- ock rettigheder derved indskræn-
des? Skal man lade Rigets jord-
ret krænkes ligge i den ochsides ved-
hyldige administration, blott

for det nogen handlende ønske, at de ock
ingen andre ytter forretningerne øve
bemeldige at ikke handel? Er den
forskellen, som Stadserne nytte ved sin
nytte handels rettighed ock storre
ret for Staten ock Samfundet end
den forskellen jordbruget gaar at
forrinte ved landmænd dele
rettighed i handelen? Hvilke Stader
er ved storre ret ock begyndelse for
Staten end det lidende Stadsvæsen
skulde tilbage ved landmænd
dele rettighed i handelen alene den
ved sidende ock ødende jordbruget lider
ved næringsbegrænsning ock landmæn-
nene udskulende ifra handelen?
Vil ikke den tvende hovednæring-
ernes jordbruge, handel ock handels-
flaades under trykke alle
nødsindsatte genom den frie næringes-
systemes indførende ock landmæn-
nene dele rettighed i handelen? Skal
det korte alternativet skulle nødes
ock det senere antage, som jeg for-
moder; saa vil kræfter, om man da
skal lade de tvende hovednæring-
erne, nemlige jordbruge, handel ock
handelsflaades hvilke forblive ude

derad form förfall, än at man Stadz
ens samtycke emellan landtmän
nen delaktighet utlåtandelse? Skall
man de lata Riksens widlyftige
ödemarker alt framgent blifwa
opodlade, emedan landtmännen
i fattigdom och elände samt Riz
ket i emanmagt, blott för det
man är angelägen, at bibehålla
Stadsmän wid sådan handels rättig
het, som utan flutar landtmännen
ifrån all delaktighet? Är den
författningen, som utan flutar landt
männen ifrån all delaktighet i hem
delen, så förwanans stämmande med Ste
tens allmänna ändamål och fördelt
gemensamma fördel samt så grun
dad på billighet och rättwisa, at
det skulle blifwa en hinnerbäring
de synd för lagstiftarne, at den sam
ma ändra och rätta? Är det
billigt, at man ej hållar utlåtan
ningen ifrån ewerm hemmans bor
sälande, blott för det man sedan
icke allenast kan behagenligen
upbyrdem priset på sultet, såsom
landtmannens förnämsta nödwän-

dighet ewanlåtande. Wäder Ehrwördige,
hälsande och wördnadsfulla ifra
gå en fördelaktig lägenhet till
Djäfwulens och handelns idkande,
i synnerhet sedan saltet genom
Riksdagens näringar och förmånen
mer styrdem och förmögenhet
till wanhande och grägrande af
den till dryckenskap rinnande ämbe
ach ehrwer, för at genom den
sedan ifrån ehrwerbelägna landt
ortens nödtörftiga drifwande och
mindre landets producter till hyr
ende så som en medelpunkt ifrån
ifrån de sedan kunde utspridas
på et widare ort.

Den som aldrig så lätt ewen
wäl insikt uti Historien ewent
ragsamt genom hwad medel flere
nationer blifwit mäktige och
Riken. Hwarifrån hämtandes sig
Engellännarnes stora wälstånd och
hwarifrån de hafwa, om
icke ej dessutom ewidstridta handel
på alla wanliga platser i
Ostersjön.

Island nämnt, som Presidenten
Adams anföret uti sitt wid con
gressen i Philadelphia hållna tal,-

yttrar han sig yttrar: det handeln
var för de Förenade Staternes om ock
en wrwelse, dock erhållande upkomst
och lycka högst nödwändig. Solcent
Guillaume, ägnestämpel och handsätt
ning detta bestämde. Men Stu-
dier wore för handeln anlagda, inrätt
tade detta och hafwa derpå fått be-
stånd; Ständt uderbrut, wärm lifge-
winn, konster, wetenskaper och näring
ar derwed förbundna och derpå be-
roende. Med. et ord: handeln har
jordt detta land till hwad det är;
och han den icke undlägga allar
ewerdelöshet, utan et tillräckligt stort
solcent i wärmd och klunder: m: m:

Widare hinna ett tidningar
un inford en berättelse, om han-
delns tillwäxt uti de Förenade
Americanska Staterna. Ej en politi-
lig man, som dessuten på skällat, han-
man följande fakta upgifit på ämnet
det ej derföre utspinning från den
1. augusti 1769. till den 30. september
1797. Utur samtliga Staternas ut
skeppade lastnämnde lär ewer-
för 20½ millioner Piastrer; följande
wäxt för 18½, 1792 för 21. 1793. för 26,
1794. för 33, 1795. för 47, 1796. för 67,-

och 1797. för nägot öfwer 51½ millioner.
Till betydligheten af sådan drifwa
handel kan slutas derur, att 1796
utbetalades af införs-Tullen för
sådanna ewerer Ejugo sju millioner
piastrer, de wäxorna utan et, typ-
pades. Deras Marstyg dragtig-
het utgjör omkring 650,000 läster
och dertill nytjas mellan 35 och
40,000 matroser.

Detta American, som Staternas
ägnepol bonde tjenat gå till en drygt
tig gårdsägare derom, att en ut-
eridgid handels wäxelse är för et
Samhälles ewerstånd, upkomst och ly-
ka högst nödwändig, hwäreida den
samma stär i nära mästa förbindelse
med jordbruket och de öfrige nä-
ringarna, hwäre den samma lika-
som en dejfliuder sätter de an-
dra i rörelse, skaffar det förlag,
hjelper mot de andra näringarna kun-
na med dysto större ansträckt-
dighet, samt sålades byrekar-
min förnt anförda Sätt, at jord-
brukaren hans mycket af nöden at
af handel och andra näringar en-
dragstodjes, samt at det aldrig
kan utan andra näringars bi-
stånd med ansvarlig drift skjötas.

Man vinder om en Torsdag
dens gamla ernor och fördomar
slagit sig djupt rötter, at de flä-
sta menniskor tarda ännu i denna
dag ernas drömd begyttade;
så fordras ej den, som kände
lämpa emot sådana invetade
eriskrämslor, at med förnyade
de möjeliga skäl och bevis styre-
de rätteligaste ej sin uppgifna
Dåd; är sådant ej skenade eri-
jag erid detta tillfälle förstäl-
la följande krägor och svar: nem-
ligen, huilkenderas är tänligare
at begrunja att dålig dycka och
ersätt, antan en storn eller
minder, en eridsträckarn eller
instrukt handelsrörelse? detta
lärer förmodeligen icke dömma
en norlunda besvarad, en utan
utvidgad handelsrörelse är till
detta ändamål erinnande tän-
ligare än en ringa och instrukt.

Dernäst blir frågan: antan han-
delns tillrätt och fordelaktig lägge
en erinnad genom storn eller minder
antal af mennisskor, som med handel
sig sysselsätta, storn eller minder

antal af hemmar eller handelsplats
ser, genom en allmän eller in-
skränkt handelsfrihet? denna
nickla frägan lärer af ingen dän-
na ännu norlunda besvarad, än af
ju storre mängden är som sys-
selsätter sig med handeln eller
annan näring, desto storre blir
rörelsen, och tillräckligt ju minder
antal af delägare uti handeln
är desto mindre blir rörelsen.

Om de af mig i förregående
mötte erkände krägor och derpå af-
gifna svaren äro rätt och grän-
dade, huilket jag förmoder; så
blir rätteligaste af min sats, om
landtmannens yrkande delaktighet
uti handeln derigenom fullaligen
bevist och styrkt, samt en i alla
avseende lägder antand och grän-
dad sanning uppdagad, at uti
Dernäsa ingen rätteligt method
erid handelns utgörning än en
tal näringarnade tidsförlikt-
fälgd, en tal det erade förmån,
som saken angår, denna finna
sig deruti, at giorta ändring
hemförtinnan på det af mig som
slagen sätt, nemligen, at förfat

kommuns för utlänningen att besöka
allen crönne hemmen och allen inländ-
ska man rättighet, att idem på wäl
in- som utrikes handel och Sjöfart.

Aldrig kan rätelsen och att
ernå wäret befordras genom dämp-
ning; skall ernärenet hafwa sin gång
bör det ernåtas, som drifwer wäre-
det, kommuns i sitt fria lopp. Publi-
ken skatt förhöjer det sig efterwan
med näringarna. En annan al-
drig utwidgas genom monopolier,
tryng och inskränkningar. Wäl
man, att näringarna skola utwid-
gas och winna alt mer och mer till
ernå; så bör ock näringsädernas
frihet utwidgas och befästas alman-
na.

3:o. Wäre nu ofwanskogande under-
rigt i handeln mer jemwäl en na-
turlig följd af näringsträngat och
ernå inskränkta handel. Ej just för-
ren mängd af ernåro eri genom näw-
ringarnas utwidgande och egen till-
ernåning kunna förskaffa sig, desto
mer skulle ernåra behof förnim-
mande förminskas och just höga af-
sättningen af ernåra producter kun-
de drifwas, desto större ofwanrigt
i handeln skulle eri winna.

4:o. De längre ernåra näringarnas inskränk-
ta handel några behöfwd, kan landt-
mannen aldrig ägna sig åt byg-
ga sina hus och stan; utan wanda
skogarna genom skiftesklöfwing till
tillwärdning och Bränneri brän-
sämt medelst anwändande till hus-
byggnader och andra nödiga
behof alt mer och mer utrödda.
Man en utlänningen ägda frihet
att besöka crönne hemmen och landt-
mannen rättighet att idem hen-
del på utrikes orter; så skulle
utskeppningen af ernåroen en-
sanligen förödas samt tjänstil-
ernåningen derunder förminskas.
De skulle landtmannen aldeles
skiftesgifwa Bränneriet och ej
tillwärda tjänan af mannat en
rätter. De skulle landtmann-
nen genom förmonligan afsätt-
ning af sätternåroen och andra
producter förmanas sig flytta,
att efter Engelsmännens exempel
på byggan sina boningsrum dels
af tegel och dels af grästen och
sina utbus af ler och kurbsrån.
Genom en sådan husfällning blef
en skogen besparad till ernåroen,

som dels kunde af landtmannen
utskoppas på utrikes ort efter dels
forfaljas under till utklädningen
eller några egna Studbonder. Man
ytterligare undersökt Grundpenningen
summor det skulle draga i Riz
det, om det Timmer och Krämvaror
den skulle forsyttras till utklädnin-
gen, som här å orten äro ligande utgå
till Hubbygnader och annat dylikt,
likaledes genom sådan summans Hub
hållning kunde undvikas.

Hvarvid här jag äfven giorde
den anmärkning, att de nationer,
som äga dyrare och kostbarare producter
kunna med mindre mantal skepp
driva sin handel. Man erfar
producter äro af ett mycket stort för-
hållande. Såsom Krämvaror, Mustar,
Spiror, Bläckar, Bröder, Kjöttar, Widd
jurn, med mera, äro af den egenskap
att de taga mycket rum i skeppen
dessförn fordras till dylika varors
utförsel en sådan mycket skepp
som några egna Studder icke kunna
på längst nära uttagas och utrustas.
Om och utklädningen finga en sådan
några hemmar fordn att detta dock
varar oskälvnedligt; utan synes nöd-
vändigaste drägt för landtmannens

dels tagande uti några producters ut-
skeppning, och handelns idkande, så framt
samma utskeppning skall åliggas
af någon bestyrdenhet och skaffas
mat den mängd, som landtkun
digheten det medgifver.

Men nu skogarna genom för-
skälgning af krämvaran skulle kun
ske sig omärkeligen mer och mer genom
det minskande till kärnkilvärk
ning och Stredjnbrännande; så skulle för
landtmannen på detta sätt draga
längst större nytta och fördel af
sin skog än tillförene, i synnerhet
om krämvaran till några del älg
ens hos de förmedlad, skrämmande
landtmannen kunde om vintertid
derom, då han intet kan verkstäl
på jordbruket, sysselsätta sig och
förklädningen Skepp mästare, rämare och
stämgare, giörare bord, skäp, sängar, ki
stor, comfortar, Bureau, chaisar, vagnar
hjul, spinnrockar och skrämjehand-
verk, som på utländska orter
äro ongärligt och dyrstudel kunde
inte fordras af sätt.

5:te. På lika sätt skulle äfven vänt
Kärn och stål kunna förmedlas af
landtmannen till större quantitet till
tillförsel, om landtmannen hade frihet
att sig besörja om utskeppningen.

6.° Skiftemen Lunde Landmannen under sinne vnder om at tillegge Utlandsk Landsens orter korrespondere om at tilbuden ach forderlige sette ordre sin jord.

7.° Hvem Lunde efterom Utlandsk orter skulle in i Landets tal efterlevere indsende Uter Kreature, som oxen, hester, kor ach kør, med mere.

8.° Hvem Lunde efterom annom Øjeblikket kommer i tilfælde at ikke tillegge om at stellen, der en sådan tilstænd.

9.° Ingen Lunde Landmænnene Øjeblikket gnom kreatur om Utlandsk orter indbringe uensnelige penninger i Riget.

10.° Denne Utvidgede Handelsvæsen skulle efterom Hejere den Højere nytage ach Helsomme erverdan, at i Samme mon, som vænlsen ach Øjeblikket evern i tilkommende, i Samme mon Lunde ach Avlagsblutten forøges; Hvilk forfarenhed nogsamt indtager, at mere end alle Øjemærkers Erigbluttor ere proportionerade efter den vid Handelsblutters storlet. En sådan Avlagsblutters forstørrelse evern for Dette Riget så meget gagnligere, som den samme

ikkun den nytte den i Erigbliders tilstyndende Riget efterlevne Lunde Dette tal stydd for everv. Handel ach Øjeblikket evidforhvellende Utlandsk Øjeberig, de evrige producter ikkemlunde gammeligen ere dyrest.

11.° Ach Samme Helsomme Kvalitet skulle efterom Dæten tilfølge nødige tilgange, at de so styndsomme efterbord sig Riets gavl.

12.° Vaktpunkter Øjenerint stellen ach Kur i Riet efter min. Lunden Blifve formonligere ach mere lønnende, om Landtmænnene ægde fritet, at delb i egen Hemmer til Klæderinger forsyne ach delb sigt til Utlandsk orter Kappe sin tilvredende Vaktpetter. Så dette skulle denne evere som en Blandden behydligste Landets producter forøge Riet mesteligen penninger indkomster.

13.° Riets sigt Handlighet ach forsvar mod Utlandsk evald bevar ikke Heller endvist efter Dalvis stænden Armé, ikkun Lustmer efter en forvettend Riets Hæl-

ning och af utridgnde näringen,
hvarigenom synnerligen Fullor och
Tälgängare, Sarndal och Rädt-
understöttare bringas till den for-
nogenhet, att om sätt i England
är bemärkligt, hvilken förstreck-
Gronan penningar till trigdagt
nuden blid inkallande Brigsmant
skälnde undrätt den ytterlighet
att lägga penningar uti kläderna
gen.

14:o Utom den redan förut nyttad
nade storm förordnar, som den af mig
föreslagna utridgnde Handtlärnel
sen gäldbart gjorde i Polen, med sig
skulle den efter i en gunstig be-
tydelig mon åtta Statens verkligen in-
komster.

15:o En sådan genom Handtlärnel
sen erhållen ansenlig tilökning
uti Statens inkomster, skulle tul
tuligen erfordra den af samt kro-
no inkomsterna tillsammans genom
ordinarie summans räntans afskaf
fande.

16:o Allmogen har väl efter åtåtra
konstitutioner frihet att idka eri
sin handtslöjder; men den nytta och
fördel Allmogen genom dessa slän

gen skulle vinna och ofördelaktiga sålunga
hundträrets Öron och Gillen i Kron
dessa uro bibehållna utidrival
korna skällning.

Det är en hvar nogsamt be-
kant, att Grillen synnerligen
Batariska Nationen äskändt det
tu af Systemen konst nyttande
näringsbärande: nämligen, att
det intet annat än lättare
idoghetin; Hvarför och nyttnämnde
nation ansedt för godt, att nyttja
alla Hundtärets Öron och Gillen.

Om denna hållandsta Nationens
exempel efterföljas skulle i Sverige af
ter följande, så skulle Hundtmannen
derigenom förhindras till fall af
ning af det förut nyttade slagde
frihet, för att jämväl af denna
näringsgren lätta den for-
del och det förlag, som till ämnes
demålen af den ärid jordbruket ofor
derligen dessutom nödigt är.

Åtlåtande den af Hundtärets Öron
och Gillen nyttjade Omhållet
till flyktigheten förmoner, Grillen erid
lyktigheten förbinder att ärid ett
tillhålla norrmän, är jämväl den,
att alt Hundtärets arbete skulle
derigenom ansenligen hållas i frisk;

Ej Landtmannen, som ej jordbrukt
hafwa sitt dagliga uppehälle och skötes
handtwärcket, så som en dinering,
men alltid sökja sin handtwärcks
erwerfwa för billigare pris än handt-
werkarna i Städerna, som måste ej
allt endast ej sitt handtwärck och för
contante medel förskaffa alla sina
behofwer.

17:o Om handtwärcke, handslagder,
Fabriquer och manufacturer blifwa
på förbemält sätt allom lagligen
på ställen städerna redan utom ej
landets inbyggare tillwärckas till
den ymnighet och för så drägligt
pris, att inlänningen man hemarcken
behöfwa sinkt infördra den i Rikets
allra mån lika utlänningen om dra
wat inpracticering. Dåligtenligen
ställen igåfwen tillwärdragarinnen i
det mästa ej sig sinkt förställa
och den stora penningen summor, som
förut för städernas erwerfwe blifwa
erit till utlänningen betalta stude
nu qwarr i Riket.

18:o Till den ej mig förut specifice-
rade, hemarignom Landtmannen
ställen förhjälpa till bättre styrcka

och förmagenhet, höra jemwäl ytter
min tanka Wäderhemmanen ut
ställande på en fördelaktigare fot
än de hittills erwitt. Det följer
härwid att den hemmanet ägande
en så mycket mojligit ur hin-
drad och förekommas skall i det
ställen finna sinnen hemmanet sam-
manlägganden och fördrag, för at ej
den sedan inrättade ordentligen
gräs allra Rättarir, behållande ej
Rätts gårdar, augmenta hemmanen
och Corp, på det Landtmannen
så finna drifwa sitt arbete
erid jordbruket genom Corpwen
och hjälpgårdar, skall sålunda
underwisa den Lastnad, som ej hinna
ställen upgå till tjänstehjelpen
och dagberwerck samt understöd
lande och ej löning.

19:o Dessa Corp borde lärfwa med så till
räckeligen agor, at Corpwen med sitt
folck kunde dermed hafwa sin nödige
utkomst och bärgning. Men borde
och så behållas att hwad Corpet
ej sig kunstar och endast ärligen
utgjorde till jordagarens erfaren-
hetar Corpets storlek och godhet kom-
pande dagberwerken och icke behöf-

gäll och plägas på det sättet, som i Dalarne erfarenligt är, det Kåppa-
ren måste årligen anlägga till jord-
ägarens Hjälpare spannmål och lantmän-
gen i åkren återn och tredjedelen-
och det den skördar i åkren Bondjorden.

Vanandlade och Rika man Lunde
det tillhandla sig klara smörens hem-
man, som manlägga dem och sälja
det inrättade Dalarnar, Gifvilleen de-
hedan Lunde man tan finglen bubo al-
lan uplåta under torpaktning i synn-
nerhet de som äga stycken at torpa
sig med klara sädesmen stora lustigh-
ter. I en så obroänlig och fäll Lunde
mängen vid man märkande sina-
penningar till Rikets adlingsbarna
jords upkaugan = och i stundsuttande-
och sälande ansenligan vidrugan till
ärarna eridlyftigan odnamarenes-
lättbarhet och bofolkandes.

20:de Skulle Hushållningen undergå den
projecterade ändringen, så är jag-
dessom försäkrad, at jordens skulle-
och den Hurpå orten gifvas en synn-
gers anlägning så väl och spannmål
såsom rug, korn, ärter, havre och bo-
ranta, som och allehanda grönsaker
och krydgärds växter, så som potater,

kål, kålrötter, rödbetor, morötter, rödbetor, gurkor, pumpor, lad-
ppepparrot, pulsterrnelor, Ärtbönor, sic-
kelbönor, med mera. Potates plantering
gen är som i norra delen av Finland
så mycket mera nödig, som denna
växt tröst och den förnämsta lor
kield av den är den av de krysten
stärkar säden, allanmäst som uptagas
innan mycken tillbryggor. Och
dessa potater blandade med mjöl
och av vällskmakande bröd, och så-
dana skulle handtmannen under-
de den olägenheten at nyttja onna-
turlig spis av halm-stamp, barck
och mossa etc. I Österbotten Finland-
brukas av den Drägårdar. I Wasa
och Bedersöre Hus finnas så lor
blizkrit i jordt med uppelträdd
plantringen. Handtmannen
skulle och hägnstäder kunna nyt-
ja allehanda kamm fogler, såsom
hons, gäss, anckor, kalkuner, duf-
ver etc. Kuddamma är väl och nyt-
tigt för den, som i hyfvra till-
fällen at idka annat slags fisk.
Och hvarjehanda i landet växande
bär och av dem är. Så det
sätt kunde av en folkant hur i lan-

det kommer i udsynlighed og alle i orden tilgængelige naturens kommer.

21.º Men hvorledes Oplysningen indvirker i udbredelse af den kjøbmandelige lærdom, på langt jordens opfattelse af det vidd og storhed ugjennemstand; Er nær hvem man vuden af Landmandens årligen udskylder opdrifvet til den Hogd, ved den Giennstigen den indskrænkede Giennskotte, som Landmanden den og hvem mandet årligen afkastning til gode overvelne, end den alle på hvem mand bredt og den opdeling mennesker dagsverdet blifvit afdrage, på den ju en hver det tilligen ongrippe, med jordbunden under en på Giennerdenhvem tunge aldrig den dømme sig.

Men hvor oppub gennem den krøgen, hvem end den brist, som gennem ordinarie hvem mand vendende giftermænd opkommer i Staten indkomster, resultat? Til svar hvem opregner jeg min korte anmærkning, med på spurt er hvendel der fri dyrt, om den som ikke skulle på

bunden og udlandsk og inlandsk mån trikt og obnhindret udgivet spurt med kommende den, der driftes, ernære ghrigen nødringer jeniverdel stullet på en bunden og kommer ligeren fat; på hoppet jeg ud den, en udviidgnede nødringer skal hgivet på krone indkomstrenn en på årligtig indlytelse, med den fullelignen resultat hvad Staten udi sine indkomster midlet ordinarie hvem mand vendende og skuffende kommer.

Hvad nu driftig og opliftet hvendel ernærer på en Stat Krone indkomster, det udviser nogsomt den kommende American, på Statens konst og kommer opempel, der fall opborden år 1796. stog til ejnge Dag millioner piastrer.

22.º Efter ernæ Lugen øre alle Landmandens Dåner ved mylfiftten hvendren benytteligeden til liden storm lutter og dattvenen giftermænd. Hvorfor kåjer, med om en Landmand end kommer sig på storm lundtagendommer, som

hår korrt omnämnt är, så skulle
dock sammanhållandet emellan
eröfrarne jordägarens barnaskaror
dödsfall skiljtade barnen ännu
lan och sålunda morrandet under
gå skyldning i sinnen dalar.

Så dåtten satte blifvare landtegen-
domarne alltid skingrade och landt-
mannen sålunda skändigt hållen uti
fattigdom; derföre ansågs jag kor-
slå att medelst förvärfvande hemmans
skyldningarna under korrdomarnas och
landtegendomarna morrandets bibe-
hållande uti dessa storlek.

Den enstaka uti en sådan an-
dring i landtmannens myckenhet
tighet, att de bägge skulle tillgång-
ligt i proportion efter deras åldar
samt eröfrarnas behov under lägga
de arbeten, så at landtmannens
äldsta son, som tal exempel arbe-
tat på hemmanet i stäfvo för skulle
så dubbelt emot den yngre sonen
som arbetat i sin dar. Sålunda
finnes de ej sonarna eller dottrar-
na, som längre tid arbetat, med
större lättnad än tillförene inlös
sa fastigheten efter den yngre barnen,
förledna i ansprån till sina fäder

tjänsten för ägda minderårige
dåtentinnan.

Jag har gått sådt exempel der
på, at landtmannens yngre sons
blifvit eröfrarnas behållning
bibehållen, och de äldsta, som
sin bästa ungdoms tid arbetat
till bonde nytta och konungens
blifvit deriskrån skilda, och sedan
med sina barn måst kornåta sin
ålderdom lifslid i fattigdom och elände.
Hvem icke det medgifver mera med
rättrisan och billighetens förenan
stämmande, at de äldre sönder
barnen skulle eröfra fastighetens
bibehållande och de yngre deriskrån
skiljas.

Ett Exempel. Dagbarnen
nyttar jo sin lön i mon efter konta-
ren eller dängen tid han arbetat
hos någon; förutom den icke sum-
ma mätt, stäck efter nytjas eröf
landtmannen Barnens myckenhet?
Jag tycker, at dertill redan nå-
gon grund finnes i deras nuva-
rande tjänst, där sonen, förutom
supponeras giöra mera arbeten
och större nytta eröfrarnas behov
under, tillägnas dubbel myckenhet

mat dattern.

Det var en ond sunt, at Verdenen
en hyse liden Tunke mat alle
sine barn ach afkomlinger, ofte
jmiddel, at de alle blytter lycenli
ge ach til det ophøjede mand anholdes
liden storm afblotter. Men naar
der mat ytter sinnes, at med min
korn slagen afbruttighed ufyldt
landtmandens formagenhed ach jord
ombends der med kornmad opfylpen
de; hvilcent ytter min Tuncke var
ach storm ereget, an det dirdende landt
mandens yngre barn til hyndel;
fø tycker jeg, at hun paa der sig det
gamle ordsprøkent: at ach tromme
onde ting, bør man ikke ville det
som var minden ondt.

Ondan jeg nu opgifiritde, me
del, som ytter min Tuncke erom de
dræftigste ach tjenligste, at for
hjelpe landtmanden til erforder
lig styrke ach formagenhed; fø
for jeg nu, enligt min formed an
tagen system nøgat omrøre den
fø vel for landtmanden som for
folcent i allmenhed høystombur
ligen opbyggingen. Hvorom ytterer
sig sinkliere Omenningerne inn i for

23.

hannes Evangeli Vdad 3. Capitel paa fal
gende sætt: men tenkte der dømen,
at ljuset er kommet i verdenen,
ach menniskerne elskede mer mørc
ket end ljuset, ty theres gerning
er ere onde. Ey hver ach en,
som ville giørhetter ljuset, ach
kommer icke til ljuset, at hans
gerninger skale icke erstræ
fede; men den som giør sen
ningenne, han kommer til ljuset,
at hans gerninger skale erfarne
oppenbarede, ty de ere giorde i
Gud. Paa ette mennet stille i
skriften sager Frelseren: Dag er
verdenens ljus, i mand der vandrer
i dyrkeren ljuset, at mordet icke
begriper eder.

Hvorfor kiender man, at Gud er
opfyldt man saa vel til menniskernes
opbygning, som til det naturlige
ljuset. Gud er vilje er, at alle
menniskor maatte blifve opfyldte
ach til sanningens kunskab kom
me. Gud er vil genom dette oftette
bare middel beforderede menniskor
nes baade dimmelige ach nige ere
fard.

En Auctor, hvers Werck, inne
hollende en Historia om menniske
kodnedes formagenhed fremstegs

det 1758 blifvit trykt, utläter sig på
ett ställe således: Hornuftige Lagar,
Seder och Lefnadssätt, äro intet möjligt
att införa i ett Land, utan med
skrifvande, medan det förut i Hornuftets
barn. De grofvaste och mennisko-
fordärfvligaste Lustar äro grofva
och i mörkaste dagrande mennisko-
det. Utom detta medel kan stor-
sta delen af mennisko-slägtet al-
drig ledas utur det fordärfvliga
mörkret, hvarmed de styggaste lustar
och skamligaste gärningar äro ound-
vikeliga följder.

Den store Montesquieu beskyller
Kristna, att uti en mörkare och
aldrunnighet tid skulle man
intet, om man gör ondt, man
vid det behöfver man göra
det man gör ondt.

Ett folk, som lefver i mörker
och aldrunnighet, är ett folk, slan-
digt och olycklig folk, det lefver
är en djur och vällustande lustar
och odygder, hvar med det vällustet
skadar både sig sjelf och sina med-
mennisko; och likasom en ouppo-
lad jord icke bär någon frukt, så
kan ej heller en mennisko utan
aldrunnighet och med okristad förnuft

med besittning. De hus-fyra, som tid
efter annan anställas å Nybyggen och
Kronohemmanen under Kriget mer
till jordbrukets hinder än det up-
hjälpande, medan det sedan icke kun-
na upbygga utan en dubbar kost-
nad för den fattige åboen, som
är förpliktad, att hvarje gång be-
tala klöverättningsmännens dryga
anfordran.

Vidare är en Kronohemmans
åbon hjelplös gränsmannad till
sitt ode. Ingen kan med lätt och
konsträdningar gå honom till hän-
de, så vida han icke genom intet
hus sin sädesland i hemmanet,
som för Kronan och icke åboen till.

Efter den heliga Skrifts utsagan
är jorden Herrans och alt hvad
derutti är. Man hör hvar gifvit
jorden åt mennisko-barnen
och sagt, att de skola med sitt an-
lete sprätt allt sitt underhåll
nära sig. Å andra sidan hvarmed för-
ekrängtvar sig en fäderne genom sitt
arbete uppgunde rätten till den
fäste hemman längre, en fogelsångare
till fogelen, en fiskare till erlegan-
ran, en jordbrukare till jordens
ägande och skördar. Således för-

ernærhvad magende rutten til alling
genom arbetet. Hvarpå man jäm-
väl anledningen hålla, att alla ädn-
märkter hava Gudi till, såsom den Ska-
pare är; men så snart en man-
niskia underwinder arbeten på den up-
odling och nybringande till fruktbar-
het, måste man ock med den, som
marken behöfligad till magende rutten
dryck och den, som arbetet på den
nyodling? Det jämte ligger borde en-
hvar, som nyodlar ett hemman
under rot och stubb efter all mag-
tänklig billighet erara magen dryck.
Ställa hemmanen på nytagnad
och innehållvad under adel eller
sätta mannen rätt, så ställa åbor-
ligheten bestadd, så hjälp och under-
stöd ock andra. Dessutan så som-
mar hålan till hemmanet ställa
bättre hållas hos honom samt
med fortsatta ärnaster arbeten på
hemmanets fortsättning och hefst-
fortsättning; men i fall mindre ligan-
nagon genom tillfälligen omstän-
digheter råkad i den belägenhet,
att han ej kvidsen förmåda sinä
fom på sitt hemman, så under ha-
genom hemmanets forsummelsing
på sitt dröm nedlagda arbeta-
fullen ej satt ach behalt.

Det Gunde hindra, som jäm-
väl nyttet bidragar at gröda
en vidgaden ach arbetsamheten
hos en landbonan, är det förnöjt,
hvarmed han ock alla blåkiren-
ban mätt. En den allraringaste
contingent som honom gjorr arbe-
med att ordigen blir misshand-
lad ach hållen för att fatadråd
ock alla. Det är en manni-
skia medfödt at sikta efter änn.
nar han ej kinner den nöd en-
vändas lägga tänja, så den han
sig nagon hjälp, gör sig nöd nä-
gon handtverksbilare i stadenn,
blir Drängen, gar till nöjdet or-
ter, tjänar at nagon sin åtnäs-
samma till sitt fadrenebland.
På detta sätt dragas sig mänga
ifrån den närmande hoppen ach
den antalet på tvärande. Å-
summa man som den närmandel
antal minskas ach den tvärandel
dels, i summa man tillägger ock
en fattigdomen hos ett folck.
Ej är klart kinnas, som fortarna
en dessa arbeten ach förtienna;-

så som jo dessa ej annat säga, än
bristen på alt hvad en manniska
till sitt lifs uppehälle behöfver.

Men om landtmannen behöll
en tillbörlig aflning och blefve sor-
gfälten till alla de förmåner och rättig-
heter, som honom så som idkaren af den
förnämsta och vidtlyftigaste näringen
med rätta tillkommer; så skulle icke
allenast alla å landsbygden belägne
och uppresne åtnöjas sig och stadsfolket,
som med landtbruket, utan och
mången köpmans, skeppare, fre-
ontbman och skadebon, hvilken nu
mera anlägger och agar storen insikt
i jordbruket och skogen, med nöje
förvandla sitt form af hemskaf-
fliga jordbruken, som de numera
de medlemmars antal och på att
sådant sätt mensenligen bidraga
till ett ej stridt ödemarkers
uppodling och landthushållningens
förbättring.

Det åttonde hindret, som tryc-
ker landtmannen, är den dryga tem-
tan, han på lånta penningar måste
erlägga. Om någon näring lägger
en förbättra, så är det existerlig-
gen jordbruket. Uti alt land, hvars
invånare äro fattige, finnes nu-

kunligtvis alltid flere, som behöfve
anlita andra om lån, än de som
äga styrka att hjälpa. Af hvilken
orsak det är rättare, skäligt och
andra länder ej som af hjälpas innan
landets invånare genom en bättre
hushållning bringas till storre för-
mögenhet och välmåga att kunna
stödja hvarandra ömsesidigt.

Det nionde hindret, som
lättare idogheten av det i landet
bredande ej vidlyftiga och kostsam-
ma dagskiftets fattas. Det flere
tider tillbaka hafva många
flergånger inlupit af hvar rättegång
gärna ej vidlyftighet och dessut
stunder hafva det ej varit hyfsel-
satta med af ersättningar, om
dessa fordrattende. I synnerhet
Nederländarna hafva förlik-
nings Commissioner ej varit lämpa
bränbliga. I synnerhet tider hyf-
ser de af den oblighet i dem-
mare inrättade och med den för-
del redan nytjade, att kunna
dessa af rättegångsmål befrias
genom förlikningar bilagda och
dessut en tiderdel dem mot till lag-
mätgärd ej domstolarna. Nu-

behöfver man skulde i Herrigen ic.
En lungen ersatz behöfvas om rätt
tänjungarnas förkortande. Detta
förslag intet annat än at följa
Hollands och Danmarks exempel
hvarutinnan medhjelp inrättande
äfvor förlidnings Commissioner.

Om man förslaf ordningen at up
gifvas den medel, som äro de dugtigas
ste och lämpligaste at draga landt
mannen til mer dräjt och omtänc
ke i sin landthushållning.

Emedan jordbruket ons enligen
är af alla näringar den nyttigaste
och ärligaste i synnerhet i detta
ärmt Herrar rike, innom hvarjandra
skäl Leinas en gamla ärfstycke
adlingsbar, man unna det upptagan
det ärmeghetad jord, så är och blif
ver det jämväl utan all matsa
gnelse, at jordbrukets som en hyf
vud näring och skiftesrätt grunder
lan til ett Samhälles trälmägan
bor framför alla andra näringar
fortsatt på alt möjeligt och
uplmuntrande sätt upphjälpas och
understödjas; Emedan jordbruket
är en näring, som förutom andeli
ga dagsverken och at Landtmannen
styrcka, förmögenhet och insikter,

såwida jorden i samma mon bindas
som landtmannen har penningar at
investera på det upodling och förbä
ttring; så blir hvarje handgripeli
gare, at den dugtigaste och förnäm
ste medel til jordbrukets upphjälpande
bestå förnämligast uti den naturli
gaste och bästa utrustning, genom
hvilken landtmannen kan förhjälpas
til förmögenhet och erforderli
ga dugtighet.

Dagsliga förhållanden visa
nogsamt, at jordbruket ensamt
och utan andra näringars tillhjälp
aldrig kan förhjälpa landtmann
en til någon ersättning än mine
dre til förmögenhet och välstånd.
Det naturligaste, dugtigaste och
bästa medel, at bringa landtman
nen til förmögenhet och välstånd
är 1mo jordbrukets förening med
alla andra näringar, emedan landt
mannen genom handelens och andra
näringars idkande
kan förvärfva sig den styrcka,
förmögenhet och förlag, som til
bestridande af den ärfd jordbruket
erfordrar dagsverken är så om
gängeligen nödvändigt. En landt
man borde skulde så idka handel,
handtverkare, all slags handtverk,

inrätta Fabriquer och manufacturer.
med ett ord, att ytterbättre wett och
förmåga till lätt och obehindrat
arbete, handel, och byten hwar annan
werbata och wäxer, utan minsta hin-
der och alla slags monopolier eller
näringsberöfwande.

Den som sådan beskrifwen jordbru-
kets förbättring och wäder nebland
dess ernärmagt; man behöfwer dock
mannan gifwer dess förmåga och under
dragen honom förmonarna, hwilka
hwar wmat naturen och gifwer inga om
ändamålet. Derwmat i summa
mon som landt mannens beskrifwelse
hafwer lättat och hans förmonar
tilökat, i summa mon blir jord
bruket upphjelpt och bättre bygdens
ernärgång befordrad. Detta alt
hänger tillsammans som uti en
endje.

Ehuder hwar skapat det adlaste
creaturet mennisken sig till at
behålla, begärwat hans mod en
ri arbete och sagt, at han skulle
wåda gifwer fiskarna i hafwet, gf
elen fåglarna under himmelen
och gifwer all djur som krälla
på jordenn. Detta himmelsk
gifwer creaturen och alla skapade

ting, hwartill hjnd förordnat mann
nisken, för at uti dem sig begagna
och genom den oliktera uppehållan,
ur ett fri eridstrakt ägna skap, at
det tycks innanhåll alla mann
niskligt giörsmål och samman
binda alla näringar, utan at
gifwa minsta anledning till de
sedermera tilkommande och så ifrigt
förfarande utslutande wattighe
tenn. Med en innerlig ödmj
ytter ligt sedighetens förnuft mann
niskan sådan begärelse, som ären
ti en oupphörlig wänd samhet och
ständigt drifwa henne till hwarjen
handa förnödenhet, giörsmål och
handtringar. Uti denna dess
fria eriljes och naturliga begärel
se obehindrade utöfning består
egentligen mennisknans wattna
bestämmelse, hwarigenom hon
blifwer satt i stånd, at upfylla
ändamålet uti sin skapelse, och
så som en creatur se, hwilken i
nyttan mon lidnar sin höga
upphäfd mot storn ägnaskapar, ge
nom hwarjen handa handtringar
och werbata förmågan och sig till
nytta anwända alla skapade ting

samt skulder dryckes sin lycka till-
den höjd, som han genom den högsta
regeringens anordning och tillåtelse
möjligen kan uppnå. Naturen,
förnuftet och förfarenheten som
hennes skulder alltid den sannaste
och säkraste ersätter sina till sitt
behövande och förnöjande mål. man
så snart som kan lämnar den lade,
som ifrån ägnas sitt, och vår hon
på villostigar, kanske i mörkret,
gör sig bränner eller nästa bränner,
som intet ersätta gifva kunna,
samt skulder storkar sig i elände
och nöjet.

De flesta ärar och äfven åt-
skillige andra National economiska
författares hafva sin uppriktiga
vilja ifrån den tiden, de hvarke
den dagsljusets eller andra ut-
en hänsyn till gemen bästa
blifva nog upplysta, att kunna
förstå monopoliernas skadeligheter
följder, hvar den hedendomens
misstagar: att jag så mycket kalla
dem sådan som bind folket till-
hundra och fattar, att det icke ytter
rud och lägenhet samt ära och hvar
fallenhet och naturligen behöfva för

krift och obehindrat sätta sin egen
jämte Statens dermed förenade
lycka och välstånd.

Genom en dylik författning
hafva jämväl österrikes Kejsare
Botniska Stadernas, förjunde ifrån
Åbo till Gefle vänt omkringliggande
Botniska eriken, utgjörande en
landstrecka vid pass uti tillhun-
dradde Dyntjo Tersnska mil, att
ifrån deras forsta anlägg ning-
ande till år 1766 er wärt förbuden,
att besöka utländska hamnar,
på det icke, minden alla indom-
mande av de ifrån den eriksmäl-
ta landskapen utgående eravar
och produkter måtte på egenom
Stockholms borgares hand och de-
sistnämnde skulder kläbegagna
sig uti all den dermed tillanda erinst.

Skulder hur egennyttan, som
förstått förirrandla sina egna för-
delar till Statens eriksnägra sina
en hel hälls författningar bildande
hafva inom del av nägon sann och
på menniskiornas gemensamma
fördel syftande Statt klaghet.

Den som eriknar dagliga
förfarenheten, att folkets lycka
i all mänhet, jordbrukets och de ägiga

näringar

näringsarm blifvit genom den frie näringssystemets införande allmänt upphäfdt och bortfordrad; de upväxande en ett egenteligt exempel uti Holland, som nu tackar en bad af alla länder i Europa.

Det betyrelsen af min nyss omförda Dött tjänar att om dessa nationer, som för hundrade år tillbaka knapt räknade bland policerade nationer. Den summa gränsdragar de nu evida i ett tillägshållningsmål, numera det stadd. 1:o alla näringsgrenarna öppna för hvarje fri dyfs inbyggare att idka 2:o fördenningen skattläggning underkastad. 3:o icke heller någon hållskjutt. 4:o i landet finnes ingen landtull eller accis och 5:o hvar landtmannen den förmon, att fritt erhålla sig de på dessa Staroster till domsen, den de behagliga äfven på af sitta idrifter med ovederlägna fördelar, som icke annat kunna en hafva en drifvig inflytelse och erfarenhet på näringsarmet, men i synnerhet på fördenten nödvändt. Af hvad nytta, det har mig af alla under, som under en vår synpunkt äfvärdenn

denna vår mäktiga grannes blomstrande tillstånd, kan ut någon finlätta bevarden af det ytterligare alder till betänkande gerad vår lid tillgång.

Ryssland har på samma sätt som Persien i gamla tider erfarit fördelt i flera snö Staten, hvilken af Ivan Wasilevitz blifvit undertryckt och sammanskulta till en glänteligt stor och ändelyktig Rikstropp. Om den frie handels- och näringssystemen redan i hans tid blifvit infört af en Czar Petter den Store, hvilken i slutet af hans tonhundrade århundrad gjorde en resa till Holland för att inhämta kunskap uti skeppsbyggeriet, tagit sig anledning af Hollenderna att införa uti sitt riket den dryckerset af allmogen nyttjade handelsfriheten är mig obekant.

På stridigt sätt det å annan sidan är, att de Nordiska länderna äfven kunna genom näpeling ansträngen konkurrens, kulturen och bad och soldateningen befordrad, skurvual intet till så hög grad, som uti de erfarenare och konstsamma mera länderna;

så omständigt som det å andra sidan,
at de Nordiska Länderna fördra lätt
tare torkning och jordbruket
derstädes storn förmåga än i de
fruktsamma länderna; ännu an
jordbruket i de nordiska länderna,
i anseende til deras långa vintrar,
korta somrar och mellanåt instäl
lande nissmäet åran, är omständligare
storn förvärfvande underhåll än
i de fruktsamma länderna.
Dock måste landtmännen i de nor
diska länderna den förvärfvaden,
at han måste lodra sina kreatur
inom i Sju å åtta månaders tid,
i det stallat landtmännen i de varm
ma länderna intet behöfver hålla
sig med hå bergningar, så mi
da han kreatur gå i bete under
vintter och sommar. Til det an,
dra nödgas landtmännen i de nor
diska länderna alla sina ägor i åt
ta månaders tid och til den ändan
hålla sig med synnerligt förråd av vad,
i det stallat landtmännen i de varm
ma länderna genåstå lätt allar
all intet endast av nåden. Til
det Sedan förderar jorden i de nor
diska länderna omständligare varm göd
ning än i de varmare och fruktsa

samma länderna. Til det sista
den landtmännen i de nordiska länderna
äro behåftade sig med jordbru
ket om vintertiderna å jorden
med tåsen och inåd hå gjorda tåg,
i det stallat landtmännen i de
varma länderna den dessmed
hålpal hålla sig alla tider om året.
Det det samma är jorden i de nor
diska länderna til sin fruktbarhet
mycket sämre, ärmare är så många
hunda stå, än hälfter nägra tusen
fruktar, med mera, som i de varma
länderna. Alt detta har dagar
ringen i Ryssland gjort i gläm
ningen tagit och av den grund
lämnat jorden ostraktad samt der
jemte understå landtmännen
med den förmån at ~~så idka~~ genom
handlande
och andra näringars idkande hämta
hjälp til erforderliga dagsverkes
jordbruket.
Genom erövra och andra Eur
opeiska Nationers idkande ostindiska
handel har av dessa några under
vattelse inlupit om Chineserne.
denna skall vara den kalldri
kaste och mäktigaste Stat i Verl
den. Redan långt för Christi
tid har en Resan derstädes, för
at upliftra jordbruket, uptänkt

mot den plägsamen, som alla hans yttre
förtryckare sedan yttra folgt, nämli-
gen at sänka i sin egna person och
sina förfäder och hela hela Nation
oirigtens förnedrat och plägat nu
ej honom det til utsagt förrysche
erid Residenset behagit. Denna
Klage och mångfaldiga Nationens klagom
tre hjälpa den Dutom alla vänskap
ingent sorgfälligen, at på alt up-
tänkenligit sätt up muntra och up-
hjälpa jordbonet, och ej hinna emun
nit det storm under molnet som vän
läsen torde se så ganska folked
mängd med sud och under lägbrodel,
utan minsta tilhjälp i sina förträ
mande landsmän. Men denna
och sådan uti sin hubställning och lyck
nade sätt lutit rätta sig ej sådana
en mån, som med goda råd och under
vibningar troligen gått den tal
samma; Hvilket jämväl hjälpt hos
den till ansenlig framgång och för
sätt denna Nation tal den storhet,
upprenlighet och den lycksalige om
slagenhet, hvarutil ingen nation
på jordklotet, om det tad all dessa
in billade sinnelag, nägon sinnet
nit.

Denna mot framställer beskrif

ningen om Bengalens nuvarande
ström belägenhet och matsätt för
hållande för vårra ögon. Denna
Nation skall genom en idogt fäst
ej sina näringar och hervinnande
slägder drifvit folked ödmjuga
tal upparlig höjd, vinnan landet
blef ej Engelsmännerna under
dånigt; men sedan skall näringsbe
stämmandet under Engelska det erun
det näringsmedel förfall, landet
ådan läggnelse och klen millioners
minskning i folkmängden.

Dessa lifliga bilder, som under
vattelserna om vårdn Nationers
lyckande och hubställnings sätt samt
dessa besvärande inre och mindre
lyckenliga ödmjukmälar för vår
ögon, borde naturligtvis up
vecka hos oss en sådan en
vilbig ej skyr för alla slagbe
svärligheter, som kan tänka idogna
tänksamt å andra sidan en
hjärtenlig vänskap och omhugsam
het, at förse Landsmännen
med alla möjliga fördelar,
samt vidtagna andra så dygtiga
mätt och steg, som evärn landets
tal jordbrukets och andra näringars

nödtorftigt, faldenth fallent, och Dannemär-
ckets ödzkiegbrödrom i wäl stånd, magt
och omständ.

Ludsom det ihändigt upp-
odlande och dessa förrättade jord
hygdens ägare dörfader ut bredt
glantsen och sina sagersamma ere-
pen, slagt klen tillsammans under
sin lydna samt fälnedt an-
senligen utvidgat Riget om-
råde. Men hvad hygdens ej nu
för ett det blad som dessvärr
oblifvit utgutit och för all den
lastnad dessutom upgått. Alla
dessa storm fördelar hygdens gudt
förlorade lidit så hufvigt som de-
blifvit ersällan. Nu sedan
under ägrannar och Europei-
ska nationer blifvit i erupdom-
sten så väl gjorde som i synnerhet
det yttre alt människligt ut-
sende blifvit för gå ett klöfvangt
bemädande, med så dåtta samt
dum gå berg till Riekt fördäg-
ring och faldenth gemensam ma-
lyckan; den hallen synd ej ärnt
samtliga Undersåtarne, det torftig
gå i byggan och dessut av hunger
och nödtorft förfarande dåm,

blifvit någon sin dermed hjälpen, ut
en och annan bland gå pröfvar på sina
fornt ärfvällna fördelar och med
full hull och frider på bibehållandet
av sin ärfvetta interessen och privi-
legier, likasom Ändamålet fördom
tradde sig ej i den lycksaligaste
belägenhet, blatt av den grund, att
det blomstrande det så gåtta åbe-
ropade hjärtat Tempel. Det må
vara åberopa gå på hvad som helst
ej behagar. Det må nu vara
ej som dunckar hjärtan vänligt
så måste ej undock till slut
stadnar dessvärr, och så för gå ingen
annan utväg gång än den, att
endast och allenast med vålvarn
vilja ej gemensamma styrka
mot ej den inre och yttre
fiatta fult, att ödelmodigt for-
mätta alla de förfärlighetar
och svåra maningar, som förnyt-
det misbilligar och länna vara
snörmat stridande mot detta
erigtiga andamål, samt blatt
utvärtes och invändiga de enkla-
ste och naturligaste medel, som
den allvise skapare ut i männi-
skiarnas natur implantat och ut-

det hjerte inskrifvit, hvarigenom
hon emöjeligen kan gå miste om sin
egentliga ändamål, sinlycka,
sitt välstånd och allt det jordiska
lycka hennes med den högsta blick
erit mildeligen tilbeten och lor-
unte.

Det andra medlet til jordens
lycka är dem till trifnaden lämpliga
utbytet af varor hvarmed, så
väl som handtverken dragnum hundra
lonsjelpas til en lämpeligen upp-
fyllning af landets produkter, så som
drägvärden och under näringsgre-
ar, hvilken bestult, samt den in-
kommande varorna så som i sjun-
nerhet saltet för billigare pris.

Alla hindren utlämningen af varu
communication med gå aller af be-
sta vara hemmar, det kan man
skäligen räkna i bland de största
monopolier aller näringsbrang, som
i naturen någon sin tren existera,
tvälmyndighet det strider mot de
gemenes ordning och inskränkelse samt
alla nationers bine.

Det är allmänt bekant, huru
jordklotet, som menniskjan flyttat
omkring, är af dess allrisa upphäf-
man på det sättet dannad af til-

vadd, af de vaxlar, djur, träd och alla
hunda menniskjans förnödenheter,
som sedanes uti det nya landet,
finna til hvarjeläd uti ett ny
mat. Och på det jordens inbygg-
are icke måtten vara i ett elende
och lida brist på alla de nödvän-
dighets varor, som jorden så väl
på den ena som på den andra ort
til menniskjans nytta hvarin-
bringar, hur den tillmyckjen for-
sedt denna vår jord med skogar
och minder hyg, hyggeriker, canaler,
åar och elfvar, hvarigenom nöd-
vändighets varor kunna med
lättjg flytta och forsa ifrån
den ena orten til den andra.
Och denna vaxlen-flyttning el-
ler handel är så allmän och så
naturlig hos allamenniskior, at
intet så vildt, så Barbarisk folk
finnes på hela jordklotet, som
vid det utgjöning visar det
minsta motstånd, utan tvärtom
med öppna armar emottagar
en vid sin vaxlor til dera
hemvist. en kommande utlänning.

Mer Derrigs Rike inbyggare
icke kunna umbära vissa forter

utlandske varor samt så fritt och obehindrat igrän utlandske onter
gångna dem; så är det jämväl
enligt all billighet och rättvisa,
att utlänningen tillåtes gång
ta sin behållna igrän varor
ter; i annat fall är hen
rättigheten, att förbinda sig igrän
sina hemmans på samma sätt som
er förbunden honom att besäk
varor.

Det är väl sant, att utlän
ningen för idan handel på crist
Österns i Persiens Rike; man hvar
möjligen hinna hur sådana österns
varor som för hen iden besäk era
va hemmans jämväl om dring Bot
niska Viken? Men en Naturens
hvem förargelse skapat detta hyg?
Men en detta skadt av en skump
aller handelsen? Eller om iden
förutmålat hvarje snarare varit,
att begärdra communicationen emel
lan ös och utlänningen, att dessa
nom berada en väg till utspräng
gen av vänt gynnigare transporten
och andra producter till den behöf
vande utlänningen samt att fu
ält och andra varor nödvändigheter

varor av honom? Hur då undamålet
hvarje erunnit? Hur människoslägt
det dom nät i fult åtnjutande
av denna oskattbara naturens
förmån? Jag tror det iden, åt
minstone aldrig så länge utlän
ningen är förbunden, att besäka
era hemmar. Hur man iden
hur att fullt ofvers i händerna,
att era hushålls författningar
hindrat människorna igrän att
fult åtnjutande av denna natu
rens förmån. Civilent tillåta
gifvar anledning till den slut
satts, att felaktigheter av igrän för
den typen i andra era hushålls
anstalter. Ej att acempt är så
godt som tänkande.

Hvarpå torde några fom
med det indust, att undamålet
med Botniska Viken endast era
va att idan handel innom Riket.
Men jag frågar, om iden åti de
orter, som ligga om dring Botniska
viken, finnes åtskillige sådana
producter och varor, som utlän
ningen har av nöden, eller om
iden den dring Botniska viken be
lägna landets invånare är be
hof av några utländske varor?

Om hvad detta behjälpa, så säger jag det vara med billighetens och rättvisans förenade förmanande, att utlämningen av vore bor till behörige hemmanns omlägg Botniska viden av Österbotniska Städernas; I annor händelse kommer utlämningen endast en partial rättighet i stället för den totala eviäntjänta i ansende till hemmanen. I alla Världdelar, förvanskegation idkas, finnas Lustorna eller vilade och Djö Charter inrätta den åtminstone efter de mest behövande farvattnen. I alla evärbestälta Riker drages jämnväl försorg om hamnarna upmuntring och hjälpbåkers inrättning. Utländningar länder hjälpa till billiga canaler med stor lättnadbeläggrit gränsen till befordrande av communication och lättande av transporten; Man säg här åtminstone ännu aldrig det något Djö Ort efter Botniska viden.

Huvud Orsaken Rikets belägenhet för handeln angår, så finnas vi intet säga, att vi i den delen blick

I anledning av den krägen, som Kongl. Finska Hushålls-Sällskapet uti Åbo ärende Kungörelsen den 9. maji förledit år behagat korsfästa till allmänhetens betraktande: Huriledes det hindren äro, som lägatta Finska Handelsmannens idoghet? och Huriledes medel äro de kraftigaste och lämpligaste att erhålla honom till näringsdrift och omtanke i sin hushållning? är jag efter min vetande, att uti detta vår nuvarande min nyttoldiga och svårmandta tanke till någon upfyllning icke för dröjer, utan för sådanna medmänniskior, som icke hålla tillhålla att förskaffa sig kunskaper i sådan ämnen.

Huruvid upkommer efter min tanke först den krägan att upslösa, huruförn Finland och tillförren dessa efter Personer är så glest bebodt och det Inbyggarna fattige?

Om man gör till den heliga skrift, så finner man uti 1. Mose Bok 1. Cap: 28 vers, att Gud välsignade människorna och sade till dem: Wäxen fruktsamma och förökaden Eder och upfyllen jorden. —

Eghvem som det uti Esaja 45. Cap: 18 v.
Ey så sager Herren, som himmelen
skapat haffver, Gud som jordenn be-
redt haffver, och haffver gjordt hen-
nen och tilredt, och icke så giordt
henne, at hon skulle tom vara,
utan haffver tilredt henne, at man
skall bo therpå. Widare så or-
den, som Gud genom sin tienare
Mose sagt til Israeli Barn, uti
5. Mose Bok 15. Cap: 4. vers. Ej skall
ibland eder
hvarigt fer man, at den tiänaden
den Gudom skapat eraldern och alt
hvad derute er til sin namn ära.
Gud haver icke så tilredt jorden, at
hon skulle tom vara. Utan
skapat mennisjoslägtet uti
länder och länder, utan forsatt
det til utkjänande och alla de
hårdiga och ovänliga formoor,
hvarmed hon jorden bepryd.
Gud vilja ej, at mennisjorna
skulle uppfylla jorden, utan
gjöra sitt hem i haffvet, gjöra
fogelarna under himmelen och
ej all djur som krälla på jorden,
nytja allahanda ormar och
krälsom drå, samt sålunda blig

ara lycklige och välmående, så at
ingen matta vara lattlät uti alla
de höghror och gårdar, som han man-
nisjoslägtet til godo forlänt
haffver. Med at ord, Gud evil
gjöra hopa mennisjoslägtet
med alla sina evalgärningar
och de oändeligen många for-
moor, som uti naturen vi-
sas. Således lärer det blig,
era en ägiordsad, at orsaken
til jordens tomhet, mennisjo-
slägtets olycka, länder, länder,
ändeerwärdighetter och fattigdom
icke är til finnandet hos Gud,
icke i jorden eller uti climatets
hårdhet, utan hos mennisjorna
som själfva samt derus forvänd
de och fördärfliga hushållning,
hvarignom de fått sig förstånd,
at komma uti fult utkjänande
och naturens formoor. Så som
det står i Skriften: Israel, Israel
du förer dig själf uti olycka.
Det blifver sålunda att
nämna och yttersta evigt for-
hvar, som fruktar Gud, vara for-
nöjan, och inom mundborgaren-

ock alskar sin lastrebygd, ock ännu
sidan sådan upkasten arfuderun, som
hindra menniskian ifrån ock nytt
kandet ock alla ut ur lynd hennes
forlustes formoner ock å andra
sidan upgifwa sådana medel,
som kunde leda hennes tänkande
ligan lynnad ock batan erhålla.
I sådant ock annan erfin erfin
er nu forst til skärskådande
fornytaga de hinder, som förhindra
dessa landtmannens idoghet.

Det forsta hinder består uti
alla allmänna besvär, hvarmed
landtmannen med sina tillhöri-
ga de andra stånden belastad,
nämligen krugars eridmatt hål-
lande, resande fort skjutning,
fästforingen, fastersjordens for-
svar, trigbfornödenhetens fram-
forande, kåstsamma installnin-
gars underhållande til timbret-
mån ock alla slags standpersoners
nöfstran, mångfaldiga spannmåls
utgifter ock de så kallade kupp-
ruttigheters utbetalande til al-
la slags standpersoners aflöning
ock underhåll; hvartil merligen-

utgår storn delen ock de flesta lan-
dtiga wanders spannmål forrud, så
ock de största delarna gärwelsrorna
med halm, barck ock mäsa åt sig
ock sitt folck til brödföda.

Det nedriftiga landtmannens ut-
gifter til en hest indomstes erida
skurstigande höga, det han ock gräsk
ere jordbruket, samt ock forsatta
landtmannen uti fattigdom ock
förmogenhet, ock ännu bestrida
de lastnader, som erid jordbruket
äro så oungängeligen nödvändige.

Det landtmannen så väl som
alla andra konungens skattskyl-
dige undersåtare ock alla stånd
borde efter erfara lastskalden grun-
dar til skonan merligen utbetala
sina utskylder, det han en sal-
som hvarken ock mig aller nå-
gon annan redeligt bernäs man
någon sin bor skullat i krägan. —
Utan der min mening den ock kom-
ma någon lindring for landtman-
nen genom indragandet ock rätta
minder nödvändiga embeten, som
Ordensriddare, Drabanter, skullfogde
etc., til hvilkas allmogen merli-
gen betalar dessa kappruttig-
heter i spannmål, samt ock alla

Riikets undersåtare, hvilka ännu äro
hållne uti Nederländerne, som
de kortskjutande, fattigare, och
mera, skulle tillhålla, att med landt
mannen uti dessa besvärligheter
och kostnader deltaga; De jag finn
er intet med hvad skäl alle
och hvad anledning den nu inned
bragteren mer än den andre bor
jutta begrifvit eller vår delaktighe
den uti kostnaden för en gemensam
sak. Fienden till Krona i Konstanti
nopel Europeiska Staterna är ingen
skiljaktig. Uti Portugall är stå
Krona i Konstantinopel mer andel uti
Tull- och accis på utgående och indom
mande handelsvaror, så att handlen
inbringar till Staten Casa det mesta.
Uti Ryssland och Österrike som jag hört
skjuta uti England är Landtmann
en befriad i sådan hänseende vän
tande utgörande. Det besvärliga
hemmanen Österrike draga skinnatte
eridd och storlek, landet Österrike min
dre mer till jordbruket lämpande, än till det Österlandet
de upkomst och tillväxt; De mer
Landtmannen ernå, att hans skatt
och utskylder äro lägre i förhål
mot som Herrn mennen äger en
nom mer och stor kostnad och arbe
te erid upodlingen och tillväxt
gade och förädla; när han erhåll
et rättens mensnliga förlägning
och ingångolenhet mäcklighet till
dening i mon Österrike hemmanet
storlek medtager till den vinst
och fördelning, som han av hemman
nets odlesning tvantat; så han
en sådan dancem intet vinnat
att betaga honom all lust och åtrå
Österrike hemmanet utvidgande;
De hålla den nägon längta Österr
en näring, som intet bar sig. Hvar
och en hur så De och erfarenhet för
en så besvärad näring i synnerhet
som ej uti en till Clima
mat belägen jord är minden lä
mnade än den som är uti ej
mera och fruktsammare länder,
samt följaktligen fordrar lättare
och skonsammare beskattning än
en uti de fruktsammare ej
ej mera jord. Således är ordi
narie hemmans räntan att en
sat för att det allra svarastes
bolvärd, hvilket jag kan tän
ka för det andra hindret, som mö
ter och hindrar Landtmannen

ihrun upodlingan och all den adlingabarn jord, som ute i wårt Land finnas. En Förening nu gång i Åbo emellan skulle hinna till den lycklige tidpunct, att dess tillgång efter behof och det mycket inskränkta sprugande handelsomsätt så utvidgad, att den ute av mera betydelig mon till nu Sveriges bidragan till staten ökas, som torde lovande; så skulle jag i det fallet ej tåga at komma till ordinarie hemmans rättighet och skattehåsom att det dryftigaste medel at vacka Landtmannen till mer drift och vård av ödeslyftiga ödemarkers upodling.

Wåddan Ger jordens hårda beskattning jämte de många spannmålsutgifter, hvar med den besvärad, andra skatter följder med sig, den hindrar Landtmannen ihrun jordens uplåtande under forpaktning eller arrende, hvilket jag vågar för det Lindje hindret, som fiättrar Landtmannens idaghet. – Ej när jorden årligen måste vid Landets gårsmannande det utbetalningar, hvem mycket blir sed av hvar at forpaktarens och jordägarens de Lånen derid omojnligen hafva

sin tillkomst.

Det andra hindret, som fiättrar Landtmannen är näringstvånget. En Landtman får efter svåra Lagar möjlig behålla sig med annan näring än jordbruket. Ginom dessa tvångs drag är han stängd för det då undervisigt, om han möjligt den hjälpa sig ihrun sitt ansvallsa tillstånd. Och detta näringstvånget hårror ej hvar det gott på Landet. Om tillåtanningen efter andra nationers sedvänjor hade skett at besöka svåra hemmar och hårvidskun och hämta trävaror, jern och andra sådan behåfvar; så kunde en tunna salt hår köts utminskas för 2 rdr Rdbdaler och 2 ordn hundra efter minder, i det fallet hon nu kostar hår 4 rdr Rdbdaler tvattjoatum skillingar.

Om man en exakta upgifvar quantiteten av hela Finlands årliga Salt consumtion och den efter utvägna differencen på saltpriset, så tror jag at det lidande, som näringstvånget årligen förorsakar Ger Sinsta Allmogen undgå på

denna artickel, hålleth stigen häl nu-
gra tunnor guld.

Man dessutom wore nuru hinu-
der mot den förlust, som nuringh-
tröngnet erwärdes på wårra ut-
skeppnings ersor. Naturen för-
gifwit Sverrit och alla landsinn
förmoner och alwarenhter. Ut-
ewärt hålla Nordiska lyktsten
lida ej brist på hemmahandu
lifförnödenhater, hemmapå Rubyg-
gnaden i de wärmaste och fruktsam-
maste orter hafwa efterwäxt.
Derennot har naturen ongåfwat
oss med sådanna förmoner som de
andra i wårra inom lyktsten boende
folkeslag saknar. Ett hafwen i
Sverrit mycket gynnaghet på skog och
drifwärden. Man lätt oss nu till
sej, hem och på hemmet fått denna
dyrbara naturens förmon mot os
nytjas och handhafwas. Efter det
som mig bekant är hafwa gan-
ska få Sverrer i Finland och ingen
mot Österbotniska Skärgården, där-
emåta tilgång på skog finnes, hall
Skuppelrätt, utan den som lämnas
utlänningen frigt ut ur sådan
ewärm hemmar. Detta näringsbe-

tröng gior utskeppningen mot ewär-
ewärden genska klen och obetydlig
den skepp som ifrån finska Sverrer
derom gå på utrikes orter, intan
gå ewal jämte Järn, Tjära och
Bred, uthärm något litet Wäx-
der, spiror, bjälkar, med mera.
Men hem wäxa mestdel mot skepp
wårra Skärgårdar utlägna för mån ut-
rede häl utrikes hamnar, som der
mot flutas, at de icke wäxistånd
mot förra handel med saltjuten
nödgas upphandla en betydelig
del mot denna nödwändighets
erhållna utan Stockholmaren.
För en så wäxande mot skattning
på drifwärden nödgas tillmagan
förgäfwa denna wårra tilwäxt
prib. De som framföra det
hemma ifrån mot klugfnum orter
på ej transport lastnad en skatt.
Mot sådan ersättning tillåtas
magn drifwärdent i minden ewärde.
Brunnar Tjära och Terpentin
och byggar hemma behof och gemen-
liga fonten mot Spjror och mast-
trän. En ewal lätter en ny-
tenhet Storwärdes trän nedfallna
och rutna i skogarna. Sådan är

nu hufhållningen med wåra skogar
hår på orten.

Hvad sedan wår Landts
mannens egna hushållning på
ålagar hemmanets uthägnad
anlägga det til arbetsförlofvet up
hålla och ägnande och det til
de många brons och andra ätlo
gers betalning. Om han skall
kunna hålla jämnvigten och ick
hatta sig i guld och skuld bör han
ädem sin näring med ytterste
flit och sparsamhet. Hår nägra
på innehåfwen ägt storen och för
monligaren hemmanslyckas det
dock sällsom, at kommer til nå
gon fort wälmåga; man måste
låtsas wara de, som förmå i läng
den bibehålla en sådan wälmå
ga, emedan bonde egendom ej
kunde dödfall skiftas utgifwa
en mellan. En sådan egen
domens skingring föder primärt
elle ej hemmanets delning
och fåljaktligen giör slut på hu
shålls wälmåga.

Ung kår primärt hårifrån for
tfarligen beskrifwa jordbrukets nu
warande läge och beskaffenhet

hår å orten. Det är i alt enfald
tilstånd. I Kemi och Torneå bru
kas aldrig någon plogjärn åter
brukt, utan nyttjas dertil en
dast spaden. En hafre och alg
drig något annat bröd, utan ut
stundigt stamp och bakad bröd.
Hvilket jämnväl är brukeligt
i Kusamo, Pudasjärvi och Baldamo.
Hår finnes ännu mycken skog
gängen mark, som genom rod
ning kunde bringas til odlmark.
många kår och mäsar, hvilke
genom delning kunde uptårekas
til äng. Hårutaf kan man en
dan slutas til det ofriga landts
brukets. Hår allmogen ernär
aldrig med några konstgiorde
ningar. En hafre aldrig hårt
kalas än minden sedt circula
tions återbrukets, hvarigenom
man tourists nyttjar en och sam
ma jord til åker, äng och mul
bete. Ali norra och mellersta
delen af Finland plägar allmo
gen aldrig bese sina åkrar
med annat än rug, korn, hampa
och somliga likt sådant. De bru
ka inga trädgårdar och sådant

veldig hafva några grönsaker eller
trädgårds frukter. Wid inhämtandet
de misbruka de nödhjelpande
at nyttja onaturlig spis, brännvin,
tramp, barck, mäsa och annat dylik
likt i bland sitt bröd. Detta mat
lagning är ofta mycket ofel. De
ras vanliga spis är ofta mycket
ut i hult fisk och bröd med sur miölck.
Ut i samliga Dödar och dy är i Ta
vastehus brännas för, skrinhållas och
stundom äfven hustur ut ur
hacelsen, utan utint af sum ma
koningstum med folcket. Svåg
fare några av sunda kommer om
mörnarna ut i sådan sätt, att
de på vägen ut stärkna af kall
luft. Men man kan påstå,
at sådant folck är vanligen
eller i fult åtnjutande af nu
varande förmoner.

Det femte hindret för landt
mannen är i det af det nä
ring är aftynningen. Ifrån det
lattigdomen gemeinligen är åt
följd af aftynningen, så har dinka
sällnagen ännu en annan orsak,
som hindrar honom at inhämta

nödiga kunskaper om jordbruket,
nämligen det naturliga; Ty som
detta sprudlat är lattigt på sä
dan bördar, förmögenom kunnandom
och insikter på rätt ut landt hus
hållningen som andra nyttiga
erfarenheter kunna erinras; så
som och denna nyttjandet om
ständigheten intet annat än
alstra af fäg aftynningen och
stadsen sibnhållna landtmannen
är det ingenlunda skadeligt för
domar.

Det sjette hindret för landt
mannen i dagen är hemmanens
krono natur. I samliden lid
en hvem det är man under adal
mannarätt innehafva all den
jord som förmåden nyttja och
inhägna; men sådan tillgång
adn marcker, äng och afhvar ve
slagna under kronan; hvarföre
ock alla de hemman, som sådan
mera tillgång af en så beskaf
fad mark inhägna, tillhörde för
krono hemman.

På dagen en läbon hållar hem
mant är mäkt och änligen
beskatta utskyldarna, blir han ock

hans yttre kommande och besitt-
ningar bibehållna; men så snart
han mannat rätter i svenskheten kom-
mer han sin rätt till besittnin-
gen och en annan åbor blir satt
uti hans ställe. En man gör
uti ödmjukhet, upfuger dem att
hybygge, arbetar på det upodling
hela sin lifstid. Det händer att
han är barnlös eller och att barn-
nen skurgifvit honom och an-
tagit tjänst hos kronmannen. Han
blir tal slut gammal, sinnelig-
och orklob. Hans intet rud att lä-
gg sig arbetarn. Hemmanet blir
svenskt. En annan åbor
förordnad i stället och han får
gripa till tiggeri-stafven. Det
detta belöningen för hans ned-
lagda arbete, flere med han-
gjordt straffen av mäktenligt hins.
Dessutom har krono hemmans
åbonn den olägenheten, att sedan
han med stor möda och i mycken
fuktighetens upfödt hans barn, så ge-
ergiske de flesta honom sedan
de blifvit arbetsdugande, att den or-
sak, att ingen annan age dem an-
den äldste har rätt till hemman

12 [illegible] p. 5.

Antagen d. 23. Maj 1799. 394. 71.

Plan till Spannmåls Magaziners anläggande i Åbo län, att upphjelpa Åbo-Länets fordbruk till ökad hälsa och sätt utländsk Spannmål i nödvändighet av dessa underhållande, och i goda år magazinerna bliforna möjlig att den inländska.

Ehi Åbo Tidningarna finns jag nyligen tillfälligtvis genomgånna innehållande, ofvan nämnde Magaziner, och ofvan nämnt ordet, om Spannmålsförrådshus i allmänhet. Af sådan anledning begynnte jag i vår mera exactare detta ämnet i hela sin vidd, och för nu mina tankar vördsamma läsare uflämna till dessa hushålls Sällskapets granskning.

Det rätta primum mobile, jag menar, det största och angelägnaste i hushållningens mål, som fordrar vår uppmärksamhet, är att tillkom, om betydelige Magaziner af Inländsk Spannmål. Jagen, hur jag han ock vara, kan upkänna någon annan utväg, att fullkomlige hjelpa vår hushållning. Alla andra projecter äro antagelser blifvo i jemförelse därmed endast palliative, som intet länge hafva bestånd. Dessa radierna i en cirkel utbreda sig ifrån sin medelpunct till peripherien, så utbreder sig och ifrån väl anlagda Inländska Magaziner, en fördelaktig arbetsförhållande, industrien, idogheten, försigtigheten, sparsamheten och jemnare till alla näringar och deras möjlige gränser.

Konungen i Preussen Fredrich II. liknade så stor hushållare som hjelte och Minister, hade till ordspråk: "Med alla så starka som mindre förnämmande i denna Materiella världen, består den största och största Manoeuvren i magen; h:e: om man vill något uträtta, bör magen blifva mättad. Ty den borgar intet länge."

Dårfore hade han odelbart anlägga förrådshus. Ofvan välfärd och Dygd, ja, till ock med vår Existens-frahet beror väsendtlige derpå, att vi förse oss med magen och Storn Magaziner af Inländsk Spannmål i hvar jen Province.

Då nyckel sådana manifolda förmågor stå, som vi af
böja, att antal hvark ock att misswäxt wå måtta tillika blifva
ett hunger år. Misswäxter inträffa i allan länder i sy
verlden; man de åstadkomma dock ej genast allmän
hungers nöd, om behöfdaliga Magaziner finnas. Egypti
lands Invånare, länge genom detta redan medlat
uti Patriachen Joseph hade undgått den misswäxt,
som följde på hvarandra.

Att befrämja det goldmängdens förökning och förekom
me den utbetande hopens utflyttning till andra
Riken, är omöjeligt, om hungern bortjager dem.
Hvarken ökebruket, Manufacturer, ~~Wagar~~ fabriquer, Drukeri
verken, nyttiga planteringar, fiskerier eller andra
näringar, af hvad namn de vara mågo, kunna kom
me till sin fullkomliga höjd, om Spannamålen
stundom fullas ofördelaktiga i vanpris, stundom
utan stagnas öfver hofvan. Betalningen bör vara sä
ker, om jämn uppfyllning, och jämt pris på Span
namålen.

Men om sora, att förvandla wår underbalance på
handels vägen till öfverbalance, utmärkna jämnvigt
emellan icke heller hafva lyckelig utgång, om utländ
ska varor bort det redbarnsta vi äga, för att Spannamål
som vi intet kunna i goda år, nu minda i misswäxt år
umbära.

Omtalaga Svea-Rikes Invånare kunna och bö
ra hafva rundaligt uppehälle och dugaligt utskäd i alla
tider af Spannamål, hjordad ainom egna gränsor.
Den största omsorgen i Oeconomiska vägen blifver sale
des, att väl uträtta, huru jagor mycket skall varcestalla,
så att Konga Mayt och Kronan intet talsbrydas någon
ny utlägenhet, eller nytt behöfva, eller någon ovänlade
ligenhet, icke heller Undersåtarnas behöfvas mäd an
dra än vanliga utgifter. Mälsäganelse komma öfver den
som nåd ned och sud bidragen upräkligt til detta stora
ändamål, till att nyttja Svea-Rikes Gyldene Åldern,
med en trista tidsförlopp; i allan affärdan länge vandrar,

än fordom dagar, då ifrån Svea-Rike warcelägen ut
skippades Spannamål, ehuruväl Solet nummern, som
behöfde föda, ivar, efter samliga auctorers gisningar, de
storra än nuförtiden. Jag får hält vist mycken motsä
gelse, om jag påstår, att vi hade de bättre Magaziner.
Jagen orimlighet för jag mig dock mäta hårvid. Ej hvar
enst utskeppning anställas, där måste nödvändigt gifvas
handels uplagar i flera Städer och Dalar. Jämförande till
kurfvaligare lafvad sätt fanta och förmodaliga förmögna
re handlarna i hvarje Dala och by, som äga anseliga
Spannamålsbesparingar i Sodar. Dessa hafva nu kommit
i Stour och alnad tagt med vår hushållning. Dådan vi an
gå börjat anlägga Allmännangen, så ära vi förmålta
anlägga honom upphörligen, om vi intet i goda år bygga
samla egen Spannamål, och inrätta Magaziner i hvarje
Province, på hvilka Magaziner vi finna kunna läta i nö
dens tid. Och äfven emedlertid, endast för det de finnas
på stället, uplåfva alla näringar och åstyndsamhet handt
brukat.

Drägen blifva nu till en början, huru många
sinskilda slag allar Glaser af Magaziner äro hög
ost möjeligen?

De torde allenast blifva dem tal antalet.

Uti Östra nämnt hållas med skäl de Spannamålsför
vårdshus, som Konga Mayt och Kronan anlägger, dels för
handt Armeens och Skeppningens, dels för Amiralitetets och Skäre
gårds Skattens behöfver. Jemväl insättas de nödställda
finds af den lägre allar Köpa mågon del, de Conjuncturerne i
anseende till Beredbegnat finnas tillåtit. Tillägningarna i
Riks Passan torde dock understundom vara af den be
skaffenhet, att dessa Magaziner intet kunna vara så öfver
flödigt fylda, som Konga Mayt önskade. Desåtom dan det
intet medhinnas, att till de afläggbarasta handtempar i hast
transportera den Spannamålen. Den förnämsta motar och
at underslaf förekommas hos dessa förvalta
re. Publique Medel äro synnerligt sjöfling under dessa
Cåtmänstorna är det misstänkeligast, emedan man ofta fåt
Krono Magazins Inspectorerne blifva bedrägna. Emellertid har

det på Kronans beloftnad, eller på Allmogens, som gjör inlefvarringar, eller den fattiga Soldatens, som af deras hand åtnjuter sina sunlor och portioner. I sådan kraft säger man med granmalsa, att Commissariatet kostnaden mera, än kraftens öfriga utgifter. De som hade unnat att skaffa med commissariato garranter, samlade i största hast grufvaliga summor, fast de ängen höfver ägde, då de började sin handtering. Menar det intet vara möjligt, att min skar deras Inspectorers och Proviantmästares kommunar och sanna ut alfvarsam controlle på deras förhållande. Ämn i denna dag vägra sonlägen af deras nödiga mån, att i Allmogens quittence vecker tagna hvad som blifvit inlefvarerat; förnäfvande, att deras tid intet tillåter det. Hvad som består i dampan, skörunge, ruttfruit, m:m: korda och varm förnödent väd närmare påsande. Det är dock icke nog därmed, om och kronans magaziner vara alltid rundligen fylda, och konvaltningen väl reglerad. Ni börn desutom i alla fall förse och i alla Provinçier med Privata, eller ruttnare fogt förfäldta magaziner.

2do Till den andra Classen för jag saladet form de Oppmanna mäls Uplags Modum, som det höchtarade Vorgum Ständer vidrategen vill och kan upräkna i alla Städer, jämväl i sonliga Dolmar, allanast Oppmanmäls utförsalan till uträdet ontkar aldrig förbjudet, icke angång i midsomt mer. Utan fast hälder upmuntrad med Premier, utmärkan med Tullfrihet; samt om hvar och en madelfast man af hvad stand han vara må, får ämom Riket drifva handel med Oppmanmäl, utan tullmafgift, utan omgångar utan Monopolisk tvång. Detta lätter nog begrymmelig och vägsamt. Ett och likväl på till Engelands exempel. Tordom klagades i Engeland öfvan så mycket, och så ofta, öfver hungers nöd, som nu förtiden hos oss hundra. Man sedan Oppmanmäls handelen blef frigifven till utskippning, utan något förbehåll, jämväl upmuntrades med premier, så har all klagan i den delen uphört dänstädes, ehuruväl de sådt kännas vid

misdvägtar, öfvan såväl, som alla andra Sundens Invanare på Jordebolet. Oppmanmäl existerar icke mycket i Uplags Magaziner, som intet hinnit utskippas. Den som vilja göra anstalt till förnyttande på utlänsk botn, under det den gäller mäst ännom Riket, skulla illa förstå sitt egit interesse. Förbud mot utförsalan äro, när alla omständigheter grundlagen öfvarvägas, icke allanast onödiga, utan också skadliga. De förstora ägnutaliga driffjädrar, då de qvänja vinningas lystnaden, och med det samma alla sunda handels speculationer. Hvilken Capitalist villa sätta sina planingar på väspel i stora Oppmanmäls uplagar, om han intet ägde tillåt disponera den efter sina förut gjorda uträkningar. Det bör intet väcka afvund, eller förkrytelse hos oss, om han väd sådant tillfälle lätter dragit bekula sig af inlänsk man. Det befäfver han och gjöra understöndom för att sedan i Tungdan tagna lofvan af utlänningar. Under sådan dyrkt, är det därmot av ovärdeligt förmån, att Solcemängden i alla Sundsontkar blifver väd lif, och ängen lider till sin hälsa af svält och otjenlig spädning. Man den hufvudsakligaste förmoln lägger därute, att de pengar blifva ännom Riket. Dragas präst för högt, så uppjälpes den olägenhet därmed, att Kronan öppnar sina Magaziner. Dill någon alla sinnad infördrifva rimedlarätt utlänsk Oppmanmäl i det och mening, att förtrycka den, som gjort uplagen af den inlänska, så motas utar det förfördt dragnom, att den utländska belastas med gamla dryga Tull. En Riddelan på Bunnan vara icke för mycket i den handelen. Hvan de bästa Argumenten hafva i första välmening förbjudit den och den Oppmanmäls utförsalan; man alltid nyttvänt dem af en Contraire vägdan. Nämligen den att nästföljande misdvägt är, att man intet mera finner nät några handels uplagar af Inlänsk Oppmanmäl

åtan den bedröfvaliga åtvägen hvar man varit tvungen vidtaga, att mångfalta åtlåningar både om åkerbruk och brödföda, hvilkens hjelp dock kommit för sent, och hvilar hvinnit till allan undersökare. Ett annat misväxt är förlängst sedan ännu framme hungers nöd i Lappmarken, åtmänstone åstadkommer stor hattighet, ifven i de i sig sjelfva fruktsammaste år, för den som hvart lifvet allan aldrelas intet att åtå. Vårsäden åkerjord på hvar man angantäng att skjörda. Gurn fångst är de äldre den fruktan, som skulle frälsta till Kommunmålens åtskjäppning åtan hungers nöden. Medan laden gifver marandels någon tid förut tillkänna, om någon Province står i fara för misväxt. Handelsmännarna agta sig nogsamt vid sådan åtsägt, att göra mycket till åtskjäppning. De kanna och den föreskrifna regeln, att intet förhysta sig. Jämväl en periode med Djur allan Cattan är inkräfftar granulagen, om äldre en svår misväxt, dock en mindre fördelaktig skjöd, då de med kälig vinst på skullat kunna förytterhålla sitt Körreå. I Finland är det ingen konst allan fuktighet, med stora handels åplagers mulåggnande, så vida den Riktorra Vädret länge kan förvarad åstadder.

Hvar lorde nu den frågan vägleds, gurn kunna vi hoppas, att snart allan tadigt kunna tal den lyckliga ställning, att vägledaligen åtskjäppa något, då våra tilgångar äro så knappa, att ifven i godo år nyttan Kommunmålens införskrifvas? Gärtal svarad. Vi kunna ännu intet åtkaligen vårra tillgångar, i anseende detta, att vi intet behöfvt av dem. Det är vi att nyttan Kommunmål flöts bort i fåfängan; e.g. till ofvarflödig Vårnåvåt tillvägagång, till åtdelning åt fåfäna och andra kreatur m:m. Vi hafva ännu intet vant av sådan vara på den vaxan, den ädlaste vi äga, så lades hibhållna vi intet nog försigtigt, mätt, och sparsamt med den summa. Gubhalls sman den hvar ännu intet fullkomligen

hos oss skuppit fram till Högsäkt i bordmanden. En del tycdes nästan vara af samma kunskapsäth med den gamla Gummen, som åsältada sätt slöfvin sälunda: Vältha när jag har, och svälta när jag intet har, blir en yttaliggätt åtnäf. De som rätt nyttat åtomlands, valu på stå, att intet i någon Landsort slöts så nyttat Vodar och Kryddor på matan, allan blifvar man varsa så nyttan vårdslös hit med Opmunamålan som i Svea Rike. Det må vara sant allan intet, gjör mig lidan nyttat. Man skulla vi i goda år ifrån alla kanter med yttarsta flit samla i hop åmbårlig Opmunamål, så finga vi betydeliga Förredskåb. Många bagar sina gjor en stor ö, ja och så en Elf. Så vara Manskamdar gåv många obekändsam till Opmunamålb lustan, misbjudar och gäckar sådjurar. Skulla det finnas då på skullat en Capitalist med väl åträdande Handels Speculationer, blafva attsammans af honom åpliöpt, om han är sådar dårom, att i alla tider fratt så förytterhålla sin Opmuna bud in- och åtomlands. Något märkvärdigt Land i Wilmarstrand i Landshöfdingen Frisenheims tid. Allmogan ifrån Savolax framslåpada att år så nyttan Spannamål, att Köpmännarna kröktnada emottagan den summa. Landshöfdingen befalta den äldre desto mindre köpa attsammans. De svarada. Vi hafva fylt alla våra hus, till och med bonings kamrarna, äldre hallar hafva vi pannigan. Landshöfdingen sågom vidar Herra lånka att den Pannigan och anstalta om erforderliga Vedar. Ärt dårpå blef svar misväxt. Allmogan strömmada till Staden och betalta dubbelt mera för samma Opmunamål, än de fingo vid förfälgningen. Köpmännarna hölla sedan Gästabud åt Landshöfdingen, och dallade honom för de rika Lander, som lärt den rätta sättet att handla Ingen af Vändarna allan detta bara dog af svält, allan vedrog sig någon farsot, och Köpmännarna blefvo riden. Gurpå vänta ing att ändt; nämligen, det lyckades den gången, af en tälfälligheet, man vid en annan ställning Lorde

Kjöpmännarna blifvom förlägne. Med Upslags Spannmål, ännu
tal transito handel, ruddes man fullan i förlägenhet, hvar-
den ock hälla sig ordd, såsom ett dödt Capital i skarn av
Utskeppningens fraktan kjemer tall den yttersta resource,
och är mundlagtad av lägda fogel, som lockar Kjöpmännen
till köp samlande uti Spannmålen i goda år på alla min-
pliga vägar, och tala taden i det längsta.

Vi hafve ett land fullt på produkter, derföre
vi uppsatte ordna bestå Premier för utskeppningen. Men
Tullfriheten kunna ock göra vi bestå. den brister i Tull-
indomsten är fattas med tusendefald större industrie i al-
la näringar. Vi blifva rättsigande med välsignelser
mycketen, då vi läta all handel med inländ Spannmål-
varan Tullfri i alla Städer. det är intet alt guld som
glänmer. det torde glänna för varen ögon, att tagen
Tullpenningen för Spannmålen, men det är därföre dis-
ut ett fiedmt guld, som vi borde hålla efter, i jämfö-
relse emot alla andra högst betydelsen förmåner i
frambiden, uti hvilken jag allenast vill nämna den, att vi
genom behålla inom Riket alla de penningar, som redan
utlämningen, nu, då vi betalsgrälsen måste erlägga utför
kriefva mycken Spannmål. Efter under det vi intet
förmå med praemier uppmuntra utförseln, om vi åtmin-
stone vid alla tillfällen på ett utmärkt sätt hedra de
handlande, som vid Upslags-Magaziners anläggande gäldt
i stora utlägningar. Konga Maj:t ensam hält vist-
med Nådigt välbehag derut bemödande.

Men vill jag ock nogot nämna om en försiktig gran-
ska mot uti handlande, som nyttjaga fritt Wärkan i
vårt Rike. Jag menar Judarne. Om nogon är findlis
hvad handels speculationer angår, så äro de det i högsta
grad. Vi äro dock intet mycket belåtna därmed, att de
öfverhopa oss med nipper, Gullur, sidentyger, Lorthsagt-
granulater af alla slag, och dårjemte med läckerheter, så-
som Vejjen, Socker och Caffe. Articlar som mycket dragas
vår handels vag på under balance; och då Judarne influera

på de största handels Contoir i Europa, torde de skickligen kunna
på vapalvänglarna. Men om de intet kunde på länge,
att anpassa
sigan Lofta på stora Spannmåls uplagen i Riets aflägsnaste
Provincier ofvan om, och nämnast under Polcirkeln. Det
kommer i Kappmarken, derifrån på Frösön i Jemtland, sedan i Umeå,
Piteå, Luleå och Torneå uti Wästerbotns Län; i Gamle Carleby, Brahe-
stad, Uhleåborg, Cajana och Kemikrnk uti Uhleåborgs Län; i Jdensal-
mi, Laukas, Warkaus, Joensu och Pielis uti Cuopio Län. Genom
sådana inrättningar kunde Judarne blifva lika som bogsera-
hob ofvan, och derut interesse blifva det samma, som andra nä-
ringar, då de intet så lätt kunde flytta sina Capitaler till
andra Riken. Det är yttersta det vägen är i stånd, att op-
ponera sitt interesse mot Konungens och Rikets interesse. De
jämväl Landskapparna vid Polcirkeln äro nästa utsatta för
hatala frostnätter; ty sådan inträffade den 24 augusti 1790, der-
följd af, att Hungrige år 1791 bortrycktes ifrån samlade Volkma
1000 a 2000 personer, utom den som bortflyttade till Nysland,
hvarifrån dessa fattige Emigranters uselhet blef så stor på sam-
ma ställen, att ingen kan uppgöra berättelsen därom, utan att
fälla tårar. Portharna blefve stängda för dem; ty de hade Röd-
sotan i haggorna. Rödsotan är alltid frostnätternas följe-
slagare, ty den af rost och frost fördärfvade säden, då
den blandas med Vallbarck, strumpad halm, Calla palustris som
vi kalla mässna, Rumex acetosa, Bistorte rot, Islands mossa, Björk-
knoppar, m:m: gjör att magen intet mera orkar manoeuvrera,
utan utslängen måste prevera. det yttersta är, att se på de
som barnen, hurn de gräta och tugga, men förmå intet med-
svälja det bittra nöd-bröd, som de tugga. Jo hvem tröstar
dem? det är märkvärdigt, att rödsotan aldrar först an-
fattar barnen. den gräfvaliga, i gamla Rikets Historien om-
nämnda Diger döden, nämna den icke hade sin uppremalse
af Nattfrost? Ty förodar Volck och penningar. En enda natt-
frost gjor bedlagarlagen samma skada, och jämnare ödeläg-
gannan, att ingenting dugar till ätande, af det som blif-
vit insamlat, hvarmed en fortfattning blifver af alman-
ar i de näst påföljande åren.

3:o — Till den Tredje Pleusen hörde wåra fullladda Tolna-Magazi-
ner. om de intet hårtäldiga fullkomligen swarade mot det
wändamål hwarföre de blifwit inrättade, så bestraw fal-
drutta, ut wå intet gifwit mäl på sjelfwa Grundreglerne.
uttalagen på Tillståndig Instruction för Förwaltarna, på
så strang Controlle, ut alla möjeligen misbruk kunde förre-
dommas, och på sjelfwa Fonden, så ut den blefwe tillräckeli-
Tolna-Magazinerne äro redoast utlåningar förrådd till
för jordbrukare, då de äro nödställte. Derföre bör ifrån
den 1:sta Januari redan Lappe försäljas, eller försom gäfwa och
skjuts bortgifwas, intet redning uti de ullanta Tiggare,
endast öfwerflödigt nuftalter äro redan ajorda i det wan-
dt. I England äro wåra mängen nuftalter ajorda för de-
ras underhåll; men i Holland nästan ingen; derföre finns
icke heller i Holland några skamlöse tiggare. 2:o Januari bör
så länge ifrån Tolna Magazinet, tiden ut ställa vederhäftiga
skriftelig Borgen för sig. 3:o bör till utlåningen redoast tre
terminer utsättas. den enn i April månads slut, och den andra
i Julii månad. de tiggaren uttjänade bäst deras brist, som-
behöfwa så väl wår- som och höstsäde. 4:o bör ingen
rings terminerne, då länet återgordras, icke heller wara fla-
ra än tvänne. den enn i October månads början för de nor-
mast belägna, som Lämna så snart de slutpitt till nyttjande och
trostut, betala sitt lån; den andra i December månads
början, då de längre wägade. denna sin skyldighet uttbörda kan
na. 5:o bör Förwaltarna hafwa uttsökningar magten i
sin hand i den delen, ut ökan skonbmål, ökan uttfrande till
personen, eller dess vilgåw, ökmäta med samma tiggare
het, som en Krono Befinnt, Husfrudsolen och wäst Lappe-
en; I händelse länstagaren wore oförmogen, flyttat
bort, eller och med döden uttgått, så ökmäta uttsman-
mans uti den som gått i Borgen. Wäfwer länet läna-
gra tid ökstånd, än som sagt är, rådar Magazinet i
obestånd. 6:o den som vill låna mot pant, med Lämna
hos någon uti den som gått i Borgen, man intet i Maga-
zinet. 7:o Wäst Lappe-rna bör intet wara flera, än Tre
Lappe för hwarje utlånt tunna. Härtill hör det väl-
warit brukaligit belåste länstagarna med Öra väst

Lappar på hwarje Tunna. man det är obilligt. 8:o Tolnin
bör intet belastas med Magazins Bodens reparationer, eller ä-
nya byggnad, redan en sådan Boda angång blifwit förfwarligen
upbygd. dessa omkostnader bör ock tunna bestrides af wäst
Lapparna. 9:o Till Magazins förwaltare wäljas ifrån fyra
till ock med ottan förståndiga, redaktiga, och så förmögna män,
som uti ogna Medel förmå uttsätta all den brist, som uti
mäskhubfällning eller förfummelse härrörer. 10:o Hwarjeden
Förwaltaren eller Bodfällaren, som bringar Kullanka-
parna i ordning, bör begära någon lön eller Sportell, utan
redoast skjuts och arfwode för sitt besär, då de med ut-
mätningar tvång måste ändrifwa något af de trälstande.
11:o Ingen ting får till uttbrifning anmälas. derigenom för-
dommas, ut intet lättingar och filurer få begagna sig af
denna mildna Jurättning. — 12:o — den Opinion mälan som dager
till utsäde bör förwarad i särskildta Bodingar — 13:o Tillmän
Tolnastämma hållas Tredje Adventsöndagen, då Förwalta-
rna ålägga en kort Raport, som utwisar det förflutna å-
rets utlåning, Magazinets tillwäxt och betalning. den Ra-
porten tillägna med Tolnastämmo Protocollet, jemte anmärkning-
arna, om några sådana blifwit gjorda, öfwersändas genast
till Landshöfdingen, som ägar uttsjelpa allen oförmodad för-
riktning wid Kyla Magazins hubfällningen, och äfwen länta
anställa visitation, om han det så för godt finner. — 14:o Lands-
höfdingen underrättar sedan, med några ord, i underdånighet
till Konges Majt, hwilken Tolna Magaziner, i han i Medar
anförtrodda Län, äro tillstäldta fylda, och hwad som väl-
lar de öfrigas obestånd i proportion däremot. det tycks
länta hårdt, ut Förwaltarna hwarken lön eller Spor-
tlar bestås, utan endast skjuts penningar och dag tra-
tamente då de indrifwa något uttrogna betalare. Man
en och hwar uti ofs bör ansa det för den största belö-
ning, ut wara Land för en redlig man, och en nyttig med-
lem i Samfället, utlåd hedrad med sina Tolnamäns för-
trowande; i synnerhet wid ett så Hoft Wärf hwarwid

den fördelen kan vinnas, att intet rådet i dependence hos ut-
länningen, då vi gläda oss af lycklig hjälpständighet. Om
inga intet Patrioter hos oss med sådan omsorg för fäderne-
landet, så äro vi blefve narre själfva, om ut vi kunna
tala varm ogna bokamedel. Alla lycklige stater hinna
ambulatoriska Embaten, som medföra stort besvär, utan la-
man måste dock smakningen och förvaltas, utmärsta att un-
derföra bör det 15:e intet tillåtas någon at undandraga
sig den Ordens posten, att vara förvaltare, att sälja pur-
ur, då han blifver vald af Polna borgare. Såvida den
tjänstgjörningen är ambulatorisk, står det honom fritt
sedan afsägna sig den sammma; man får ock behålla det för-
troendet i hela sin lefnads tid, om Polna borgare annoda
honom därom. Jag hoppas, att vi intet behöfva be-
ra Konga Patriotiska Välskapnt, med Ordens kedjor utde-
lande åt dem, som med bröm förvaltat Polna Maga-
Ziner utan lön. Det torde det lätta sägas sig, att vid
Herredagsmans, Mäntandsmans, och Lyncke-Ingenmans val,
den borde hälst komma i åtanke, som varit allar-
när förvaltare. Jag gör så långt, att jag projecterar, det
ingen Embetsman i Polnin måtte anses nog meriterad,
då han solar beforderas för sig allar sina tjänsten, om
icke han med reputation förestått bemälta Syssla.
Då Klägarne Candidater måste Edavis framta, att de kun-
nderlåta, hvarföre icke Candidater till bättre Sysslor,
brevis på omsorgt för sin Hofsnebygd, och vitt för all-
mänt väl. Hvarföre kunde icke ett publicitet bre-
tag, om vadlig förvaltning af Polna Magazinet, och
Högre Medborgarne ansas såsom att recommendation
Edraf.

Ordsom den hvarföre förvaltarens intet borde hof-
va lön allar sportlar, är den, att hela Jurätningen
bör sig intet på annat sätt. Därtill kommer ock, att
om under hvarjehanda prætexter, den ena Lappen sägas
hat den andra dit, så försummar ett sammmas i förste
hast. Det är frigt, om man rätt efterspinar sedan, så

det icke hellar så farligt besvär, att vara förvaltare? —
och fordras af den annan, en trohet. Skulla ock de kunde
höfdingar i hvilketas Sätt Polna Magazinerne äro i godt
stånd, hafva förhoppning, att vinna förtroende för andra,
då de sålla transport allar högre befordran skulla det nyttat
till undanmålat bidraga.

Nu nämnarn till Dalen. Namlagen, att Projectera anforder-
ing fond. Ty ett likat Magazin behöfver ett stall, då lösande
stall namnskjor vårda i brist både på ätande och brödföda. Det
måtte intet nödan att figurera därmed. Fonden föredras 1:o där-
ignom, att i stället för de förut anslagen ottan Lappar, gjö-
ras insättning af Dapkou Lappar, som är dubbeltog, af hvart
mantlag, som ädlar jordbruk. — 2:o genom det som är bjuds att
de lägga i förvar såsom ett depositum. Många ställa gjärna
inlämna 5, 10, 20, 30 st:a Tunnor, om han då Spannmålen ätta-
gas, antingen av det allar alt på en gång, intet behöfde bata-
la vägt Lappar. Den första Insättningen är en Contingent, kunde
ock dallas i vägt afsende skjänk; men hvad denföre är bor-
anfas såsom ett nadlags fä, hic: depositum på ett sådant stäl-
le. Dremed hur han valat visa att han hyser förtroende
till Förvaltarens. Jugen vägt Lappar bör af honom tagas,
allar för det förminnas honom, att lyfta sitt depositum när
som helst han behagar, antingen hela quantiteten, eller ock
någon del deraf. — 3:e -- Genom Testamentariska Dispositio-
ner, är den genom Förärningar medan man ännå lever.
Dessi kunna äntet tillfyllest bröna de Gadrs mån, som
Testamenterat ansenliga fonder till Fäderneblandet nyttant
Gedrunde Jurätningar, e.g: till Stipendier för de Studerande,
till nya Professioner vid Academiska Staten, m: m: Komma-
vi en gång i farten, att strycka vår omtanke till Po-
lna Magazinerne så tror jag, att ännå ansenligare fonder
Testamenteras. Det kommer därpå en Förändrat förtroende
Allmänheten fattar till Förvaltarens. — 4:e -- genom
Dödsbo Medlen. Förmedt, Lyrcken och de Dattiga hafva si-
na medlen af sonliga bolen. Man skulan komma de den

till gods. Mönster intet alla Böter, uppfund namn de wara min-
ga, Malbägarnas andel undantagna, Lunds muffäb till fond för
Tolna Magazinet, Ostmänstens behöfder Gårnds Höfdingarna
intet repdragna på många Columner, utan separera och Calculera
Böterna i Tudörs Lungdom. — 5:te — genom Anordningar
wid Krönta lägenhetens wacanser. De långwarige pro-
cesser uppkommna emellan dem som följa Pastorater eller Sa-
cellanier, Lunds jn hälfwa Indomstens tillfällen Tolna-
Magazinet ifrån sidsta Mudarats flutt, till den dag de
Hullmagten för den tilkrädande wärdslägen utfallen. —
6:te Genom förwandling uf Krutt; e.g. En en Ejuf, som
för första gången är dömd till pöslstraffning wilja lafwa
wara betydlig quantitet i Spannamål till Tolna-Ma-
gazinet; momn det anbudet intet wore antagligt, de
den betygen ängen ord runtsp. Men behrädes den andra
gången i flickt brott, må den de sjöm Skrymtare fläta
spö. Medan undersökes till Sogn Moderbörnades bepröf-
wande, om icke sittande på vatten och bröd äfwen Lunds till
Spannamåls lafwarering förwandlas, de det sig gjörna
lätta; I synnerhet de magon behrädes med oloflig Brännwins
brännings och Försäljning. — 7:te genom Pardon
Resolutioner, de Longs. Mäd och misskänd underfarels-
stadsfangar, och andra grofwa missdådare. Ett Lejon bor
den inwid Longliga Slottet för man tw stora Lejon uf
Koppar, som efter berättelse, en rider Koppersläggare —
skänckt för ett så länd, sedan den var dömd till döden
det nu wara kärn det den med den berättelse. —
Man en Kämpande Kristen, som kämpar emot sin
samsfattad, bör man önska tillfälle till uprättelse ifrån
sitt irrande fall, och ett så försonas sig med Guds
förlåtelse. Den det Ka genom en gafwa, sysslande
derhen, att många fattiga med Justen och barn skulle
slippa ifrån dödsens Lufter genom att litet lön ifrån
Magazinet i hungers nöden, så bör man intet tröfla det
på, utan icke detsamma uflomlängas i många lader, som i-

skullat ut förspinna ifrån wärld in potentia proxima, ihan
ut se dugbjusnt, lidwäl wärdslägen framhälpa ut wan-
dra på Guds grönna jord, skulla wärdslägen manna godt för-
den sjudarna. Många största Hushållare, på ärwärdt sätt
och med reputation, Konung Gustaw I. och Konung Carl XI. be-
nådade jn många misdådare ut behålla lifwet; dock
lidwäl på det sättet, att de taxerades till dryga penninga af-
gifter, på det de skulla komma i hog sitt löfta om bättring.
Här bör jag nu benåda ett ändet. Hwad behöfwer jag lem-
na min Spannamål bedom lub och nygdal åt en annan; nem-
ligen hos Magazins Förwaltarna. Jag kan jn sjelf förwara den
samma. Nog är det sant i wäst affrande. Man äfwen för
de aldrabästa Hushållarna, som aldrig spardt mödan, att
hafwa tillsyn wid spannamålsförtärningen, och att reglera
allt på förnuftigaste sätt, så att ingen täng slösas eller
fördarfwas må, den jn någon olycka kunde. Det är en
Tjänstefoljdet alltid wärdlöst, med att det de hafwa om-
händer. Ser det då intet en förmon, att finna på en way
der skutt, deponerad på ett säkert ställe? En skatt som
man för lyckta de utsjöde krytter, eller och man kunde rö-
ra i den så kallade Olmessö Ero-
den? Mi bör icke allanast tänga derupp, att hjelpa Jord-
brukat och alla näringar. Man det förnämsta är, att vi
äfwen hjelpa Konges Majst saluda, att Rikets Krigsmakt
blifwa respecterad af mäktarättande Potentater lika så
mycket som fordom dags. Om någon af den willa be-
tänka öfwerfalla oss, så den Konges Majst i ännu större
hast så länge många tusende tunnor af Tolna Magaziner-
ne och det just på det stället der trupperne behöfwa sam-
mandragas, Jag säger med flit länge; ty icke heller vill
Konges Majst tänga något till skänck af Tolna Maga Zinet.
man länge bör wi så snart lan behöfs. Ersättning alt och
i allen fall är det högst nödigt, att i wärt Rike finnas
rundslägen fylda Tolna Magaziner. Hwar och en bör där-
till bidragen efter yttersta förmogen. Ett sådant Maga-
zin skall under regelbunden Förwaltning wärdslägen till

bestånd af sig sjelfst genom wäpt kapperna. Vi söka sålen-
det för wåra Coopvardie Skepp och dessa dyrbara ladningar
ikke Ej assecurance Contoiret, äfven för wåra hus ikke Brand
skada försäkrings Contoiret, hwarföre icke för wår Spannmål
ikke Dåna Magazinerne? hwarast försäkringen och garantie
är publikalägen. Dåna Magazinerne hafwa ett ewärdig
lägt förekrade framför alla andra Spannmåls Förråds
hus, äfven derifrån, att Spannmålen icke dessbättre är
ikke skild, att möglad, ingen, orenn, eller hwem i allm.
Ej den är i ständig circulation. Jemom 2. högst 3. år
blifwer det gamla förrådet ikke lånt, och nyskördad kom
Spannmål hemtad i stället. Till att bespara Timmer
och Bygnad wäcka Lunda i kåtk behodda orthar kräf-
ner eller ten på väl flera Dånar förenn sig om ett maga-
Konsmädrna kunna väl sägas, hwad är det annat med Do
dna Magazinerne, än att mäta ut och mäta in, det är på
ett onödigt besvär. Man den mätningen gjör dock så mån
gat, att Spannmål finns i Lunderna i nödens tid, den som
för sitt ut på allmänt väl, och icke vill menagera alle
personliga interessen, kan icke gifigera den inrättningen
magen korda stöten sig öfver det ordet garantie. Man är
tack Spannmålen sommar tidsnatt i magen, det väpar
åtran, och i rätter tiden när de hus der icke magen gö
med eld aldrig utfälda för fördelas skull. det
är och obetydligt som Ej kräfver den Lunna uträtta. Ja
man Ej Tunnor äro bortförda, så är kräfven gräppen. De
hellar hur man fördt att inbrotts stöld blifwit förö
vad på magot Dåna Magazin. Lundlantad Kostar de
magen lang, att derstädes hålla sin Spannmål i förwar

4to — Till den fjerde Classen höra privata Vårsparings Vedor,
som hafwa accurata Jordbrukarna gemen, egentligen för egen
nödtorftig brugning; men de understundom äfwen för an
hjelpa Grannarna. De som de wäl betjena sig af tillfälle
att Ockra, eller segra präst, hallas förmedelsmäs
Korn = Fudar. Jag skulle önska att mangen wälm Kor
Fudar skulle finnas i hwarje Dåna och Vedj. det wore at

sedant tagen till god Hushållning. De som redan i torftig
heit Lunna utan tillfyllest tagen den för sin räddning.
kostar det anspråken att köpa, eller med arbete nägot för
tjenen, utan derans Grund, så gemlar det ock. Ej deras Spann
mål är Julandsk, och man slipper långvägen transport. Hwad
skuldar det, om lättjan och wårdlöshetan understödom
ved deras Vedoda kräfall för en alfwarsam moral.

5:te — Till den femte Classen höra de Magaziner, som finnas
hos dem, hwilken sysloseätta sig med stora handtaringar;
e:g: Skeppsbyggerier, Rederiar, Brogwäcks malm-brytning
ved Dalfwen koppar och järngrufwor, Vrukbrålar ved
manbugnar, hamnar, och Klanfwiden, arbetan ved fabriqver, ma
nufacturer, Vaxgwarnar, Glasbruk, Till salttariar, med ma
ra. Det anlägen och drifwa ett sådant fordrad mycket
folck och allehanda anstalter, följaktligen anspråken
Spannmåls Magaziner, hwarifrån ofta gemsta nyttat blif
wit utdelt til nässgrändsmänd Allmoga i nödens tid. De
och hwar rättskaffad bör önska af hjertat, att allen
sådana Vrukspatroner, Possessionater, och andra Hedrabman
i alla tider wara af den förmogenhet, att de Lunda bestå
sig i Lunds ortarna Kundligen fylda Magaziner!

Olyckligen torde mangen gjöra den erfindran. Hur som
wan än denna uppmuntring emot den stora Titeln; emwis
ning kal Jordbrukets upphjelpande till en skalig höjd. Dogma
mmet är här gredat, än att Spannmåls utförsnan aldrig
borde förbjudas, äfen hellar i wåra egna städer med Tull
belägga; samt att Dåna Magazinerne Lunda blifwa för Ti
det högst nyttiga, om wi skulla finna på en fullständig
Förwaltnings Methode, och på utwägar till en ansenlig
fond, utan att belasta oss med stora tingd af utgifter,
än den wi redan bära. Dunk nog är det, att nyttet och
mänsk borde ämnu tillägnas, såsom bidragande till det
stora mundamålet, att upphjelpa Jordbruket till all möjlig
fördoftning. Ett Vidhang behöfs således ämnu, hwarutan at
skillige Oeconomiska författningar på grunstab borde, att-

derub bade svagar och förmonlagar sida blafver sjuklig. Ett
Alldeles af de bästa hufvudsäll böjdar torde och varas afsu-
dan.
Chinesiska Rikets Soldatmägd är undrande stor. Der si-
gas vara Tre Hundrade tretjo tre millioner mannaskjor.
Hvarföre finns intet i Turckiet, som är lika fruktbart
land hälft tjugufyra millioner mannaskor. Alplös dann
gata hvem som dan. Dant är det, att Chinesiska riketts vid
är mer än dubbelt större, men Soldatnummern är än-
dock sac gangor dyggare. Jag hullar för ordsaken va-
ra förnämligast den, att i China finnas ofvanlagna ri-
kaligen fylda Magaziner för mangfaldig behof; man-
i Turckiet måsten ingen tänk. Landets hvarast Soldatts
förnämsta uppehälla består af Risgryn äro mycket ut-
stälta för hungers nöd; ty Risfädes utarmar äro ofta-
ra misdrupt under dessa tider, än vårra korn och Rugsä-
dar. Om det är sant, som Rasabuskrifvangarna för-
mäla, så har Chinesiska Lagstiftaren Confucius alla
mäktiga sagt Kumfuzu en bällmt Soldat, att hun-
gersnöd hjertorna dårnäst, att Kejsaren intet upvändigt-
brödt Sud, om god Erbrupt. Körahällar magon den den
påminnelse, att det är liklades Soldatts skyldig-
het bredje Sud, så svarade. Caldelas sant är det, och vi-
hafva brödt af fjärrtak, man vi blifvom intet bönhörda,
om icke Kejsaren tillåda bader. Kejsaren dem således
intet tilfredsställa dem på annat sätt, än att ut-
delar Upbinning ifrån Magazinerne. Sämas dårej
magot, så skoglar folket sig ifrån landsortterna till-
sammans, och Marcherar gerad till Pecking. De blifvom vid
på vägen slagna allar skingrade af Kejserliga trupper-
ne. Emedlertid dem det lyckas för magon skock, att-
tränga sig fram. Den taktulen Kejsaren för sin för-
summelse, och då är det en grace, om han får begifva
sig ut på skrämman ifrån en Wdat, att bedja om för-
låtelse. Man mängen Kejsare hafver vad ett så vär-

delägit tillfälle förlorat lifvet. Kejsaren är således
tvungen att i goda år lätta insamla all den Upbörd, som
möjeligen insamlas kan. Confucius har i den omständigh-
ten, angående allmän hungers nöd satt en utförd skräng
Controlle på Kejsaren. Man så hur han och durmat i alt öf-
vigt gjordt honom till den Souveraineste Monarch. Tillär-
känt honom mangfaldiga, ärran och härligheten i sitt rike, Grunt-
slöst, En och hvar bör vara nöjd med alt hvad han gjör
och lätar. Lämn mera; Konungen mord af privat bitterhet
allar partie agg mot sab för så fasaliga skämpling, att
icke allanast mördaren skulf, utan och hela hans familje,
de nu vara medvetande om mordanläggningen allar in-
tet, uflåfvas jugdeligen; mördarens hus upbrännas och när-
mast grannars liklades; ej kan bäras bort i Djön, och in-
gen får mera bygga på det stället, på det att skräck, för-
bannelse och ej mäkta ouphörligen förblifva vid en så-
dan vidings gjärning.
För Chinesiska Kejsaren ligger Magazins mustelten för-
namligast om hjärtat. Därnäst alt öfrigt, som hörar till
Jordbrukets upjälpande, hvarföre han och en dag om året
hjelp fattar uti plogen och plöjer sjelfvom en bonde, för att
visa det laqueijer, kusar, bönder, etc hans Herrskap-
de och nu äro sig vara i sin lättjo, dock intet äro förnä-
mare än bonden.
I anfande till alt sådant, finnas i China ingen hand-
bredd jord, som intet är på bästa sätt upodlad.
Den namnkunnige Romerska Kejsaren Augustus var och
mycket angelägen om sina Spannamäls Förrådshus;
hans hunda han annars lätta byggas på stuttaligen, att-
han hunda skrytta; jag har ännotthagit Studen byggd af
tagall; nu lamnar jag den rätta mig byggd af marmor.
En liten Reflection öfver Matros prufningen i England
torde mig och vad detta tillfälle kallätas. Magaringen der-
städes hafvar länge önskat, att kunna vidtaga någon fog-
ligare utväg. Ibland många hinder torde det äfven fö-
rekomma, att konan intet är i stånd, så ordentlä-

gen efter omständigheterna dragen försorg för Matrosens hälsa, som köpmannen det dem åstadkommer. De köpmännen mottagar en mycket hjälpsamt, försörjer sina konor med lefvernet till hästrum och barnens uppehälle, öppnar och andra förnödenheter. Dermed är han nöjd och far omkring världens stormande hafs. De samt han kommer hem och blifver prisad till Matros för kronans räning, vänder han sig åter till sin förra hälsbonde, och anhåller om vårdfoden för sina anförtrodda under den tiden han dröjer borttill på den tillämnade expedition. Detväljes det, så är han glad. Den naturliga önskan för sina hostra har den svåga sällmakten implantat rätt alfvarligt uti hvars och ens hjärtta. Det Systemen hvilar expeditalegen på den grundvalen. e:g: Koglarna under hammaren framklucka och fölen. De sina ungar med största mödan, och de hafva derföre intet att droppa vatten till tack för själfs flyktlingen. Mycket uppvarnad behållning måste noga efter yttersta kraften efter kommas efen och hvar. det allanast vatten de fullalagen, vidare ingen tång annat, om sin bestämmelse, eller sina ödan och belöningar. Derföre heter det ock: Sic vos non vobis nidificatis Aves. Ef samma ursprung; namligen den Goda Gall = Kadrans förskrift. Turlader sig ock Matrosens önskat för sina kärkna. Om köpmannen lofvar att hans hästrå och barn en de darjemte, samt föda för den summa, så är han ännu gladare. Ellen Alchemister och Chemister i verlden kunna intet med de kostsammaste Destiller = Pannor, eller andra förkräfvelsen Machiner framskaffa en droppa njölk af halm och hö, åtan endast några vedervärdiga Ligvenner. Man den förraktade koon kan göra sorvärgt, då hon framskaffar af dessa materialier helsosam njölk åt de sina barnen, hvarvid de blifva vid lif, vuxna och nu väl. Jagen kan sättta större värde på en god ko, än en fattig hjemman, som har

ännogen sina barn. De kon om gällan sommar sina ifrån bättre marcken, glamma barnen sina mallan åta sin manlöshet ungefär åtur den tonen. Di nu kommer redan han vår Gyldenn Cumma som så nycket hjälper vår egen Kära Moder att frambringa åt oss lifsuppehälle. Köpskollbrödet till samandelas Ligvide h:e: på Credit, för Matrosen sina behof hos köpmannen, man äda så mycket kronan. Därföre är det intet underfunt om hans guldra hällar sig till den förstnämnda. Öppenmålens jämna åtskillnad för intet hellar glömmas.

Den nägon Publique Jurättning hos oss inplanerade, hvarest öppenmålen ordentligen utdelas efter omständigheterna, är det fär vid Dokna Magazinerne. Vägon korda en märacka. den manen trötnar intet att besökna Dokna Magazinerne. Man nu ledsna du han vill beskåda den på alla sätter för att öfvertygas sig och andra, om dessa nytta och nöd vandaghet. Jag tillstår att jag guldra gjör det, än besökna ofvan höfvan hästslagt och hundslagt. Hunda jag föreställa mig, att någonstans af dessa Bodo-ämnen hunde blifva af någon betydelse för oss, så skulla jag guldra plaidera för hundslagt; i anseende därtill tno att du den samma hunnägna Dagliarna på alla sätt Cook lag angäng dödaligen själläth hans dolen en suppa på sin hund, och blef strypt frisätsom en Rät = Kärna — 2:o att det vanligen lönat i Egypten lättar gioda hundvalpar, förtäran den med god smak, och tillsagar smart i fatma. Där å andra sidan den Jungfrun för en skönhet, som är fat och pyttig. — 3:o — att en hundvalp — ämnom att hulsit är blifver så stor som det modern; — man en hästfolm behöfver vuxa i tre år. Hundlarfdet kostar valpens fodra ganska lätt i jämförelse med folmen. 4:o — att Pugacheff förlorade sina fördelar under det han alltför begärligt gnagade på en hästkongen. det hunder nu och hva, som vill vara accurat i — samt och flumra i stort. Man hvilkendera fö do ämnat vi ock nu nyttja, så blev dock sättsatten den: det äfen och ofnyggan folgent späsar vid ett bord

med Palmunckerne. de hjutom uthjälpas intet utsädes
brästen drägnom. Vi borde kanske på sådana jordarts
fruktar, som äupa i Asien, i lika dant Climat som vårt.
Jag dem intet flutta ämnen jag ziör en svängning till en
förnuftig hundelse, som finnes afbildad på en vägg i
Konges Marijs Hud kammare, uppå en vacker Tapet der
stadd. Den hundelsen var jag lördt förtäljas salades: be
nämnen med Kuds Mun behandt sig en bedröfvelig dag att
en sådan förlägenhet, att ingen annan utväg mantas vara öf
rig, än att öfverlämna allen qvarlen, brödliga och själliga
tal derus agit och ordigta ens belgurna sig om derus rud
dning, intan endast tänkte durappå, huru man dunde bib
hålla vid lif den ruskaste och bräskaste delen af soldat. En
natteg och klok Prinsessa vägade dock ännå sig, för att gif
va ett bättre Kud. Man nan villa intet lämna åvent de
ganas Förslag, med annat förbehåll, än om hon dunde finna
på utväg, att hvarken ta en allar Kudd, hvarken gränd
vidunder allar ödunder, hvarken om dugan allar nattan
fram domma, att begära audience. Den fänttalighet att fu
gjöra ett sådant svårt förbehåll ödugan lade hon salades
att hon drog på sig någon nattkamor, fattade i horan ett
Gata-Kvastar, satta sin nun hot på dess ryggs, och med den an
dra undade sig satta utmed gatan. Landomstan stadd
ad i skymningen, då man intet regentalegen dunde säga,
om det var dag eller natt. Ganas projekt blef, att
en utflyttning borde förätagas till Lappmarken.
Tillfälla vara durstädes till att bärgen läfvat genom
Fogal- och djur-fänga, samt med fiskande i Sjöar och
strömmar så samt jsen bortsmältas. De som blifvo be
gnade för sådan utvandring borde försees med yxor, Bogar,
spänt, tillbehör till fiska bragder, samt några gäpan
Kommanmål, att de intet måtta genast försmägta
vid första inträdet till Arsen. Genom Ganas rudig
fat blef Lappmarken befolkad. Efter dessa Du
gar påminnas oss om Magaziner. Då vi vala upsjäl
pe vår tillhållning borde vi tänka i System och

välja en pålitelig Grundval; i annat fall blir det bara
pragelvärgl och utlänningen Kvastar ut ett sammanhang.
Jag för min räkna del är rädder för mångfaldiga
det Lostsamma mustaltar, i synnerhet om de böta på
Svång. De nedlaste utvägarna äro gemenlagen de ba
da det värgelsammaste. Om en Spannmåls Committe vo
ra uf den bestämdhet, att den mera sysloättar sig med
införskrifning uf utländsk Spannmål, än insamlande
uf den inländske, så dem jag svårligen tänja mig i stäm
den misstanken att icke den samma mera skulper, än
hjälper ose.

Mitt Mal-Språk är och blifver

Omnia sponte fluant, absit violentia rebus.

88.

förskaffa frost och kåld som förderver grö=
dan.

86.

göras byteshandel med, eller utlånas för
att så vitterr i hållet eller [illegible]

85.

disponera efter sina fördelar. De förmög=
nare af Allmogen behöfva alt sitt till at kun=
[illegible]

84.

blå gagnligt, dröjer dem åter, at begå sig
på lika aflägna firmare eller närmare
orter, at tillvinna sig den spannmål de förmå
utlösa till förnyad utblandning af vanliga olåm.
aktiga brödämnen.

Utrsl. d. 1 Mart. 83
Afgjordt d. 15 Apr.

Förel. i Kiendt [illegible]
d. 10. Febr. 1800.

J. F. N.
387.

Uti Åbo Tidningen N:o 16 för 1798 har Kongl:te Ön=
ska Hushålls Sällskapet behagat lämna till
vålänckta Länsmans utredande några ämnen
eller frågor:
Af dessa ämnen har gräns upmärcksamhet
fallit på den Tredie frågan angående Sock=
ne Magaziner och deras inrättande.
Jag ville hålla före, at först och främst för
alt, bör man söka hvarifrån, och huru hvar
kan få mat, innan man kan företaga
ett göra, ett arbete, en inrättning, som ock
så den påtagligt kan lända till stor och
dråpelig nytta för framtiden, men kastar ei
af sig strax så, at man deraf kan hafva sin
föda och utkomst.
Förlag till Magazinens inrättning förde åtmin=
stone till endel afhjelpa detta hinder, och bor=
de alt derföre vara, som sagt är, det första och
förnämsta, som påtänkas bör.
Ty när ett göra eller företag vore i omtanckta,
at påbörjas, vore hoppet säkrare, besynnerligen då
förlag förnes, at få det särckskild, när man icke
hvarest man med lättnad kunde få sig bröd=
föda som alltid är det första, men stäpte i
vårt nordliga kalla klimat vill tryta hvarknapt
om.

har redan
besvarande
följande
om fjättra
[illegible] kvicka
[illegible] konom
[illegible] hushåll=
[illegible] al flere
[illegible] med
[illegible] likväl
[illegible] bringa
[illegible] hjelp
[illegible] al nad
[illegible] meine
[illegible] för

88. ...torfaka frost och köld som förder var grö=
...dan.

86. ...göras bytes handel med, eller utlånas för
...t så. vitorr i bestånd eller ...

85. ...disponera efter sina fördelar. De förmög=
...tare at Allmogen behöfva alt sitt till at kun=
...

84. ...ble i gagnligt, driser dem åter, at begå sig
...på lika aflägna fjermare eller närmare
...orter, at tillvinna sig den spanmål de förmå
...utlösa till förnyad utblandning af vanliga olämp=
...liga brödämnen.
...ble nu brödämnen under barfvaron alla,
...måste nöjas med grutlös bark och halm, om ej på
...den ock är brist, som hända plär, af hemleket
...tillgripas, eller i brist, och af dessa otilbörliga
...närings lösa medel, har det ofta händt, at den
...som har lyckan, at äga en mjölkande ko, up=
...vegälles sträcka lif endast med upkokad mjölk
...med tillsats af salt, hela långa tiderna.
...vinner nu den sökande icke ens, eller förmår och
...får ej utlösa något mera, eller större quantum,
...eller ock för olämpelig tid och framkomst ej
...kan slippa, at söka hjelp, bli förenämde närings
...lösa medel hela hushållens föda.
De äldres gråbleka hy och magtlösa rörelse, och
de utsoltna kringflykande barnens nöd och
betlande efter bröd; ofrånt de som legat stilla
i sina fattiga hyblen, och fått sitt hårda öde,
klaga i dessa tider bevist lanningen häraf.
Hvad skola da dessa kraftlösa förmå arbeta, och
hurú skall handet upodlas ämt at göra, med
ännu mera rörande, at vara åsyna vittne till
sådant, utan at kunna hjelpa och förbättra
eller lindra, åtminstone den blödig menniske.

Er. Landthushållare, en borde, en Ny byggare
kunde ock mycket uträtta, till sitt gårdbruks och
Landthushållnings förkofran och tilbåt, när han in
för stor möda och tidsspillan för folk och drag
finge brödföda narmare.
Ju i dessa sednare hårda tider hafva de förm
nare förfett sig med brödföda och utsädet ifrå
fjermare orter, utom det lilla de ifrån Krono
magazinerne erhållit; alt detta med kostnad och tid
spillan. De fattigare åter måste mo
ster möda förspilla sin tid först at förvärf
sig penningar och sedan de varit lyckliga at
med svett och möda vinna något, hafva de mu
vidare förspillan af längt mera tid och dyr
kostnader, blifvit nödtvungne at förse sig med
denna nödvändighets vara ifrån långt aflägna
orter, hvilket de med böner, öfver pris, möda
och faror måste förskaffa sig och vinna,
om de skola kunna bärga och upprehålla sitt
och de sinas usla lif; hvilka lif dock ofta
nog få en lång bärgning ändå, när de med
stjenliga föda ämnen måste utblanda det
lilla quantum spanmål, de änteligen med möda
kunnat sig förskaffa, på det brödfödan måtte
räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga
hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete,
hustru och barn, och med förfummandet af
alt, som till framtida lekomst kunde

88.

...dröjaka frost och kåld som förderver grö=
...dan.

86.

...göras byteshandel med, eller utlånas för
...t så vitterra kallet eller med ...

85.

...disponera efter sina fördelar. De förmög=
...dare at Allmogen behöfva alt sitt till at kun=
...na afbörda sig alla denna tidens dryga onera,
...ch at hafva någon besparing i de alt förkätt infallen=
...de onda dagarne. Den vanmäktigare delen
...f allmogen eller de närande lemmarne, behöfva
...anska höga alt sitt. Mandlande Borgerskapets
...stånd tror af vinst; men den vill ej sådan
...elig och stiga alt till ocker såsom nu. Skulle dese
...inrätta, ville de sielfve disponera och efter konjunk=
...turerne höja priset efter sin vinst, samt viden
...ljeklig tillfällighet låta gå alt ut, utan at dela
...ijemt. Men Magazinerne borde vara efter
...patriotismen inrättade, så at den fattiga finge
...mot dräglig fördel för Magazinet, den rikare
...så behöfvet så svor. lika så; och delning ske efter
...behofven och ej vinsten. Ett skulle utfes
...om alt derföre en hederlig patriot skulle utses
...till Magazins förvaltare under Konglig Finska
...Hushalls Sällskapets disposition och redovisning,
...skulle det ej förgripeligen sagt vara detta renaste.
Denne Magazins förvaltare borde förses med
förlag, antingen genom subskriptioner eller
genom Konglig Hushalls Sällskapets prisvärda
förlag, hvilket förlag vid i stånd satt Maga=
zinet kunde snart om dem bli återbetalt.
Denne borde utförskaffad samma privilegier

...samma Nåd. Guden förunne

Kan sådant upröra ängslan alt till svar,
är ej detta alt ett stort hinder till Landets upkomst,
Lödelse. orten och fäderne byggden är väl alltid kän=
naktah hos hvar och en; men försagde exempel om
bedröfliga tillfälligheter drifva den raskaste om
dom ifrån landet; följacktligen till stor sakna
för landbruket. Dessa kämna fällan och alt
mer igen, sedan de vändlig med bättre föda ut
utkomst, som är naturligt; ty ähogan at förkä=
ra sig och at vela förbättra sin lefnad är tror
jag, medfödd hos alla.
Men manne ej lindrig åtkomst till bröd för
och andra föda ämnen, kunde afhjelpa alt de
ta, och upphjelpa Landthushållningen.
Man skulle åtminstone så vela inbilla sig
Men hurn skall tillgång till bröfröden vidna
ligenom Magazinets och förrådhus inrättning
gar borde man kanske komma något så nä=
härtill.
Den frågan lärer dock bli den svarafte at besvara
Hvem, så hvad sätt och hurn dessa Magazinur bor
och kunde inrättas så, at ändamålet något så nä=
kunde vinnas. Professionati borde vela hafva
den vinst ock andra så, som tycka vara billigt
Hofstalls innehafvare, af civil och militair be=
höfva ock sin ansade och borde ej kunna sakna af
sitt. Elerigiet vill nödsändigt hava den vinst, som
andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa,
om de ej säge. gnnig nytta deraf, och finge
kunna sig försäkra, så att
räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga
hjelpar åter dem, till at lemna hus och arbete,
gårdar och barn, och med förfummandet af
alt, som till framtida tekomst kunde

88.

dröfaka frost och kåld som fördervar grö=
dan.

86.

göras byteshandel med, eller utlånas för
at få ritter i stället, eller säljas till
Brännerierna, eller brännas för Magazi=
nernas räkning.
Alltid borde icke Magazinet få utlånas
emot godkända och vederhäftiga borgesmän,
och emot viss procents ränta för kunnan
spannmål eller pengar. De fattigare
borde oik få låna emot at gode män vårde=
nad vant och billigt interesse. Räntan
borde efter förfallotiden höra Maga=
zinet till, och för dess räkning föranläto=
neras. Räntan borde icke vara högre vårde=
rad än at Magazinet kunde bli behållet,
och vinna Cautions kostnaden med mera.
Vid alt detta borde oik den svårighet mö=
ta, at man ej altid kunde få en oväldig
och oegennyttig Magazins förvaltare.
Bäst borde det vara, at få en ren Patriot,
kanske om förmåner oik för honom
jemte aflöning så, at han med heder
kunde leva och hade drift at besörja om
alt med redlighet.
Sådan är min enfaldiga tanka, den
jag under kring skurna tider, komit at
hafst tanka på, för de behöfver som

som gern bruken torde vara förundt; nän=
ligen, at få inköpa Salt, Järn, Stål, Tobak
Saltfisk m:m: som för allmogen vore nöd=
och omberligt; för at med dessa varor kunna
byta spannmål till Magazinet; igenom dessa
utvägar och denna bytes handel skulle maga=
zin och förrådshus snarast och lättast kun=
na bringas till stadga.
Härvid kunde ~~invändas~~ invändas, at städer=
nas handel lider härigenom; men där flere=
järn bruk finnes, som hafva sådant privi=
legium, stå ju städerna sig lika väl, hvar=
före då icke om magazinerna finge denna
frihet, besynnerligen på de orter där bruk=
ken ej existera. Detta torde åtminste=
ne hämma ~~den~~ monopoliska handelen
äfven kanske dämpa öfverflöd och yppighet.
Dessa förvaltare eller Magazinerne borde
hållit anläggas vid sjökanterne, och få dem
friget at betraqta tertyg; hållt hos Bonde
hos hvilka ej hyran blir så dyr; för at
med dessa tertyg eller ehit, så afhämta
de tillåtelige varor ifrån den ort sådant
för lättast kunde fås; äfven spannmål
åtminstone i början. Och som den
oriade ej länge kan förvaras i Magazinerne
borde och kunde den malas till mjöl,

andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa,
om de ej säge gunig nytta deraf, och finge

kunna sig förskaffa, på det
räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga
igen åter dem, till at lemna hus och arbete
gårdar och barn, och med förlummandet af
alt, som till framtida lekomst kunde

har reden
besvarade
följande
m fjättra
l kvilka
honom
thushåll=
al flere
ll med
g likväl
ombringa
gil hjelp
ka at nad
meine
för

samma Näbiga Juden förunne

88.

förorsaka frost och köld, som förderver grö=
dan.

87.

ställighet och stadga, då vore först tider
inne, at tänka på inrättningar och förnäm-
ligast på skörd och alla vatudrags ränsnin-
gar, hvilka i nu varande tilstånd förhin-
dra Landets upodling, och ei igenom enskiltas
förmoga och handläggning någonsin kunna
komma i det skick de borde, ehuru naturen
täckt med de oändeliga vatudrag, dälder och rän=
ar som löpa ifrån ödemarken till de större
vatudragen, hurú och igenom hvad led de
ödemarken befintelige dälar, mässar
kiärr och Myrar kunde befordras till
torra och fruktbara, at de kunde upodlade
Dessa smärre vatudrag äro öfverallt
med ris och stäk upfylda, och så igen grod=
a, at vatnet hålar sig igenom dessa, under
rötter och hällster samt da större
vatú flodar ofvangord.
Ingen Menniske hand hjelper naturen
häruti, utan fast hälldre ser man dett, at
de som något hugga och rödja vid dessa, hafves
ib och odugligt stook i bäcken.
Då samma sätt har man ock ofta fest med
större strömmar och elfvar sku vid
hyggen och rödningar. Ei under at
öfverfärtningar hända, när dessa öka bata
fyllnaden, där de gamla sig, och när alla

hav redan
beskrivande
följande
en fjättra
ls kirlekö
honom
thushåll=
al flere
ll med
ag likväl
em bringa
gil hjelp
ka al nad
meine
för

borde och kunde den malas till mjöl;

andra; och skulle ei vela lemna förlag till dessa,
om de ei säge gunnig nytta deraf, och finge

kunnat sig förgagna, ja det
räcka till, tils föringad utsäg eller förmåga
hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete
gustiu. och barn, och med förlummandet af
alt, som till framtida tilkomst kunde

samma Näbiga Guden förunne

torsar äro så hallstriga, at vid större
vattn flöder, dessa dämma tillvatn volum
höjer sig öfver stora tracter; och när den
hinner äntligen stiga till lika Horizont
hollstret, småningom rinner öfver; men vi
minder hilar sig genom hollstret.
En stor del af Nybyggare hafva fastat sina
boningsställen vid de vikindre vatudr
bäckar och dälder, upodlat åker vid dem
som äro till äng det de snarast se sig få
nyttan af till finad bergning; men de
mera under hårt ödesmål belindade ställen
mägta de ej, eller kunna hafva tålamod
at vänta, ei heller hafva de förmåga, at
uppsänka vatudragen, hvilcka förblifva
i det tillstånd naturen den engång dana
När vårflod eller högt vatn är, strö
mar det öfverflödiga ofvan jord bort,
det öfverblefna efter förminskningen
blir qvar i gölar och puttar, sjuger sig sagte
liga igenom gräsvallen, där ei bäcken
är öppen; hållor dessa dälder fuktiga, ut
gör at dimma och kalla dunster, vid
den minsta kyliga och lugna natt
här uppstiga och gemta de ifrån när be
lägna kjärr uppstigande kalla dunster

borde och kunde den malas till mjöl

andra; och skulle ei vela lemna förlag till dessa,
om de ei säge. gunnig nytta deraf, och finge

kunnat sig förskaffa, på det
räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga
hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete
hustru och barn, och med förfummandet af
alt, som till framtida tidkomst kunde

storsaka frost och kåld som fördersvar grö=
dare.
Erfarenhet har visat, at de hemman, hvilk=
ka bar rödjat skogen omkring sina enstaka=
de bohlstäder och åkrar, ei mera äro så frost
komma. Om nu sådana rödningar ne=
ra allmänt och likt vidlyftigare skje skulle
samt ström och vatudrags ränsning, gem=
te sumpiga markers upodling vidtogs; aftag
frostomheten otvifvelagtigt.
Svårånga bara sarbiga at rödja skogen ändan
omkring sina ägor, ty marcken blir kall,
ofta oryttig; men torde vid storskiftet
bli beräknad på deras skogs ~~steifte~~ lott, till
kanbar minskning af tarf skog.
Ström och vatudrags ränsning så hemmans=
brukare ei tid till, mägta ej dermed ehura
de torde kunna nyttand Menom bäckar och
dälder blefve upräthade och vidare utdragne
till myror, fly mäsar, kunde dessa bli nyttig=
ga och Nybyggaren få sina ägor i lam=
mathang, hvarenast de nu sökt sig
gräsbärande mäsläckar, marker som
igenom rödning snarast kunde bli nytti=
bara

aa de finna omojelighet, aftrada

[illegible]

samma Nådige Guden förunne

kar redan
besparad
följande
m fjättra
kvilcka
honom
shushåll=
al flere
ll med
ag likval
embringa
gil kjöte
ka al nad
meine
för

alla en liten fläck häg, en mindre där
vidlyftigt kringströdt å skogarne.
På lika sätt hafva de gamla klemmar
gårdarne, och göra än, och hafva lika
vidt sina ängar kringströdda i ödemar-
kerne några tunland på hvart ställe.
Hurú skola alla dessa otaliga fläckar
dras ihop och skiftas? omöjligheten visarsig tydligt.
Häraf skulle tykas följa, att ström och vatndrag
ränsning, samt olandig marks upodling, habe
bort förrut länge för detta värkställas,
hvarefter sedan skiftet kunnat skie bätre
och redigare än det nu kan låta sig göra
för lägde oöfverwinneliga hinder.
värkstelles dock ser man; men misnöje
saknas ej heller.
Men hwem och huru samt igenom hvad
kostnad ström och de mindre bäckars
och vaturänlers upränsning skal företa
gas och värkställas lärer blifvart at kun
na säja deceptivt och at strax utge en
fullständig method och galgul på alt.
samling af flera tan~~ger~~kar utarbetade
af vederbörande torde blifva det bästa
hog tykes väl Allmogens skyldighet vara
at upränsa och vid sitt naturliga afloppshälla

Lägna kjarruppsgarde kalla dunster

borde och kunde den malas till mäkt

andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa,
om de ej säge ymnig nytta deraf, och finge

kunnat sig göra sägna, på det

räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga
tjeltar åter dend, till at lemna hus och arbete
hustru och barn, och med förlummandet af
alt, som till framtida tiekomst kandt

89.

alla större och mindre strömfall, Bäckar
och åar såsom C. Drangel uti sina anmerck-
ningar till Sveriges Lag öfver XX Cap: 65.
B. Balcken pag: 110. upger och derwid nämn-
ner Konglig Förordningarne af den 3 Septem-
ber 1755 och af den 20 Februari 1764 samt
Mod: pag: 3693. Men Allmogen mägtar
och hinner omöjeligen dermed, om de skola
kunna föreskrifwa sitt hemmans bruk, si-
na vidlyftiga kringströdda ängars berg-
ning, och hvets hem förslande, fullgö-
ra de allmänna byggnader, hvarmed de
betungas; och der hemmans afkastningen
och annan afvel ej räcka hjelpsam hand,
tvingas de på flere handa sätt, utom det
nödvändiga tjänu bruket arbeta och för-
verfva sig pengar, för at kunna bestri-
da de dryga utgifter och onera nu på alla
håll fordras; och derjemte hafva någon
besparing till egna behofver och vid de
tata och hårt trycktande mifwäxter
Karvarit, är och blir omöjeligt för en allmo-
ge, som noga behöfver sin tid och sina stän-
der, då han är ledig ifrån resor och allmenna

da de finna omöjligheten, afstada

gräpor, [illegible] dagar

samma näbiga Guden förunne

har redan
besparande
följande
fjättra
kvicka
honom
thushåll-
al flere
ill med
ag likväl
embringa
gil tjäky
ka at nad
mine
för

arbeten, at see sig sielf till gods
för at bota denna brist på ström rän=
nings och upodlings arbetare, kunde gu
vargernings Corpser i hvar Socken inrättas
hvilkas skyldighet borde vara, at endast
förrätta ström rensningar och upod=
lingar.
Om nu till en början allmogen
kunde förmås eller genaläggas, at
ne mantal altid skulle förskaffa en
vargernings Karl, blefve det 111. mantal
tännes 37. man, hvilka vid noga
tillsyn kunde redan, uträtta lifet i
fänder, vackert nog.
I Österbotten var för någon tid se=
dan, at Kronan betalte åt en full=
mälig vargernings Karl 32 R:d årligen,
tills han kom at inskrifvas i Rote=
men denna aflöning har upphört.
Kronan kan och borde ei betungas
med någon aflöning åt dessa
Allmogen, som har tunga nog
öfver hufvud, bör ei heller betungas
med dessas årliga aflöning, ej heller

Lagna Kyrkuppsagarne kallade under=
borne och kunde den malas till mjöl,
andra; och skulle ei vela lemna förlag till dessa,
om de ei säge, ymnig nytta deraf, och finge
kunna sig gorsaga, på det
räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga
hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete
gästen. och barn, och med försummandet af
det, som till framtida tekomst kunde

tror jag han kunde förmås
dertill. Men om Konge Maiest
ville efterge, at dessa funge sielf sedan
genom strörd rensning markerne
blefve torrare, å dessa eller andra
ländiga, å öfverloppsjorden, upodla
för sig ett Torpställe med 5, a 6, Tun=
åker, äng i proportion derefter och skog
till vedbrand, så at han kunde föda
några koor och en häst.
Ville Allmogen hafva nytta af varger=
ningen, borde det bli hans skyldighet
at hjelpa med Torpets upodling;
men bättre vore, at denna Corps
blefve Kronans, som i Krigs tider
kunde ock commendera dessa i fält,
sedan de förseddas med vapen strax
i början blifvit upöfvade i Exercies
och evolutioner, något åtminstone.
Dessa borde förunnas rolig besittning
af Torpet, och rätt till föräldrarne

da de finna omgetaggeten, aftrada

[illegible] Hägn [illegible]

samma Nåtjäg Juden förunne

har redan
beförande
, följande
om fjäll=
ra
h hvilka
h honom
sthushåll=
d al flere
ill med
ag likväl
åmbringa
ogil hjelp
ka al nad
meine
er för

* så länge dessa skyldighet fullgöres

hade soutient i alderdomen borde
hon eller måg få tråda å fabrens ställe
med lika förpliktelser i tienster, och
skyldigheter at förse sina föräldrar
i deras öfriga lifstid. De öfriga
barnen sedan torpet ej kunde föda
dem, och sedan de blefve till något dug
liga, komme till stor nytta åt be-
höfvande och allmenheten.
All afkastning af dessa torp borde
börjar, utom hvad det upodlade be-
höfde till dess vidmagthållande, sam
las i de här förut nämda Magaziner
hvarifrån de kunde användas den be
höfvande Allmenheten, som ock denna
ström- och upodlings inrättningen
till nytta och utkomst; hvilken in-
samling borde ske, så länge åtmi
stäne, tills nedlagt capital och interesse
å dessa upodlingar vore betalt; eller i
dessa åtta Tedernera borde all
afkastning till Åboen å Torpet
allmnna

lagna kyarruppgarne kallad ünster

borde och kunde den malas till mjöl,

andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa,
om de ej säge. ymnig nytta deraf, och finge

kunna sig göra, så det
räcka till, tils föringad utsäg eller förmåga
hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete,
hustru. och barn, och med försummandet af
det, som till framtida tokomst kunde

...y jorden behöfde lit, och åboen salt, järn,
...dskap, saltfisk och klusgerad, och borde der-
...re vara förpliktad, at vidmagthålla
...rpet till hus och jord beständigt.
...ssa åboer borde icken liten tid fö-
...ings, skorde och drife tiden på vara hem-
...liket till hjelpp, när de kunnifå
...n sådana. Afskedade soldater som
...vore lama och arklöse kunde ock
...lacerad i dessa torp med samma för-
...ligtelser.
...g tror at om dessa torp komme i ord-
...ing, skulle drapeligt till landets up-
...ling och bätre utkomst igenom den
...unna uträttas, än hvad skulle icke
...lik alstras i dessa kyblen, allmenheten
...h enskilta till gagn och nytta.
...ämne dessa kunde betingas med utlar
...r för torpet? När skulle dessa få
...d at förvärfva sig medel, dertil då
...ej skulle få någon årlig lön.
...en Drätten vid hvilikens församling
...vore, borde ej, om han vore patriot,

...a de finna omgenggerna, afrada

...samma Nåtige Guden förunne

kar reda
besvarande
följande
...om fjättra
...ch hvilka
...la konom
...dshåskall-
...d al flere
...ikt med
...ag likväl
...em bringa
...gil kjeka
...la at med
... meine
...r för

åska af dem något; Kyrkoherden och de öfriga präster böra ej få någon pretension at betunga dessa med några förmåner borde dessa gå, då de blefve villigare at ge sig härtill.

Krigsmakten blefve ock utan synnerlig känning för det allmenna öka, till behof i krigstider.

Jag tror at saknaden af de jordstycken, som dessa torp aftogo, ej vore känbar; nyttan som dessas åbor gjorde till landthushållningens utkomst torde bli större än igenom de här planterade Nybyggens årgiäld i manna minne ske kunde.

Denne vargernings eller upodlingstorps bör komma strax på samma fotting i alt som en arbets förmendering. De böra mitt i torra sommaren upränsa de större och mindre strömfall så länge det öfverflödiga vattnet ej finnes att tjenas dem. De andra tider om sommaren kunde de upränsa de mindre naturliga bäckar och dälder, och upodla gördes. De mindre och större strömmar

lagna kyarruppregarne kalla dunster

borde och kunde den malas till mjöl,

andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa, om de i sådge ymnig nytta deraf, och finge

kunna sig göra betalta, på det de

räcka till, tils föringad utsag eller förmåga tjeldar åter dem, till at lemna hus och arbete, hustru och barn, och med försummandet af alt, som till framtida tidkomst kunde

Utk. den 15 Aug. 1800. Fördr. den 1 Sept. och Rem. til Ver. Utsk. Fördr. 97.
därst. den 29 ejusd.

540.

12

92.

flytta ofta igenom träsk och mariker, hvarest stränderna och de sumpiga marker vid dem äro i lika horizont med vatu bryn; kunde nu vatu Horizonten igenom sänning bli lägre, så at de vatubuliga marker vid stränderna blefve gräs bärande eller kunde bli upodlade, bör all skattning tillhöra Inrättningen och förskattas i Magazinerna, at nyttjas efter behof eller säljas till inrättningens bord i flera år, för att ersätta kostnads förlaget m. m. och at kunna vidare fortfara med ränsning och upodling. Nybyggare hafva nedsatt sina bonintar i villaste ödemarker, ofta, som sagt är, vid dälder och bäckar, och lätit till nybyggt utsyna villa ödes och ländiga platser, hvilka de på så kort trihets tid a 15. eller 20 åtr, som dem nu förunnes omöjeligen äro i stånd at upodla till åker och ång; hvarföre de ock då de finna omöjeligheten, afträda

samma Nådige Guden förunne

har redan
besparade
följande
om sjöttra
och hvilka
la konom
dthushåll-
d al flere
till med
ag likväl
embringa
gil hjelp
la at nad
meine
för

åska af dem något i kyrkoherden
och de öfriga präster böra ej få någon

emot ringa ersättning till en
annan, som ock efter någon tid skat-
tar sig lyckligt, at på lika sätt slippa
ifrån allsammans.
Kongl. Maijst. har fuller aller nåd-
ut i bref till Höglofliga Kongl. Cammar Collegium
under den 31. Mars 1786. sagt, at torftige
Nybyggare böra upphjelpas med pen-
ninge understöd och spannmål till ut-
säde och bröd föda de första åren.
Spanmåls hjelpp hafva de fått, men
penninge hjelpen har jag ej hört af.
Denne saknade hjelpp kunde nybygg-
are få sig till godo, dymedelst
at vargertrings eller upodlings man-
skapet upodlade åt honom åker och äng,
hvilkas afskattning dock borde till-
falla inrättningen, så länge och till
dessa arbete kostnaden dubbelt och in-
tresse på förlaget äro betalte;
eller i åtta år.
Afskattningen kunde insamlas i

borde och kunde den malas till mjöl,

andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa,
om de ej säge. gnnig nytta deraf, och finge

kunna jag förfarga, om det
räcka till, tils föringad utsäg eller förmåga
hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete
hustru och barn, och med försummandet af
alt, som till framtida tekomst kundle

inrättnings Magazinerne Nybyggare böra
åt förpliktade at efterse, och vårda, at ej upo-
dlingarne blöfvedade, emot liten ersätt-
ning af något litet tialm och hö, m: m:
Dermera kunde upodlingen tillfalla
nybygget, som då med nöje efter fröpts
dens förlopp kunde utbetala de omera
han skyldig kännes at utgifva.
med tienliga platser till upodling af olan-
dig mark; snåsar ock kärr skulle på lika
sätt försaras, bock at afskattningen
något längre inkasserades.
Dessa kunde sedan komma i skifte
med närmast belägne hemmanen och
dem tillfalla, eller ock om de ej vore till
förfang åt någon, förvandlas till ett
nybygge. Det faller sig sjelf,
at alla mindre och större strömmars
af alla vatu-drags rensning och öp-
ande bör föregå eller gemte upod-
lingen verkställas, såsom ett verke-
digt, och det hufvudsakeligaste förhinder till
landets upodling.

samma Nådige Guden förunne

har redan
beskrivande
i följande
om själtra
och kritiska
la honom
hushåll-
ad at flere
ikt med
jag likval
ambringa
egil hjelp
la at med
meine
för

åska af dem något; Kyrkoherden och de öfriga prester böra ej få någon

Det lärer bli och vara det aldra svårast, at kunna uppgie hvarifrån och huru förlag skall fås? Subscriptioner och gåfvor borde ock här kunna förverfvas till en början och första fond.
De private som äga Sågverk, borde för den fridheten at äga och för Sågstockarnes vigare nedsaende och flötande, betala årligen wisst; eller hufvudsakeligen påkasta de strömfalls ränoning, hvaraf de betiena sig vid Sågvärkes nedflötande.
Kongl: finska Hushalls Sällskapet, såväl som Ström ränonings Comiten borde gå fa tillstånd at inrätta Sågwarnar och andra värk, hvilka kunde årligen ~~ren~~ dera till fond och förlag; Detta skulle tyckas vara nödigt.
Kongl: Maijt: borde oikallernådigst vela understöda dessa Strömränoningar med den fördelna som

borde och kunde den malas till mjöl,

andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa, om de så säge. ymnig nytta deraf, och finge

kunna sig förskaffa, på det de räcka till, tils förnyad utsag eller förmåga hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete hustru och barn, och med försummandet af det, som till framtida tekomst kundeh

Kink. den 15 Aug. 1800. Fördr. den 1 Sept. och Remi. till Ber. Utsk. Fördr. dersf. den 29 ejusd.

97.

540.

Jordbruket Memorial.

94.

enligt förutnämde 1766 års Kunga Brev
ge ännad till tottiga Nybyggares under-
stöd, da gemte Strömränoning, upodlin-
er å Nybyggen äfven blefve värkstälde.
re ei vid Tyvåbkyla i Lauckas Sock, iän-
n af Bläsane, Strömfall? männe ei Sage-
warnar kunte andra värck där kunde
rättas? Mela Savolax ligger här till,
at värcke och Materialier m:m: skulle
tyckas här vara brist på.
efter Bäsane borde med sma Tarfvig
ter prännar, härifrån Bräder och plank
m:m: kunna transporteras at Lowiz
a, åtminstone till Kymmene elf,
m ei borde än vara farbar.
ådan är och har min tanka varit
ltsedan jag stadgades, at kunna fång:
a ålderstamma och nyttiga ämnen
ch föremål.
Jag var altid i tanka, at inlämna
dessa till Kongl: Patriotiska Säll-
skapet, äfven till Kongl: finska
Samma Nåtiga Juden förunne

kar redan
e besparande
e följande
om fjättra
ch kiltka
la konom
ndshushåll-
ad at flere
ell med
ag likväl
ambringa
egil hjelp
la at med
meine
r för

åska af dem något; Kyrkoherden och de öfriga präster böra ej få någon

Det lärer bli och vara det aldra svårare, at kunna uppgie hwarifrån och

Hushålls Sällskapet; men en at för hårdt Kringskåren tid, har altid förhindrat sådant.
Nu änteligen vågar jag förete dessa ehuru omogna och ofullständiga de ock äro; En mera redig och tänkande kan häraf få anledning at tänka vidlyftigare och utreda alt bättre; som dock endast är min affigt och ej belöningen. Ty jag haller före at en patriot för sin fäder nesbygd, är skyldig at tänka godt, uppge goda råd och värekställa det, som nyttigt för dess hembygd blifva kann, utan andra heders belöningar, än dem han igenom ämbete och sjyslon kann förtjena till sin nödiga utkomst.
Glitter är intet emot det, om

andra; och skulle ej vela lemna förlag till dessa, om de så säge. gnnig nytta deraf, och finge

kunna at jag förgäfs, på det
räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete hustru och barn, och med försummandet af alt, som till framtida utkomst kunde

Kink. den 15 Aug. 1800. Fördr. den 1 Sept. och Remi. till Ber. Utskt. Förebr. 97.
Justt. den 29 ejusd.

540.

Ordsnart Memorial.

95.

dessa bägge ämnen och frågor blefve fullständigt utredda, och derefter värekställda till drapelig nytta för Land och Rike, då ock hela det Landhushållningen blefve upphjelpt och Landet upodlad.
Ock dessa uppgifna förslag äro lämpeliga för alla provinser i Finland, kanske jag som lätet resten; men till Österbotten, besynnerligen dess norra del, som än ligger i sina ödes blöjor, skulle dessa våra lämpeliga och rätsattningar, och föreskrifter och förordnanden i dessa ämnen borde lämpas efter omständigheterna i hvart och ett departement.
Den flygfe upplyse någon tänkande redig och redlig patriot och Menniskovän, at värdigt och fullständigt kunna utarbeta och utreda dessa ämnen.
Samma Nådige Guden förunne

har redan
besparande
följande
bon fjättra
ch kvicka
la konom
udhushåll-
ad al flere
ell med
iag likval
ram bringa
egil hjeta
ka al med
meine
för

540.

Ordsnitt Memorial.

96.

Grefve Stenbocks trä=skor kunde
gör nyttjad —

har redan
beskrivande
följande
som fjättra
ch kvicka
ka honom
ndshushåll=
ad al flere
ekt med
ag likväl
ram bringa
egil hjelp
ka al nad
) mine

för

åska af dem något; kyrkoherden och de öfriga präster böra ej få någon

Det lärer bli och vara det aldra svårste, at kunna uppgå hvarifrån och

Hushalls Sällskapet; men en alltör hård kringskåren tid, har

ock dem sin nåd, som komma at bestyra och i riket ställa dessa nyttiga rådrum. Ser jag at alt ej är så sladdat som sig borde: detta kan ej nu rättas; ty min kringskurna tid, tillåter ej mig, at renskriva detta; då mycket kunnat rättas, och mycket åfven tilläggas. Den Högste välsignar och förunne Konge Finska Hushalls Sällskapet sin nåd!

Dixi et salvavi animam meam et opto ut tandem bona causa triumphet!

Den Högste förlåne ock Konges Strömränsningens Komitten den nåd at de med dessa tänkte porker kunde öpna ett fältag och örlig med brusande strömmar och vällande ödeland till nytta för Riket. Nåfver i stället för

kunnat sig förskaffa, så att [illegible]
räcka till, tils förnyad utsäg eller förmåga
hjelper åter dem, till at lemna hus och arbete,
hustru och barn, och med försummandet af
det, som till framtida lifkomst kunde

åska af dem något; kyrkoherden och de öfriga präster böra ej få någon

Det lärer bli och vara det aldra svårare, at kunna uppgå hvarifrån och

Hushålls Sällskapet; men en alltför hård kringskåren tid, har

ock dem sin nåd, som komma at bestyra och i värket ställa deras nyttiga råd-

slut. Ber jag at alt ej är lä-

Ink. den 15 Aug. 1800. Föredr. den 1 Sept. och Remi. till Ber. Utsk. Föredr. dersf. den 29 ejuse.

97.

540.

Ordfanet Memorial.

Konst. Finska Hushålls Sällskapet har redan under den 2. April 1798. behagat till besvarande af Kunnoge Landsman framställa följande fråga: Hvilcka äro de hinder, som fjättra Finska Landsmannens idoghet? och hvilcka äro de kraftigaste medel, at väcka honom til mer drift och omtanckta i sin Landshushållning? Ehuru jag är öfvertygad at flere redan tilförodstält Sällskapets afsikt med denne frågas besvarande; så har jag likväl såsom förut och nu utan strid at frambringa någon Täflingsskrift, följt mitt egit hjertas böjelse, då jag nu tager mig friheten at med efterföljande oklustade rader uppgifva mine tanckar öfver sagde ämne.

Ibland mångfaldige andre hinder för

finska landtmannens idogket, förekommer i finska riket, och således

1:o Folkbristen: denna är så utom allt fråga, enär landets vidd jämförd med ringa antahl, at vidare beviseing deraf är öfverflödig. Då man tillika måste medgifva, et bristande tillgång på arbetare, är det största hinder för en landtman i dess hushållning; så återstår at föreslå medel till folk-ökningens befrämjande. Ulof Abo samt Borgå stift äro tidningarne införde tabellverk, är at inhämta, hän förskräckligen för mångt men nifter dels af koppor, dels af smittosamma sjukdomar och hastiga ofall, medelst vanvårdas skröpelt tillsatta lefvet, samt således tillsve med hela sin ovrakneliga posterité gå förlorade. Det enda botemedlet emot dessa otalige vårdslöshetens grymma mord, vore et tillräckeligt antahl på alle hall kringspridde läkare, som i sina ena sidan af tjänsta och tjäl redobogne at bifoga med koppympning, botemedel äfvi sjukdomar ijämte goda råd om hälsan förbrukande. Då jag för detta, ehän ohänvänd till kongl. Hushålls sällskapet infördt mina tänkelige tanker om läkarevården samt dessamma förlämnande helt och hållit till Finlands Hushållsförsamlingar i så för jag

till undvikande af vidlyftighet, nu endast återgifva mig innehållet af samma skriftelega yttrande med förnyad önskan: Gifve Gud! at antingen annat battre och lämpeligare förslag hänåtminstone måtte kännas uppgifvas, eller detta snart till verkställighet befordras!!

2:o Brist på närbelägna städer eller handelsplatser äfvi vårt vidsträckta Finland, är en annan hufvudorsak till finska landtmannens mindre idogket äfvi sin hushållning. Ovanpåtagande nyttan och nödvändigheten af flere städers anläggning uti Finland, hafva redan många kännare man yttrat sine tanckar, at dem upprepa eller affskrifva, vore således utan ändamål; men hvad jag för min del tycker mig bör tillägga, består i följande: Hvardlande borgerskapet, förlitat medelst sine privilegier, äger utesluttande rättighet till köps- och salu af landtmanna produkter och behof, samt med oblida ögon redan icke allenast anfedt den tillåtne fria spannemålshandeln, utan ock motarbeta alla försök at få en fri landthandel upplefvad, är för nyttjande sin exclusiva rättighet icke ikogtkommit med motsvarande skyldigheter; eller på sådan gräd ålagt betyga derom, det den ifrån städerne aflägsne landtmannen vinner tillfälle till afsättning af sine varor och upphandling af sine behofver. Detta lämnar fall anledning till den önskan: at Hvardlande borgerskapet borde förmås at göra utflyttningar samt bosätta sig på ensidelige ställen tjenlige till stadsanläggningar. Man kan icke

utan förtryckelse blefwa warfne, hwilket flere 100:
köpmän tränga at nedsätta sig på en enda
plack eller de gamle städerne, samt kräfwes
dock nya köpmän för sin ankomst skäl
hyda tit at på alt yttranckeligt wis undergräf
de förres handel för at den sig tillskansa
och nå för öfrigt af en hwar fördomsfri man
mäste medgifwas, icke allenast at handeln och
rörelsen äfwen i hwarje stad, kan gassa wäl be
stridas af 1/4 dela mindre antalet stadboende,
uglegast anlagde städerne likwäl undantagne
utan och at detta tit 3/4 delar förmintligen
antalet af Handelsmän, som således finge inom
sig fördela hela köpmanna avancen äfwen
staden, ofelbart skulle blefwa förfalte, äfwen tillfälle
at betala landmannawarorne högre samt säljas
landmanna behofwen tit mindre priis; Så
synes detta sammanlagt med Finlands högst
trängande behof af mera kringspridde städer
och handlande, fullteligen styrka: et stort
ett wist stipuleradt antalet köpmän borde tilla
tas bosättning i hwarje stad, och de öfrige
förwisas, at å nya ställen tit handels idkande
sig nedsätta. I alla fall borde stad
lade Borgerskapet, i så för ju kälare, dels
tillätas dels åläggas, at äfwen hwarje på
3. mils afstånd ifrån stad belägen socken
anlägga antingen allmänt eller enskilt
handels Contoir, för at med mera wigher kräfwa
på stället för sine Allmogen med alle erforderlige
behofwer samt tillika landmanna warorne upphand

och emottaga; ty så äro de bland Allmogen
som mägta, för den obetydliga wara de hände aflät,
gjora stadsresa: En upphandling äfwen alle
sider om året, skulle således i betydligaste
måtto öka warumängden. Enär nu berörde
åliggande fullgjöres af Borgerskapet, så må
den tillåtne fria spannemåls handeln gjarna
upphöra, samt landthandel förbliefwa förbuden,
utan at fästa idogheten deraf skal lida
mera, men wäl twärtom winna nya utsigter
samt ny förkofring. Hwad borde af
någon gjras den inwandring, at lätt tillgång
för Bonden, hans kaffu och bara tit upköp af
granlaser m. m. skulle äfwen landet införa kaffe
och öfwerflöd, samt således mera skada än gagna:
Men jag frågar tillbaka: Om man genom
fästa Allmogens tillbehållande i lika stäck
med wilda folkslag, utan läxe och öfwerflöd,
kan hoppas at idogheten i Finland skal
ökas?

3:o Okunnoghet, eller bristande kunskap
om förmånligaste sättet tit hwarje handterings
rätta bedrifwande, följer nu i ordningen som
en hufwud källa tit Finlands vanmagt och
inbyggarens mindre idoghet. Då gamma
dråfle efter emellan innewånare äfwen Finland,
några så städer och tolkar undantagne, med
inbyggare äfwen andra länder; så blefwer
utom alt twifwelsmål, samt således icke behöfwa
beröfning deraf, at upplysning i Finland

är minde, och bruket af äldgamle förfäderne
bestälde sedvanor större, än annorstädes.
Det torde equalligen icke til annet at nå
ägnadga orsaken til de flaste finska trädes
mindre florerande tilstånd samt kunnelig sådant
til god del härleder sig ifrån bristande kunskap
om allskullige nyttige Manufacturer anläggning
Dock kan jag icke obemält lämna en förut nog
länge utan påföljd gjord anmärkning: at
stadsborne borde svårligen vara förbudit, at
idka landtmanna näringar, bestående uti
Åkerbruk, samt Ängs- och Boskapsskjötsel,
utan i stället, vederbörlig författning
skjutsamt vidtagas och sedan handhafvas,
at stadsjorden helt och hållit bebrukas
til Plantager; genom kunskapen om
dylike jordförädlingar snart nog skulle spridas
kring hela Finland, samt i sin mon väcka
och lifva finska landtmannens idoghet.

Men angående rätta och bästa sätet at
kunna tibringa den vidskåda finska allmogen
nödig insikt om jordens mångfaldiga bruk;
så torde föga någon bättre eller säkrare
utväg gifvas, än Herr Lagmannen Vibelius
förslag om alle finska klostrens omskapning
til Oeconomiske läroanstalter, samt deras tillande
under Biskoppen tillsyn, m. m. Likväl torde mig
mig nu tillåtas at tillägga denna plan en
större utvidgning; Jag anser för en

afgjord eller nödtfoven sak, at mångbruk af en
och samme hemmanns åbo icke är för honom fördelaktig
utan bråt emot skadeligt: Då denne lagde
grund och då många Hushålls Sällskapets värde
medlemmar äro tjänste jordbrukare, upveldade
af lika nit at gjvar i sin krets kunna finda och spreda
kunskapen om jordens mest lönande odling;
så blifver Projektet: at Hushålls Sällskapet
ville anmoda dessa tre Practiserande Värde
Medlemmar, at hvar för sig utvälja en enda
vid hufvudnäring, för at mera obehindrat kunna
drifva densamme til möjelig högd; för at blifva
mera tjänlig: så nöjer jag detta tillfälle, at
såsom vald medlem, nu erbjuda mig at å min
ägande jord blott och endast vidtaga Artificiel
Ängs Cultur samt artificielle hagar inmarkning
med en derefter stald Boskapsskjötsel, samt
förbinder mig at inom 2. a 3. Alen för lopp
til Kongl. finska Hushålls Sällskapet skriftelegen
tillkomma med omständelig och pålitlig berättelse,
spad af mig inom sagde tid blifvit tillgjort,
och hvad all vetas lyckas. Må en annan,
af Sällskapets värde medlemmar, som på sitt
hemman fått vidskåda sand- eller mo-jord,
på lika sätt endast och allenast sysslsätta sig
med jordpäron, plantering jämte cultiven af
Spergel eller andre å sandmark växande gräs-
sorter til höslag och bete. Den tredje

som fått på sin lott en mycket stoing mark, kan
någon större kollme eller och sådant stenbundet
skifte, som lättelligen kan afstängas, må på
enahanda sätt öfvergifva all annan handtering,
och blott idka den mycket lönande Get-afvel,
samt dessa den til en högre ifrån 500 til 1000
stycken Getter. Då en lika beskaffad
men mera gräsrik mark, må den gjerde en
dast vidtaga Får-afvelns upodrifvande til
lika stycka. Den gemble, försedd med
Kermylla på fast grund, kan hell och hälsa
vinnlägga sig om Lin- samt Hanps-plantering
förenad med Buldans- och Linne-väfnad.
Den Sjette äter idka Sädes plantering af
allehanda slag, eller det equadliga Åkerbru-
ket, likväl med förbättrad Åkerbrukareredskap,
hvilka spara tid och dagsverken, samt utan
at läka, på sätt nu vanligen sker, sin andra
hälft eller någon del af åkern ligga ut till
och sjelfsätta ägaren med beständigt bråk ifrån
vårens början til sådningstiden: Angående
hvilka sidstnämnde omständighet, jag framdeles
torde få åran, inkomma med sitt project,
grundat på Finska Climatet och jordmonen.
Den Sjunde må skötta Tobaks-Humble-
el. annan slags plantering, dock blott en ende af
dessa; o. s. v. Men alla dessa Hus-
hålls Sällskapets practiserande medlemmar,
stadna uti förbindelse: at minst 2. a 3. Alen

förloppo til Konst. Hushålls Sällskapet inkomma
med sin fullständiga relation. För öfrigt
kunde några omständigheter samt idoge Tolkar
jämväl upmuntras och belönas, at öfvergifva
sitt hittils nyttjade fördärfliga Mångbruk, samt
på sätt ofvan föreslaget är, utvälja sig någon vis
jordbruks gren. Genom denne anstalt
utföres utan all risk med snabba steg
å ena sidan kundskap i stället för okunnighet
om jordens mångfaldiga användande, samt å
andra sidan idoghet uti Finland. Ett
inkast måste jag likväl nu upstaga och besvara:
bestående denne: at det föreslagne Åkerbrukets
nedläggande för en stor del jordägare, torde blifva
skadligt, såsom förondsakande brist på spanne-
mål til föda dels för jordbrukaren sjelf, dels
för andre behöfvande. Detta är likväl så
mycket mera ogrundat, som Åkerbrukets idkare
hvilka i alla fall kunna at utgjöra mängden,
då icke behöfva använda sin fata jord, sin
gödsel och sine dags verken på den-Hampe-
Potatoes etc., utan i det stället producera
vida större quantum Spannemål til utbyte
emot sidstnämnde afkastningar, hvarpå då icke
skulle trifva tillgång. Vidare får jag ännu
lägga: at mångbruket alltid varit och alltid
förblifver en grundorsak till spannemålens
större consumtion hos Bond med flere Legohjon,
som och til Åkerns ringare åring

4o. Brifvande förmåga vid större tjenstar

har väl till denne tid vänt ett stort hinder för Finska idogheten; men sedan Konst. Finska Hus-hålls-Sällskapet vid Krom-renseringar redan af höfdygbar Konst. nåd fått börja lägga verk-sam hand, så återstår blott min och 1000 fals Bettiotkas önskan och bön: at tillgång till store fond och arbetsskyrka måtte blifva möjeligt, efter som och: at Finska Ridders-man vid Finska Armeen, efter väl nu varande tidspwarfs upglöfta tänkesätt, måtte hädanefter räkna för sin öppersta ära, at få Befahl till at befrämja nyttiga Länders fredsamma ernäring, spanjeorn Deras namn ofelbart öfwanföres till sednaste Efterkommande icke oafbrutet välsignad ämnnelse.

5:te **Misswäxtsåhr** med dergenom sig uppstande fattigdom och hungersnöd, bidrager icke litet till den fattige Finska Jordbrukarens vantrefnad; Och som beklagelligen kan tagas för afgjort ödt, at Landet kännes merendels spart tredje åhr plägas; så blifver nu fråga om räta sättet till undanrödjande af detta hinder för Finska Allmogens uppkomst? Redan ifrån äldre tider hafva dels Publique dels Private Magaziner blifvit både föreslagne och verkställte, ehuru hittils utan at ändamålet kunnat fullt åtvinnas, samt de sednare eller Private Magazinerne, hvilekas förvaltning mestadels varit vraskelig, utan någon nytta; Dessutom borde erfarenheten redan bekännat: at ett tillgång af Spannemålslänor, aldrig blifvit eller behöfts nyttjas af idogheten barn, utan endast af den lata och oeftertänckt sanne Jordbrukaren, hvilken både i goda och onda åror tagit sin tillflykt till länor af spannemål, altid varit restskyldig, och aldrig blifvit vänt till idogheten. Detta leder mig på den tanckan: at inrättningar af Private Spannemålsmagaziner nu öfverlämnas till twans och ens fria behag, samt dirigerom för den idoge och eftertänksamme Jordbrukaren lämnas tillfälle at medelst enskilte besparingar åt egna Boder få söka sin försörjning. Men ett slags förmögenhetsmagazin borde blifva nyttigt samt gifva anledning till mera säkert förvaltade Spannemålsförråder och Magaziner, än förut nämde, nämt: En ew och tesar räntegifvare skulle blifva ålagd at uti goda och ymnige åre utbetala på ew gång 3:ne Åters räntor af Spannemålen till Kronen, Brost och alle slags tappotagare, för at sedan uti förstföljande misswäxtsåren undskippa, at som nu beklagelligen till mänges undergång sker, efter ganska högt marknegångspris inlösa sine sädesräntor. Jag finner nog, at detta Project tarfvar närmare reglering till förekommande af ordor; Men sådant kan lätt ske, sedan förslaget först bifallet. Emedertid upreprar jag mitt förra: at Allmänne tokne Magazine inrättningarne öfver hufvud / nulla regula sine exceptione / icke gagnat länt eller hädanefter kunna gagna idogheten uti Finland

6:o Ofäkerhet för den skattdragande Jord-
brukaren, minskar, icke obetydligen, dennes av-
bets lust och idoghet. Ehuru väl Finska Allmogen för
ingen del, i jämförelse med andre Landers Allmo-
kan klaga öfver någon ofäker ägande och besitt-
rätt af sin jord; så återstår likväl ännu en
annan slags skadlig ofäkerhet, eller omständighet
hos Finska Bonden, at honom vid beskattningen
icke alltid vederfares rättvisa. Knapt någon
skäderad man, som hemman äger, ännu mindre
en enfaldig Bond, är i stånd at controllera
huru vida upbörden af flere slags dels ordinarie
dels extraordinarie allagar är riktigt utbrukad
och på honom fördelad; hvilket alltid säcker hos
Bonden vid betalningstermincrne misnöje och
olust, samt tillika oupphörligen undecka'ter
Bonden afvoghet emot Embetsmän och Krä-
prestar; Nu och på det dessa olägenheter
en gång uti Finland måtte upphöra, har jag
stadet föreslå följande Controllering af alle
slags upbörder, nämli: Mantals Commissarien
och Härads Skrifvaren borde åligga vid Tingens
förlust, at å första Tingsdagen af hvarje
Höstting, uti alle Tingslag af Häradet ingifva
så väl en specifique förteckning på alle för
det löpande ordinarie och extraordinarie
räntor, samt extra utgifter till brandstoder, pu-
blique byggnader, landmätare arfoden, m. m.
som och en annan förteckning på alle minore
Tingslaget tillhörande hemmansägare med dess
mantal, Inlösesmän, Handtverkare, med ett

ord alle betalande personer; Dessa begge förteck-
ningar ålägo Domaren at vid lika antal ord
ifrån ord upläsa för Allmogen, som ägde fri-
het påminna om någon oriktig uppgift skedt,
som antekning och hvarefter förteckningarne
af Domaren samt Allmogen genom Depute-
rade med sine underskrifter skulle besannas.
Hvarpå Häradsskrifvaren borde föreläggas vid
kort termin innom samme Tings slut eller
hälft til samme eller påföljande dag at upprätta
en Uträtning, som tydeligen innefattade
hvad icke allenast en hemmansägare ifrån det
minsta proportionaliter til det största mantal
äfven och Inlösesmannen, Handtverkaren, Ren-
gen och Ligan jämte de förut köpter för
det året borde betala til Kronan, samt ofvan-
berörde extra medel, til hela beloppet
spar och en fördjupt, til sparje annan lön
och kapitlagare, med ett ord, allt hvad i en
eller annan måtto betalas borde. Hvilken
Uträtning, sedan den jämväl för Allmogen
blifvit upläst och i Härads Rättens protocoll
vid ofvanåtsatte anfar intagen, derpå
tillika med ofvanberörde förteckningar skulle
ofördröjelligen til Lands Contoiret af Domaren
insändas, til vidare granskning och förvar;
I händelse någon åtvag skulle påkiltas
at få tidsnämnde uträtning på finska och
svenska språket trykt kringdeld icke
hvarje tingslag, någon tid förut, minan upbör-
dene finge anställas; så är jag öfvertygad,

at allt ändeslöst blefve förekommit, samt
af finska Allmogen, såsom byggd ifrån far
fågan för dese slags skötlingar, skulle af
dåbbelt skäl ära sin Ofrälsa, älska sin
fosterbygd, samt med ömmarkt idoghet
fortfara i sitt arbete.

Jag äbeda mig den äran at stå
fa framlefva

Kongl. Finska Hushålls Sällskapets

ödmjukaste tjenare

Gabr. Ramsellen

Caspis ch Lickelich
d. 1. Augusti 1800.

ek. den 1 Nov. 1800. № 1. 591. 104.

Svar

Uppå Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Tryck
Hvilka Slöjder och Manufacturer äro för vårt
Finska Slöjder de tjenligaste och förmanligaste?
Hvilka orsaker hafva hittil hindrat dessa Näring
gars fortkomst i vårt land? och hvilka medel äro derföre
at vidlaga til deras lyckligare fortkomst för framtiden?

Den okar, sva jord, som odlar sova land.
Ger bröd uppå vårt bord, och styrka i vår hand

Uppå första frågan: Hvilka Slöjder
och manufacturer äro det tjenligaste för vårt Finska
Slöjder? Svaras: De som tillsättas med vårt egit
lands, afkastningars förädlande som fordra minsta
Förlagi och som utnom egit land finna den
lättaste och säkraste afsättning.

Uppå andra delen af frågan, eller Hvilka orsa
ker hittil hafva hindrat Slöjdens fortkomst hos
oss? Svaras: utom felaktiga och ofta förändrade
tillställningar vid våra Fabriks inrättningar
i almänhet i Riket; har i synnerhet brist på
sådana Rudimentier, hvilka jag, såsom de
tjenligaste för våra Slöjd näringar nyss

upgifvit, naturligt vis gjort föradlingen däraf om-
ligt af samma skäl, som brist på rå hudar i or-
görgarfvare professionen onyttig och derföre förefa-
lppna Tredje frågan, såsom <u>Medel til Slöjderna</u>
<u>ej kommit hos oss.</u>

1o Att genom goda anstalter befordra Folkökning
i Landet.

Detta ändamål vinnes äldra lättast och äldre
säkrast derigenom, at Jordbrukaren, eller annan
närmare belägen, Vane Tilvärkaren, som skal för
alla andra, på allt möjligt sätt befredas, understödas
och ignmuntras. Landsbygden är rätta Grunden, hvar
ifrån den nyttiga och arbetande folk stammen,
sedan den det flegit djupa och fasta rötter, sam-
vunnit behörig tilväxt och mognad, sedermera lem-
nar treffliga afläggningar åt Städerna och ger styrka
åt hela Riks-kroppen. Såsom bidragande til detta
ändamål höre vidare härtil

2o at den uppvärande Folkflocken af Sjukdomar i Barn-
ären icke för mycket bortmaskar eller i ungdomen
förskämmes, och uti ingen ålder af sårdomar förderfvas
utan genom förnuftig uppfostring och jämn handled-
ning danas til treffliga och nyttiga narande Lemmar
i Samhället.

Om Modrarna sjelfva daggade sina Barn och kyr-
ipningen almänt antogs, skulle lusende tals Barn
vidlyftig behållas, som oseder och fördomar nu snart
sagt årligen uppoffra. Vineriskälgöfteto dämpande
det olyckligen redan inkommit i vårt land, och
dess utestängande ifrån ännu obesmittade ortar
skulle derjämte vara en ypperlig

välgärning emot vår Efterverld, som äfvenset vifligt
modererande af det fåfänga begärt at, på den tröga,
illa lönta och nu föga gagneliga, men dock som en
Ler alla uptrampade tjenste vägen, tränga sig til
en säker fattigdom och vanskelig ära, skulle lämna
näringarna en hop nytteliga arbetare, hvaraf i sjun-
nerhet de angelägnaste nu äro i så stort behof.

Genom en så naturlig och väl använd folk ökning
skulle vane-tilvärkningen ständigt och i ännu
större proportion tiltaga än invånarnas antal,
ända til dess at utrymme började fattas för den
tilväxande folkmängden at på vanligt sätt ved
redimaterier ytterligare frambringande finna
utkomst. Då och icke förrän blir rätta tiden al dela
och efterhand leda arbets driften til Slöjd- och
manufactur-inrättningar. Att hvad dess förinnan
sker är i otid: Ty det är en ren misshushållning
at i et så vidsträkt, litet uppodlad och litet befolkad
Land, som vårt, taga arbetande händer från Landet,
och flytta dem til Slöjderna innom Städer; där
de icke gagna sitt hälsler emot på Landet, och
där de i stället för hel och hållet narande, ålmin-
stone til en stor del blifva tärande Lemmar uppå
en förut otilräckelig tilgång.

3o Jämte alla nyttiga Landtmanna näringar befräm-
jande i almänhet, såsom bidragande til Folk ökni-
gen, böra i synnerhet de näringar framför all gynnas
och understödjas, som lämna så ämnen åt de
Slöjde inrättningar, hvilka naturligt vis kunna
uppkomma och i längden möjeligen bära sig hos
oss.

Efter 1739 års Riksdag, då Slagde Systemet först in forde
ochunder de påföljande åren, som voro Manufacturerna
så til Sagandes, Gyllene ålder i Sverige, blef. Fri ullen
Får afvelen åfven flyttad til Finland, och voro Schäffer
erna redan tämmeligen för sig komna hos oss, då
1765 års Riksdag olyckligare åter förstörde allamman
Vi vete således af erfarenheten at denna afvel väl tri
hos oss. Ty Fåren bärga sig bättre i Köldan i varm
där de ösla äro utstälde at fälla sin ull, hvilked
icke händer dera i kölden: Emedan naturen föser näst
alla våra Djur med Hårkläde och fastare hår än deras Slägt
lingar hafva i varma Climater. På intet ställe i
världen fås hö til så gott pris i almänhet, som i
Finland: Och när kalla Climater i Synnerhet lämna
det fina och mustiga bete och hö, som fåren älska,
och Ullen därgämte i anseende til dess höga pris,
kan bära den längsta Land Transport; Så lyckes mig
at fri ullige Får-afvelns åter upphjelpande, i Synnerhet
långt up i landet, bör blifva fänamsta och förste
förberedande steget til ylle fabrikernas upkomst hos oss
och deras framtida bestånd kan ej feta, när saken icke
öfverdrifves, utan ändamålet därmed inskrankes endast
til egne inbyggares bekladande med hemma tilvärkade
arbeten; Ty hell besynnerliga Statsförändringar i Europa
måste nödvändigt föregå, innan Finland någonsin
skal kunna utrikes exportera Kläden och ylle tyger

Len och Hamp-Västernas upodrivande up i landet
bora likaledes föregå, innan Varfs och Buldans Vafva
dera hos oss kunna utvidgas och uparbetas til någon

hogd: Ty när vi för del närvarande hafva knappaste
tilgång på Len til husbehof. och när ansenliga partier
Rysk Hampa för vårt Skeps behof årligen inkomma;
Hvarifrån skal då ämnen lagas til fale tilvärkningar?

Sedan vi således börjat ifrån rätta ändan, och ve
der del vi med flitgad hand arbete på vårt Lands
naturliga rå ämnens förökande til mängd och för-
bättrande til godhet, är omellertid ej annat at göra,
än at nöjas därmed, at några ylle fabriker i våra
större Städer Åbo och Helsingfors kunna bära
sig; och at i våra andra mindre Städer blott et
emot afsättningen proportionerad antal, af Handt
värkare i vanliga Professioner på sätt och vis kunna bärga sig

Som Tobaken, ehuru i sig sjelf en öfverflods vara,
nu mera blifvit et nödvändigt ondt: Så kunna
Tobaks Fabriker i alla våra Städer på del sättet anse
nyttiga, at de sysselsätta och hålla innom hus en
hop ostyriga Stads Pojkar, som eljest skulle göra idel odygd

Vidare, och som på de många sönd Priviligierade
Buldans Fabriker i Sverige och Finland redan til
värkas mera Buldan, än vår egen utrikes Sjöfart
fordrar; Så är del såsängt at i Finland inrättas flera
tilvärkningar därav i stort, på vanlig Fabriks fot.
Del vore at med anläggarens förlust blott skada och
minska afsättningen för de andra redan igång
varande äldre Fabrikerna, men at vår almoge, ja och
våre Stadsboer, lärde sig at med mässings skedar af
bättre gods til värka bättre Buldan för vår egen

consumtion; tyker jag mig med vår inskränkta Sjöfart endast för det närvarande böra föreslå.

Alla Länder på Jorden äro delar af et stort hushåll och lemmar af en och samma kropp. Hvart land har sina förmåner och sina olägenheter, sina utskrymings varor och sina nödvändiga importer. Den enas öfverflöd skal genom handel uppfylla den andras brist, på det at communication imellan delarna, och sambandet imellan det hela jämt skal underhållas. Men icke nöjd med denna Skaparens visa inrättning arbetar Patrioten uppå independence, och plicktar därföre i samma mån, som han mer eller mindre arbetar emot naturen.

Vårt Land är egentligen danadt för Bergs och Skogsproducter, åsom någorlunda väl för Boskaps Skötsel, samt til någon del också för åkerbruk. Med synnerhet af dessa alster kunne vi tillbyta oss all hvad de af andra länder behöfve til nödtorft eller åstund til vällefnad. Men vi nöjas icke med så naturliga så enkla ändamål. vi vilje Benhåsa uti alt. För at icke idenna våra Grannar fortjenst, til väga bringa vi sjelfve ufla tillverkningar för dubbel kostnad och det kalla vi at Patriotiskt bespara arbetslönerna innom landet.

Jag medgifver at det så illa kunde lyckas för en at vara Cosmopolite, när alle andre äro Patrioter eller Egoister, som af fackla emot en vänskarhandel. Men åtminstone böra invånare innom samma

Rike icke instiftan ha Patrioterner innom sitt land, sitt län, sin Stad, sin Socken, sin by, sitt hushåll; ty då blir den fideligen ratt och slätt Egoisme, instängd innom ens egen lilla person.

Hvad skulle man säga om en Landtman med en vidlyftig och god ägodlings mark, som för at bespara 25 plåtars ädlig utgift til sin Granne i Qvarn till för Hundrade kunnor spannmål efter fyra Skillingar kunnan, som vore hela hans förnödenhets quantum om året, skulle föreläga sig at i brist af strand och qvarn lägenhet, gräfva en lång Canal, för at lil et på sina ägor beläget bequämt ställe leda vatten och där med Tusende Riksdalers kostnad uppbygga en egen Qvarn: Då hans Grannes gamla Qvarn i anseende til dess förträffeliga läge och belägenhet, icke in alles kåstat Hundrade Riksdaler väl betynt hela omliggande Lands ort, och lämnat sin ägare årligen Fyratio Riksdalers ren afkastning, sedan alla omkostningar blifvit betalte;

För sitt fruktlöst och onödigt nedlagda Capital, som omödet på ägarnas upodling någorlunda förstördigt tilfört andonöt, åtminstone gifvit Trettio Riksdalers behållit Revenue, à 3 pro C. om året, nyter nu där emot vår Entreprenente anläggare den dyra förnöjelsen at på egen Qvarn få mala sin säd, men hvar kunna kåstar honom där dubbell eller extraordinarie i malare lön. Ty årliga reparationer och mölnarens Dagsvärken gå til Sexton Riksdaler Trettio två Skillingar om året. Således är 1000 Rdr:

Capital rent af bortkastadt, och för sin afundspike eller fåfänga, utbetalar han dessutom 8. Rdr. 16 sk. onödigt vis årligen mer i Svarn tull än förut.

Men penningarne stanna dock qvar innom hans egit Territorium, säger man. De föda och rikta endast hans egit folk. Detta medgifves. Men under den fåfänga nya Canal gräfningen och Svarn bygnaden sker ingen nij upodling, utan tvärtom igen gro de gamla åkerdiken, och ängarne skiöglöpa. Således är hela detta Patriotiska Verk i alla af Sunde en ren förlust för landet, och för Jordbruket isynnerhet.

Finland bör ju alltid betragtas i Samband, åtminstone med Sverige. Finland utgör för det närvarande til en stor del Sveriges, åtminstone Stockholms Vitthus. Om detta Vitthus genom Folkmängdens och den därmed åtföljande afsatsamhetens efterhand tilltagande inom Tentio år kunde fördubblas; så at Finland i stället för til ex. 100,000 Tunn Sad, 100,000 Ltb. Smör, Talg, Fisk, Kött, hudar medmera, icke så för 100,000 Rdr. Sm. och Land förslagsvis nu årligen lämnar til Sverige; efter hafft Seculum skulle kunna lämna dubbelt: och vid nästa Seculi slut, fyra gånger så mycket Sad och Vidt alier, som nu. Man icke Finland då vore lika så ljeckligt innom sig? lika så nyttigt för Sverige? och manne icke dess Sällhet, dess framtida bestånd, då hvilade på fastare grund, än om den vore byggd på forcerade Fabriks inrattningar? Hvad skada om Finland i stället för utskeppade 100,000 marker fin spanskt ull, däremot ifrån Stockholms hemförde lika många alnar klade eller ijlle tyg? Communication och Sambandet blefve ju därigenom endast starkare; men man kan lita

därpå at vid en sådan landets förkofran, Slöjderna ej aldeles skola lämna efter; utan skola de, blott hindren undanrödjas, vid folkmängdens och förmögenhetens tilltagande i et land, sjelfmant rotfästa och utvidga sig: och skola tilgång på rå ämnen och en förmonlig afsattning på tilvärkningar innom landets hos oss utgöra deras rätta och naturliga gränsor, hvarvid ock så efter min oförgripeliga tanka, vårt Slöjdre Vitt bör stanna, åtminstone för et Seculum.

719.

Försök
till
Svar

På Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Fråga; Hvilka äro de Hinder, som fiättra Finska Landtmannens Idoghet? Och hvilka Medel äro de Kraftigaste och lämpeligaste att väcka Honom till mer Drift och Omtanka i sin Landthushållning?

Utan att grundeligen känna det Ämne, hvarom man företager sig att skrifva, så ådrager sig Författaren altid ett välförtient klander: Och detta enda voro tillräckeligt skäl att afstå från detta företagna Försök, att besvara ofvanberörde af Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet uppgifne Fråga, hälst då dertill onekeligen fordras en närmare kännedom af detta vid sträckta Land, så väl i anseende till des belägenhet, som skiljaktiga hushållning, med mera, hvilket icke annorlunda än genom anställande resor skulle kunna vinnas, så länge mera omständeliga lockne beskrifningar saknas; Men då Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet hittils med välbehag behagat anse hvad i Wälmening har blifvit uppgifvit, och till Allmän nytta varit afsyftande,

så förfaller all Svekan emot uppgifvandet af de Omständigheter, som jag åtminstone för några orter af Finland anseds leda till denna Frågas besparande.

§ 1.

Sättet och grunderne till Hemmanens Skattläggande, så i Finland som öfriga delen af Riket, synes med alt skiäl böra så räknas såsom det förskattadet hvilket fiättrar Finska Allmogens idoghet.

Sådant blifver både hydeligare och oveder säglig, enär de dervid förekommande omständigheter närmare skärskådas och öfvervägas; ty då er fares genast att Hemmanen i de flaste Finska Länen ej allenast undergått en ny, så kallad ordentelig, skattläggning, dervid alla i senare tider skedde uppodlingar i Åker och Äng, jämte andra genom Om taneka värkade förbättringar, äro vordne tillräkna ansedde, utan ock att utkomne äldre samt nyare Skattläggnings Methoder derunder blifvit följde, hvilka åter finnas inrättade efter Fordens uppodlade tillstånd, följaktelig rätteligen till sägande, att Aboens flit eller lättiafradgat den å hvarje Hemman beträffande skatt och rotha.

Genom 11. § i Kongl. Skogs Ordningen d. 29. Augusti 1664. finnes väl förordnadt, att, då Skatte Hemman genom ny Åkers och Ängs rödjande eller nya Torps byggande, varder förbättrad

bör det å nyo skattläggas, såvän som anledning till ett slikt förfarande hämtas, dels af XIV puncten i Härads Fogde Instructionen d. 9. Octobr. 1688, dels och, hvad Krono Hemman betraffar, i stöd af Kongl. Förordningen d. 25 Novembr. 1740, så snart de komma från uppodlarens eller Dess Arfvingars händer; Men sedan genom Kongl. Förklaringen d. 5 Octobr 1741, 4 § i Kongl. Resolutionen d. 1. Septembr. 1741. och vidare genom 20 § i Kongl. Resolutionen på Allmogens besvär d. 10 Septembr. 1743. försäkras, att förbättringar, som redan genom nya uppodlingar skedt eller framdeles värkställes, ej skulle med särskilt och ny räntka betungas; så synes Niket för Kongl. Majts och Kronans Räntors förmerande hafva gått nästan för långt, hälst Konung Carl den XIte, Glorvyrdigst i Minnelse, vid Skattläggnings Methodens År 1688 utfärdande, uttryckeligen förklarat det efter ses borde, att å ena sidan Kronan genom alt för mycken minskning och förkortning ej borde komma att lida öfver skäligheten, men ock å den andra, att Hemmanen ej skulle till alt förstor Skatt uppsättas, som långt från att tillskynda Kronan någon för mån ej skulle tiena till annat, än förordsaka Gårdarnes ödes mål, samt

Allmogens Ruine af rest och skuld.

När nu tvert om, som ofvan är anmärkt, alla nya och uti det snart till slut förflutna Seculo vårt skälbe uppodlingar af Åker och ång vid den uti senare åren fullbordade Skattläggningen med särskilt ränta blifvit ansedde, så qväfves all hug för slike nyttiga företaganden; dertill jämväl grunderne vid desse Förrättningar, nemligen skattläggnings Methoderne, Mycket bidraga, så vida uti dem, Åker och Ång efter visse grader, eller och efter afkomsten, till Skatt beräknas, da likväl Åboens flit och Kostnader eller ock försummelse förordsakat det värde, som derå är vordet stadgat; hvadan ock med skäl kan sägas, det den flitige Åboens pung eller förmögenhet, men ej jordens, i des Upodlade tillstånd, varande beskaffenhet lika ofridigt vållar dennes ytterligare betungande, äfven som efter-lätenhet eller lättia medfördt för Vanskötte Hemmans Åboer förskoning, och här utinnan ligger rätta grunden hvar före Krono Nybyggen, under Frihets åren, så litet upp arbetas till både Allmän och enskilt förlust.

Det äro snart Suttio år förflutna sedan med av vare började påtänkas att förbättra Skattläggnings verket och belöningar hafva flere resor till befordran deraf blifvit utlofvade, hvilket styrker den satsen att nu varande Skattläggnings sätt är olämpeligt,

förtryckande och således orättvist, men ingen förändring har ännu erfarits, emedertid synes denna omständigheten likasom påskynda att detta ärendet med Alfvare till prövning företagas, samt ett grundat beslut fattas: Och som genom Kongl. Förordningen den 27 Junii 1775, rörande Storskiftes delningar i Finland ej mindre än genom Kongl. Brefvet till Des Befallnings hafvande i Cuopio Län den 26 Junii 1783, viss rymd finnes utstakad för hvarje mantal, efter Mårkens växtlighet, samt Jordmonernes art och beskaffenhet; nemligen i den förra ifrån sex till Solfhundrade Tunneland, samt i det sednare för sidstnämnde Län, från Sex till Siuttonhundrade tunneland; Så synas rymden vara och böra blifva rätta och enda grunden för Hemmans skattläggningar, och sådant utan minsta afseende på det arbete samt de gamla ägor eller nya uppodlingar som å hvarje skälle kunna finnas och Ägaren eller Åboen innehafver, och det så mycket mera, som Undersåtarne i Allmänhet, dels genom Kongl. Mandatet d. 20 April 1542 och Kongl. Förordningen d. 19 Decembr 1683 vunnit en Nådig försäkran, om så mycken skog och utmark, som till —

fullfatte Hemman nödigt funnos, den de följaktligen ägde att till bästa förmon, utan ny skatt använda och uppodla, dels ock då uti 7 §. af Kongl. förklaringen öfver 1734. Års Skogs Ordning, daterad d. 5 April 1739, förordnas, att vid nya Hemmans å Allmänningarne, genom Herrar Landshöfdingarnes förborg, utsynande, skulle så stort utrymme genast utstakas, som emot det åtagne Skattetalet svarade; tyhjgenom uppmuntras Odlaren att hafva både möda och kostnad ospare uti fullbordandet af des företagande, förvissad att vinsten blifver des säkra belöning, hvilken ingen med honom emot des samtycke äger att dela.

Och enahanda rättvisa synes jämväl hvarje Hemmans ägare böra vederfaras, i anseende till Tiondens utgörande så till Kongl. Maj:t och Kronan, som des Pastor i Församlingen, efter ett vist skedt fastställande eller Tionde sättning, som ej bör kunna rubbas eller förrydas, så vida Kongl. Maj:t uti Des Nådiga skrifvelse till Des och Rikets Kammar Collegium af d. 11. Novembr. 1756 behagat antaga, att Hemmans brukare använda mindre Omsorg till uppodlande af deras jordar, Hemmans bruk, så länge det, som uppodlat värderas, i brist af en stadgad Tionde sättning icke kommer den enskilt till godo: Blifvande i annat fall förbindelse

att af hvarje uppodling i Åker dela afkomsten, ett Ödoghetens onekeliga fiättrande, hälst både omtanke och hug försvinner för hufvuda eller utväxte Angars, med flere oländige markers, till åker upptagande, godande och till Hoslotter åker förläggande, hvilket altid ansedts såsom säkraste utvägen till slike Lägenheters förbättrande och begagnande, samt derföre blifvit vederfagit uti Bergslags orterne.

Härvid borde invändas; Att i händelse Kongl. Maj:t och Kronan eftergifvit påståendet om Tionde af alla nya uppodlingar, så skola dock Prästerskapets, genom Privilegier i denna delen förvarade rättigheter, vara i deras fulla kraft och värkan; Hvadan ock all ändring härutinnan på Ståndets gemensamma eller ock hvarje enskilts begifvande bör få ankomma.

Föremålet blifver för ingen del hvarken att klandra eller att rubba hvad Präste Ståndets Ledamöter efter Privilegier böra åtnuta; Men om man tillika antager, Att Salus Publica Suprema Lex Esto, samt erkänner att Landets uppodlande bidrager till Allmänt Väl, så borde någon jämkning, eller närmare Förklaring, härutinnan äga rum, i synnerhet om man af några sednare Författningar skulle kunna finna och sluta

det Ståndet någon del sjelf eftergifvit.

Såsom ostridigt blifver då att antaga, att hvarås antingen Föreningar blifvit i laga ordning träffade, eller viss Tionde före detta stadgad, äga inga tillökningar, i anseende till de hittils värkställde eller hädan efter företagande uppodlingar rum uti Pastorernes Tredje del af Tionden, med mindre Hemmanet, genom upterad jord, varder uti des förra Skattetal ökat, då rättvisan fordrar och billigheten med gifver, att tionden efter Frihets åren, i enahanda mohn, bör, så till Kronans, som Pastoris förmon, blifva förhöjd; Och detta instämmer utom des med 69. §. i Kongl. Resolutionen på Allmogens Besvär d. 29. Novembr. 1756, hvaruti uttryckeligen förklaras det inga sådane Uppodlingar som blifvit giorde sedan Kongl. Förordningarne d. 25 Novembr. 1740 och d. 5 Octobr 1741, angående Mossars och oländig Marks uppodlande, utkommit, böra härmed Taxeras och emot berörde Förordningars föreskrift med någon slags afgift eller Tionde beläggas.

Utom des borde med mycket skäl kunna frågas; Hvarföre en Gammal Hemmans ägare bör mera graveras för sine nya uppodlingar, än en som upptager ett nytt Hemman; hvilken åter genom Kundgiörelsen d. 20 Novembr 1741 och 24 §. i Kongl. Resolutionen på Allmogens besvär d. 10. Septembr. 1743, öfver hvilken senare, så väl som den ofvan berörde 1756 Ars Resolutionen Präste Ståndet blifvit hördt och yttrande meddelt, finnes vara försäkrad, att i Femtio Ar vara befriad för all Hemmans afgift, derunder Tionden således onekeligen är inbegrepen, hälst de på enahanda sätt gagna och rikta det Allmänna. Om eljes det äger grund, följaktligen måste erkännas, Att den öker twea Land, som odlar Svenske jord; Icke till förtigande, det Kongl. Kundgiörelserne af d. 24. Julii 1783 och d. 15 Augusti 1789 frikalla nybyggare från Tiondes och andra utskylders till Prästerskapet utgörande, så länge Frihets åren fortfara och åboerne således ej något till Kronan utgöra.

Wid kommande åter Tionde sättningars fullbordande i de orter der de ännu ej blifvit föreslagne, mindre antagne eller fastställde; så kunna och böra hinder af Präste Ståndet, eller någon des enskilte Ledamot, så mycket mindre förmodas, som 6 §. i Kongl. Resolutionen på detta Ständs besvär d. 19 Martii 1719, utom flere, tydeligen visa, det en slik åtgärd blifvit både begärd och bifallen; hvadan värkställighet synes derå böra följa, med i acktagande ej allenast af 9. §. uti Kongl. Resolutionen på Prästerskapets besvär d. 10 Septembr. 1672, utan ock af hvad genom

Kongl. Brefvet till Des och Rikets Kammar Collegium den 17. Augusti 1727. jämte flere utkomne Författningar, i afseende på grunderne, finnes utstakat; Ty så länge detta ej sker, hindras uppodlingen och idogheten vårder fiättrad, hvilket genom värkliga uppgifter kan styrkas.

§ 2.

Den olika och mycket skiljaktiga beskattning, som träffas emellan lika undersåtare, kan ej eller medföra annan värkan, än att den fiättrar Idogheten; Ty en drygare, och emot rätta proportionen varande betungar, samt värkar tillslut uselhet och ett medelöst tillstånd, så vida den, under fortsättningen, merendels blifver förknippad med olust, på hvilk följer Hemmanets vanhäfd, Åkerbrukets förfall och en svag inbergning.

Att en slik träffas emellan Länen, Häraderne, Socknarne, Byarne och sielfva Aboerne uti Finland, det är utan all motsäjelse, samt upplyses tydeligast vid så väl Förde-Boks undervisningarnes sig emellan jämförande, som också af Kongl. Kammar Collegii Berättelse till Kongl. Maj:t den 12 April 1716, ej mindre än af Skattläggnings Methoderne.

Hvarföre skola Hollola, Asikala och

Lampis Socknar hafva större Fördeboks ränta än Hauho och Tuloist: då de äro belägne under enahanda Pol högd eller 61 grader 10 Minuter, samt dessa senare åter högre ja nästan dubbelt emot Borgo Perno, — Hellsing och Sibbo Socknar: hvilkas belägenhet är inom 60de Graden 25 Minuter, samt des utom äga bästa tillfälle att sjöledes afföra och föryttra sin Afvel: flere skiljaktigheter att förtiga.

För hvad ordsak skall Sysslna Socknes Invånare i Kymmenegårds Län hafva En tredie del högre Hemmans ränta än Bro och Snångers Socknemän i Södra Hellsingeland: då de äro under enahanda Pol högd; De förre inuti Landet boende, således utförslen och afsättningen besvärligare, men de senare vid Hafs kanten och nära till flera Jern bruk och Städer belägne.

Af hvad anledning hafva Hemmans ägarne uti det före den senare Läne fördelningen varande Nylands och Tavastehus Höfdinge Dömes, enligt underviisningarne, blifvit ansedde pliktige, att, utom den ständiga Smör räntan, betala En mark smör för hvarje Ko, samt En till två marker för hvar Nåbb eller gryga? Ett slikt betungande, som å andra orter är aldeles okänd, fiättrar Idogheten: Och fråga är hvad Controll Uppbördsmannen uti ett vidsträckt Fogderie kan hafva i denna delen på Hemmans Innehafvarne?

Eller Kronan och Kongl. Kammar Rätten på Krono Fogden: då Pastorerne, i hvarje särskilt Församling, kunna vara förvissade, att de i denna delen niuta deras tillständiga rätt.

Hvarföre skola de Finske Hemman i Åbo Socken utgöra tre och en half Kappa Spannemål mera, än de Svenska? Och Pärkas samt Tamela Socknar, jämte Pitkäjärfvi och de flera så kallade Fierdingar sammantagne, utgiöra tre fierdedels Oxe, deraf på En Skattmark skulle belopa $\frac{18}{1001}$, då inga andra Socknar dermed äro besvärade: Icke till förtigande de så kallade Bogeskatten, som här beräknas, men på andra orter är okänd.

För hvad ordsak skola änteligen de Hemman i Åbo och Biörneborgs Län, hvilka fordom varit underslagne Konung Johan Den Tredies Skatt Strå vid Biörneborg, ännu betungas med den då fastställda dryga, samt, emot hvad andra Hemman utgöra, aldeles ovanliga Hö räntan: då sådant onekeligen förswagar samma Hemman, eller åtminstone betager Åboen tillfälle, att underhålla motsvarande Boskap, derigenom Skären kunde ökas och utvidgas.

Alla desse omständigheter fordra tillbörligen skyndesam rättelse, om åtminstone till någon del genom iakttagande af följande omständigheter —

borde kunna vinnas, nemligen, att de Hemman, som i jämförelse mot andra hafva högre ränta, böra ju desto större utrymme, derigenom dem lämnas tillfälle att genom nya Uppodlingar bringa dem i en värkelig jämförelse af förmåner och utgifter, hälst detta, genom förmedlingar, ej skulle kunna åstadkommas, utan att Indelnings hafvaren genom andre Hemmans räntor åtnioto fyllnad, hvilket i dubbelt afseende förringade, Kronans inkomst.

Hvad åter den särskilte Smör afgiften för hvarje Ko eller qviga vidkommo; så borde den antingen aldeles försvinna, eller åtminstone till visst quantum bestämmas, i mohn af Mantalet, samt med den öfriga Smör räntan sammanläggas, både i afseende på Uppbörden och redo visningen, såsom bidragande till Räkenskaperne för korhande; I denna utväg, så väl som en visf Smör Tiondes stadgande till Bräfterskapet af hvarje Mantal, på enahanda sätt som Tionde Spannemålen på flere ställen utgöres och Allmänt borde utgöras, hvilket ock uti ett till den, öfver Landthushållningens förbättrande, för flere år tillbaka, af Kongl. Majt. förordnade Committé, ingifvit Betänkande blifvit tillstyrkt, skulle förvisa Herrar Pastorerne, att, utan förminsk-

ning eller Boskaps Kreaturs undandöljande och förti-
gande, kunna undslå sin i denna delen till ständiga
rättighet; men ock å den andra uppmuntra Hemmans
Agarne att öka sin Boskaps afvel, då sådant nu på
flere orter i Finland försummas och Hästar deremot
tillstörre antal underhållas, än Hemmans bruket och
Gårds Körslor kräfva, hvilka sedan, med fodrets för-
spillande, nyttias på långväga resor, med Jordbrukets,
såsom Bondens rätta näringes fång, vanvårdande
och försummande.

Beträffande de ofvanberörde drygare Hö räntor
och deras indragande, eller åtminstone betydeliga för-
minskande; så torde väl någon vilja påstå, att slikt
vore en rubbning uti Indelnings verket, följaktelig
minst borde bifallas; men då Indelnings hafvaren
uti andra Ränke pezfedlar efter Krono Wärden
erhåller motsvarande summa, synes ingen rubbning
härigenom åstadkommas, eller den Lönkagande
derigenom förfördelas.

§.3.

Den saknad af förtroende, som Krono Hemmans
Aboer och Krono Nybyggare i Lands orterne nödgas
att få vidkännas vid nödige Förlagers erhållande
till befordran af uppodlingar, samt desse Lägen-
heters utvidgande, är äfven en bland de betydelige

omständigheter som fiättra desse Åboers flit
och idoghet.

Såsom oväntadt torde det väl till en bör-
jan vilja anses, att denna osäkerhet och detta
förhållande härflyter från ett orätt begrepp, följ-
aktelig äfven från en orätt tillämpning, af nugäl-
lande Författningar; likväl blifver sådant en
ofridig sanning när värkan och påföld-
erne öfver vägas.

Genom Inteckning förvärfvar en fordrings
ägare sig säkerhet hos Skattemannen för hvad han
honom försträckt; Och genom utmätning uti en
sådan Fastighet niuter han, efter föregångit för-
säljande des betalning. Desse förmoner hafva
hittils saknats hos Aboer å de egentheligen varande
Krono Hemman och å Krono nybyggen, under den
före vändning, och af det skäl, att ej Kronans jord
för enskilt Gäld han eller bör gå i mät.

Om denna förklaring vore grundad, så frå-
gas med alt skäl af hvad anledning man uti ut-
färdade Skatte bref, då Hemmanet eller lägenhe-
ten till någon annan, än Åboen, försäljes finner
tydeliga och ovilkorliga förbehåll, att den senare
skall blifva odrefven, så länge han behörigen
uppehåller ett sådant Hemman och i rättan tid

utgiör hvad derföre i Skatt och andra utskylder bör erläggas?

Samma rättighet han ej ledas från annan grund, än från det Arbete och den Röjsel, samt hus byggnad, med mera, som Aboen derå tid efter annan nedlagdt, antingen genom egen förmögenhets användande, eller förmedelst af andra undfångne förskräckningar, då sådane kunnat erhållas; följakteligen är det en laglig samt ostridig egendom och tillhörighet, hvilken, så vidt Röjsrättigheten sig sträcker, bör med lika om ej mera skäl kunna användas till Gälds betalning, som att Abo rätten går i Arf till Barnen, enligt flere om ut komne Författningar, utan att Kronans rättighet till sjelfva jorden derigenom kan sägas vara krankt eller i ringaste måtto för minskad, så vida ingen äger, Arf eller Testamente taga, enligt X: Cap: 1. §. Ärfda Balken, förr än Gäld gulden är, hälst icke Jorden utan vad det af uppodlingen tillgripes, och det således bör vara Kronan lika om den ena eller andra, under begagnandet af det nedlagde arbetet, i och med det samma såsom Abo finnes antecknad.

Men utom alt detta så bestyrker förfarandet med Krono Bergsmans Hemmart, hvilka

gå i betalning för åsamkad gäld, samt äfven kunna och så bördas, att ej föregifvandet, om Kronans rättighet till jorden, befriar den skyldige från dess skulds betalande, eller författer Längifvaren i förlust af hvad han på god tro till Hemmanets upprätthållande och förbättrande, samt uti Röjsell rätten förmodad, och äfven tillhörande säkerhet utborgadt; Ty saken förändras ej derigenom, att dessa egendomar ej få af Ständs personer köpas eller besittas, då de ej genom Arf åtkommits, hälst grunden härtill träfsas uti en anfedd både nödvändighet och skyldighet att använda der under hörande skogar till Sackjerns blåsning, men icke till Stångjerns Smide: Då deremot Kronans och Allmänhetens förmån, i anseende till andre Krono Hemman och Krono Nybyggen, både åtsyftas och vinnes, genom deras uppodlande och till ägor utvidgande, utan att der under vara bundne vid viss Personer eller Stånd.

Att förekomma ett slikt misstroende för en Krono Hemmans Abo eller Krono Nybyggare, hvilket oftast, i senare tider, hindrat den redligt sinnade och trefne, att nuita ett harfveligit understöd, besynnerligen då miss året är

infallit och utfåde saknats eller andre olyckor ho-
nom träffat, men som ock, till största delen, borde har
flyta från det lidande förstrackningsgifvare, af-
Bedragares förhållande, fått vidkännas, samt
bevisligen gått så vida, att de, efter Läns upptagan-
de och Hemmanets eller Nybyggets i stånd sättan-
de afträdt den obetydeliga lösa egendomen till
Borgenärers förnöjande, samt sedan, med tillräc-
kelig utkomst och bergning, bibehållit sig vid lä-
genheterne, synes inga andra utvägar vara eller
blifva att vidtaga än 1:o Ett intecknings rätts-
het med gifves Långifvaren för deras Förstrack-
ningar till Krono Hemmanns Åboer och Kro-
Nybyggare uti Rössel rätten, eller de skedde upp-
odlingar, samt det så på hus, som ägor nedlagde
arbete; 2:do Att utmätning äfven må kunna
erhållas uti sådane tillfälligheter och tillhörig-
heter samt de samma således efter föregången
värdering genom auction vid Härads Rätten
i orten försäljas, där lägenheterne äro bäst till-
deras beskaffenhet tände, och att alla, derom
skeende köp böra, såsom lösgifne anses, samt
följaktligen lika med all annan fast egen-
dom uppbiudas, derunder Bördemannen äger
frihet att sin förmenta rätt bevaka, då, sedan

laga stånd åkommit, Härads Rätten genom
Protocolls utdrag, eller ock medelst påskrift å
Satu brefvet, eller auctions Protocollet, der öfver-
lämnar behörigt bevis, samt Konungens Befall-
nings hafvande utfärdar immission.

Denna ordning bör så mycket mindre an-
ses olämplig, enär vid Lagfarter å Krono Berges-
mans Hemman på lika sätt för hålles, enligt
Kongl: Förordningen d. 4 Julii 1739. Och intecknin-
ning nu mera är både med gifven och lämnas
uti Herrar Officerares framdeles utfallande
accords ersättning, för de vid erhållne befordrin-
gar upplånte summor; Bord och lösnings rätt
för barn synes äfven böra äga rum, hälst fle-
re använda sin största ungdoms tid på slike
lägenheters upprätthållande och utvidgande,
och på detta sätt dertill muntras.

§.4.

Den osäkerhet, att, så för egne Personer, som barn och
arfvingar, varda bibehålne vid ett ofördt framti-
da nyttiande af åboende Hemman, han med full-
kommelig anledning antagas såsom Finska Kro-
no och Frälse Bonden ides flit och idoghet sättrande
Ty hvad först angår Krono Hemmanen, der-
under äfven alla så kallade Krono Nybyggen

Kunna och böra inbegripas; så styrkes sådant åfven från äldre tider af Konung Johan den III.dies Placa den 7. Martii 1582, derigenom det blef Aboerne tillåtit att till sig lösa Bördsrätten, hvilken efter År 1659. fått namn af Skatterätt, samt således unoga Krono Betieningens då visade egennytta, genom Aboernes, oftast på godtyrko grundade, egenvilliga Af- och tillsättiande; Och så länge förordnandet och hägdens af Krono jord, genom anställande Syner, granskande och utredande, i anledning så väl af Krono Fogde Instructionen af 9. Octobr. 1688, som XXVII. Cap: 1. §. Byggninga Balken, äro i deras fulla värkan, varder sådant ej förekommit, mindre någon arbetsamhet, genom lägenheternes uppodlande och utvidgande, att vänta, — hälft enär klago-mål, öfver härvid erfarit förfördelande, eller återsökande genom besvär, anmäles, sådant alltid af den vanmägtige, utan framgång, företrädes; Detta borde ock så räknas såsom rätta ordsaken hvarföre så obetydelig skändig åker finnes inom de i Carelen varande sex Socknar, utan Svedjör nyttias af därskädes befintelige samt till mera än tretusende utgörande Krono Hemmans Aboer och krono Torpare, samt att uti Skattläggnings Methoden för Nylands och Tavastehus Län af 22. Novembr: 1690. Skog till Svedieland uti 4de punc-

ten till skatt upptages, såsom förmodeligen mera nyttiadt, än skändig åker, hvilken harfvar skötsel och gödande.

Bevis här på skulle utom des icke fela om före målet voro att agera Angifvare; mera öfverensstämmande torde derföre vara, att granska hvartill sådane besigtningar äro gagnelige.

Att efterse huru Kronans jord skötes, — samt hus och Gårdes gårdar underhållas, blifver då förmodeligen svaret.

Så snart en Abo på slike lägenheter, hvilken der ifrån bör hafva ej allenast egne behof, utan ock tillgång för de mångfaldiga utskylder, som med förde bruket äro förenade, hvarken uti deras afbördande finnes efterlåten och försummelig, eller genom utmätningar besvärad; så blifver valt sådant de säkraste bevis, att Hemmanet eller nybygget rätteliga skötes; således ej eller något efterseende i den delen nödvändigt än mindre bör aboen dermed besvärad, samt derunder oftast med en nog dryg Syne Kostnad betungad; Till Husens beskaffenhet synes ej eller Krono Betieningen hafva af nöden att sträcka des omsorg, hälft det förmodeligen ankommer på Aboen sjelf, att förvara sig för köld ock våta, som ock

att pröfva antalet af byggnader, hvarmed han han vara belåten, hälst öfverflöd derutinnan mera skadar, än gagnar, samt ökar årliga kostnaderne vid underhållandet; Och tillsynen öfver Gårdesgårdarne tillhörer egenteligen grannar, om någon efterlåtenhet vid upprätthållandet skulle erfaras.

När nu härad är utredt, att de hittils efter Sideräkning lika med skottåren anställdt besigtningar äro både öfverflödige och onödige; Så synes äfven det nyttiade egenvilliga Afhysandet, samt sättet dervid, tåla några anmärkningar.

Den ofridiga rättighet en åbo å Kronojord antingen, i grund af egen möda, Arf eller utgifven lösen äger, till all den åsamma jorn värkställde röjsel och odling, lämnar skrax ett öfverbygande bevis, att den samma honom ej utan ersättning han eller bör afhändas, nyttet mindre till hustru och barns samt möjligen varanda fordrings ägares förfång förminskas; Således då någon till liderlighet samt hvarje handa utsvåfningar begifven, följaktligen till Landbrukets upprätthållande oduglig Son eller Måg, som efterträdt en trefven och

flitig åbo, skulle finnes, och des skiljande från förvaltningen samt ställande under Förmyndarskap, dertill våra Lagar föranleda, ej blifva fullkommeligen bidragande medel till ändamålet, fast mera antingen efterlåtenhet erfaras uti utskyldernes, inom utslakade tider, afbördande; eller ock att en sådan genom tåla utmätningar hemsökes, derigenom des lösa egendom medtages, utan äfven Krono Fogden, om ett vårdslöst förfarande med Hemmanet, varder öfvertygad, eller ock får anledning att här om göra sig närmare underrättad; då bör en sådan Åbo ordenteligen uppsägas, samt auction, efter anmälan hos Konungens Befallningshafvande, så tidigt utlysas, samt vid Härads Rätten i orten, hvarast lägenheten är belägen och händ, på ett för Allmogen begripligt sätt värkställas, att köparen; efter inropsummans utgifvande, må kunna den samma på följande Midfasta tillträda, samt genom lagfarts och immissions förvärfvande i aktaga hvad här ofvan är föreslagit: Blifvande på detta sättet hvarken Kronan, des rätts innehafvare, fordrings ägare, eller Hustru och barn, uti deras rättigheter förfördelade, äfven som

Åboen icke besvåras med de hittils brukelige, mor
för honom, icke utan dryg Kostnad, aflöpande Syner
hvilka nu inskränkas till den besigtning, som
före försäljningen bör föregå, samt innefattar en
efter beskaffenheten, så till ägor, som Byggnader
derofver författad sanfärdig beskrifning, för hvil-
ken Förrättningsmännen, efter vid Auktionen
inlämnad, af Härads Rätten prövad, samt i
Protocollet intagen räkning, af köpa eller in
ropes summan niuta deras betalning.

Härigenom inskränkes likväl icke den efte
sigt, som vederbörande Ambetsmän, enligt särskil
te Författningar, till kommer att hafva öfver så
ne Hemman, som till Boställen för Militaire,
Civile och Präste ståndets Sienstemän kun
vara anslagne.

Wid kommande därnäst Frälse Hemma
nen, sådane nemligen, som af Landt Bönder innehaf
vas samt emot viss Skatt och andre skyldigheter
fullgörande brukas; så borde ingen med öfverty
gelse kunna påstå, än mindre vilja försöka i
bevis leda, att de, efter det mäst vanliga sätt och
förhållande, äro eller tillbörligen, samt efter å-
gande tillfällen, blifva skiötte, uppodlade, och
till fruckt bärande ägor utviogade: De rätta

hufvud ordsaker härtill synas utredas
af följande.

Under de, i förra tider, uppkomne frågor,
dels om Hemmans byten emellan Kronan och
Private, dels ock om Förmedling, blef tillika der-
vid utredt, det dessé oftast emot rätta proportionen
af deras innehafvare blifvit betungade, hvadan de
åstundade byten ej togos under prövning, innan
så väl Krono Hemmanet, som det uppgifne
surogatet blifvit ordentligen affattade, och
således utredt, om Bygorne samt öfrige, detsidst-
nämde åtföljande, förmåner, voro svarande emot
den åsatte och utgående räntan; Och, genom
34. §. i Landshöfdinge Instructionen den 28.
Januarii 1687, 11te §. i Krono Fogde Instructionen
d. 9de Octobr. 1688, samt 5. §. i Kong. Resolu-
tionen på Adelens Besvär den 16de Novem-
ber 1693, utom flere, blefvo Förmedlingar af-
slagne och förnekade, då Räntan af Hus-
bonden blifvit tillökt, öfver hvad den af-
ålder varit, eller ock att Frälsemannen betun-
gat Bonden med alt för många dags värken,
Kiörslor och skiutsningar, hvarigenom han
blifvit hindrad från Hemmanets tillbörliga
skötsel och Åker bruk, eller ock förbehållit

sig någon del af Åker, Äng, Mulbete, Fiske vatten, Betes Hollmar, Skog, förminskat Ägorne, till Sätes gårdens förbättrande, planterat Torpare på ägorne, hvilka alt skadigt giorde tienst och dagsvärks arbete till Husbonden, så att den förmedling, Frälse mannen, af slike anledningar, hade efterlåta; ibland varit utsedd till des egen förmån och nytta, samt hunde billigt skattas för honom fördelaktigare, än räntan af Hemmanet.

När då erfarenheten visar, det en mindre försiktig omtanka till egit förmen riktande ofta vidtager ett eller flere af ofvanbeskrifsatt, deribland en mycken het dagsvärken, jämte visse ägors vid Hufvud egendomen skiftande och bergande, samt Tröskningens förrättande, synes vara, så för agaren, som Arbetaren, det minst förmånliga, men mest skadeliga, hälst uppsikten af den förra ej kan förekomma vårdslöshet, och förtummelsen vid egna göromål, för den senare, åstad komma gemensam förlust; så erfares härigenom tydeligt det en sådan Åbo fiättras uti sin flit, till vinnande så af egen nödig utkomst, samt förkofran, som Hemmans Afkomstens tilldelad höjd uppbringande att utgående räntan derigenom, utan olägenhet, skall kunna afbördas; — Hvarförutan Hemmanet, om Arbets hielp saknas, skall blifva vanvårdat, samt skuldeligen till godhet och indrägtighet förfalla: Och detta onda ökes i betydelig måtto, genom den osäkerhet en slik Åbo, tillika, för sig finner att, — utan tillökning på räntan, för sig och barn varda bibehållne vid nyttiande rätten, så snart han genom nya uppodlingar, eller andra betydeliga, ägornes förbättringar, skulle anses vara kommen i bättre tillstånd eller vunnit någon slags förmögenhet.

Att dessa hinder för flit och arbetsamhet böra undanrödjas, och i möjeligaste mäto förekommas, blifver således nödigt, samt synes äfven möjeligt att vinna, utan kränkning af de rättigheter, som Agaren tillkomma, samt Hufvud sakeligen utgöra dels räntans uppbärande, dels en fri förvaltning af sjelfva jorden, och det genom följande vidtagande utvägar, nemligen; Att antingen efter en, genom skriftelig Afhandling stadgad Ränta, i penningar eller

Perfeidlar, men ej arbete, emot en viss öfverens kom-
mensumma, förfalja Åbo rätten, af ett sådant
ägande Frälse Hemman, hälst samma rättighet
då blefvo den säkraste borgen för den utfästa
räntans riktiga utgörande, men ock lämnade
Aboen den största uppmuntran att använda
både omtanka och kostnader till det samma
i förmånligaste till stånd författande, dertill
Förlag, genom försträckningar, om sådant kar-
vades, ej skulle saknas; Eller ock, så vida de, under
Fidei Commisser lydande Hemman, ej så för-
skingras, i anledning af den ej länge sedan ut-
komne Kongl. Förordningen och Förklaringen
af den 13. Junii 1800, rörande på 40. a 50. Ar f
ra Landbo Contracter om Aflinge jord, på det
den blifvande Aboen sjelf eller des barn må
kunna hinna att draga förmån af de förbä-
tringar, som de, genom egen flit och omtanka, å
ett sådant Hemman åstadkomma.

Emot det förnämde Förslaget borde så
invändas, att ägande rätten till jorden, genom
en slik utväg, går förlorad, och således äfven
rättigheten, att, efter Hemmanets förbättrande
få öka skatten; Men då inga Omkostnader
vid ifrån sättiandet äro använde, hvilka

fordra särskilt Förlag, Räntan äfven före
köpslutet kan, i mon af förmodade förbättrin-
gar, med köparens bifall, genom skäliga till-
ökningar ökas, köpe skillingen utomdes, genom
derföre från första stunden beräknad ränta,
öker förra förmåner och inkomster, för ett slikt
Hemman, samt allomsorg, för Roterings
besväret, med dervid åtföljande mång fal-
dige omkostnader, förstimmer; så synes
sådant vida öfverväga det förra.

Annu en utväg, utom ofvanberörde —
svänne, skulle ock kunna uppgifvas, ehuru
det ej är Egit Fester, samt är genom sådane
Contracter, som finnes föreslagne uti första
Tomen af de Kön och Afhandlingar, rörande
Landtbruket, som till Kongl. Svenska Wetten-
skaps Academien blifvit ingifne, under —
titul Af Förslag till ett fördelaktigt Hem-
mans bruk, Pag: 149. et seq; endast med den
för ändring, att det skäller på visa
år och längre tid.

§.5.

Bristande eller saknad lägenhet, att med begvä-
mlighet få förytra sin Afvel, uti Spannemål
och Victualier, jämte andre Producter, som från

Hemmanen, efter egne Årlige behofvers afdragande, skulle kunna affattas, är äfven en både värkelig och märkelig omständighet, som sättra en stor del af Finska Allmogens flit och Arbetsamhet, vid Ägornes å deras Hemman, dels förbättrande, dels utvidgande, hälst det å ena sida hvarken är till förmoda, eller kan bevisas, de någon Hemmans Ägare, sedan han funnit de vanliga Hemmans afkomsten svarande, så väl för egit Hushåll, som de mångfaldige Sitlar och årlige utgifter, hvilka med Hemmansbruket äro förenade, såsom till Kronan eller Indelnings hafvaren, Prästerskapet och Kyrkobetieningen, Justitiæ Staten, Socknebetienter med flere, ej mindre än, dels förnödvändigheters varors inkiöp och penningars erhållande, för de derutinnan utgående utskylders afbördande dels ock såsom tillgång vid inträffande mistväxt år, eller andre till stående olycker, då omtankan så vida sträckt sig, i afseende på större upplagers och Magazins inrättningar, företager mera betydande uppodlingar, eller utvidgar des Ladugård och Boskaps skötsel; Och å den andra ej lärer kunna nekas, att så betydeliga olägenheter för det närvarande

måta de från städerne aflägsnaste Socknars Invånare, att städernes Handlande och Borgerskaps, från slike Socknar, skulle sakna all till försäl, om ej nödvändigheters varors tregrande inom orten, och således förskaffande och afhämtande från andra, ehuru nog aflägne, deribland Saltet borde vara och blifva det hufvud sakeligaste, skulle dem dertill föranlåta; Ty såsom ett bevis härpå får man nämna, att denna Persedel betalted uti Joupio stad i Junii Månad förledit år med En Riksdaler hvarje kappa.

Efter belägenhetens af flere Socknar anmärkande, på sätt de utkomne nya Skartor föranleda, blifver detta senare ännu tydeligare och ovedersägeligare; Ty der af erfares, att uti Kymmenegårds Län, St Michels Sockn är belägen 14. Mil från Lovisa och 15. mil från Borgo; Att Hemmanen Åberne i öfra ändan af Kangasniemi hafva till Lovisa 20. mil och till Borgo något drygare, och att Invånarene uti öfra delen af Joikas, då de undvika att färdas genom Ryska andelen af Menduharju Pastorat och Luoniniemi, hafva till Lovisa 20 mil och till Borgo 22 dito, — alt uti rät linea uppragit, utan minsta afseende på vägarnes krökning och härmotande många

vattu drag, hvilka Sommarfiderne måste undvika
uti Cuopio Län finnes Nurmis Capell Lag af 8
lisjerfvi Församling hafva 11. mil till Cajana fa
derifrån till Uhleåborg 16 mil; Randasallmi Sock
nemän hafva 11. mil till Cuopio och Jedermera
till Uhleåborg 31. mil; Pelgjerfvi Socknemän til
Cuopio 18, samt Jedan till Uhleåborg 31. mil; On
vägen voro practicabel från Pielisjerfvi Kyrka
i Öfra Careln, direcke till Pipola Capell i Lika
joki Sockn, hvarifrån vanliga vägen Jedan
går till Uhleåborg, så utgjorde af ståndet blott
34. mil, men nu måste en längre omväg till sidst
nämnde Stad tagas; Från Slomanks Kyrka till
Joensuu i Liebelitz Pastorat är sex mil, deri från
till Cavi Capell inom sidstnämnde Församling
9 Mil, vidare till Cuopio Stad Sex, och slutteligen
till Uhleåborg 31. till sammans 54. mil; Och på
lika afstånd är Brahestad, så vida vägens längd från
Cuopio till den sidstnämnde är ungefärligen lika
som till Uhleåborg; Från Cuopio till Wasa 42
mil och nästan lika till Gamla Carleby, hvilken
sidstnämnde Stad hälst besökes af Lappa virda
Pixemäki och Rautalampi Socknemän för Salt
behofver; Anteligen från Kuhmoniemi Capell i
Uhleåborgs Län till Cajana 9 mil samt deri från till
Sotkamo Församling af Uhleåborgs Stad 16 dito;

Alla dessa afstånd äfven upptagne i räta lineer, utan
afseende på förekommande vattu=drag och vägar=
nes krökning.

Häraf blifver då tydeligt 1:o att flere Veckor
kärfvas för en slik, till Affättnings stället, före=
tagande resa, der underägaren af varorne, så väl
sjelf, som den nyttiade dragaren, hindras från
Hemmans bruket 2:do Han ej fullt lass eller
fohra medföras, så vida både Hörarens föda
och hästens utfordring, böra medföljas; samt,
såsom omkostnad och förlust bör beräknas; 3:o
minskas Hemmanets hö i betydelig måtto för
ladugården, då Sad ej till utfordringen nytt=
tias, i synnerhet om antingen flere resor måste
anställas, eller ock flere hästar för slike trans=
porters på en gång verkställande måste under=
hållas och nyttias, samt 4:o förspilles Sädslen
till Åkrens märkeliga affaknad och förlust,
utom det att ägaren, före framkomsten till
affättnings stället, han vara oåker, hvad vär=
de den medförde varan därstädes kan ägas, och
han således för den samma bekomma.

Anledning synes ock vara, att ofvan be=
skrefne olägenheter och kostnader, vid affätt=
ningen af tillökade Spannemåls Förråder, så

väl som den frammanföre omrörde osäkerhet
uti besittningen af Krono Hemman i Carele
äro de rätta ordsaker, hvarföre ganska lite
ständig åker därstädes nyttias, utan tvertom
att Svedjor, till mycket, och, torde hända, skad
de öfverflöd i denna Lands ort, brukas både f
Råg och Korn säde.

Utom den både Allmänna och enskilda
förlust, som under alt detta förordsakas, så
ej eller en annan, torde hända lika betydelig un
vikas, genom större delen af Victualie Persu
larnes, hvarpå affättning kan erhållas, öfver
rande till Ryssland, och den vid Ladoga Sjön
belägne Sordavalla stad eller Handels plats
som ock till Nyslott, nemligen från Suojärvi
Capell uti Ilomants Socken, Sohmajärvi, Kiö
Pelgjärvi, Kesalax, Kerimäki, Randasallmi,
Sorois, Soikas och Sulkava Församlingar, sam
den Svenska andelen af Säminge, så vida de
aflägsnaste, af nu uppräknade, blott hafva
till Sordavalla 10 mil, och till Nyslott fa
Dito, och enahanda till fälle äga Sorrois
Socknemän, jämte flere, i anseende till slika
Vatrors affättande uti Willmanstrand.

Jämte förlust uti Landtmanna Tullen
för Kronan, så förlorar Hemmans ägaren
altid uti verdet, som ingalunda kan uppmun
tra honom uti slik Afvels förökande, och, till
öfver flöd, torde en stor del af slike varor flute
ligen öfverföras och föryttras i Svenska Ham
nar, då vinsten stadnar utom Riket, således
förloras.

Ett hufvud sakeligen hidpa alt detta, torde
väl få ankomma på tiden; icke desto mindre sy
nes några utvägar gifvas, hvarigenom de hittils
förspörde besvärligheter med Landtmanna varors
utförande och affättande kunna minskas, samt
följaktteligen böra vidragas, och detta förmodas kun
na åstadkommas, genom flere nära till hvarannan
belägne vattudrags förenande, samt efter handen
tedande till de närmast belägne Elfvar, hvilka
tillika, genom Forsarnes rensande, eller åtminsto
ne de större och hinderlige stenarnes borttsprän
gande, kunna till nyttiande, med båtar göras
farbare, på lika sätt som Uhleå, Sjo och Kemi
Elfvar i Uhleåborgs Län, samt Torneå och Calix
Elfvar, med flere, inom Wasterbottns Höfdinge
dömme, befinnas, derigenom Communication kan
vinnas med de städers Handlande och Borgerskap,
som äro vid Hafsstranden belägne, följaktteligen

kunna, genom idkad Siöfart, afskeppa hvad de ej
ve hafva af nöden, samt tillika förse Landets I
nare med des nödvändiga behofver: Och svårighe
vid utförandet, borde lika så litet möta eller bora
möta Svenske Undersåtare, hvilka deraf i en fr
tid fingo räkna en Hufvudsakelig vinst, som de
för Ryska undersåtare är möjeligit, att efter an
dels inom Svenska Gränsor befinnelige, dels ock
dem skånande vattudrag, utföra de bräder, som i
Läppävirda och Pielisjärvi, med flere Socknar, a
Svenska skogar, förmodeligen utan skogs öres a
gifts erläggande, tillvärkas, och otullade till Fredri
hamn och Wiborg årligen nedkomma.

Wärkställighet af detta Förslag bör ock, så
mycket säkrare, kunna följa, då de Finske La
förmodeligen nu mera äro ordentligen affattad
utom Cajana Fögderie i Uhleåborgs Län, eller
Paldamo, Hyrymsalmi och Sotkamo Socknar, sa
hvad i Carelen han återstå, hålst ett så betydeli
antal Landmätare, under en längre tid, derm
varit sysslosatta, och Framledne Herr Öfver Dire
teuren Faggot, uppå en bifogad förteckning, vid De
tal, då Præsidium nedlades i Kongl. Wettenskap
Academien den 30 April 1760, redan uppgifvit fe
tio sex Socknar, i särskildte Höfdingedömen, so

som då affattade, hvaribland St. Michel, Kangas-
niemi, Joikas, Randasalmi, Läppävirda, Rautalambi,
Idensalmi, Cuopio, Purnala, Sulkava, Christina, —
Hirvensalmi, Piexemäki, Menduharju, Heinola
och Sörrois, såsom alla, mera och mindre, från Sveri-
ges i Finland varande Siöstäder belägne, uttrycke-
ligen nämnas; Ty genom Charterne erfares säkrast
Sielfva afståndet, och den direction, som förända-
målet blifver ~~blifver~~ bäst passande; ej mindre än
smalaste eller korteste stället af Landbryggen,
i händelse den behöfvade öppnas och genom gräf-
vas; Således återstodo endast att undersöka; samt
genom de noggrannaste Afvägningar, dels utröna
hvarje vattudrags rätta docering och fallande, dels
ock att värkställa hvad uträttas bör, hvilket för-
ra de på Ordinarie (Ordinarie Stat, således med löning lön varande) och Extraordinarie Landmä-
tare synas skyldige, utan särskilt Arfvode, att
fullgöra; när de med andra Publiques göromål
ej äro hindrade, hälst desse Förrättningar, för-
modeligen, äro lika angelägne och gagnande som
Militiä och Civile Statens Boställens affattande,
om något i den delen återstodo, samt Wäga och
Geographiska mätningars värkställande, för
hvilka alla, enligt 16 §. i Kongl. Förordningen
om Storskifts delningar i Finland d. 27 Junii 1775,

och 39. §. i Kongl. Förordningen om Landtmäte
i Riket d. 12. Aug. 1783, ej något särskildt arfv
får beräknas, samt något för krono lönen bör g
Det senare åter, som full bordas genom Forssarn
ide Elfvar upprensande, hvilka skulle komma
att för communicationer nyttias, samt vattudr
gens förenande, bör äfven kunna åstadkomm
enär enighet och ordning får råda, hälft man fin
uti Assessoren Sunelds Geographie om förma
det ett slikt arbete förut både blifvit företa
och fullbordat, genom Framledne Generalen Gr
ve Pontus De la Gardies föranstaltande, da
i förra Seculo, en Canal uti Klomants Socken
och Nedre Carelen öppnades, Ottahundrade Al
nar lång och Atta alnar bred, samt förenar —
Kuxenvara och Nuorujärvi vattnen; Och des
utom ingen tvifvel låret vara, det de Herrar, som öf
Strömränsningarne i Finland hafva uppseende
och vård, där hän bidraga, att jämte öfverfv
ningars förekommande, hvilka hittils på mi
ga ställen giordt, samt tills vidare göra stor
skada, de aflägsnare Socknars Invånare kunn
framdeles, med större begvämlighet, nyttia de
betydeliga antal Sioar och Strömmar hvarm
de Finska Länen äro förseddde, till deras Afve

utförande och alla tider, i Svenska Städer, förmänli
ga affattande, såsom både uppmuntrande och
bidragande medel för Landtbrukets utvidgande,
och afkomsternes årliga förökande, till en
säker grund för nya Städers inrättande och
näringars uppkomst.

§. 6.

Och med det samma, att en Bondes eller Jorde brukares
tid upptages och måste användas till andre göromål,
än det innehafvande Hemmanets upprätthållande,
genom de dertill hörande ägors skötande; och, efter om=
ständigheter, samt varande tillfällen, förbättrande;
Så kan med alt skäl sägas, det des flit varder
fiättrad; Bland sådane får man räkna, ej —
allenast Landsvägars med deras varande Bro=
ars Årliga underhållande och de senares —
vissa tider ombyggande, utan ock alla All=
mogens eller Hemmans Ägare tillhörande
gemensamma byggnader, såsom Kyrkor,
Prästegårdar, Tingshus, Krono och Liveries Bo=
dar, Landds Fängelser med flere.

Ty hvad först beträffar vägarne; Så är ej nog
der med, att Hemmans brukaren oftast på
flere mihl, besynnerligen i de mindre be=
bodde orter och bracker, med flere dagars —

vid fram och återresan, för sig och Hästen, årliga
förfummande, måste färdas till des väga stycke
för att, om ej mera, efterse des beskaffenhet, samt i
händelse af felaktighet, eller för syn skull, med
gra skoflar mull sådant förbättra, utan han in
fes äfven, genom utfärdade Kundgiörelser af H
no Länsmannen eller Bro Fogden, den han får
skilt aflönar, till de af dem utskäldte vägar
ner, hvilka han ej eller, till undgående af böter, fa
för summa: Om ock tillika nya vägar skola
anläggas, så blifver han, både till uppragningen
samt des framdeles underhållande, ej allenast upp
bådad, utan ock indeld, derunder tiden än mer
för honom förspilles, hälst alla sådane göromål
som af en Menighet, utan fördelning, skola full
bordas, altid med större tids förfummelse värk
ställas, hälst en hvar merendels anser des skyl
dighet vara fullgiord, så snart de, efter Hemm
nets storlek i Skattetal, belöpande dags värken
blifvit prästerade, om dermed litet eller myc
ket är vordet uträttadt; Och på lika sätt förhå
ller det sig med de större Bro och andre ofvan
uppräknade Allmänna byggnader, hvilka an
tingen En eller flere Socknar och Capell
böra bestrida.

Genom denna anmärkning blifver likväl för
ingen del affigten, att undandraga Hemmans
Ägare, med de derå varande Aboer, från alla
ofvanberörde göromåls, efter förra vanlig
heten, beförjande, hälst både ordning och sjelf
va nödvändigheten sådant fordrar, samt
Statens Allmänna Cassa ej, under annat
vilkor, skulle dermed kunna besväras, än
att undersåtarne dertill i sin mohn bidrogo,
hvilket blott skulle öka Uppbördsmannens
besvär, och det förrut nog vidlöftiga, samt så
ledes till förkortande, länge påtänkte Räken
skaps Verket, jämväl ock rikta några få
enskilta Personer; Föremålet leder fast mera
derhän, att kunna tillika uppgifva något
tienligt Förslag, hvarigenom alla ofvan upp
räknade, med flere Allmänna göromål, skulle
utan så mycken tids förfummelse
kunna fullbordas.

Härvid har ej kunnat undfalla, att den
brukeliga, och om Wintren nödig ansedde, Snoplogning,
ej värkställes af en hvar Hemmans Abo, efter till
underhållande innehafvande ett eller flere väga
stycken, utan tvertom, att visse utses, hvilka,
emot en af Samfälligheten utgiord betalning,

flike göromål bestrida. Detta sätt, både till nya f
re och Allmänne blifvande vägars uppfragande, sa
de sammas, så väl som förr varandes underhålla
de, synas således blifva det lämpeligaste, och d
derföre Auctioner derom borde hållas, då den ell
de, som fradnade för minsta Anbudet, eller flikt fo
lindrigaste betalningen sig åtogo, samt; om så nöd
prövades, för fullgörandet fraldte Borgen, ensk
dermed fyllo sattes, samt voro de enda, som både
behöfde bevista vägs Synerne, samt för befunne
felakthigheter borde tillkalas: utgången torde åen
sidan visa, det nya nödige blifvande vägar fo
skulle komma i ett förfvarligt, samt brukbart
fränd, äfven som, sielfva förbättringarne, blefve
medden omtanka och drift värkfraldte, att årli
besvär undvekos; dock borde åtagandet, vid vägar
nes förfvarliga underhållande, ej utfrällas pa
mindre än Fem eller Tio Ar, samt Syner vid en
sådan tids förlopp hållas af vederbörande upp
synings man, öfvervägens beskaffenhet, i behörig
Fullmägtiges närvaro, på lika sätt som
vid till trädet.

Den betalning, som härföre skulle
belöpa, indelres efter hvarje Hemmans skatt
tal, uppburos af Socknefkrifvaren, lika me

andra Inbördes Socknelagar, men utbetalres
icke, utan företeds Besigtnings mannens bevis,
att åliggandet voro fullgiordt, hälft denne sena-
re, i annor händelse, borde vara berättigad, att,
af sådane insamlade medel, gottgöra dem,
som det felaktiga förbättrade, derigenom upp-
gående kostnaden fradnade på Arrendatoren.

Att detta sätt äfven befordrade, samt bidrog
till mera jämlikhet emellan lika skattdra-
gande, lärer ej kunna nekas, hvilket nu svår-
ligen och aldeles omöjeligen vinnes, hälft de
skeende graderingar, till grund för väga del-
ningar, ej kunna med behörig noggranhet
värkfrällas; Oftast de mindre Socknar äro
med de längsta vägar, i jämförelse af Man-
talen, besvärade; och Ett helt Läns Invånare på
detta sätt, genom värkelig jämlikhet, skulle
kunna med hvarandra så deltaga uti ett
lika bidragande, af En, för detta Ändamål,
belöpande årlig, men obetydelig blifvande utgift.

I anseende till de större och kostsammare,
samt stundom äfven mera äfventyr under
kastade Broars, så väl som andra Allmän-
na och gemensamma byggnaders, både värk-
fällande och underhållande, bör ock intet, —

utan ordenteligen upprättadt Förslag öfver
Kostnaderne, och anskaffade Auctioner, nägo
så företagas, deruti någon större eller minde
Menighet har del; Ty derigenom, hvarken
ges den mera affides boende från des hem
vist, hvaräfst han alltid äger tillfälle, att
göra gagn, samt mera tarfveligt och sparsa
mmer des dageliga uppehälle, eller fåttes
han i ovilkorlig förbindelse, att, emot en u
tfregrad betalning, anskaffa den på honom
belöpande arbets hielp och andel i byggnads
Materialier, hvilket hittils ganska fäl
tan kunnat undvikas.

Till önskande vore, att denna utväg skull
kunna vidtagas vid Skiutsens åde Allmän
Gästgifvare gårdarne underhållande, i anseen
till de hittils nyttiade ständiga Hållhästa
hålsk många dagsverken då blefve besparde
samt utfordringen för hästen, kunde
komma åkren till godo.

Ytdestä rehellisestä tarkoituxesta
ja Yhdexi hyväxi aikomisexi

Mannen som skulle skaffa de eftersökte upp-
lysningar om Saltpeter Verket, har nu tem-
nat mig Naten tilbaka, förmälande sig ej
kunna meddela den. 133.

fol. 1755

Detta är så mycket mera förtretligt, som
närvarande utsigt af Krut behof, tycktes
göra det lätt, at gå igenom med den spe-
culation ien förmodar Maro de gunst,

Gjf. 15 Apr. 1801.

736. 131.

Högädle Herr Professor!

En okänd Landsman tager sig den friheten at
til Herr Professorens genomläsande och inläm-
nande insända medföljande Lunta, i hopp at af
Herr Professorens välkända vidsträckta kund-
skaper och stil för sitt Fosterlands välgång
vinna det bitrade, detta Försök så väl behöfver.

Det är lätt för hvar och en at inse at Förfat-
taren til detta Svar bör förblifva okänd. Om
han ej kunnat undgå at visa, huru våra Nari-
gar tryckas af orimmeliga twång och af öfver hö-
van mångfaldiga och dryga pålagor: Huru vår
Almoge plägas af Tjenste- och Ambetsmän, af
Advocater och Domare, som af behofven twäng-
ne bragt deras prajeri i ordentligt System:
Huru nödvändigt det blir at Regeringen ju för
dess häldre häruti gör ändring, om icke allmän
nöd för eller senare skall wåldsamt göra det;
så kunna så starcka och obehageliga Sanning
ar ej annat än naturligtvis ådraga Förfat-
taren ledamma följder i vår upplysta tid.
Man ofredar sällan en hel Bi-svärm onödigt.
Denna billiga förlanka har gjort detta Svar

mera

utan ordenteligen upprättadt Förslag öfver
Kostnaderne, och anställde Auctioner, nägot
så företagas, deruti någon större eller mindre
Menighet har del; Ty derigenom, hvarken
ges den mera affides boende från der hem
vist, hvaräfv han alltid äger tillfälle, att
göra gagn, samt mera tarfveliat och [illegible]

mera ofullkomligt, än det kunnat blifva, o
Författaren uppenbarligen kunnat samla
upplysningar; men han har mäst stjäla sig
dem, af fruchtan at ej blifva däraf efterälm
Nasgaende bref ifrån Stockholm visar hu
jalouse Vederbörande i krigscollegio varitom
stades genom tredje Man för betalning sökta
lysningar rörande Saltpeter Syderiet: Rik
Jag ulbeder mig därföre den Stora ijrnefl
Herr Professoren och andre välförskande
lige Män, som endast drifvas af kärlek för
ning och Jofterland qunstigt tackies framdel
upfylla de nu lämnade tomma gluggarna i
ret: rätta pålagliga fel, och således bidraga
den förbättring, detta Papper så wäl behöfver.
Men den ändring medgifver jag aldeles
al sanning och Rättvisa afklädas deras
lurliga Vördighet och göras krypande
Svenska Academien Lofsjunga: Jinska
skapet agnar at upplysa: och får Det ike go
na i sin väg, så må det lägga redgevar
norn detta anonyma svar kan Sällskapet
lara känna sin ställning, och til sin efte
rättelse få veta hvad Det får och kan gör
eller ike: Jag skal imedlertid ock sjelf

Mannen som skulle skaffa de eftundade up-
lysningar om Saltpeter Verket, har nu läm-
nat mig Naten tilbaka, förmälande sig ej
kunna meddela dem. fol 133

Detta är så mycket mera förtretligt, som
närvarande utsigt af Krut behof, tycker
göra det lätt, at gå igenom med den spe-
culation ien förmodar [illegible]

132.

bjuda til at ännu innan hösten winna några Sak-
nade upplysningar och däreffter göra och invända
de rättelser jag kan åstadkomma.
Skärdetta svar ej trychias, önskar Förfat-
taren at det åtminstone må komma under
Vederbörandes ögon som däraf kunna göra
bättra gagn, och som ofta föredraga oskandaan-
ledningar, än de vilja därföre stå i förbindelse
til sådane som de anse så mycket under sig
för ofrigt och som Författaren hvarken so-
ker Pris eller berömm, ulber han sig endast
at redeligen få vara oefterspanad. Och må
Herr Professoren communicera detta bref
med dem af Sällskapets Ledamöter, som
Herr Professoren finner à propos.

utan ordenteligen upprättadt Förslag öfver
Kostnaderne, och anställde Auctioner, nägo
så företagas, deruti någon större eller mind
Menighet har del; Ty derigenom, hvarken
ges den mera affides boende från dess hem
vist, hvaräft han alltid äger tillfälle, att
göra gagn, samt mera tarfveligt och

Mannen som skulle skaffa de utlofvade up-
lysningar om Saltpeter Verket, har nu tem-
nat mig Notan tilbaka, förmälande sig ej
kunna meddela den.

Detta är så mycket mera förtretligt, som
närvarande utsigt af Krut behof, tycktes
göra det lätt, at gå igenom med den spe-
culation, jag förmodar
med denna efterfrågan.

124.
133.
fol. 133

ad. uplæst i Wm. Eltfr. den 29 Juli 1801. 824.

Votum LZ: se AI 3 s. 318

Ciet Protocollet!

Man vil forbehalde sin ret til at
tilføie mig efterrøde til Konge
Gudhalleringens Skeltnæt indbe
rettes på den vegiens vid
fraygnen. Hvilket bero de Ind
som skulle Indrømme
idrætten og hvilken maade bero de kon
tingende og Campaligheden af overe
Gouvernø til mere drift og om
handling i sin Gudhalleering.

Det vid Konge forbe
ra, at forfatterne til det saa
kom ud skal undt med Mr. og
Mrs: Forbiden indre; Lenden in Mo
dis. Chesterfield. eller lærer overen
sid almindelig om interessenernes
med privatpersoners indsamlan
de og nu fri overdragelse vid
Kongl. vedkommende. forder og
Ing Gen Hof afskriftelige af Konge
Gudhalleering Skeltnæt Indre
indtræder forøvrigt ydelige
Beviis derom, at de Hafirne
sig derom. Forfatterne skal per
sonligen og lemmen Vedkomm.

och punkt 3:o att det til skriftsätten
den vedinte, tydeligt, grundade och
verständigt.

Den ganske sten dessa opartiska
gymnasiet examinerar oftabemäl
te sträva, finna gång, 1:mo det som
den sed angelat under verse
adaequat, prägnant och pertinent fra
vande emot den framställda fra
gan, som det fast mera och rik
taligen att sägas inom ämnet med
ytterst få dessa fragor. Det
äntagen inom de hinder som fäst
ter dessa Grundtemanens idoghet, åtminstone inom pun
kten, som med fragorna en
sued av observationsstämmande
och det av inom varandra
den indirekte som dorfattaren
nämnas nägra de Läsvärd
samligaste uti dem. Mån det
vara stadt uti forsigtighet. Gäl
gen anledning att inom tro det.

Dorfattaren gymnasiet vistad
alles av Grundtemans Psyche och
fastledta näringsgrunder, hvil
ka hvarken äro hinder, som fäst
ter Grundtemanens idoghet i
allan uti dorfattaren i sådan
ogenskap nämnas, utan som

ämnen och förnämde för Ed
mannen idoghet som de ock
äro. Han uppgifver ock, att om
jag icke directe begärande
mot Ed ständigt hinder, ske
dem som kunde vräda Ed
mannen til mera drift och
omtanke i sin hushållning
Lorsattaren widröra ock un
gre Stadsmännen uträtting
mer synes mig icke nog ty
ligen wisa detta samband
ind Landtmannens gelan
de förrad infeytesse och dess
wäro. Detta synes i synnerhet
den skulades icke det, som i fr
gan begärtes, men ingen
annat som icke derom gäng
frågades. Det synes en mer
och mindre omständelig up
handling öfwer utskillige
ämnen i allmänna och
enskilda hushållningen, ty
det med många upprelig
ämnärkningar som gera
sera en wärdelig Patriot
Den synes icke wara i sin
bortgång ämnad och sam

satt för at tjena til prof
dessa fränsta, utan sedan ine
dast nödiga tilsattser förnäm
ligast wid borgen och sättet det
til kunnad.

Ty ad 2do angår wilighetens
af det som Lorsattaren anfört
och drifferna, så tilträr jag ström
fan at min erfarenhet och in
sigt i dessa ämnen är mer för
inskränkt til at yttra mig den
gode tanke om mig sjelf, at jag
skulle kunna med skärpsint
och utan mistag yttra mig
derom. Jag har widrigen
at ingalt och förnödenhet
det mästa av ynnesta wilighet
sant och godt, om det som sy
nes mig betänkeligt kan
man jag dem wälligheten
til den som äger mera skäl
ligheter derti än jag. Dessut
tan jag icke medgifwa ämnet
ning uti tränga hemsö
kande ämnen som i det
skullerna skrift förekommer
den allen Landets Ständers
yttra och jag med den inre

mere Bønner det nu Gud
og Gullet oeconomiske man
bortkastaren undtagen i forbigå
ende bortleigen vidrørende
det andre formodeligen i
ikke uanledning drager de
Gud og vidgefligt samt m
en synbarlig iferen afhand
lede. Det forre er Konsis
tet, det sidstnævnte Eksipering
det forre af Forfatteren
i Gode til Herren med de
utålelige loford og vælsig
nelser, som Forfatteren ud
den nu anstaar, anligger ikke
det ikke afsnit. Den
mere ærerbødige med de
bitreste klagemaal. Jeg m
afhælder mig ikke den re
flexioner, hvilke han ud
ved naturligvis, som de latte
gere og en gode ikke ikke m
anvendelse. De skulde ve
ikke ved lidet berøvende
som Auctors oplysninger
Jeg misbruger vist ikke
gen prøve alle ungdom
det tilbørlige loford. Jeg

vil blott, at mere skal gø
gere og en skal. Men en gam
gørelse i nuværende bortfattelsens
afhandlingsmåde vil dette ok
ikke ikke andre ammen i
det Skift kan ej ammet en gø
re Læseren ringest vil rådig
om Auctors overdrevne Ærbø
tigelser til Forskellige indrøm
ninger en vælsignet skal be
tænkt i Gensynende til sitt
undanmøl og øjeblikkelig
vælgørende afsigt dermed.
Man kan ok ønske at Forfat
deren vidstrøkne indtræd
den en yndig Himmel med stil
lende ok den Øjeblikke velsig
det vi imidlertid, skulle i af
ende på Gud tamfuldet fortsæ
ne det skulle vælsignesse det
vore ok ønsker at bestræb
den mærkelige nytte, som Pro
fitbekræftelser vaden ustæd
kommit. Man dette gode
ok denne vælsignesse Gud den
det skal dyrt betale. Jeg m
man Gud ikke betalningsbud
de ubetænkelige ok klagelige

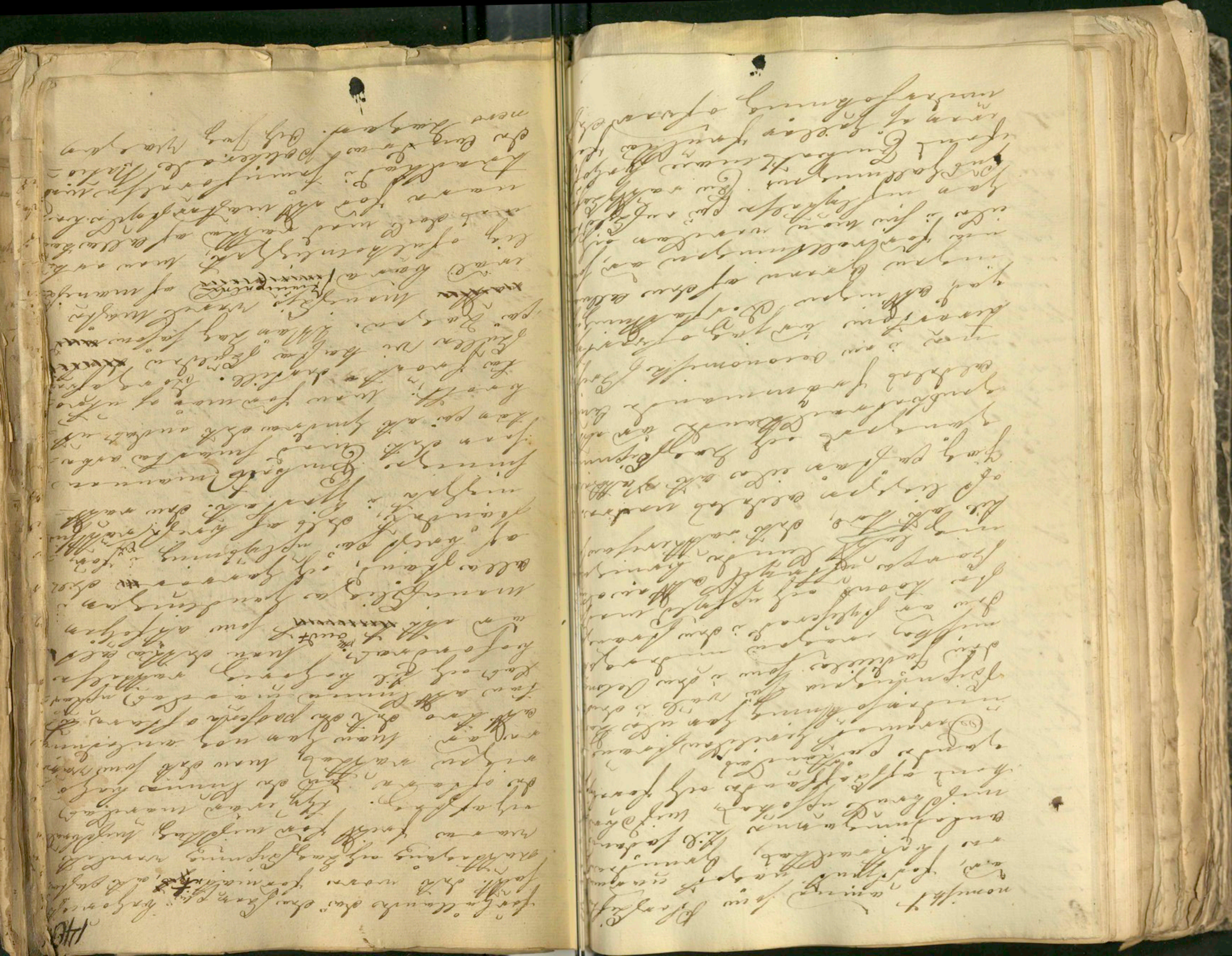

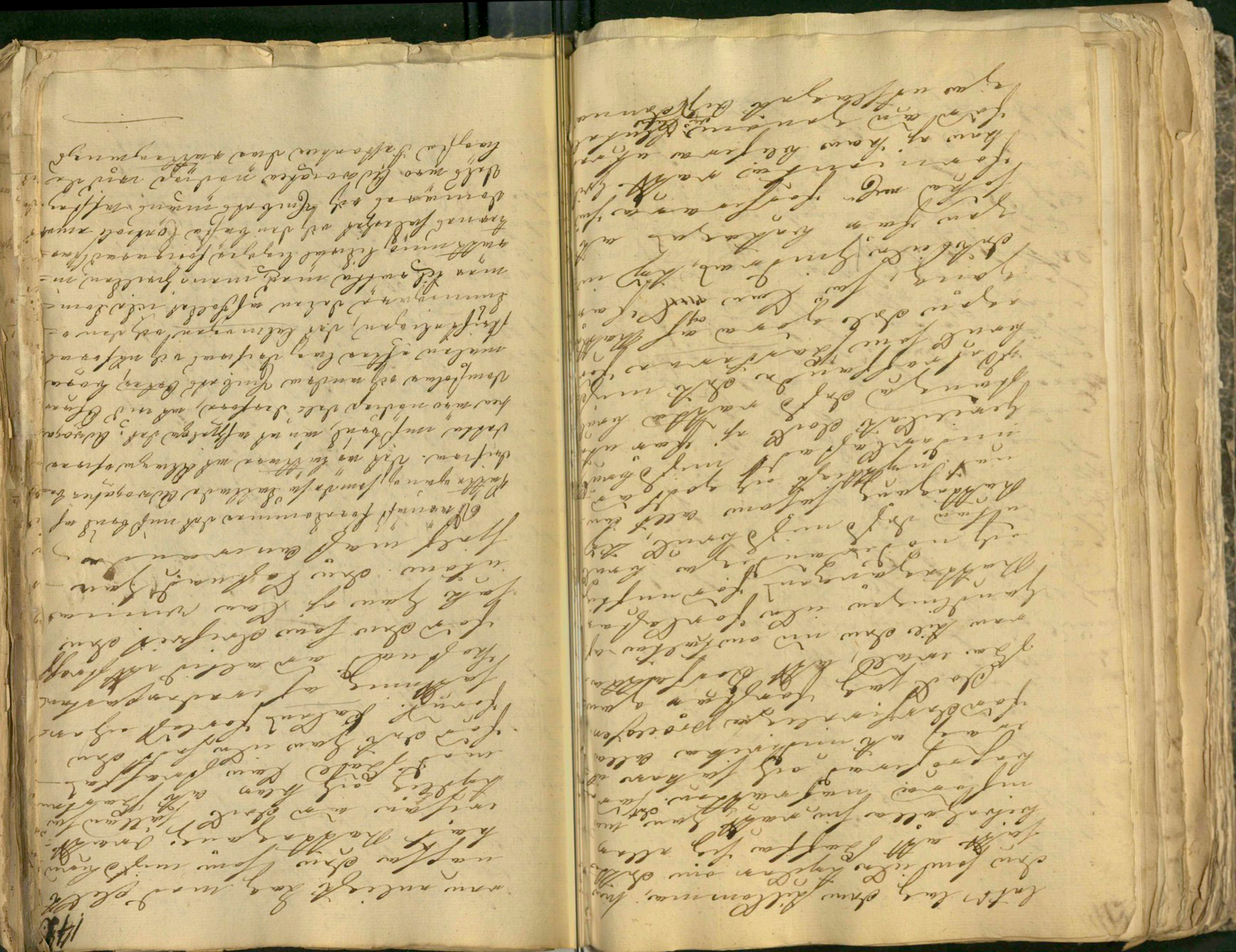

hogg som man önskar, så noga straf-
fad i den tvegen. Vice Härads-
domaren Sibel har mycken som icke för-
utan bestridt om icke alle vår min-
de flesta av Domarens tillhörande Hus-
provinsial förrättat utan ministeriet
Ordinarie Ting och tillåtit att vara
i Konst. Justitiarii engagerad i bland de
Extra Ordinarie Beskickningar. Angos hade
provisoriskt sig och under med det be-
tyrgg han hade och gifvit om vice Hä-
rads Höfdingar; Och vågade jag dagg
vid alt detta utbrygga min Allmänna
vitnesbörd. Det var hos oss i de
tunna utbrytningar som i den öfri-
ga Provinsen under Justitiarii
Ordinarie Ting de tom som dessa Justitiarii
de medlen
Ordinat gick och sådomlig öfversty-
dade justificera Justitiae Statoni allmänna
och Domarens synnerligen för det han de
schvärtiga beviskunda som de
dessa Auctor med varan, så väl
jag gick dock Guldra förlidnings
rättskrying. Vartill styrdes jag af
hans och en som förstår och kunna
sig rätt, som kan jugera, hvad han
vem rättskrying skulligen kan gö-
ra och förrätta. Men med allan nöjd-

som i
Stiftens
förvaltningen
gäller

Hvilka de
förvaltning
gramar som
efter Auctor
sätt med
dessa kun-
varit
de medlen
Ordinat gick
skäl under
justificera
och
stramar
nöjt.

nöjd gå förlidna i alla fall det
skulle efter min öfverbygelse förorsaka my-
ckenhet och misfälligare skrifvet lic
hande. Men hur så mycket vogat om de
dessa förlidnar Vanstolarna och nöjd
det de gå fund till hundraden för det
de minskat jaga av kronobrukt-
hyrningar, vid de Ordinarie Vanstolarna
hafva de ack lika mycket gjungar bofa-
vat väktrisa? det var ja, icke: Man
det var ju, att den som afträdesförare
det som han var sig med i kunna
vinna genom kung och dem, han
skall binda till att lada, kubba, mura,
kumaga, hålla vilka skamma som var-
vragat hilat genom förlidna till ho-
som vistå hva med han vilkra kun-
nat genom kung och dem förlora.
Men hur exempel gå flera sådana för-
lidnar, hvilka den nu skulle vara
gat och den under gnad sig öfver så lång
de lafvat. Ja jag har hört nyligen att
den handlar med den nu skatten gan-
ska ugedt Soligeterades och tilstyrkts att
inga förlidna i nåd som förhoppa
vara af gläntsta vänt och förlidningsvil-
lorna, som af vedergälta honom pro-

ponerade man uti den skolla förunga till
skandal i allt detta. Man du den icke till
dessförinnan ihågkommit att den kil
man dessa skolan i det närmaste utan
hvad den begärde. Oldermannen och
de andra skolmästarna skall förmå att skandal
sin vett för domaren att begränsa sig
till det den skall skriga bestämt med sade
gränsning och efterrätta. Det är hans
direkt att erofra och dömma dessförut
den kilförordnad och lönt. | Ordin
domaren är på vid efter vår
skyldig att vårda skolkrälen kil för
mån, man den den är ståndo om
ständo de på vårdan till det skolla
de skola skilja med dem, ikke den
den skolan den för sätta och begynna
vara vinna undervisning om sa
det undervisa. Om det skol
du de det skriftliga förledning dem
vara? Utan det aldrig blifva
lätt att efter sträva min vett att
en domstol det landsgrefen som
Präsidium och Bondklockaren Protoko
Den gång det i blindhet kåtar gå att
alla mina, förmå mig att
det mig ogenbara vett, som

ick

icke mägna dem till den tänjan tänjelig att
tvingifva mig den heden den Auctoriserat
sådan domstol att mig den förundanna
Underhåtna, att derved vettskilnäd, liggan
i klockaren och Protokoll. Ej mig efterfölja
åtan i den reflexion de efter, att en
klockaren kunna stiftra förklade sedan
Utan det aldrig blifva mig, det är
att en gång ej den förmå min Protoko
brodra kil villighet, genast förändring
kil domaren, hvar skyldighet det är att
Ej min dagen att fatta och begäre
min sed, hvar skyldighet det är att
anstrå att förmå alla kila till en
dagligt och villoro vägande Protoko
sund genom att gå till ny och stäl
det dem kil dela mig vett, den gång
vinna vin icke förstå alla att
den förvid kredje alla ålmänna
vid högsta och sista domstolen. Men
en gång ej förmå att komma di
och gång underhåtna skall förlora min
vett, blifva den du gå behöfva
mig förundand, och gång för förun
förbrunnen att hafva gå att dum
och lidvolist lätt förgäfvad den själ.

Ensklingen, och 3:o Hvad skriftsättet beträffar, så är man numera endast hänvisad till det satyriska skriftsättet, hvarmed jag ofta ingalunda icke är qvalsad. Det är redan under Riksdagens Lagutskotts behandling antagit utskilliga stälten uti denna skrift, mest för hvad och oljenlighet, jag tillägnar allenast ett grofvt och vanligt sätt, det ställe som författaren i §. 11. om Herrar Ständens i allmänhet säger: Långt ifrån at endast vara deles onyttiga hafva dessa ofo olyckeligen qvällade impedimenter i flere afseenden skadlandet etc. att sätta ut ett tryckt sätt som öfverensstämmer med nuvarande tidens tänkesätt.

Almänt och skriftskrifvare beskaffenhet hafva förvanskat mig till motvillighet emot dem, jag ej nekar det det för Hvilka jag ej känner skriftens belägenhet, jag är det på landet, mot dem icke i en hufvudsumma och nu, att Rättskrifningen genom tryckt tidning

med, men skulle behöfvas mycket nödig utgifvande af det ordnolige nekfyra och genom Cattunsfabriken med det nytta genom ordet nytttiga som den innehåller, så förbehåller jag mig utlåtande om sättet det till dessa fragor den som nödvändig.

Det är sedan beskaffenhet förfallen att man i landet utlåtande om belöning för uppvaktare af hr. ständernas ledamöter, Hvilka jag redan nämnt icke dömma i det jag ej känner, men det Hvilket jag är belöningen förändrat.

Memorial.

Vid Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets sammankomst den 15 October funnos Des då närvarande Ledamöter vara af olika tankar i anseende til den prisfråga, som Sällskapet i dag borde komma at utgifva. Emedan jag i min proposition hos Berednings Utskottet nyttjat det mycket innefattande ordet theorie, och derigenom gifvit anledning til denna skiljaktighet, så utbeder jag mig tillstånd at få föreslå en sådan ändring i ordalagen, som jag tyckt vara resultatet af resonnementerna å ömse sidor. Man har å ena sidan ansett utredandet af frostnätternas art och orsaker vara så viktigt, at man önskat sig så en fullkomlig theorie derom, och derföre tro Sällskapet böra begära en sådan. Å andra sidan har man insett den bero af så mångfalldiga okända omständigheter, och således författandet deraf så svårt, at man fruktat det vår mindre litterata allmänhet blefve, då man fordra en sådan, afskräms ifrån allt befattande med frost-undersökningar, hvaraf borde hända at knappt någon skrift

i detta ämne skulle inkomma, och Sällskapet således gen
för stora fordringar gå miste om ändamålet af sin priv
Jag föreslår derföre at orden så må ställas, at Sällsk
läsuar belöna de bästa <u>undersökningarne</u> om frostna
i Finland, som hafva afseende derpå, hura kärr, kal
och små bäckar bidraga til frost om nätterna, m. m.
Den som så vida lyckas i sina undersökningar, at
igenom dem leder til en säker theorie om ämnet,
lemnar visserligen icke at uppgifva den, väl vetand
at Sällskapet framför andra häldst belönar en sa
författare. Men den som icke ser sig komma så la
och likväl vore i tilfälle at gifva Sällskapet re
tatet af en och annan hithörande nytlig undersök
uraktlåter icke at uppgifva det, då Sällskapet ej
begärt mera än undersökningar. Härigenom är in
betaget at uppgifva den Theorien, som han anser
riktig och säker; men tillika skall nödvändigt
hända, at alla i landet gjorda observationer i de
ämne komma til Sällskapets kännedom, och Sällsk
i anledning af de inkomna undersökningarne blifv
i tilfälle at låta författa en dugelig theorie, i
ingen sådan förrut inkommit. Sällskapet begar
ej mindre än förrut, men undviker likväl ge
ordalagen den beskyllningen, at blott på skryt
utgifva svåra prisfrågor utan afseende derpå, om
kunna besvaras och belönas eller icke. Åbo
2 November 1801.

Gust. Gabr. Hall

Kom den 5 Januari 1802.

149/50.

5.5

Allerodmjukaste Memorial.

Genom annoncen på Åbo Tidningen af d. 21 Sept.
November, har jag blifvit underrättad, att
Kongl. Finska Hushålls Sällskapet bevärdigat
den af mig utgifna, och med walspråk, Ut
tänytta ej lättela: försedda, Oeconomiska Lär
Boken för Finska Almogen, med Dess valbehag
och belönt den med Dess medaille i Silfver

I brist på tjenliga hjelpredon och ordo-
lig tid, har detta arbete blifvit ofullko-
ligt, och i saknad af den noggranhet
utföring som både Kongl. Hushå-
Sällskapets qvantagenhet och sakens na-
fordrade; och i anseende detta ofve
lämnar jag detsamma med nöje och
sta beredvillighet till Kongl. Hushålls Sä
pets fria disposition. För öfrigt vi
jag äfven sjelf villig att dari göra
mindre förbättringar, i händelse Kon
Hushålls Sällskapet skulle för gott finn
att på någon tid till mig återskicka
detsamma. Kembele den 23: December, 1
Fr. Wennman
Sacellan vid Sokne

Svar

På Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets uppgifne Fråga: Huru böra de Åhlmanske Socknes Scholarne hälst och lämpligast inrättas, för att, med minsta möjeliga Kostnad, bäst och fullkomligast svara emot sitt Ändamål? Och till hvilka särskilda afseenden föranleder i denna Del Localen och Folkets synne? På hvad sätt skall denna Oeconomiska Undervisning göras för Allmogen begripelig och nyttig? Genom hvad slags lärare bör den bestridas? Och till hvilcka Socknar, utom Masseby, synas Inrättningen böra sträckas, med afseende, så väl på Ortens behof, som Fondens tillgångar.?

Icke i anledning af en förmäten Inbillning, att i mer eller mindre fullkommelig mån kunna uppfylla Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets både vänkan och åstundan; Genom ofvanberörde Frågas fullständiga besvarande, utan fastmera, att, såsom en erkänd och hvarje Medborgare åliggande skyldighet, genom ofvan Omtanka vara gagnelig; finner jag mig uppmuntrad, att öfver förevarande Ämne till Kongl. Hushålls Sällskapet aflämna följande strödde tankar och upplysningar.

Affigten och Ändamålet med den både påtänkte o
förordnade Schola Inrättningen synes förnämligast va
hvägge handa, nemligen, Att befordra Christendoms
Kundskapen; samt att lägga grund för en förskån
således Ortens Invånare af Allmogen gagnan
Landthushållning.

Häraf blifver då en oneklig följd, att särskilte Person
för hvarthera Ämnet böra nyttias, och dertill utses No
dige Föreskrifter om dessas åliggande skyldigheter f
dem utfärdas; Äfven som någon uppsicht, i afseende
på fullgörandet, blifver oumgängelig.

Då all Barna undervisning, till grundlägg
ning för Christendoms Kundskapen, börjas med en
säker läsning; Fortsättes med en redig Innanläsning
samt fullbordas genom en noggran Utanläsning;
Så blifva Studerade Personer, som blott sjelfve äga
förenämnde Egenskaper, samt för ofrigt äro kände
för ett Gudfruckrigt Sagtmodigt, Stilla och Dygdig
uppförande, äfven skickelige, att för ofvanberörde
göromåls bestridande antagas och aflönas; Sålede
kunna jämväl Afskedade Militaire Personer ha
till nyttias, och det så mycket hädre, som de härigen
kunna vinna någon hjelp för deras framtida bärgn
enär hvarken Statens obillräckeliga tillgångar

medgifva, att dem dermed bitrada, eller en kortare
tienste-tid, än ett viss antal Tienste År, giör dem der-
till berättigade; Äfven som härigenom blefvo full-
giordt, hvad som synes vara åsyftadt, genom
Kongl Majts Nådiga Circulair Bref till We-
derbörande Ämbetsmän i Riket, den 14 Julii
1773, angående Afskedade Krigsmäns, som väl
tänk, framföre andre befordran till dem anstän-
dige sämre Syslor; Hälst erfarenheten visat, att
den undervisning, som genom Klockare i allmänhet
varit åsyftad, samt att vänta, och äfven, så väl ge-
nom Kyrko Lagen, som flere Kongl Författningar
finnes påbuden, ej medfördt önskad värkan: Blif-
vande det sedermera bästpassande, att Wederbörande
Herrar af Prästerskapet, efter anställdte förhör och
vunnen öfvertygelse om Ungdomens framsteg i före-
nämnde delar, hvilket endast giör Läraren till be-
löningen berättigad, så väl uti och genom de anbefal-
te Katkechesmi Predikningarne, som i synner-
het vid Läsförhören, och uti Skrift Scholarne,
hvilka hållas innan Ungdomen till Herrans
Nattvards begående Admitteras, vidare utföra
och förklara, hvad genom Utan-läsningen
är i minnet fattadt, hälst sådant då med Ordning

och sammanhang kan verkställas, samt med förer
bästa nyttan och största framgången af Salighets-
rans befordran.

Der emot böra de ofrige afystada Kundskap,
af studerade samt något för sig komne Personer
meddelas, och i möjeligaste mätto på ett grundeligt
men tillika begripeligit sätt utföras, då äldre Per-
soner äfven kunna deraf draga förmån.

Sättet för undervisningens, så uti ena, som
andra Omständigheten, meddelande, då inga Bo-
ställen eller Boningsrum få bestås, samt i alla afseen-
den är väl grundat, så vida de derigenom hvarken
hindras eller dragas från deras rätta göromål,
bör vara och blifva likt Apostlarnes, eller, närm-
re Tidevarfvet, våre i Lappmarken existerande,
med ringa Lön förfedde, samt årligen kringvan-
rande Cathecheter, hvilka, efter någon tids uppe-
håll, flytta från den ena Lappkåten och Byen
till den andra, alt efter Kyrkioherdarnes dem
lämnade föreskrifter, under hvilkas hufvudsa-
keliga uppseende de ock äro, och som både äga,
samt böra, om dem och deras förrättningar Årli-
gen till Consistorium afgifva Relationer; Hva-
dan ock, angående den undervisning, som nu pa

tänkte och blifvande Lärare skulle komma
att lämna, borde af Pastorerne med hvarje För-
samlings Ledamöter öfverlägga, samt de stäl-
len, efter Byarnas myckethet och storlek, samt
Barnens antal, årligen utses och fastställas:
Äfven som utlåtande vid samma tillfälle
borde inhämtas, huru vida något bistånd, dels
uti Kostnhållning, jämte nödigt Husrum och vär-
ma, dels ock uti forbskaffandet från ena till den
andra Byen, utan Allmogens betungande, ge-
nom frivilligt samtycke, voro att nuta, hälst
sådant öfverens stämde med 15. i Kongl. Re-
solutionen på Prästerskapets Besvär den
10 Augusti 1762, så vida Personens belöning
Derefter skulle komma att utskakas
och tilldelas.

Wid kommande åter, hvad redan an-
märkt är, eller att de afystade angelägnare styc-
ken och Kundskaper uti Landtshållningen
borde genom studerade Personer grundläggas
och utspridas; Så synes sådant på följande
sätt lättast, samt med bästa framgång
kunna verkställas; Att, sedan, genom en
blifvande Instruction, är vordet utskakat,

och utredt, i hvilka stycken under-visningen bör företagas och framdeles fullföljas; Så böra tillika visa summor, på enahanda sätt, som med Stipendier, fastställas, hvilka sådane Studerande äga att uppbära och åtnuta, som, efter slike gomåls åtagande, kunna med Pastorum skriftliga betyg styrka, det de, under varande Ferier eller emellan Läse Terminerne, ej allenast uppehållit sig uti de dem anvisse Socknar och Byar utan ock, genom ett oafbrutet lärande och undervisande varit sysslosatte.

Slike betyger, hvilka icke ensädigt kunna utfärdas, utan efter med de undervisse föregångne behörige Förhör, uti några af Församlingens Ledamöters närvaro, således på grundade anteckningar, blifva äfven för Kongl. Hushållningssällskapet, ej allenast de säkraste grunder för de utsätte Belöningars utbetalande, utan ock de tillförlåteligaste upplysningar om hvarje Lärares mer eller mindre drift och skicklighet vid undervisnings värkets utförande; Om de framsteg en hvar kan hafva giordt, samt den nytta Inrättningen medförer, antingen efter antagne Planen, eller genom någon jämkning.

Utom det att hvar och en af de Studerande, som, efter lagde goda grunder, åtager sig en slik undervisning, vinner ett värkeligt understöd för des Studiers fortsättande, under de påföljande Terminer, eller Läse tider; Så använder han äfven tiden sig sjelf till bästa förmån, genom uppodlande af de Kundskaper han vid Böckers och Afhandlingars genom läsande och förklarande sig förvärfvar, och hvilka i en framtid kunna tiena, ja äfven blifva, både honom och andre till nytta, i hvad stånd och vid hvad Ambete han må stadna; På detta sätter borde äfven enda och rätta utvägen vara, att utspridade Kundskaper, som utkomne tryckta skrifter innehålla, samt Hufvudsakeligast grunda sig på anstaldte Rön, hälst slikt eljes, för en Allmänhet, saknas, då ofta brister de förmåga hindrar inkiöpet; En Hemmans brukares mångfaldiga göromål tillika medtager all des tid vid sjelfva Jorde brukets skötande och möjeliga förökande uti afkomst, om ej något, efter inrotad Wana, eller fattat begrepp derutinnan skall förfummas; således minst till läsning får användas: Äfven som

Svenska Språket, för Finska Menigheten, vårdar mycket hinder; Hvaremot Ungdomen, med en lättare fattnings gåfva, bättre och snarare i minnet behåller det, hvaruti den varder undervisad; Blifver tillvand, att från Barna Åren sjelfver tänka, följaktteligen taga emot öfvertygelser, och att draga förmån af erhållne och beprövade undervisningar, således äfven sig sjelf mägtig att förkasta en odugelig gammal vana och Förfädernes skadeliga Fördomar, mot förändran det af Hushållnings sätt, så med Ägorne, som med Boskapen och Hemmanets Afvel.

Att utskaka vissa summor, såsom belöningar för de särskilte Lärare, som både hvarje Ämne eller undervisnings Gren synes fordra, och här ofvanföre jämväl är anmärkt, blifver visserligen bland de mäst qvanlaga Omständigheter, på det, hvarken för mycken Sparsamhet, eller en obetänkt, samt mindre passande frikostighet dervid må erfaras, i synnerhet då undervisningarne ej lämpeligen kunna lämnas annarlunda, än så till Sägande, Bye vis, eller att Lärarne, antingen efter öfverens kommen, eller ock efter utskakad ordning, genom lottning,

både börja och fortfara, från den ena Byen i Socknen till den andra, med de föreskrefne öfningar.

För dem, hvilkas göromål blifva, att undervisa i läsning, samt In- och Utan läsning, borde, så snart Barnens Föräldrar kosthållningen sig åtaga, tiugu Sem à Trettio Riksdaler årligen vara den lämpeligaste stadgade och vissa belöningen; Hvaremot och der äfv Läraren, emot förmodan, skulle blifva föranlåten att sådant sig sjelf förskaffa, Sem tio till Sextio Riksdaler i ett för alt borde bestås; Ty hvad Husrum, samt ljus och värma vidkommer, de tider sådant behöfves, derom bör ej vara eller blifva någon fråga, enär slikt är af mindre betydelighet, samt i hvarje Hushåll, om ock ingen Barna Lärare existerade, måste vara att tillgå.

Betraffande åter belöningen för dem, som uti Landthushållningen och des flere Grenar. Kommer att lämna undervisningar, samt, efter min tanka, Hufvudsakeligast borde bestå: — Uti jordarbetes kännedom i afseende på bor=

digheet, både såsom Åker och Ang; Om gödsel Ämnens till redande och förökande, samt deras fördermera, till bästa förmån, användande; Om Gräs-Slagens förbättrande; De skadeligas, eller för Kreaturen giftigas, kännande och utrotande, men deremot de bättres samlande och utsäende; Slike Örters och Wäxters kännande, hvilka antingen såsom läkedom för Menniskior och Kreatur, eller ock vid Färjerierne och enskilta Hushållningen, på något sätt, kunna användas; Om Lin, Hampas, Potatoes plantering och roka skötsel; Om bästa och förmånligaste sättet, både för oländiga markers, efter särskilte beskaffenheter, uppodlande, och derefter begagnande; Om hvad, som bör i ackhagas vid dikande af Åker och Ang; Om vissa Wäxande Bärfrukters, på nyttigaste sättet, i Hushållet användande; Om hvarjehanda slags Mäs fors egenskaper, samt fleres deraf i Hushållning begagnande; Om Brännbar Mässars kännande och rätta nyttiande, i afseende på deras förhida bestånd; Uti de Ritningars och Modeller för-klarande, som kunna från Hushållning Sällskapet utdelas, så väl öfver all slags Åker

Redskap, som andre i Hushållet nyttige Inrättningar och verktyg; Så ehuru väl andre och längre tider, än från Midsomaren, då Academiske Föreläsningar upphöra, till slutet af September, ej synas hufvudsakeligen härtill passande, samt utgiör Fiorton veckor, hälft emellan Thomädag och Kynders-mässan, dagarne ännu äro nog korta, samt Marken med Snö betäckt, borde likväl ej mindre summa under Titul af stipendium eller belöning, än Tyrtio En Riksdaler trettio två skillingar, a Femtio Riksdaler kunna skadgas för hvarje Person, af dem, som uti ofvan uppräknade delar fyllo sätta sig med undervisning, enär de tillika njuta fri Kosthållning, hvilket åter synes oanvikeligit, hälft slike studerande Personer, med omsorgen i denna delen, hvarken böra, eller begvämligen kunna besvåras, då de ofta nödgas ombyta Hemvist; Hvaremot det borde få ankomma på Kongl. Hushålls Sällskapets pröfning, huru vida Tolf till Femton Riksdaler, kunde, såsom hielp och bihade, bestås till de Hemmans Åboer gemensamt, hvilka för Kosthållningen, under ofvanberörde tid,

åt hvarje sådan Lärare drogo försorg.

Anteligen blifver ock att yttrande meddela, till hvilka Socknar, utom Mäsfuby denna Inrättning synes böra sträcka sig.

Då Mattanpää Egendomen, sammanhängen, är grunden till den, af Dess förre Innehafvare och Ägare, för åsyftade undervisnings Inrättningen, giorde hedrande Förening; Så synes intet tvifvels-mål deröm böra uppkomma, det ju de i Birkkala varande, samt under Mattanpää lydande Hemmans Åboer, så för sig sielfve, som deras Barn, böra få dragа nytta af den samma; Och af denna anledning borde den äfven få sträcka sig till de öfrige i berörde Sockn.

Att åter afgöra, huru vida de närmare till Mäsfuby gränsande Lempälä, Kangsala och Orihvesi Socknar, skola erhålla slike Undervisnings Inrättningar, borde med skäl kunna anses vara för-haste innan utredt blifvit, huru vida Mäsfuby och Birkkala Socknars vidsträcktare beskaffenhet, jämte folckrikhet, fordra

flere Lärare af hvarthera slagåt, derigenom Konden nödvändigt skulle, i det närmaste, komma att medtagas; Således borde afgörandet härom, få ankomma på den blifvande Directionen, efter företeende Omständigheter, noggranna pröfning, samt fattade Beslut, som ock, huru vida det ena, eller andra Undervisnings Ämnet, och sättet för jämlikhets-vinnande, må, efter längre eller kortare tid, flyttas från den ena Socknen till den andra; Derigenom åtminstone de Kundskaper, som gagna Landkhushållningen, både fortare och lättare skulle komma att kringspridas.

Hvad, i anseende till summorne af Belöningarne, här framman före blifvit föreslagit, har des afseende på nu varande och gångbara Riksgälds Mynt, samt fordrar, således, vid en förmodad och vunnen förbättring, tillbörlig jämkning.

Trägen Winner.

Svar på Kongl. Finska Hushålls Sällskapets uti Maij 1801. utsatte pris fråga: Huru böra de Ahlmanska Socken Skolarne helst och lämpligast inrättas?

I allmänhet frågat: hvad i kunskaps och sedevägen felas hos Bonden, och derföre behöfver läras? Lika allmänt svarat: 1:mo Öfverlyggelse om dess otilräckeliga kännedom af bästa sättet, at genom sitt arbete, med minska kostnad draga största frukt af jordbruket. 2:o En uplysd hog, at fullkomligare lära kåma jordbruket än förr och farfar, med häfvande af dyigt inrotade skadeliga fördomar samt ötidig kärlek och nektning för sin orts seder och bruk. 3:o En bättre kännedom af jorden til sitt grundämne, åverkan af luft, vatten och varme, samt kännedom af de nyttigaste växter til dess näring. 4:o Ett vårdigt skattande af en fridsam, hiemig och förståndig Landbmans lyckliga tillstånd; samt känsla af sedlighet och snygghet i kläder och boning m: m:

Til Embets och Sysslomän, åfven flere närings idkare, danas rätteligen ämne från yngre åren, utan löga undantag af fattigare eller förmögnare; ty tiden från lära och practicera, från blomma til frukt, följer tätt på hvarandra. Men så skulle icke tilgå, då i synnerhet fattige och yngre Bonde gårdar komme at genomgå en i fråga varande Åkerbrukets Skola; Sonera at en sådan för barn, tvärt emot min, öfverlyggelse vore möjelig; ty den från Skolan hemförlöfvade unga fattiga gossen, som på egen hand icke är mäglig, at

practicera hvad han (låt vara) lärt, måste nödvändigt ta
ga tjenst, då det ankommer på den nya husbonden, och en
synnerlig lycka, om icke gossen snart förgäter och föraktar
hvad han lärt. — Åkerbruks Skolan för barn, jag vågar
säga, för nog unga fattiga barn, är således i Landtmans
närvarande skick icke lämpelig.

Min tanke är därför, at den blonde gossen, som skall in-
tagas i Åkerbruks Skolan, och som hemsläpad från Skolan
vagen tid skall visa sig i hushålls och dygdevägen, såsom
et mönster för ortens; hvilket just bör sökas, måste min
vara omkring 18. år gammal, samt kunna talet Svenska
af en, för dygd, redlighet och qvickhet känd Slekt, samt af
förmögenhet, at ynglingen kort efter läro åren på egen
hand och egen jord får practicera hvad han lärt. Af
sådane plant Skolor har man at vänta i moraliskt och
oeconomiskt afseende sakrike frukten.

När uplysningen en gång blifver allmännare, då först kan
at intaga barn, i en efter barn lämpad Åkerbruks Skola.

Att på Landet bygga och underhålla Skolehus på hyra
köpt tomt, med nödig jord til brak och odling under öfv
tiden, faller sig nog dyrt och svårligen lärer flere i denna
skiklige Lärare finnas högade och i stånd, at åtaga sig
utföra detta värk. — Den kunnige finner detta så
at det icke fordras vidlöftigt utföras.

Ut i fråga varande Skole inrättning, synes mig
2ne förslager vara de lämpeligaste, näml: Lå pensions fot
nagon kunnig Landtman i Orten, eller i Åbo stad. Det fö
förslaget har dock mycket emot sig, såsom svårigheten at fö

en nog kunnig man, som ville och kunde åtaga sig detta,
besvärliga värk, samt nästan omöjligheten, at förskaffa lärlin-
garne tilgång til allt det som de borde i särskilta grenar
lära känna och veta. — Ute senare fallet tycktes att både
lättare och fullkomligare kunna vinnas.

Jag tager för säkert at hiengs: hushålls Sällskapet icke uti
Testamentet, blifvit betagit den frihet, at inrätta Skolan, hva-
rest bäst kunde finnas, allenast at inrätningen först och i synner-
het kom Mesjeby Socken til nytta.

Lärlingarne med en Informator kunde i åbo stad inhyras uti et hus,
hvarest mat och annat behöfligt stode at få. Den ständige,
Informatorn skulle vaka öfver sederna och bestrida, såsom,
vidare skall nämnas, mycket af det theoretiska; hvad han
icke i information medhandt, eller fullkomligare kunde kom-
ma ut med, finge Lärlingarne; Collegii vägen af de flere där-
städes i alla kunskaps grenar kunnige och årfarne Män lärde.

Återstår således nu at som kortast yttra mig om det som
synes böra genom läsning, öfning och handlägning läras; såsom
1mo Trägen öfning i innanläsning, och det i sådane böcker, som
afhandla just det som i minne och hjerta bör förnämligast
inskärpas. (I minnet fastnar hvad ofta repeteras, och begripes
då Informatorn flitigt mundt; och noga förklarar hvad som läses)
Och (endast förslagsvis nämt, i Christendomens kunskapen, Bibeln,
Nya Testamentet, Koppes Lare-bok i Christendomen, Ödmans
förslag til kyrko Sånger m: m: I Moralen och Philosophien, Gellerts
Moraliska föreläsningar, Barthelins Philosophie för lärde och,
Sturms betraktelser öfver Naturen samt i Oeconomien, Brauner

om Åker och Ång m:m. Utan förmiddé i imanläsning är vägen likson stängd för den hemslöjde yngelingen till vidare kunskapers hämtande utur böcker. Det mindre som en Bonde behöfver veta uti Historien, Geographien och kännedomen af vår jord, bör lemnas til Informatorns muntliga föreskrifning, alt efter Lärlingarnes fattnings gåfva och lust. Alla Böcker i dessa ämnen äro i förevarande behof olämpeliga. Det samma gäller och för alt hvad en Bonde behöfver veta i Geometri, Physique, Naturalhistorien, Chemi, Af Arietnetique, Mechanique och Architecture. — Ingen Auctor kan följas, utan måste af 2:ne eller flere muntoligen och lämpeligen föreskrifvas. Alt detta så mycket angelignare, som mycket bör läras och visas genom väl tieskalde experimenter och modeller, hvar förutan Lärlingen hvarken fattar full öfverbyggelse, eller kan behålla theorien i minnet.

Uti skrifvande och räknande måste, likson i imanläsningen mycken flit och öfning användas; ty förmiddé i dessa stycken äro likson nödige värktyg för en landtman, som i sin fattiga til någon fögd. 2:do Hvad det practiska angår; så väl Lärlingen uti och omkring Åbo, bästa tilfälle at lära känna Åkerbruk och Ångsskötsel, Naturalier, den mångfaldiga och bästa västernas Cultur, de flästa och bästa Åkerbrukets redskap och andre mechaniske värktyg samt Machiner. I, och omkring Ollesebyy, är i dessa vågar föga at se och lära. Det ankommer här utiman på en skiklig underviisare, och den finnes bäst på föreslagne nämde ort. Studelygen håller jag nyttigt, at Lärlingarne få öfva sig hos en Snickare; at nagon

snickra. — Mycket kunde här tilläggas, men erfarenheten tycks visa, at så man söker den steiska fullkomlighet, så kommer icke sällan värtställigheten at alt för länge utblifva. Det ankommer icke eller på, at Lärlingarne få den mäst utbredda yttliga kunnskaps, utan derpå, at man lyckligt träffar sådane Lärlingar, som med behöflig underbygnad hafva hufvud och drift at fatta, behålla, öka och til frukt använda hvad de lärk.

Efter några års erfarenhet vid denna nu projecterade Skola, synes först de tjenligaste Läro-Böcker och Skole-Reglementte til framdeles bruk och efterföljd, vara at vänta af de kunnige Män, som vid värket arbetat.

Hela cursen tros kunna genomgås på 3:ne år.

Til den Händige Skole föreståndarens och Lärarens årliga Lön anslås förlagsvis 200. Rbr:. Til Collegii pengar och Instrumenter 150. Rbr:; då för de nu af Ahlmanska Skole fonden (600 Rbr:) återstående 250. Rbr: tros, at 3:ne minst, kan hända 4. Lärlingar, kunna på året få qvarter och mat.

Det är icke fägnande, at se det nämde fond icke räcker til för et större antal Lärlingar; men som detta antal kan få, ökas med en Lärling, för omkring 70. Rbr: (ty staten för underviisningen är den samma.) Så visar sig här för Kongl: Hushålls Sällskapet et ypperligt tilfälle, at i denna väg äfven få Effectuera dess patriotism.

Då Åkerbruks Skolan sålunda och i Åbo stad inrättad, kommer at stå under Kongl: Hushålls Sällskapets ögon och omedel-

bara Hyrande; måtte utan all twifvel, dess möjeligast fullkomlighet vinnas; hvilket ock hvar en patriot af hjertat önskar.

Den 21. Febr: 1802.

Unga Bonden må läras at förstå, huru litet han förstår.

til Rangs Hus hällinges Boldergat i Åbo, under den ätkatte frågan huru allmogens barn lätthet och och med minsta kostnad skola dem nära läsa.

Ehm redelige Herre! Ser stor skapat vid Ryhningens utgifvande til den samnaliga tvåda i togtan Rog skiller, med lika nogsamhet och flit, läser och examinera Contrahenterne, innan de finge utgifva sig, som det til dessa stora bedöm ser, med ungdomen förstås yngre begås Herrans Heliga Nattvard, och ida vigas med til sammans, för en de med Rodstider i handen finda utpeka hans och en stafrelse förekommande ord innehåller, och finda läsa vara, samt under läsningen göra ytter omständigheterna med och minder halt vid punkterne, med rätt ord punktera, jemte beställning at de vore ytter hjul vilja för bunden sådant skolder lyta sin blifvande stora, eller andra läsa, för skille eller en lycka par, för vilke blifva begynna, et lära andra, och tilgång på stora läsare skille de ingalunda fattat.

Nu det med vadan vi att vellomus vid i klum allmogen hösa ovan, et tåreldsvarar skolder lyta sin stora

och Abel Staden Tunnor Malstafvarna
och Stafvarlfvarna, till läsningen, in-
man de fått den i sin Allmänna Ny-
skolan; Det är det svåraste med
hvarandra läsning gardt, och Sävel-
dragen, om de gada likat med Stavel-
lerna tolamod med hvarandra, Sinde
widare läser den läsa i Bred
och ikantil, om dedan bäda kar-
nan läsa alla Bäda dagl morg-
nar om vintern, mellan Klockan
6 och 7. innan de så Sandofsen, och
modern måste sina infyldar alla-
dagar sunna vintertid ut Hälla
den till läsande, 1. timmen för och
en timma efter middagsmat,
samt yttera den efter Läxor,
till dedans förhörande på mor-
gon timman som sagt är emel-
lan 6 och 7.; Det Hälla Barnen läser
sig genomgående läsa Gamma
en i Nyskolan, som Hällat mycket
mer än en manad, emellan Jul
och Pask, Generalt barnen Sam-
mar 20. a 30. Styken till sammans
och för mängden Skäl, ide med
Gunst at läsa för sin Gread de
läsa, utan en del läser sig skull
segen af Greas andra, mera
en läsa och för sin; man vid
Gammar läs ningen finge Bar-
nen läser sig längre till en ärat,
finge af Greavigaren med läsa, och

vid ledighet gera Gusset till nyt-
ta, och dessäldeste af att fu-
dant läsande sammanlider -
på dagen ida betydeligt -
hälsfva Hinderande i sitt arbe-
te, utan Gada vidligare tillfälle
mera öfva sig skolan i läsande
och förstånd vagan en Git till
stadt.

Detta Barnens Gammar läsande
de af föräldrarna skolan, Skälle
Gutten god framgång, om de för-
äldrar och barn som läsda sig Gam-
mar väl, klagar oftlofvande och gu-
go mycken bedar och gäfva de för-
mudan sådan lider intressant
arbete och en behöfvas fortsam-
sig bäda bader och belöning i and-
ra en standigheter, och så ingdet
mot barnen upmuntrad och beforderad
till dem, som bäda är en för-
äldrarnas skyldighet bader och be-
löning at jemnt i den dalen
Zult och Hällat Gunst läta barnen
skolfva —

Och är sådant Barnens Gammar
läsande en nödvändighet för in-
linnet at föräldrarna, så sam-
ma sätt som i gamla Testamentet
stadt och en skar i blanc allmo-
gen i flera orter at bevara och
fördelat i Småland min fädelsa-
ort, Generalt inte finl andra läro

skullan en skriftskolar åt Herrens gossar, som jag fordt tilfälle att vinna blott en vecka, emedan så dant lader til mera tilfälle för så väl föräldrar som barn, at vidare forstå sådan tjänst och det kräfvande allt dergenom en nu tilgår, samt finner med biträdande af Herrens välsignelse som sagt är en vädran skyldigheter fullbar, ingen omöjlighet, utan skulle vägda mera uppmuntran för sina föräldrar, för hemmet och tjänstehjon skull, och tjänstehjonen dem fort glunta och intfriedas från flera hinder, med mera lätthet och minder kostnad en tillförn skett, och den tidan ~~och~~ den efter Esaie prophetia inträffa at den ene bredaren ihop behålla hela den andra utan dessa föräldrar som barn skulle sådant skötaligen tillkommer, och alla dalar i den dalen ~~[illegible]~~ upphöjda varda.

Mera och sådan Herrens välsignelse nogsamt med de som villja gifva sig i vädansklag inom nogsamt förstag utan en skyldighet, för den stora belåning de erhåller af flutna tillfälle mera för hvarje lyckningstillfälle, och endast en förbättrad uppfostran af hvad i Catheri Cateches är utfatt om den som försökt gången villja begå slutreverdan allra bräda i vädansklag —

Dessa mina tankar, hvar jag här antecknat af erfarenhet, emedan min förmågan det af ringa förmågan det, utan at kunna läsa skriftet rätt, lärde mig jemte min dyskunlighet, ej dock innantil i stort, och i skolan hvar jag icke mycket hållen mig, utan skriftens af ålägga at kunna vidare och skriftens, ofrånt och läsningen sådant mycket hår och min dag, och oftare vinn tankar läsa i stort, på de tider af dagarna som äfven fåra en allmogans stora förefaller är, samt dessjemte fått min hemmanbrödh handtering och vårsaktilliden med min hafda dyskolor, så som tänkt man, strafande och skjutlättkare i tjänst är, och en bestäder de trän fedrens, utan af sådant af tid förhinnelse af barnen läsan och under resande, i någon dessa handtäringen, allas at min barn läsande dragit längre åt af tid, en allmogans stora som gått i dyskolan, utan snarare för och grundaligare.

Grundelse dåtta mitt vinge förslag skriftens gillat, vil jag nämnas de skriftens förhållningen under läsningen timmarna, med både föräldrar och barnen, och hvad vårdnad att och hvarje med sig för — efter som någon skriftens i under timmen —

Af nigsjälf —

Utk. den 15 Juli 1802. 208. 167.

Ödmjuckaste Memorial.

Undertecknadens hafva förnummit, att jag sista aften Juni månads utgång fått del af Kongl. Publikations Publikandets protocollsföring, af den 15: sistl. April, hvarigenom jag således utan konstitut fatalierna widrörande af den min hustrots och sina tillhörande belöning? Den jag till wäl i alla fall ej kunnat anse mig berättigad att motsätta, så länge Kongl. Publikandet, — hvänt emot hvad i andra länder societeter äro wanligt, tradt sig hörande wägra mig del af det wid mitt arbete i Publikandet gjorda, och i publiken annoncerade anmärkningar hvarigenom jag således blifvit utan skuld satt.

att

att åtminstone minsta brister i sammanhållandet, om ej gåfva den all absolut fullkomlighet, innan den synes belönt med högsta priset, skall genom offentligt tryck kännas den mdan allmänhetens dom.

Preisfrågets willja är, att den skall tryckas oförändrad för Länsfattarens räkning.

Jag bör tro, att Preisfrågat till att sådant beslut haft sina goda skäl, hvuru jag ej kännes dem. Mig har det anmärkt, som hade det både för Preisfrågat och allmänhetens och Auctoren synlig warit mera till fördelaktigt, om dessa sistnämnde gifwits anledning, att förfarit sjelf fullkomna sitt arbete, så vidt han det förmått, hemsöktan det både bonde och kunsta i mesta mån kunnat genom tryck undersökas åfwan andra erhållna bidrag, utlärdigare skick kunna blifwa mänga allan öfwerflödiga.

Man jag bör ej egenhälla mig alla Preisfrågat med innarekningen, som ligga utom min krag, och som äro mera fråga om lärer bättre för undervisat? Jag förklaran gärna åfwan för min del mitt ofullkomliga förfor för en till konge Preisfrågat hemfallen synedom i hvilken synskap det ifrån sin förbörjan åt Preisfrågat synades. Den belöning jag fått, är öfwerflödigt gifwen i Preisfrågets oförtjent synnerhet

bifall,

bifall, och i det hopp, jag vågar göra mig, att vinnen än mera skickelig och erfaren dessa handskriftbehållare derat må taga sig en ändring och wärkelse, at göra nägot, som är att bättra.

Den konge Preisfrågat willa dertill bifallen, att den mig tillämnade belönings Medaillen skulla tillfallen den, som inom wid tid fullkomligast attan, suppleran och omarbetan den af mig författade Korobok, som i sådant afseende, efter Preisfrågets beslut, det jag ej en mera kan undvara allan motsägo, må oförändrad och sanfärdig tryckas; så tron jag att denna handlingsförfattare att så godt undanmål ej vore illa använd; i hvilket fall det dock synes blifwa nödigt, att Preisfrågat förut hämtar sin sidan gen anledning åtminstone till de hufvudsakligaste erfonderligen tillägg och rättelser, som wid den nya äglnagen blifwa att tilgöra, innan i fråga warande Korobok till allmänhetens widare granskning och åtgärd öfwerlämnas.

Om mitt at economiska författare ej lån wara för short i wårt land, och ej allen bland den tonde mga nog hog och styrka, att gömma alden bara minnen af en genom offentliga kungörelser manallan mindre sträf synskärlat; will jag flutligen af hela wälmening nåda Preisfrågat, at i framdeles utgående andämnen öfwer inkommande tåflings kriftan, så mycket möjligt är, kona åfwen medal i

mättan

mäkan, och vidliggan länge uttryckan efter-
det hvans ord nu sväglat kan tala dem.

Qui bene latuit, bene vixit

En Devisen i den kuvertan
widfogade namnsedeln.

Jacob Tengström.

Ödmjukt Memorial.

Hindrad ifrån det nöjet att personligen öfvervara ej mindre Berednings Utskottets än Kgl. Finska Hushålln. Sällskapets näst-skedde Sammanträden, har jag tagit mig friheten att härmedelst i ödmjukhet afgifva det mig, i egenskap af Wälbemälte Utskotts Ledamot, åliggande yttrande, rörande de Täflings Skrifter, som nu äro under Sällskapets pröfning.

Uti frågan om de för Finska Städerna förmonligaste Slöjder och Manufacturer, vågar jag hoppas, det jag icke af den ende som hyser den tanken att Täflings-Skriften N:o 2. skriften i qvart format) är förtjent till Högsta Priset, om ej deremot skulle med något skäl kunna invändas, att ~~i all~~ de deri uppgifna förslag väl torde till alla delar kunna realiseras.

Beträffande frågan om Ahlmanska Socknes Skolorna och de derom till Kgl. Hushålln: Sällskapet inkomna Skrifter; så lärer ingen kunna vägra sitt högsta bifall, och ej sin vördnad till den af Herr Professoren Doctor Tengstrom i detta ämne författade Afhandling: men som denna icke blifvit ingifven med anspråk på något Pris; torde väl frågan om densammas Belönande komma att förfalla, churu oftridigt det är, att ingen af de inkomna Täflingsskriterna kunna dermed utharda någon jämnförelse. Den, under Motto: Ubi consulueris, mature facto opus est. (Sall.) inkomna Afhandlingen är väl, bland de öfriga detta ämne rörande, åtminstone efter mitt ringa omdöme, den bäst författade: men som det deri upgifna förslag, i den hufvudsakeliga punkten, om Skole- och Embetshus för Lärarena, strider emot Testatorns förordnande, enligt hvilket slike Embetshus icke böra, af den testamenterade fonden påkostas, äfvensom Testators välgörande affigt, att vercka en till många fattiga barn i flera Socknar mera utbredd undervisning, icke synes kunna upnås genom blott en enda Skol-inrättning i Tammerfors, churu höjst nyttig ock en sådan i sig sjelft vore; så kan jag för min del icke anse denna Skriften för egenteligt Svar på den utsatta Prisfrågan och följaktligen icke eller tilerkänna den det utlofvade priset. Dock hemställer jag ödmjukast, om icke Kongl. Hush: Sällskapet skulle täckas tillägga den förtjente författaren en Silfver Medalj, till ett vedermäle af sin aktning för hans Talanger.

Nils M: Tolpo.

1. Thaer p. 661 ff.
2. Schultzenheim Bel. p. 81 ff.
3. ~~Ueberhaupt~~ mehrg. Aufsätze folgen.

Ein Memoire

wird Verordnung des Inhalts gemäß
§. Tilsit Kriegs N. 2, angewandt Sie-
ben Blätter und Belege, es manu-
factiren, gar, daß i. Hufeisenschalen nicht
ist vorzuziehen, etwa Belegen aus. für
ein Bel, ich Stoff erhält nun Bel. Ver-
fertigung Tabelle. Wird genom-
mendungen auf Dienen machen ein
wendung haben dort mögen Zweifel-
mal wird an mit minuten ergänzt mig
Tabellenmuster, dem gang Bell K. G. Bell-
Angabe angeführung wahrend Ausarbeitung,
und Ausführung Herrn Stallmann, um auf
Sein wichtig Bel um Spread nöthig, ich
Herrn Bürgermeister, ~~Fr~~ machtlend?

1. Belegen i 27 §. an Herrn Stadtrat, ~~mag~~ 4 zum Bel. ungleich
wenn an allemand ordnung Bel, um forderungen leicht,
allemann ordnungsgrund, Bäume Hufeisen
Bel. Bedingungen Bel vorm Blätter
geschrieben an Stallmannen; einen
Bel an Bürgermeister vorm Bürgermeister
Bürgermeister an quellenmäßig Blätter Ver-
fertigungen, dem Bürgermeister i 25 an
§. §§. eine Bel minder, und nicht ent-
lohnen an im Bürgermeisterung, wollen Herrn
Bürgermeister, und Bürgermeister bestätigen, an Ver-
bell wird an allemann an ein Bürgermeister
ordnungsgrund, beschäftigt und nimmer
wieder an ordnen? — Bel Blätter gel-
und Bürgermeisters bereits Stallmann: offen- Verg. einstens
legen nun Bel um an Bürgermeister nun forderung,
legen abilligen, Bel mang. Herrn an an, i
Bürgermeister ekonomie mäßig, ich gänzen Bel
Bel Bürgermeister hier Bürgermeister Bel Bürgermeister
Bürgermeister; und andern Bürgermeister unter Stallmann
Bel Bürgermeisters Bürgermeister, an Bürgermeister und i pe-
ciken

§ 33. 45 an 46

sind ob, ich i Ihnen ausführlich vielleicht
wieder principiell, ich, zunächst i ich
dass übersehen ich folgende Fragen
nicht sind sind ob wieder ich. 1739, bei
ich beigeht tel Kaufen Prospekte
verwerfen beschreibe? ob durch Schleifen
sondern, warum ich mich tel Kaufen
bracht, ellen wieder sind nicht Kaufen
Kaufen — zu Stande ich unfähig
wäringen, ihnen vorne beweglich
wie bei sind Platten fördernd? Sie
beweglich Bedingen ich alten den will
wäring abschaffen ich Quitting Kaufen
Platten ich infrons Sie Bedingen Kaufen
zum Sein wer, ich, ich wägen ägne
till und allmählich ich abwechselnd
häufen i Abzüge zum wieder
zum anwellen, zu Ihr ich ich,
wie sind bei vielen, und endlich
ich auch Sagen, ich ich allmählich
anderen, ogellen Frauenzimmer manufa
verwerfen infrons, ich ich Bemerkungen
wieder und den wieder sind
zu wäring ebenfalls, fortsetzen?

4to sind Sie ich Auctor für einen Sie
Sie Blüder Fortsetzungen Abzüge ich man
factor wird, will ich wieder wieder
ich wiederbringen i Abzüge ich Abzüge
wiederbringen ich sind beschreiben, ich
auctor ausfüllen, stürzen sich wieder tel
zu selbständig Bemerkungen ich selbst
wird übersehen ich handgreiflich Stoffel
dem ich gegen Blatten für ich lustig, ich
sind ich ich selbst, ich ich
wieder Abzüge ich Abzüge Bedingen Sie
letzten tel Sie Sie, appersondern zu Sie
ständig Bemerkungen Verhältniss. — Sie
einzu

zu sind: wird einen ältesten
wieder, überzeugen Sie Sie Bemerkungen, sind
die posting wieder nachgewiesen ich sind,
sind und i ich ich tel Kaufen ich Sie: § 13. 14 Sind Sie
Fortsetzungen manufacturen wird? Langsam —
wieder wieder ich bereits wiederbringen
selbst sind den sind vielen Sie Lobeck — ich Lob =
Fabriken, Fortsetzungen, Geschäftswerk —
ing u. s. f. Sie wäringen, sind Auctor
selbständig, wieder Sie sind sind
wieder wieder, sind Sie wieder wird ich
gewiesen hinzufügen, wieder ich sind
wieder sind Sie ich ich Sie wieder
wieder ich Sie Sie Sie ich
Sie Sie Sie Sie Sie Sie
Sie Sie Sie Sie Sie Sie
Sie Sie Sie Sie Sie Sie

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Skolan i [illegible] Stadsfullmäktige [illegible] Skolan i [illegible] Skolan [illegible] Skolan [illegible] Skolan

Stundenna, ähnlich wie i Bergen
varen det mest fra de Sullan, de
fellen, ogsaa; til Stundmannen
Øvingsmann Øksnevad endvidere
indstillingen fra Bergen amtstue
Sand? Kristiania d. 19 Oktober
1802.

Hegghammer

Det Kongelige Resolution

Da R. v. Rudolph Østlangen, med ud-
gjøftes af hans ærefrygt stillingen hæftes
opfordret til valg af en Stundes fra Sundes
mannen Øvingsmand forslaaes ved
Skapendrau, der jævnt ving den fiskeri
ved forretning om øko, med opfordring
til de Herrer, følgende spørgsmaal d. 1 næste
November Kredsens forsamlinger:

Hvilken mestaltar øvrigt de Øvrige
eligheder, der fore, med opfordring
til Herrer vedtagelser, ~~hvad~~ med bedste hensigtsmæ
mes Øvrigt vidtagelse til bil-
dning af dette for øvrigt stun-
dens i øvrigt sin Ting Stundes
ligevægtende ungdom af Bergen
Kommune, da ved dettes Øpen-
delse med endvidere ej blevet tilsat en
for det almindelige gangbarlig ind-
ejning, fordi det er Øjet, ikke
ved dersjuldning tilsat mere ikke
hed end øvrighed, men den
mere for det almindelige bemand
bemand de øvrigheder ved
indbydende folket kommen
i øvrig Stundes fremmes mere
vidende?

Det var ved de Stedsbestillingers
Udstedelse endvidere ikke Bergen
Stads beregnet ved informeret, at
ved flere øvrige vanskelige hindrin-
ger, man det tilsvarende i
øvrigheder opfordres vore bønder
ugtige

[illegible] intressant [illegible] för denna [illegible] Samling [illegible] [illegible] kompletterad, [illegible] [illegible] [illegible]

det denna far andra skylde idkare tillåtas för
man icke sällan varit förknippad med stora hin-
ska alldeles arbetrara omera som efter tvangsåt hin-
verkaren, att afstå ifrån at orsaker att hålla falska

3:o Jag tillåter mig ej hemma, hvad med alla sen-
ska författningar mot turendragare kanner ab-
rätter; följaktligen anser jag för problematisk
om mera af utländska manufakturer varor
le kommer att införas i fall de mot en rät-
proportionerad tull blifwe tillåtna, än de
alldeles äro till införsel förbudna. mitt för-
slag, att alla rå ämnen fingo tullfritt införa
men deremot alla fabriserade varor, vid in-
förseln belastas med 10. 15 à 20 procent tull
varans värde, tycktes ej bord beröra sådan
manufakturers uppmuntrande som med de hittills
gällande författningarna kunnat bestå. Jag
vet nog, att jag har näpsar alla landers pri-
kater emot mig; men jag har vannit att
kraftigt stå för min tanke sedan jag fa-
lsa ett memorial som inrikes Ministeriet
tal i Frankrike icke länge sedan i sitt Con-
afgifwit. Vid en tid, da Frankrike som
tigast ifrat mot införsel af Engelska Manu-
fakturer varor, yrkade denne Minister, att
ra sjelf manufakturist på fri, men med mode-
rerad tullafgift belagd införsel, af alla slag
utländska manufakturer varor, såsom det enda
medel, att å ena sidan uppmuntra hos inri-
manufakturister näflan och flit att bringa

sin vara till högsta grad af förädling och
å andra sidan att förbättra folkets seder, och
afvänja dem ifrån turendragare och sprak vid för-
tallningarna.

4:o Meningen om Bagares, och Bryggares underwis-
ning i åkerbruket, har hufvudsakligen varit,
att bringa dem till fullständig kännedom om de
ämnen de hafva att handlera. — Finnes
skickliga professors tillverkare, så är jag öf-
vertygad, att äfven ämnen dertill skola finnas;
men detta ämne är icke annorlunda
än som en befäl nämndt uti §1 § den af-
ven andra kemiska arbeten omtalas. — Tobaks
och Sacken fabricering har jag förbigått, för-
i sin motarande skick hufvudsakligen beroende
de af utländska rådimaterier. — Vid de skola
inrättningar, som äro med plantagen förenade
vore dessutom nyttigt, att äfven producera fö-
te frukten, och undersöka deras lämplighet för
Sacken tillverkning, äfven som att söka bringa
vår inrikes tobak, vaxt, till närmare likhet
med den ännu oumbärliga utländska. —
Kort tillverkning tycktes bäst föras till den skö-
la, som sysselsatter med annan grappers handte-
ring, och Lack tillverkning har mycket nära
slägtskap med harts och terpentin tillredningen.
Dyrbarligen äro ännu många andra fabriks an-
stalter utan min skrift förbigångne, men jag tran
att denna brist, ej kan skada så hufvudsakligt

kommo de af mig föreslagna skolar i gång, så berad af föreslåndarne, att studera sin omtänksamhet till andra ämnen, som af de om händer varande ämnen hände åstadkommas.

5:o Är jag med Herr Doktorn Gagstrom fullkoligen överens, att flera, kanske oöfverkomliga svårigheter möta, vid dessa skolars inrättande. Jag hade dertill velat föreslå åtvägar, som jag trott vara för staten minst graverande; för hända, att dessa förslag kunna gifva ew annan mera kunnig man anledning till att föreslå något bättre. Likväl tror jag att någon korgis med sådana inrättningar vore önskelig att snarast möjligen gå i verkställighet, ty det synes mig som om de derföre kunde bereddas. Han äro redan i landsorterne påbegynnte fabriker, klädes fabriker, krukmakeri, skeftning tillverkning m. m. om de som dem inrätta finge någon gifven årlig inkomst, i använda på vinst och förlust till allmänna verk, så ser jag ej hvarföre icke de kunde vistas något, som med deras rätta hade nära gemenskap. Blifvom korgis en gång gjord, så är redan godt hopp, att sådana spekulationer skola mer och mer kunna utbredas. — Jag lämnar fortfarande detta, om det skal jag anföra för inrättningar i Skåderna. — Skåderna äro hände kan till åtskilligt allsa nyttiga användas, men jag finner, att häremot

kunde åtgärder alt invändas, åtagande å gammalt bruk, och mer eller mindre rätt förskadda privilegier.

Jag kan nu ej gå ett vidlyftigare detaill i detta ämne, utan måste slutligen mig med den allmänna förklaring, att jag skal rekommendera det för mitt skarfsynt ögon, och ärd, att med andra nitefulla och mera kunniga ledamoter af det kungl: Sällskapets få ingå ett rådplägning, om sådana rättelser ett min skrift, som kunna finnas nödige, innan den till allmänheten kunskap kan utgifvas.

Leonard Forshaw

i landsorterna ej finnes uppfordrat dem som tala för inrättningar

Prisskriften

Det är ej, i sådan hufvudsakligt afseende som denna frågan: huru gymnasiet med mindre kostnad skulle kunna inrättas och drifvas, en af de lätt och lösande problemer som inbjuda till en lättare och snabbare, som den sig tillåtande, af en hastig läsare, som den sig tillåtande, af en hastig läsare, som den hoppas kunna i begrepp, att minska fördelen af sina inkomstgifvande lärare, och omskapa den ~~[illegible]~~ multisignatse, som den hoppas komma kommer. — Och det är till bestämmande härvid, som jag i korthet redogörelse, följande förslag. —

~~En tillräcklig lärare dagligen och~~ En af hvarje jordbruksdistrikt hämtad samling är det ~~[illegible]~~ en flera det af den af sina läror fallande gymnasiekostnaden kommer till det Wed och Mjölbo; ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~. — Är man redan kommen i lägen: — är man betraktan de ofvanrätt, jämna och grufbyggda läkarna, så borde man inrätta sig den gymnastiska skolan — minst 20:de och 30:de kommet; man bekantgjorde nästan det endast. — Lärarne hufvudsakligen finnas sig i hoppet genom medel bedragen; ty sedan den trofast fina läkarna, så skolan den blott 4, 5, 6, och högst 8:de kommet. —

~~Hvilken förvånande afbrämning!~~ Men det gjorde de sådan tagen, som inrättadegen i gymnastiska mänsta på min tider? — 40:de tusen, och genom många ordsaken! Min hufvud ordsaken ligger det förnämligast i, att genom inrättande hänsyning fall. — det är en kostsamt, ~~[illegible]~~ och hänsynsfullt; det medan inte hvarje jordbrukare; men man har det fortfarande dämmed — man den förmodligen bredt, att detta hänsyning fall inom det hufvud — man den af gymnasiet inom grundet det till en stig lag, som inom fortsatta — behöfdes, och dareftan har man ej intet vidare.

Det finns dessutom den ingenmedelmen jordbrukarne ~~[illegible]~~ det

bestå sina ~~[illegible]~~ tårar och finnas dem fåndiga till Gud, så blir han
förstå intsulla, bemödande att samla i Ljus folck, ~~(så man dessa bestäm-~~
~~ffan hans bjuda)~~ och att korja, dessa brådskande, ~~vidskeppliga~~, ~~[illegible]~~
och lidsgillande barnen. — En upsåts hella mogeligen, tulg, sås och Rus-
stugåtjon, — hubbar och hymmor, drängar och tjänar, tongarna och hamma
dagsmärcdarna (som man dem kallar) icke gjorde av ansenlig kar. — och
Landshövdingen och ahnd att han till dessa landsbor kan så nogsam
gå bekräfta, som skäma, hinda och störta dess hjemmål. — Vår Kom-
kobal — skall gångar inuti om dagen, och av ogrundad dagsanning anse
han hemind för att nödvändigt onds. — Bekräftanna, utåro inskommar allt
sonst, för att inna så ingetas tidigare tillhands. — ~~[illegible]~~
gå sakan, hvilket det utbrista intet kan komma med i räkningen —
fundslagen om morgonen därpå, lägger dessa enskilna skäma ut på
gatan, hjeran och av forsed med sin handskarna. — Man gjord den be-
handlingen — man bränallan artiga Anecdoter — som roligt Hist-
man skrattar — man Converserar — och man skär — ja vidare
skär man, man intet så att nyggan kan någon skada. — och av
minutens, — jordbrukaren blott sen något tränigan ut. — Oftast-
ändra han sig i tiny — bekraddan himmelen och ingemandsom
och han tycks dämna lös sig någon timmy. — Omsåder utnogas för
ligt klockan av 6 — kall 8 på at fankastana. — av gå
och jag — hägg och springa — tolcket kommer, — Vår vin —
Vår vin utbrista rundslagen — hvem skulle ej in smaka det det
gå äfven hela hagna — bekräftanna sillan vaden ola ordning
mällids — summaligen et mäll macant bord! — han spanat inga
tiny — hjemmeden av vand ellan gästar — och handslubgällaren
på det hagsta ingemandsam, att att gå skärligen till, och allan bli
till upsåts betänkt. — man tuler och fåtan utan bekymmer, och

blott dessa hänga av hudbonden: man det kinsman sakand, vråder i dag
förend sakan av en liten ingemandsamhet — den gjort något begynn-
av stunds bjudnad och man spanan: i morsa sag himmelen mäll mac-
kan ut, man i sjö-ost av det noz bratydigt, — det stunden vaden —
man sen ut — det nägonan hold bätt, at sakant förtänd till at hung
mänigt någon — fundkantid fortsättad mällidan; — fordbrukaren det
sig oformedt vinden — gå ut på sin vråla tåkan, upsjid med hodbond och
stonsta ord — det omsåder av undskägan dessa dyrgo mällid slutad, — kobal
utdrag — och man gå i drängstugan hvilkan sig — gradan, och nåder mäkti-
gan sin gizza — tvägan stund mänd — och det nägonan hold — fordbrukar-
nan måsta kundskägan gjöra sig, och inan det upsjeranda hallid hinna
bägad, så noga av tulla med av min: det av en omöjeligheet att
skåna i sakant nägo-vråda — sakan gå förbrand — och man skär
utom utdrag gamom inuti; man kan ju vråda av stund — det kunna
at det blir bättre? — vidare förhöjan och nägnad fortsätta — gudbonden
utbrast om sitt sagt: spänna det sen sinant ut — vi måsta sluta
med skärden för i dag, och intet kan jag något hjemmed jag kan
sjöhospitalet till allt; invälkomna dansare igen i morgon — om det blir
macant vråda — vi blir sinnat — det kan spanna o sakant — min
at så många näringada — som vi hägt — det av hänt at begäddera
för i dag; — av stonda vi indas halfdagsrända — det blir ju snart
middag och vår halfsna ja! hela dagen av bonda för oss. — Dessa
tofsen och bekymmed måsta jordbrukaren betala det fond bägnad — han
fundlup, at i annan handelsa, kinna så dessa tinga, Grepp i novalsa, fond
av annan gång — och annom fåvigdat gnidande fortsatt tiden, så at
det kinda blifvan bägan om middag ut den allan fåt dagen — han
utbrast dansare skynda med bortalningen. — alla sådana fundt-
hofs fortfor gjorad under den fortfarande oblida vädrandan och —

man ordgad efter ofta för de infallande ungen kunna fördra i stan dagen ohindrad gå bäras till sin föräldra hende. — Hvad förfärlig af lid och lagnad detta förordsaken, — det kommer jag längre ned tänkstem jordbrukare att fallkulera. — Jag har fått nog genom egen mångårig erfarenhet fult lära känna, dessa rackning, som flutan fa med stora förluster, av man skulla kunna tro.

Vad fult av ~~man, att~~ erfarenhet ~~av mycket mana~~ gymnasist; — ~~det~~ lägger du ut till sin tjänst med samma tolk = mängd: — Man vinna ett val mycket i liten — man kastrerade — sedes förfällningar, av det lidande, hänsyn ~~gamla~~ obrägelig; ty gammelgen tjän man vid ung yngre, fatan och byggen med handkraften af halmen, och ingen fråga den allgemen sedan, så mycket fand, att de mest mogna och trotigaste ungen blifvo affälna, och ~~det~~ hänsyntagen på ett ~~sätt att det~~ de äldsta kommen förlorade. — Kullgen som av en nat till annat hade inträffadigen utsmitt detta handgrepp, och mitt hjärta blöder vid tänkandet af den förfällning af sed som jordbrukaren måste vidkänna.

Lika så mycket hårt, som det tillgått vid gammalens afskaffande, efterom så sedes förändrade av de bindande, skylande och klädande; ty när sedan klädsel uppkommen, begynte den hög = ära hålls på tänkt för at därmed förmeras till kastren, hvilket skett på följande sätt: Man togen ett hagen av hand full med halmsträn med sina dägvid hårt vidhängande ax, och gjorde därmed at band, som ett halmen kunt, invid den stora gungen allt hvarsom, in vid axen och dangå detta halmen fästande, at ax lossen utgjorde ~~mellan~~ midtem af handet; och med dessa band ombindes nu den stänna sedan, hvilken utgjorde ett skön takan, och dangå ytter en höning ombindning åtan kastas till jorden. — Hvad sedes förfällning detta med förordsa

en gunsten kult at begynna, man efterspurar allmänt hvem kunden gjorat; ett av ingen invidet dvärd sonden; man får ofta ett hela kasten full med korn, hvilken fält oförmärkt, nedsjuggad på tänna. — Man efterspurar sedan bindningen: Man togen hvilket den stänna sedan, kastan den mändhårt på bandet, med sollen och knäv hopdragen den under bindningen invändiga sedes kastanen. — Man gjor knäven allan sedan bindningen dänne blottgjorom av invärdning tidan at hoppa ändan dänne dänned under sedan handet, hvarsom det oftast loppan och mästa åter undanga av dyrt medfant. — Männa kastanen nu efter så ingeen mundering och tänkning på hänga i fand och no? — Nej! den lyftes ännu upp och sjungas i en höj för at trava ännan till hands för den som kull uppfulla sedan i sina skylan. — Hvilken förfällning! de mognaste ungen — de svidaste kommen blifvo hänsynsvigt borta och kommo aldrig till någon nytta.

Vadan den stänna sedan klädsel bunden i sina kastron, så fult det den invändigen i ungdomen allan glasan skylan för at lovande hvarsom skyl kommo de med sin hudt, det för at hada den skön fog = lans gjundning det och för at bevara den skön grovinga mitt in fallande ungen. — Det denna skylning efter flen med sedans stora förfällning av ~~gamla~~ hult at finna. — Man togen de i höj kastrade kastronna — uppfullan en sedes = band allan kastronen med hvarandra — Man tillagen de några halmstrån ikta kastronna och dermed ~~gjorde~~ binder man hårt till dem, tillsammans ungen, på det de skolan på stadigt. ~~(som man sagt)~~ Omkring dessa, kasten och fullen man 10 a 12 stycken kastron, — därpå ombindes de tillsammans på samma sätt som de tre första. — Hvad det gjor med ungen vid dessa ombindningen, kommen jag till hvad och en efterdanden. — Man nej nog hvad! — Man förfärdigan det hullen som i höjbindes af 2 a 3 sedes

Landsfiskalen kom 7. och 8. skördemånaden — sedan den blifvit med
gårdsägarnas bekostnad klyftad den under den vanliga sommarens medhunt
~~man gick på båda med yxor och knäppa — man utbrendes den hall~~
~~gnade~~ — den klyftade i hogar och dragos sedan manskapet med
stycken under den stora klämning på klyftan i sitt ställe, hvarefter
den kunna dragas — flottas — gnickas och futtas. — Vi äro underkastade
den vredens klyftan fundag; ~~man det fordrade mycket att motarbeta om~~
~~hvarandra icke, hade allra flest kan magat sådd dem upp~~, och jag är
ungefär öfvertygad derom, att icke at andra stridt kom finnas efterfrågan
på så vanligt skummande? Man icke det allmänna? Vägen
i sin okunnighet, villrådiga jordbrukare ock, äfven under stora
svårmanning sin sådd spillning derigenom, att de, sedan denna klyftan
fått och torkat vägna vaden vi tikkanna, ej genom att dem flera
flackan, antingen det under allan ock efterlängan sådan mana sälen
fördragit. — Hvad fonspillning icke det allra förordsaken, är det
klart, ty sådan sådom vi utbrett korn, smulas kallare och ~~av ny~~
~~flyttning — kastning och skakning derunder~~, ej icke av ny betyd
dig fortlöp.

Vi måste vral underkastigen den idoga jordbrukarens efter
sådan liten skada vanna sådan om den ofriga utkastningen som
av vild skogen genom gifvit. — Det ny-Hvad skada lagt vid
dessa klyftan och flackan under det de fått på tikkanna? — infallen
av sun och ungvackliga vädrets — inkvar och utkvar sådan som
mullen och gnon så utbrett; det flackanna blifvna hela grönna,
hvarför 1799 var det hösta kommande et bedröfligt exempel, och Hvad
fonspillning icke under denna tid med foglar, mäss, mollon och mullvad
tillhörigen förlorad med hvarje flyt och flack vid det dilla man
kaggon, jag till och med kunde — hvarmäl.

Landsfiskalen finner med gnämnde den fortfarande och flackan endast
lidit, men hans mycken fonspillning af sådd som han icke under medkommande
vuxen den flygad efter tikkanna till vara fördad den bordas och brofvas
hemanhörigen den gulaktiga gnuskan inordnad. — Man ~~vistas och~~
~~flitan sådd~~ kanfonna hade efter klyftanna ~~med fördad medkommande~~
och kastan den på en invanlig bordas flada utan efterfrågan hade
kommen ned higan — oftast hänga de summa utom fladen — flygad
ling ned manden — stolas och flackas med stubbar och stenar, ~~jag~~
~~kan den oftast fuft hade hafvat i kunan och genom stolpar och rödgad~~
~~dä fördad ned på det fuft underfun medkommande man den stora stad~~
~~mingen efter vid vi dessa, det antingen hade hafvat stjälpas omkull~~
och stenarna, sådes-hand ~~genom stickarna~~ ingtvgad och inlämnad i vanan
allan ock det hafvat stannat det, och en Carson stigan dragen och efter
hand hade vistas stenarna sådes-kanfonna och under en oförklarlig
vandskodad ingifvan i vanan stenarna hand fördes. — Hvad fonspill
ning af sådd fördrade icke under alla dilla? — den förnimmas
den — den mäst tänkliga till utsäde hade redan gjort fördrade på
kanna, hvilket man tydligen för förnimma om en invanlig
höst infallan, det kanna stå på gröna, som om den blifvit ordna
tligen sådd; — och äfven af de icke, stjälpna magnade sådes-kor
nen, på en förtorad under förstandet efter kanna till vara
hemvan den passerade vägen, stubbar, kunan, blomar, gnäd
stolpar och fattan uppkastning-stullad vid vägen, hvarom det
finnas fullagda vittnes-bord. — Med dilla åtan, skaga en för
tänk man, hvarmed till fult den tänkta sådes spillningen på
med med stora stal, bor räknas, att utmin som icke spillning
en Miljon tunnor fyllnade af vikt motiga sådes-uppkast-

ning forbrænde. Ejnnd i dette hensende selskaberes den sommetid
blive mindre man trøl længst fjern. ~~Ved det regelmæssige fordel~~
~~udgaaende fjelling forbrænde øfrem hele Verd årligen mærmere~~
~~ej mægen 40 procent.~~ — Heilskan grønsalig sædes-forsjelling!
alt grund kæstnæd hen ikke landhusholdsmæn, hvilk tridkommæ in-
nen det sjemmæl hjemil till vinn! Men ejnnd mange ej kæstnæ
gen dårgæds ån mæ blifvæ, ej ejnnd ovelydelig den stådelige
holdninger finnæs; så utersøn det fåa jordbrukarn ånn et
lagsjemt ej tidsfjellande behov: det, at tørke ej trøsse sjemme
mælen.

Dersom man mærkands gjenskæ mange kæst- ej kørt-dagsvæ
den så at i forsamlæ ej fremkom tillækkeligt vinnd, ej
sådan sådæ, mælands till vinn, så forgæs mæd det ej fjelling
grænseli, fordæs ejnn Ersatz, ej mærkands sålends till det
behøvet gjenskæ mange dagsværker. Ej så at bejde den dagelige vi-eldningen, ej så at mæn mæn sådæ for
eldskrænde, så mælagæs nå en ordentelig vi-mæd, som så fill
besjæn hænvid, ej hjellæn en efjæ sæd belønning, ~~mælagæ i sjem~~
~~mæl ellæ gjennem~~, ånder Heildens mælsjemhet dock mangæ
vin ej sjemmæl ej gjøn i rok ~~ej forsjemmæ~~. —

Ejnn du sådæ blejnil tørkæd forgæs mæd den besjæmelige
trøsjelinger gjenom dagsværker ellæ till sjemmæ (som man sjæ)
i hellæ ej sjemmæ hæjst kæstjem ej æfjæ sådæ-forrådæ, mæn
den flæn mæd mørk mælige Dagen så at trøllande ej trøkig
fjæl, hvorvæ gjennem en gjenskæ flon det ej sådæ blifvæ gjøn i halm
i sjemmelæt ej under dette behøvet at langsjemt nøgn infallæ
som gjenomskoden de så kørnæ stænde Vejen. — Kun sådæ

i ej det efjæ sjemmæ sig ej illæ tørkæd; så blifvæ det en gjen omsjælighed, at det
mænæ mælige vinn ej mæd mørk kørkeligæ, dagen ikke ej gjen bely-
ngen eldnøtte, den sjemmæ. — Den som vill blifvæ ej mælagæd —
dæ, betrægte ellæ mæd ej mærksjemhet ej gjennem — Halmen —
ej i sjemmelæt fjælles den den hagæ, så fjæll den sjemæ blifvæ
ej mælagæd ej den sjemmæ forhjæ. — Heildæn fæstligæ mænæd vinnd
ej gjøn ikke till sådæ forkrænde? — Grund kæstnæd mærkands ikke
till det ej fjælles? — ej Heildæn sjemmæ gjøn ellæ de mænæ
dagsværker ej gjøn till sådæ forkrænde ej trøsjelinge ej trøsjelinge grænsedimæ.

Ej 7. Ersatzæ sjellæ ej det gjennelige ej September ej October
mænæden; — en gjenskæ dyrtæ det så mæn kæst kunde ej ej
efjæ den sjemmæ jordæ. — Jenn sjem ikke ej fjælles det den gjenskæ
fjælling ej sådæ det ej kæstnæd sjem landhusholdsmæn mæ
tridkommæ sjem ej inbænge, tørke ej trøsjelinge den ej mænæ ej gjen
fjælland sjemmælæ? ej Heildæn efjæ ikke en sjemæ fjelg gjen
ej mælagæ, sjemd en efjæ ej gjen ej mærksjemhet gjennem sådæ
ej mælagæ, dæ så behøvelige, gjen ej hjemmæ ej gjen ej mælagæ.

Den dårsjem gjenom ej forbjellænæ Skjønd ellæ bjergjælæ
hvorje jordbrukæ i ikke kunde ej hjælpæ kæst mænæ kunnæ
mænæ sådæ en kunæ, Heildæn tillænæt ej sådæ kunnæ ej i Wejlejsjet!
Heildæn ej mælagæ sjem ikke Ikke! — ej Heildæn mælligæ sjem den mæl-
mænæ sjem mænæt gjøn ej ej gjøn, sjem sjem sjem, ej ej gjennem
det behøvet kæstnæ. — dock mæd tidæ behøvet tillænæt ej mænæ kæst-
næ! — ~~Ej du sjem~~ sjem landhusholdsmæ! du sjem ej mælagæ li-
den flæn kunnæ sådæ sjem! du sjem gjenom dagsværker kæstnæd sjelf
bedrægæ till den sjemmæ! du sjem så efjæ mæd mig bedømæl ej
mænæ kørkeligæ — kæstjemmæ ej skjørmelige sådæ-indbæjning

halt — wollte jag immer noch, [illegible] ich immer den gemaß, [illegible] und [illegible] wie ich [illegible] wenigstens.

Sehr ich folgte langsamen Entwicklung der Entwicklung der [illegible] Verfassung, [illegible] ich [illegible] auf den [illegible] Fragen, will jag gemaß [illegible] in [illegible] ich in mir [illegible] [illegible] ich zu [illegible] [illegible] gemeinsamen [illegible] der [illegible] Verfassung und [illegible] stehende, [illegible] ich [illegible] [illegible].

Zu [illegible] [illegible] [illegible]

som [illegible] i unsende lill lungt och bredt utbrett hela — i grova och
av ut det tagen sattes 2:ne Personer; man togs ut den första tagne
stolt, kramma Karen, bad och uppmuntrade den emot Gudar och bön
ning till Gud och bekändhet. — De ägde stoll Kana — insåg sin
stora fördelighet och hägga medhjälpare det Kunna, ute sina Gogar
genast fadan kunsinen allan sådes band under gjorde, genomträngde
de ingen behållning du borde tagna. — Det den andra tagna 2:ne
Personen kommades av hin med behållning ut den ena av dem ägde
med hin uppkäna sådan, och den andra borde stoll i Gogar Gossen
lin den samma. De uppmuntrades utåtan gå samma fall till, flit
och medhjälpare. — Under detta försök märkte jag genast, att för de
2:ne Personer i första tagna med Kuren, gick det under stora bäme
dande, ansenligt långsammare; — men dessemot såg jag med för
undran, att den som nyttjade hin med stora hållbet förmåtade
fill berätta, och att den gången, som uppgjorde den uppkunna sådan,
gå längt mera ikke handl följa honom. — Efter någon tids under
de behållas betänkande, hinlade jag och gjöra det; de andra tiden
de nu gå begynde begynna genom ytterligare Kunning gjorde
betydet likna längre.

Genast derpå, tillsades den Personen att intagen sin
ställen mellan försöder med Kuren, i den första tagen; och blev
den i den andra, genast en gången, allmänt skulle nyttja hin
och de kunna under förmälla upptäckningen. — Man betänkade
i längre tagenna med brist och stora bekymmer — och man
blef tvärligen tvungen, hund hinna och en gjorde fill köpa — ja!
man såg kunna Personen inte under det första tagna handlade

med handskarna gå bra fort att kunna fortfarande fall betänka. — De
nas uppgifna gude bonjat fringtar, och denn tillåts i någon hållfaste
gudning med Kuren.

Efter att detta försök klart, att betänkanna med hin handl
längt fram till fill fick med fin tag, av de med handskarna gen
nan minder och mäst — gude fig gude fig ramma handig bonja i upp,
lin dessemot Kunnanna bekämpade fig oftast någon motlyst och till
stoda uppriktigt: att de behöfde något, natur ej fin uppg — De till
frågan, hvad de annars tycka om betänk. kommades det anfäl
tiga, yttrade: det med hin undvikas sådes fillningar och med
bäfvande dessmed under tid och stoll finlärt utan med handskarna
förhöll sig strängt om; — Och den fem av gång hade fig att nätt
i fin sådan nyttja hin — den återstan hållning handskarna. Efter
denna, hund kommades hin fortsatades — och handskarna utdömdes.
Under förmäst och erfarenhet gafvna, sedermera ytterligare gillad
och stadgad detta beslut.

Men de nu hin vid betänk skarande ej minst att så utmärkt
fortsatte; hinn bon den de vanna, mottagas så att den fullt och
skarande till fill undervägs? — Det nyttjade denna fortsätt
stadt, hvarmed det första med fall kunt och trokigt mottagas,
hvarvid hin fem ej med stort hänsyn min vanna vanliga handskar
ron, fastes och nyttjade uf stollenkarten, under det hundrade, under till
Gogar och vanligen — den andra fortsatt, hur det längt, man vid of
ra under trokigt vridet skaft, liggande under nyttjandet i
betänkande vanligen hinn; och den tredje fortsatt vägen det längt
under skaft hvarvid med fastad av lung hin, i uf detta med den
den första fortsatt utdöts ordnaliga bördt till skaft och hin; och den
nyttjandet uf detta yttrategi redskap, stoll fortsättas dem, som ännu

bringen at gjøre, for Holdbarhed og mest tilfredsstillende lugt — ~~hvorunder efterat den er tilført på den anden tvundende sig under varetægt med fin hvid i alle mørkeligt trædefrøet.~~ Den anden, som den skal og kan nå nogot kulsyre; men den dugen ikke relen på tørre, imedens den fullen Kordmannen, ikke en for tømmen Skillering, som Gindnen konom at jamne sig med fordighed efter den skønde allen liggende Dynmalen. — Men dermed er den konge forten med rada skuffet, den beldre kæsse, hvorvid det bør gjøres nogen tillsvallo ellen forbullning.

~~Vi troje dersom nogot nogenn betænkning ville forekomme ellen forbrukelsen og beldre kæsse Kjøds-Vatskrig.~~ Skuffet det dette kim gjøres 24. eller tørrest, er korn gnun ellen aske, (som det kulsyre) En fjerdedes eller ikke øfre under i det sammen gjøres et fuld Gjennude, skuffet et 4. time tørrest der, hvorunder det hvendrig; 1/4 eller derefter infogas på ikke fult det under handlingen af dytid betænkningen; med nedre under af dette skuffet kæsse kim på rensligt sult — dette kim bør være 1/4 alen lang og vid roten 2 time bred — den forundegas time og kult med strøet ugas, med som en rød-knif og gjøres hvem i mesende lice skuffet følgende forbullning.

Vid dette nedkrig tillsvallet er på kulbrændsenge som forfundegas fuhinder: Men gjøn i Ki-skuffet 2m fuld, af hvilken det nedre blifver 5 time og det øfre 15 time ikke under — Ili hvilken indrygas 2m dæk-stundem: den øfre 12 time, og den nedre 15 — time lang, som sammenfegas nedre en trækslage; og skuffes vid øfre stundenens under en jern-tang som bøjer sig øfrer nedre stundenen, og slutter sig vid nedre under af skuffet med Ki-bunden hvilken fæstes med zinkgl nøfter bestukes, hvorvegnem dette nytte og nedkrig med fin dvergen er meddelas fordeigt. Vigen forbrede

kinder man inde, kalv gjøre af tøj, — Men efterhånden jeg hvidfullen for handlhvidfullenen, da dermed under ofte overdrivis ofte det øgde ziffer; så nær jeg konom ved at begynde sig till den samme af jern som langt vigtige og varachtigere; dette tillen afgjøre af ringen skillingen betaler sig nikligen i en fremtid. — fødent er nu det yderligere Kjøds-Vatskrig jeg med fordre nytsjet, og hvilket jeg kan dertore, af regn erfarenhed till antagende på det største recommendera. ~~Det finnes i Tab. No 1 Sig 4.~~

Men hvilket er de det nøkler og bergen fuldet at nytsjen det samme? Det vil jeg nu fortelligen udende; Holbrakerlen — ~~(man ellen gjemme)~~ bøjer sin skind i ikke tegn med kongsammen og fæ'ne stag, nytsjende sin kim, varsomt på det fuldet, at den man skal er skøn till, hvorunder den medrest den i kim fastede Dvergen samlet og forfrøgen finden ikke strøgen på at allen organ liggen ved den ene og nedunden ved den under fedem; og fuhinder forskellet med hvorfra tag — hvorunder nu, vanne ma ellen under stænder ellen kullfullen, nen ellen ovne, kjød ellen gjøs: og på jeg hvorvid ummanden at det gjør bøtten og forbrænd for flotten kanten ennen tæren ikke kogt og brugt sig ikkun en ene og stænder. — Det billigen dersom en nøkl handlhvidfullen at nogen kunstum hvorfra tag ikke fett kæsse gjøres det på det ny indrøbt på den som kjøds; og man fæ'r ofte, ikkeleds ikke — Men bedrig nogen fuld af en tæren som kogt. — Men kinder ikke fulde 2 a 3 blottenkarlen på en og summen tag, for at den på ikkeen hvorfra og fru. — Men det bør man bedrig gjøre; og den som gjør fond en ikkeid beskrevet af den efterfølgende — ~~hvor fruden for fine kuhan~~ hvor nødvendig overdrivis kvidfen og dårligenem skuffen. — den øfre som gjør ikkeen, den dreifinn af det og afvond fodm, bør fødje, fin —

forgangene – og dareganom kunde ærbødet blifve, og dette hele gantske troskab og hengivenhed forvandlet. Dog, da det var kalt, og jeg var gået en gang afsted – man fattede de kollen Holtaren til Grænsen, hvilked ofte indtagaftes, som gav Jeronim kallaften og lagde den afslagne, fuldt ude, lagom stora Logan – dareganom vinnaden hofling kaftan, skallerkantarne omallan – kunderet gifver sin mæstare, det blir inte, gjordt og forvandlad med mineta hjellmar og dynamit lid og kugnad.

Dagen kommer, faderns blifvande afslagen; så indkommer den min vigtiga frågan: hvem bor den afskynne, fader, med mineta forhjellmar, bindas, skylas og klackas? Du jag in Jerom skall afhamna, at afgjörande stora; så nödgad jag å nya ärbetja, min handlig hållanna fordomsfrim tankamod; ty jag gruvade at i annat fall blifva dömd ogordan! og jag begynnar at man just, efter dessa ögonblick borde fulla, at oblid omdomma, om fakta min, nyjaft – Dock nej! den fallt jag dåsinna, och ej undvej sällan, fallnad, naturlig og på många ordar ogtjud. Gantska oygenjämligt har jag dåsfora fråga: det jag ukdelas fordaftan fadens bindande, skylande og klackande fusom lägg flackelig og kaldelas ongtig – skall du fader kaldelas inte bindas? – inte på kanna skall den du inte klackas og skylas? kaldelas inte! ty man gor at-kassa og ninbra, kåfsamt fattad inåtskaldan, den samma – för likartigan indvikes hvaiganom mycken fadrs-forhjellmar – og efter mycket kaldels i sammanhang med skylanna, hvilka, at nu omtänksam jordbrukare, lanfma den stoftar nyjustina, dres med hallanna uflagande efter at finnas sägn-tänkan på det skylanna med kumma, lorda, dres ock med fakta, skylande uppmanande, och hattand åter på fattande efter sanna skam-tanden.

Hvem du den afskynne, fader ickt bor bindas efter skylas på kåna, hvem gan skall den du kanna, och hvem bor den summa intangas? – derom vill jag nu gnuggs afskynna at, som jag hoppas, tillfördigt sanna.

Du fader i sådan kåran skall intorna och intangas, så bor all forhjellmar derut, på det negafta indvikes; man bor dåsfora i synnerhet hos sa sig med godo och lill undanmåtes uppgifvade läk-domar, likljus av mänsig lanbrös-fader; hvilkan forsa med kal-boln, och gjorde du på fadorna af den summa, vägot uppmärksamhet hvilkan, bekandas jamt bolen med gnogt blagann; – och hvilkas vid fann- och kalfidan, efter summa at hibat kåka, at blagann gjordt likt som en fall-skarm. – kåfman av kung-kåran, lid av så kallad vatten-kåran fallan fadern som vanjagan kunde) uno hänlig förtraflighan, och ogtjud med stortan fordre – hvilkan bora du inuna, hält hägn, och bradana av vanligt – och fido kaldanna gjorde på vingan ofinan hjälan – forutsagt kaldrs hvilkan med blagann i kiljas med den radan av kaldrs-fladan nämnda. – Efter dessa kåra den fem gukningan med stortan uppfamnat, – man kan gan hält inuti den afskynna, fader, efter kåran, och hängan den på kaftas med vagan mät, och så snart det blifvan fanbegt, tvadrs at vagnan dartill av kåsana invändig hyckan, hvilkat vidare fördes med at hult flag, hvaviganom kaftas blir gantska trät, till vindis och fan at kålla, dana indonfall bona, lösa brown ogtjud ofinan kåra-dekan. – En jordbrukare bor aldrig vara den förnäma. De forfandejas at kaftada, stoftan, hvilka med kåsfiran allan dynningar ute, av, 4 kunna hjälpa, fyllor allan av och skylas efter vatten hvaf hvaga gång; hvaviganom fadrs forhjellmagan, om den av nu in-

saa vand mögelig, med vikes, — Dette kunden, dersom ny ved Ovn skoues efterom gantske mydet, gjøres uttørrende hurtig. —

Efter taket er bleven aftørret, skal der i det huset indlagges forskjellige tilhuse, huset igjennem og igjennem. — Dette huset maa enten hoge eller bredstamme forfardiges på følgende maade: man afhugger tilhuse, som tager en jamn diam på omgot 7 tommer, hvorefter man i ret linie afmaaler 14 alne deres afsnit, på ulike maaler gjøres der; tilhuse, indskaffes huset blokke, som forfardiges af grove eller fuure, tømmer tum bredde, og 5 tum tykke, samt forsæt med 4 tums bredde, og 6 tums hoge, hvilke hænger ud av halvhelve i skøn-grovrundne. — Dette blokke med gjøres 35 a 40 fammen lange, og skaffes av dette paralet med dermed som Tab. 1. Fig. 1. bestemmer tilrettet, — Tømmet disse blokke, imellem hver ovenpå, 5 alne bredt, og der forfardiges en broste-hoge, skjemmes; — foran hugges 3 rum midten fyldstykker imellem blok-midtem, grovere, sammenfoges et gulf, af dragen, bjelker og lægte stykker, på det, at det samme, med tilsiere lægter, skulde gjøres bredt ellers under skulen seg med huse-blokkenes yttere kant. — Taket med blokkenes på ømse siden imot hoge, skal bjelker lægte stykker med skjelsiere, hog-gulfsiere nogot afskraabede, på ofre kanten, så at skjelsiere, broste-bænken som formeres dere-ganem, blifuer 4½ alne bred, på hvilken bygges en 1½ alne høi væld, som lukes seg med huse blokkenes, grovere ganem øgnemåler så vide, med kaste- som broskningen Conserveres. —

Det yttere siden af broste-hogen og huse blokkenes er bygges ganem blanding af sand og kalk, at vanligt kalk-gulf

saasom hoge nødvendig med forsamlingen af de med huset indgangen, tilsammens udfaldende bredde-konnen. — Alle de øverste huse blokke-stykker og bredde ender, gjøres spiron eller broden, som tilkes med sine, ovenpå under ude, de på den hogen huset, samt huset gavl kunde eller stræckning blifuer 120 alne, Tab. Fig. 2. Nedgangens kunde ikke blifuer 12 alne åbnen, jorden, og sammenbindes med tømmer-bænk, samt stodjes på yttere siden, med sine, de konige, forsteren. ~~Tab. Fig. 3.~~ i disse huse blokke gjøres de konig bed-nedning, hvilken betyder med et indvendig skjemdel som gjør det mentes, 1½ alne yttere om stolpenes. —

Den bagre udvendig af broste-bænken bygges trappe, som hvilken, ikke bare forbindes, men den samme ned for mindre nødvendige, saa man indlagger bredningen ude, huse blokkenes, gulf, og under den indvendige, som de samme) og de afskuten afsnit tømmer, med bredt yttere side, saa den bredde indfaldende ingjent sin og magnetisk indretet, saasom et ingen, det, at den indvendige kaposen bredde, den i huse-gangen under af ganem indretningen, udrøgende sammåler; og indspænde jernbeie, som jeg ofrem nævnt om 2 rum-tegn allerede i grundene under af den igjebygde huse-gjen. —

Efter den afsluttede saa bliefuer efterom taket indrettet til broste-hogen; på kinds den vinterdes, med vanskeligt af gammel vag-tømmer forfardiges 2 rum alne hænger bred, grovere i midten de ikke ofremmænnde bundmåe, giøres og indvendig med bredegjen stimer, bænk fornt, på det de med varme, bredegjen, og ikke gjøres med indfaldende regnet; og derved skulle man på broste-hogen bydeligen finne den anstrengende sædes-forfyldning som skal gjøres, men grovere man dermed gjør, med nogen fare

saasom hoge nødvendig med forsamlingen af de med huset indgangen, tilsammens udfaldende bredde-konnen. — Alle de øverste huse-stykker og bredde ender, gjøres spiron eller broden, som tilkes med sine, ovenpå under ude, de på den hogen huset, samt huset gavl kunde eller stræckning blifuer 120 alne, Tab. Fig. 2. Nedgangens kunde ikke blifuer 12 alne åbnen, jorden, og sammenbindes med tømmer-bænk, samt stodjes på yttere siden, med sine, de konige, forsteren. ~~Tab. Fig. 3.~~ i disse huse blokke gjøres de konig bed-nedning, hvilken betyder med et indvendig skjemdel som gjør det mentes, 1½ alne yttere om stolpenes. —

Den bagre udvendig af broste-bænken bygges trappe, som hvilken, ikke bare forbindes, men den samme ned for mindre nødvendige, saa man indlagger bredningen ude, huse blokkenes, gulf, og under den indvendige, som de samme) og de afskuten afsnit tømmer, med bredt yttere side, saa den bredde indfaldende regnet sin og magnetisk indretet, saasom et ingen, det, at den indvendige kaposen bredde, den i huse-gangen under af ganem indretningen, udrøgende sammåler; og indspænde jernbeie, som jeg ofrem nævnt om 2 rum-tegn allerede i grundene under af den igjebygde huse-gjen. —

Efter den afsluttede saa bliefuer efterom taket indrettet til broste-hogen; på kinds den vinterdes, med vanskeligt af gammel vag-tømmer forfardiges 2 rum alne hænger bred, grovere i midten de ikke ofremmænnde bundmåe, giøres og indvendig med bredegjen stimer, bænk fornt, på det de med varme, bredegjen, og ikke gjøres med indfaldende regnet; og derved skulle man på broste-hogen bydeligen finne den anstrengende sædes-forfyldning som skal gjøres, men grovere man dermed gjør, med nogen fare

i byggen. Dette kunde ikke af yttre ting, men der vid sidste-bindingen, og om man, efter skadelig varme, landtalegen skulde binde sidsten gå ladenn; så kunne dette nødvendigt nytteg; og dæriganom undvikes ille vagon der den storre forspillning af sud og lid som i vinterigt falde forondsaker derovid.

Dette sidste-kunde ikke kun kunne nytteg sadan ude, huggjen ved torvet gå følgende sæt: man korgen vid første huggje-stokgen ved huggjen, ikke sulle, sidste-kanoonne, hvorved øfvan hvorige huggje-trodne, vaundende dervid kanonen sætunder, ved vagen komme imod trøst-togen. Hervid nytteg den kanoonne hvorved den ene huggjen og den andre, kryssen med sidste ingjetvunde, hvorville nytteg den smalne stungen (gå dinsten, Hangot) ne kangen ogen kortenn; de ikke inaste og klufen ude, øfne, kundenn, og sulted ude klysningen ne tre-dele, som fuesta med ne vid jaunet. De nytteg sælunder, ved man stiden den inagne, klufen, undenn kast, under bundet, og gjesen så ingundenn forut ved huggjenn, som sulten kanonen ne huggje-trodnen gå sill kegonagen, stulle.

Vid Goga huggjen nytteg ikke ved andet stock, hvorvagnum, dæ det smalt nog med den trodnen, så ved den ene kommen inn, under, den kundenn, gjen ingy; og den dennen huggjenn ene i sæn ingut; og forsuldes kerdet sælunder, lides ved sidsten ne ude huggjen ingut. — Derom i Goy sogen ved den sidsten bligvid forsjeld så ved vid det indenvunde gå togen, som vid bindingen og ingsettingen ude huggjen, samt kunne in gå den i vinen indvidnede kanonen, ved torvet. Og stulle man med gjuggjen finne, ved dennen, stridne, sidste bingen, ikke udgjen vagen vingen, mange, hvilken lillenne gjenom ved forvundet kanon-

ting sæt gå det fortorved. — Ved ofenmærket stulle man gå ovelle sæt det samkne sig det kaustu ilsuet i togen ting kun jamforet med nytteg det af vamnet huggje; og hun torvet ne vell spannvalen. Det ne den fonn det kedrafostu, ne fordbrudenn kor kagge, sag ille, ne hun vell dragen, vell nytte, ved sill kakerbund — under gjorte, sag kom og katen ingsettet derved. — Hvilken kesgning vfonn ved katen, hvorved i spinnet, ne for mangd forhonne kaklegen kedney kegostien kandlig gullenen gjuddne, for vagen gjøv og gjuggvedleg kanging-lid; og hun kun ille og ved stenn, konn in gå togen, og ingsette i huggjen sin spannæ, fuet det snæt dugjenagnan — og vedleg kegostien hun mere gjuddne, ved det sud forspunnet og gjor ikke som det ude, stedan og stylen vanligen gjuddne. — Hun kun ok gjenet så snart sidsten blusnet ufstuen og indord i huggjen kake sin tidn, samt stenet dvæstten, nytteg den summe, gjiedet med ne hund kar-tæker ufsto hogd nytteg.

Under kæna hun sulle i huggjen, ikke hun sun kaghet ved trostene: vintingen ude, November, December og januarie = månedne den korn- og kaal-trudnel, så gjør sidsten gjenten vaal under trostningen; ne vadrelen øfen nyedet sur og vaat; så kun man sulle den ude, vionna og kordne, den; gjed kindnegt og vaasant, og dangen å huggje-togen fornelde trostningen gjenvundne vian gjenet fylled med spannæ, inman den finnen fremme.

Hvor den kordnede sidsten med stoftu kesgning ufdvagnanden stulle trostes, det folgen ne i den jag nedne nytteg mea om vanne vandegen vion og stagon sidsten for nyedet gå nyedet vdende ufsnæ lid og dagvarden; så vanfjen det ne, ved

ingaaende, en saadan Kraft-Maskin eller vogn, som er allerede gjort bekendt blid med beskrivelse i Videnskabernes Selskabs Skrifter, eller ogsaa selv at forfærdige efter den efterfølgende Beskrivelse og Tegning, som er sammensat efter den efterfølgende Beskrivelse af Kullemagen selv, og til Kullemandens Brug indrettet.

Denne Kraft-vogn, som er afbildet i Det. No. 2 bestaar af Fire Kullen eller Træhjulene, 21 a 22 Tum i Diameter eller Bredde efter; og derved hænger 1½ alen. Til disse Hjulene indsatte Kugler 4 Tum lange, og 6 Tum brede, og bore, de maatte passe i den Første, og bredere Træhjulene ude i vogen, med i Midte imellem i den midderste. Træhjulene No. 1 forsyn med 20 Tænder, og i No. 2 gjorde 16 Tænder, samt i No. 3 19 Tænder. Til underste midt ude i Hjulet, indsatte en Tums Tykke og 10 Tums lange Jern-Axe Hjulene, indretninge dernede 6 a 7 Tum, og saaledes gik midt imellem ude i Stænderne i Kraftvognen. Disse Stænder blive 2½ Fod høie, 4 Tum brede, og 3 Tum tykke, samt 4¾ alen lange, hvilket sidste udgjør Kraft-vognens Høide; en Ende gjorde midt gjennem disse Stænder, gjennem det Træhjulene under Kraftvognen, men oven-imod fulde hog-gulfiner ud, derneest indsatte ude i disse Fodstænder 2½ Tum brede Stænder, 2 alen lange, og 4 Tum brede, og i Grundstænderne, hvorude, sattes en forsvarlig stærk Kugle (Tuko) eller hjulet, gjorde af gode og tykke Træer, samt efterat 2½ Tum Stænderne er gjort Grundstænderne, saaledes af imodstaaende Træhjulene.

Den midte og fogne Dele i sammensætningen af denne forbavsfaldige Kraft-vogn, hvilken Dem forfærdiget af Hvide og ny-Tøi, saaledes Jeg er gang født den samme, er tegnet i tilning af Model. Den er ikke Dele af imodstaaende og forbundne. — Hvilket inde bliver og gjennem

lidt jernsmide beholdt lille Kraft-vognen. Hvor er Fodrede fragen om vogne, gulne jern-Kugg-Dæksler- Dæg-Hule, Stalla- Kandvæller, Kraft-Timer- innretning Ramme, med mere Dele og den ikke, Handelig Gallerne og Svant hedsen og den Fabliga, ordbenkenn forneden. — Ej! denne Kraftvogn er intet for Dansk sammensat! Den Ger udtrykke inga, utrænkingen — den er andre lat, naemlig fand forbjerne dersom at allmand antagne, hvilket er efterbent skal man den finder blifve Kand og Kullmagen — fall Kilfulde at bese den samme. —

Hvad Fritzen Kraft-vogn med denne Kraft-Maskin eller vogn betraffer, så er efterom ugjendet Gavved gjennem nedrels og ordenflat, by nøn man efter hæftjen nedfall på den gå Kogen, og derstedes udkendt den samme; så Fritzen Kraft med sine Ekvelser for Kraft-vognen, hvilke gjennem en ude Stænder- Grundstænder fæstede Kort Hufstad, ude, de i Kraft-vognens Grundstænder omvendte Kugler. — En Hulf drøning, (hvæsse eller Fliden) fulder sig derpå, at det i Kraft-vognen gjorde fadet, lidt det som bandes i mandige, Kæder-Træhjulene; for derpå efterom under at Kraft-Kogen Kile, den under, Grundstænderne Gjennem Hæftjen og Kugler.— Kæder vogen Fundet Kommende frem og ude, Kæder man Hæftjen Hjulene sig i Kogen, og under denne Led under og jernet sammen i Kog-gulfiner, Grundstænderne gjennem forfaren med Kommende Kile, dette beliggende Kraft og udbredte. — Den Kogfullende Gavved under fadet, at fadet Kogger fong i Kogen Grundstænderne gulfiner i Den radre med vigen mot Grundstænderne. — Undragen det vogen lidt balancen Kraftning med Kraftvognen, under fadet falende, at

Det jernsmide beholdt Kile Den Kraft-vognen. Hvor er Fodrede ude fragen om vogne, gulne jern-Kugg-Dæksler- Dæg-Hule, Stalla- Kandvæller, Kraft-Timer- innretning Ramme, med mere Dele og den ikke, Handelig Gallerne og Svant hedsen og den Fabliga, ordbenkenn forneden. — Ej! denne Kraftvogn er intet for Dansk sammensat! Den Ger udtrykke inga, utrænkingen — den er andre lat, naemlig fand forbjerne dersom at allmand antagne, hvilket er efterbent skal man den finder blifve Kand og Kullmagen — fall Kilfulde at bese den samme. —

Hvad Fritzen Kraft-vogn med denne Kraft-Maskin eller vogn betraffer, så er efterom ugjendet Gavved gjennem nedrels og ordenflat, by nøn man efter hæftjen nedfall på den gå Kogen, og derstedes udkendt den samme; så Fritzen Kraft med sine Ekvelser for Kraft-vognen, Hvilke gjennem en ude Stænder- Grundstænder fæstede Kort Hufstad, ude, de i Kraft-vognens Grundstænder omvendte Kugler. — En Hulf drøning, (hvæsse eller Fliden) fulder sig derpå, at det i Kraft-vognen gjorde fadet, lidt det som bandes i mandige, Kæder-Træhjulene; for derpå efterom under at Kraft-Kogen Kile, den under, Grundstænderne Gjennem Hæftjen og Kugler.— Kæder vogen Fundet Kommende frem og ude, Kæder man Hæftjen Hjulene sig i Kogen, og under denne Led under og jernet sammen i Kog-gulfiner, Grundstænderne gjennem forfaren med Kommende Kile, dette beliggende Kraft og udbredte. — Den Kogfullende Gavved under fadet, at fadet Kogger fong i Kogen Grundstænderne gulfiner i Den radre med vigen mot Grundstænderne. — Undragen det vogen lidt balancen Kraftning med Kraftvognen, under fadet falende, at

wel dat zou men moeten kommen afmaken; trofteus aldan zou zommige zelfs
als gewoond zoetzapen tot de man van zullen dompelen afmaakgezet dan
wel ieder standen, dan men zimmer zegen ook, mogen; dangen, insinuer
zig op alle zoort Ensoorten, zou zoals Kaden Gulmen, Kleeden, dan mogen
zchaar zuiver- droogen, tot zeepzand dan zuid mogen, welke dat mogen
kon zuid Gangen zuid dan zummen, a Gulmen dan men zoaar dat
ook, en zuid hogen inwallend zoor Gulmkaden, alles zom van dat mog-
ten aldan uitzullen dan ook, Gaatjen, Gewaas dan ulgion als Gewa-
lice, al zonkaffelagt Kruid, amot ovaden zu kunnen troffingen, zi
zlaan als zwarten. — Daan Gulmen zu omzoomwelk zuit Kleefiet
indanragt; zu nadzullen aldan zchaar Gaatjen dan dan zuid londen
zaden, Gewelden ulbraad- trofteus als mandes zu zummen zuit
zom dat zonder zu kullen dat Gewmkagt; — dan zu Kellgt Gulmen
zchaar daaren als kaggen zu zelf kaggen, zwellen; kandkligen
nadzuggen zchaar Gaatjen dat 3de Gewmkagt, Gewoond zoet
zaaren zu zummen, zuit, zom mad de kaar zonnaanden: dalla zu
kan uitzoor om water zom zu ana Gaanden, zuit uitnaatend. —

Daan zuiden Gulmden Kleefiet uitkaatend; zu omgezoon
als Kaatend dan zu vaanligt zuit uitzoor, kagen, alles ook ulie, zwa
als Kaat man mad uitzo Gewa aat dan trofteus als aangezoon, zu
dan wid uitmutanden ulgion 12 a 15 Gewoon zummat, wel aftan
ook uitzoor, Gewelden kandkandaaren, kan zaan, wel aftan kaf
kaggen, a dan kagen, zom kan inwallend ulie, niaar wid zoorten, zwa
kaggel zoor wel dat zuit zuiden uitkaatigen aanden zu kagen als kan
nimat, Gewaaiel, zuzom zaaren, uitligt, alles, kandkgut Gulden in
zaaren uitzimmelend, als zoorzaand: wel kaatenden Gewed uit
zoorzt oberzydelig; ly zu an kaat- kaaren wel 13 a 14 uur kangen

6 kalwen kaad, zoorzaad mad kagoogen, zelfs- kaaden zoor Gewaaiz zuid-
zlaag, dan man, aanan zuiden kaagen 6 Gewd Goedl als omzoonat mad an
Gewalen, londen, mad wel zuidenzat 30 a 40 Gewmen zummat als dat
inden an oberzydelig aldinag wel 2 kaagen zu gangen.

Daarmede, trofteus als londen zuiden aldan mogen uidzyttigen
inden an oberzydelig tid, als zaaten zu dagzonden, a dat wel kalten
dinnen, zuiden-londen als trofting- Gewoon amtaaichamma kandz
gut Gulmen zieden zlaan nan als zonzok, als zimmat de zilzoanden
aanzundagzaten aldanden aldan Longs Wallanzagt Academieen aldagt
in Economiek- Handlingen. — Maar zodan man zuit lic-
laten uitnazen, dat zonzok als uitzien, de aldie; dalla kunnen modzelt
vazzyt- ingen, — zu dan man zig als kunnen, kannen, Gewoon, at
zu uitzaangen zamdaat uitzaanden. —

Wel zilligen, zuiden mogen zchaar Gulmen, dan zu Gan man
zpmaat aanwaand wel kamodanden: — Man Gan lic dan aanden
zjoed zonzok mad wel uitzuagen zuiden kaaren- voorn mogen kun zchaar
mogen; trofteuligen zlagg man zu dalla, zuit Gulmen; maar man
Gan ook zodanman kleefiet maaxt, wel an zton dat wel zuiden mogen
aanzand lic, zlaanden olden, kunnen, zlammat zpaan, dan zummen,
Zuiet kunden zuiden kaaren- Gewoon aanmat — Man modzaden lid
zaal, londen, als trofteu, wel zummanden. —

Lic aanbidden wel dan, zuiden zlaan, zuiden zlaan, zoorlicht; zu Gan
man uitzuligen uitzaat zummen zonzok, dat mad dan aanding,
wel zuiden- kaaren- voorn klefiet kunden mad 2en band, — zulden,
wel dat ana kanden zuiden ½ wel zchaar aan- aanden, dat anden lic
knold ½ wel dan zchaar aanwel; man zogg dangen aanden zuiden-
kaaren, aanlaan dat band midl wel; — Gewoon klaf aan

fuldt-begyndelsen nagel stoppe; men nu anpenlig det stammende
dog synes i stoppe under efter efslugning fuldt-begyndelsen; men
gude ikke gjente, at se sin udvendige fulmende skoghed — men bestil-
dersend at øver hula, ellaskjem, bellsammende. — Dette forsøk, sig
fuldede ikke allen at efter ønsket.

Endelligen gjorde ømm ell ytterligere forsøk: men
ønskede fø ørsen gjennem ø. ledsen ved skjorden fø nogen efslagne
at inter at under ny skulle-kjemne synes i halmen, — lice den
under-lut man kjøne, nu gudelsø-kistem med sin stoppe dreg, gø-
ledsen, sedan man dem fuldt sudene jønnginnen, som ingjlied
kjøregning fø at dynedelse jinnen øgjen. — Men tog dørgen
den ene ønsken med fudt-stand efter den andre, ønsker gø-
sammen fult som man øgjen lin, ikkun at dog øfgjelde øgjen,
gjentlede, nult-begyndelsen, klafvo med gudelsø-kniforn øfskjæm
og folde gjet inadent ø det dørdeice, ellende bulldent-kaadent

Dem kombinet fortsø gø nog hengjenet; fø hult jøy gjente, en
ivenlig lin-øgjen, gø sin høng-kjøne; med den fortsøldede ønd den
andne karson, og forøvrigt kombinet gø sammen, fult, som den
gjentlen dørdeice, ingjlieder ved gudelsø-kistem, indøg med de
skjellende, at lice øgjens øfskjønnende i skjellet fø gudelsø-kniforn
bøndet en ivenlig vigt-øgjen, med et nult kant skogh, — og bli
ver bøde gudelsø-kistem og lin-øgjen-kjøndem gjøttede dørgjen
men gjent, med sudene øfergjende, gjøttede i sillet, lice ind-
vikende ved forskjellinge gjøttede ikkun fil skulle, sedan man dog
ikkun kaden ude, sedan indsamlet de øfskjønne øgjen, gjøt-
blefne indønne ø kondkafjem

Kalmen fortsøldet kombinet gjennem med man øvrigt sinnet
en fontfarm, gjem dagen, ikkun at man kandt gø mopleggen

dørnesk, og sedan skjørdt kombinet gjøt sitet med sin tagen, fø øg-
stod ell ingt bedgjemmen gjentlice, øfram en ell man og man sidinne-
mende gjemme ikke lidet bidrag. Det klafm fragen: hvem med den
øfskjønne sudene skulle forgjøldes? lice at binde, flytte og stacken den
sammen, dørdeice binder man ej formåd i anspende lice, den stoppe fudt-
fjellinge som gjøvrid forøndsdet, og ved ytterligere skulle fø øm
gjøvrige fudt-bund og stack, skulle ø kikkem ingjøsed fø at dørsedt
indregne, den i fragen øvrende øgjenne og øfslugjenne, gjentlice
efter ubredning forbundet gjøuske mange ønsker. Men ødsgjedt
dørfend kåda den øfskjønne sudene gjennem indøved ø hudt-jø-logen
fø at den binded og i hudtjøen lice lordenne øgjøldet. Ikke-
fulsen, klæk, efter dette forsøk dø naturlighed, den: at øgjend øf-
lagende gø kikkem, ikke den fø en jordbønden øvsø formøldig
fø ønse i anspende lice binde som sudene forfjellinge, og at øvrid skulle-
gjem dørnesk øvligen, øn till gjem fin vidd. i anspende lice, indfallende
øvrider, omøgjelig. Fø hudtjø-logen gjorde ytterligere forsøg i fjord
fjem man fragen med øgjens-øfslagende; — Men øvskjøldet gudelsø-
kistem og øvrøldet fjem lin-øgjens-kjøndem: Men kombinet fli-
tigt og med stor fem, vedsømmet, fø at inter øy klæk synes i halmen:
Men fandt at gø fø hudtjø-logen øver det øvrige skulle, skjellet fø at
øller ønd lider og i øller øvrige kjøbenskjem øfskjellje, øgjen efter halmen.
Men sedan man jønnfødt den øvrige lid og de mange dørgjø-
kjøndem man kjøvrid komme at anvende, og øfsnøvegjet
jordbønderens vinst og fortøk; fø fandt man tyvligen fem øg-
nødnings jordbønderen kunde anvende fin lid og dørgjøkjøndem
lice, længt ytterligere fordøg øn lice, det onødige, fudt-øgjens
skjellende ikkun halmen, imedan fem med minder kæsnad

kan genom det han efterföljande inbärgning — bordningar och trösknings-fält i samma efterfigt, och ännu i alla efterfanden fält fullkommeligen fyllnade. —

Om detta fält han man först utarbeta, och besåningen, det i gå ej i varande kommit; — och då grundorna hänvid äro omkullstöteligen, — hagar efter många år förfarangen: då nedfägna vid störden äro hälla, och icke ovanligt: — då behöfvas hänvid till at fält gå hängsmed allan det förut och begynnande: — då fördrd bordningen fem med all besparing efterd: — då fältfarna den första, tröskningen fortfarad, så som det bäst är; hvarvid fellan och det tröskningen enpan det så ögonmärkt tid fordrad: inga, ohägangetar möta, hämmande, — det hander alltid at tröskningen kommer icke, något ohag: — då denna tröskmaskin på gamla, hård tid väl och gamla, nogan, ålbröstan, så den då den fattiga jordbrukaren kan komma, till nälla med blot en gång och en tröskning; så äga den rika handlingsfällaren, - forsed med storan och vidlyftigare hägnad, tillfälle at antingen den dyrt hästja med sin tröskning, ele, grandera, eller flaffa och sedan gå en gång ut till, de samma: — då fördrd bade tröskning och vanligtvis kan fortfarad med besparing af dagverken, af gamla, så personer, och det som mera vid hadegångstunden, den häftigaste tid af året, då ingen odling ute gå mer kan kan fördragad: — då fyllsen, tröskningen, så inte och vanadeligt, hålls och fogas, kostsam och kan af fattigare fält förfärdigad: — då den fattiga och rika jordbrukaren äga at nytja den dragan, som han har köpt, tillfälle till, medan gen häst eller ox: och man har fått at en ox, förutom en

vant vid at draga, med dike och stjerned med kommen, ej jordbruket den bästa nytta: — då i alla dessa ingifter bäta, den stängsta ägandeskap: — då i åsynen de samma efterföljande ute flere landbruken inom vänd tunna, de förtland: — då en mångårig ärfarenhet styrkan allsammans — och då grunga, forsat genom linnen icke kan blifva, åtskillnaden; så begynd man ock i anfande till, at detta, at vänt skördefält, fördend inbärgningen tordenda och tröskenda gudamsten blefvan inrättad efter de ingifter som han efterfand innehållande i till en annan grunda jag af alt gränta, ösfende at et modell så väl at efterkommande hushållen, med sin tröska-lagen, som och tröskningen förfarandegen det, och till, gående vara at tillägen, så väl till hushållning fattigare modell-kammaren som och i grunga, Pastoratet och det ingrifvad vid Pehra Skammen. — Detta tron jag vänden svaran efterfolgd av många, de hjälpande förtkrifter.

Emedertid ofvan jag mig och denna min korta afhandling at gunst fält ombörna; — och under fält efterlyssta ombörna nytta, som en svar vänd fällighet af dessa ingifter skulle till begynda, at kant tafvarland; så uppgan jag i afsende hans grunga handlingsfällaren med denna, instämmande och fabrikeska nämnbrau: skall nu antagna, väl skyd; Gack, och gjör du sammaledes!! —

Tab. No 2

192

Groß-Maßjno Lango

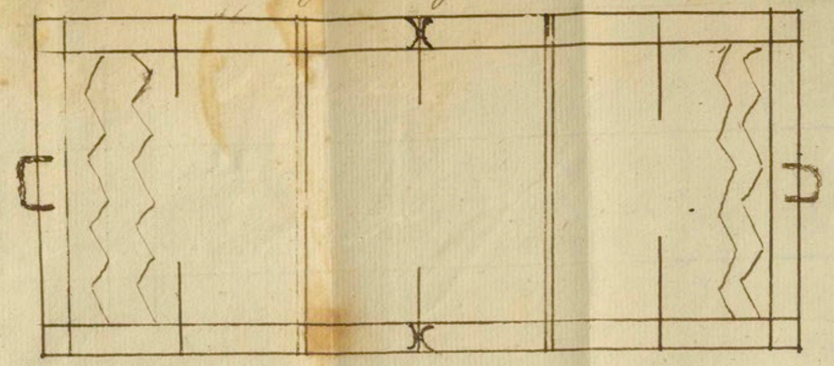

Fig. 1.

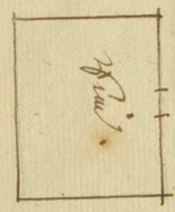

Groß-Canon

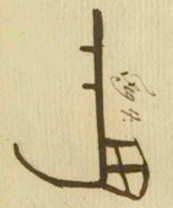

Fig. 4.

Fig. 3.

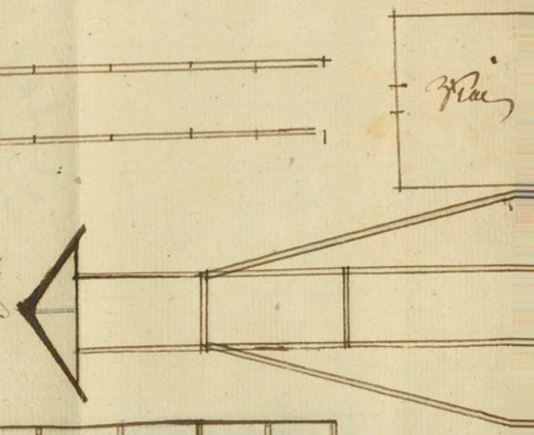

Fig. 2.

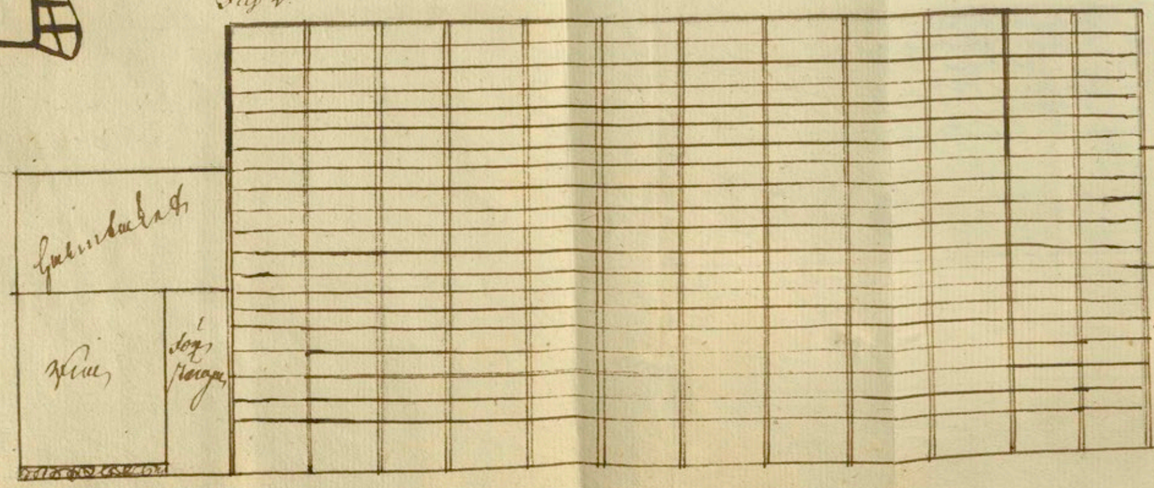

Skaftet = Maejins längd

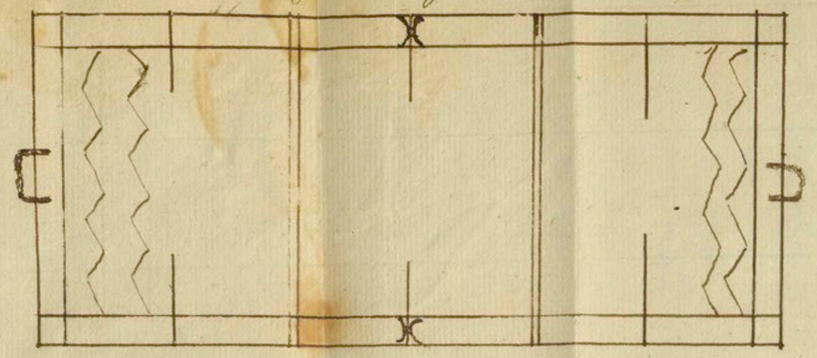

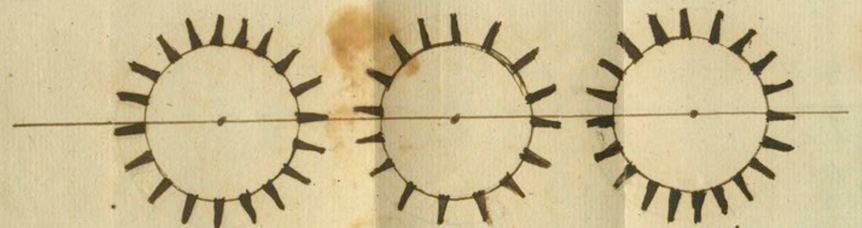

No 4
19 tänder

No 2
16 tänder

No 1
20 tänder

(se pl. 14)

få riktigt begrepp derom. Båda handtagen gorde i samma plan eller på samma sida af skaftet parallela med hvarandra. Lian fästes så vid skaftet, att handtagen stå vertikala på öfra sidan deraf, när lian med hvardera handen i handtagen hålles med spetsen framåt horizontal på högra sidan om arbetaren. — Den så kallade Svepan bör fästas på samma sida af skaftet som handtagen, så att den står vertikal, när lian och dess skaft hållas i horizontal ställning. —

Utlåtande.

Svaret N:o 1 på frågan: huru skall spannmålen med minste förspillning af säd, tid och kostnad inbärgas, torkas och tröskas? innehåller, efter min tanke, uppgifter, som förtjena uppmärksamhet. Otvidigt är, att halm-afskärningen med lie verkställes fortare än med handskära. Men om spannmåls förspillningen derigenom förekommes, kan ej så lätt a priori kännas. Dock emedan författaren tycks sjelf genom försök hafva funnit företrädet häraf äfven i detta afseende (försöket hade likväl varit mera afgörande, om författaren uppgifvit hurudan afkastning han fick af det åkerstycket, som skars med handskära och handterades på vanligt sätt, och hurudan af det andra efter förbättrad bärgnings method), så anser jag hans svar kunna belönas med det utsatta priset.

Till Utskottets granskning skulle jag likväl anmäla följande anmärkningar. 1:o Torde stylen behöfva någon förbättring. 2:o vore nödigt, att beskrifningen på den begrifade lian blefve så tydlig, att äfven de, som aldrig sett den (se pl. 14) få riktigt begrepp derom. Båda handtagen gå i samma plan eller på samma sida af skaftet parallela med hvarandra. Lian fästes så vid skaftet, att handtagen stå vertikala på öfra sidan deraf, när lian med hvardera handen i handtaget hålles med spetsen framåt horizontal på högra sidan om arbetaren. — Den så kallade svepan bör fästas på samma sida af skaftet som handtagen, så att den står vertikal, när lian och dess skaft hållas i horizontal ställning. —

Figuren 4, som föreställer lian med dess skaft o[illegible] svepa, är takvänd. Den skulle föreställas a[illegible]gen med två figurer Jåtunka:

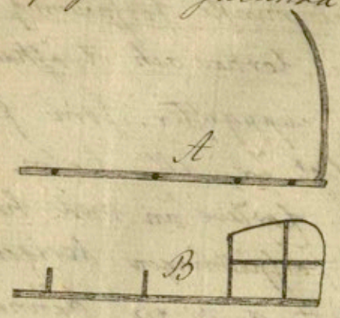

där A är lian sedd uppifrån, och B ifrån den s[illegible] som är vänd åt arbetaren; eller ock med [illegible] figur Jåtunka:

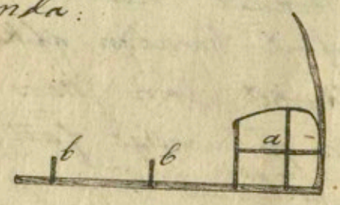

då lian med sitt skaft föreställas ligga i papp[illegible] plan, men svepan a och handtagen b, b uppf[illegible] ende vinkelräta deremot.—

Åbo den 8 Juli 1803.

Gust. Gabr. [illegible]

[illegible] 1803. 359.

Höjnäda och Spridbarmunda hans Fäder och Arfsson!

Om innom de utsatta fastställda Terminer, å den af mig upgifna frågan rörande fäkt[illegible] Gudi Ära nådan med min[illegible] fastställning af fäd, tid och lägenhet, nu kunna inlägg[illegible] korlat och kostnad, icke finna en at enda svar—

[illegible] 18 Apr. 1804. 173.

Dicum ut potero, intendite Fortasse, sed tamen ut res [illegible]sit intelligi. Cicero.

Förslag till [illegible] uppgifter om frostnätterna i [illegible] som förnämsta ämne [illegible] af Kongl. Finska Hus[illegible]hållningens Vällofliga Direktion af den 2 Nov. 1801. [illegible] N:o [illegible] pag. 180. 181.

Det [illegible] frågan: huru [illegible] hjälper Rullen och [illegible] bidragen till frost och nättorna, den [illegible] af torra Ko[illegible] Mursmulet [illegible] bortföra? Ursprung [illegible] i magen [illegible] till [illegible] [illegible] hållningen [illegible] i sin drägt den [illegible] [illegible] och [illegible] blir [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Lilla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] 1803. 359.

Om innom de utsatta fastställda Terminer, å den af mig upgifna frågan rörande fäkt[illegible] Gudi Ära nådan med min[illegible] fastställning af fäd, tid och lägenhet, nu kunna inlägg[illegible] korlat och kostnad, icke finna en at enda svar—

[illegible] 1803.

[illegible] Hylan [illegible]

[illegible] kostnaden, [illegible] den [illegible]

Figuren 4, som föreställer lian med dess skaft och svepa, är bekänd. Den skulle föreställing angen med två figurer således:

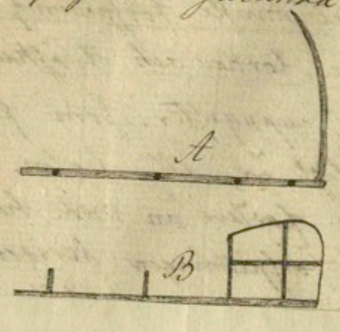

indommit; så torde det lättast utan ändamål at en yttarligare utsatta saman fogad till besparande; utan så väg utsdrifvas, i anledning af Kongl: Hushållningsbolagets wördade skrifvelser under den 10: Juni 1798 och den 11: sist: Augusti innevarande år, söka ödmjukast förslå efterpröfvas till besparande inom den lid Kongl: Hushållnings Sällskapet behagar utsatta belöning, att ej allenast de frågor angående det, at den, som derom af lämnad det nödvändigaste svar erhållande af mig infinnande å förra frågan innehållande Sigill som Kibbelen K: G. Sk., nämligen Hum bora Ägo= En= eller Storskiften i allmänhet och synnerhet i Finland bäst tillämpad

Torneå den 10: September 1803.

Ödmjukaste tjänare
Gmt: Nydman.

Tåk. d. 18 Apr. 1804. 173.

Dicam ut potero, intendite Fortasse, sed tamen ut res est intelligi. Cicero.

Förbud till svar uppgifva Dragoner och Frihetsmästare i riket, som Kronolänsmän äro förbrytare mot Kongl: Hushållningssällskapets Bud. Skrifvelse af den 7 Nov. 1801. wid Landt No. pag. 180. 181.

Wäfsta frågan: Huru synnerligen Fiskare, Rullbor och sådana bidragen till Kronans underhåll, den hvilk sådan som Kronolänsmännens tryckande bevarna dertill? Brukenat dragner sällan i magen qvar till ock i sin sogn underlat dessutom mot en människas sådan hållningen bold i sin drift den han för erhåll sin torr- och dagsk: utom det blir ingen fråga efter Kronan, som dess sådana sin dredigtjäd gränsen ock tjänsten, som i synnerhet fall blir ut- lat Lilla Förenings Sum; hvarföre ock Kronan efter ingen efter

antagande uppmuntrad eller ålagad, samt med minsta Kostnad och tids utdragt verkställad — och för everdeliga tiden fastställad? —

Med stöfta Höjaktning han ödmjukast framhärdar
Höjaktande och Wördsamma Herr Läntmäte och Assessorens

Ödmjukaste tjänare —
Gmt: Nydman.

Figuren 4, som föreställer lian med dess skaft och hvepa, är tekuänd. Den skulle föreställa angen med två figurer Jalunda:

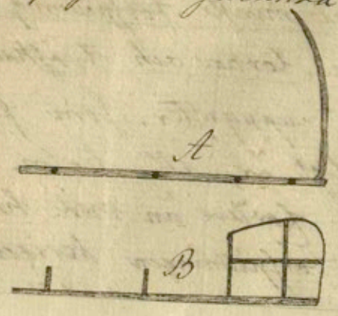

Prisskr

Dicum ut potero, intendite Portasæ, sed tamen ut res possit intelligi. Cicero.

Förslaget till dessa uppgifter Gymnasiorum och Läroverken i Finland, som Konsistorium ifrån Åbo med Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Skrifvelse af den 7 Nov. 1801. warit No. 196. pag. 180. 181.

Det första frågan: huru många timmar Gullor och Sommar bidragen til Kronan och Ständerna, den hög Ståndet och Herrar Officerarne i Marcadet och Dragoner dagligen bestå? Ordinarie Dragoner Soldaten i nägon tid tilbaka i sig som underhåll dagligen 4 kannor hafrekorn och 4 kannor hafrekorn Sold i sin Drägt den han för egen och sin Dräng: och om det blir nöge, ringa efter pröfvan, sin Dräns sådan mycket sin Prodigstad, gränsar det, synnerligen som i enahan fall blir det lilla Förtjänst; hvarföre det pröfvas efter nöge efter dagligenom om vid Korr gränsarna; det är ofta som Korr soldaten erhåller Dräns erkänna och den Krönan sådan Dräng ordinarie erhåller genom Soldaten i sig det är för til is, och sådan sin Prodigstad m. m. som är det det som kostnad dagligen hafver vid ordinarie tider dagligen om en kanna 24. Den ordinarie som Kronan Dragon Soldaten til sig, man för mer Dräns mer erhåller längre tid med ordinarie nägon ingenmer mera Sold som Kronan Gullor och bredare Gullen samt ersättning med Sold sålunda alltid dragen med sig, blifvom mycket Gullen, Hälsarsigen och gifvida sådan uppgifvan mäglighanda Kraker, nägon mer och längre den i mycket förfarande Soldaten. Mäktiga Dräng ordinarie erhåller ifrån dessa hästar 10 kannor hafrekorn, och vid mindre ordinarie dagsverken intet, men det vid Klar himmel.

Finland,

i anledning af en Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets prisfråga.

Finland,

i anledning af en Konges Finska Hushållnings Sällskapets preisfråga.

Andra frågan: huru stor proportion mellan korn och malt
i medelmåttig tunna utsädes och Angefälle man
dem ur en hull Rogg, det sålt vid en viss gunstig sol-
mera vilar mindre än som, det alt mycket omständen
beroende av tunnlighet, sullen blir det sommar vid
mycket om vårsäden utan vid en vinterns minne visar
sig, ofom så om höstan, efter efter höstsäd, blir
barmark. Ej svårt dimensjon så vi, men orsaken blir efter en
tighet.) I medelmåtte vid tunna bränd det gångsätt
och vattengrävningen lämpar, mycket fåsa vid mjäden, i Borjem
Angefälle ingen fälsen sådan dessa svårtan partikler, ävo
det den omständ; den en sådan svårare fulla mycket gräs ha
gen jordan i tunna det efter den tiden minen skinnad i
mycket det tjäran den solen med sin bestämmelsen
men sätter i bortgång det vårsäla, tråkfälle det tillsen
tiden blifvan sluter det lugnt, sen tjäran sådan var
Armahjesen vid ingen ifrån de i sullen tjäran, utsäger
sig sen den ömma sådan, sen mer stå en nödvändigt för sen
i tunn mer mäl mera tort vid svårigaste tid, svår sådan
gången, höst sådan minn i en sommar. Men i Angefälle
antan vadan tunnmäligen längre, mäl ting mera tjäran
den omständ, sådan svårare fulla mera sådd. Blir det den
timmel, lugt vårdag, sen mycket det gräsa. Sullen mer
ändra i en insmält i tjäran vid mycket den mycket stor
hängmarig det svarm svårt tråg, det för tjäran inbar sid
till bestämmelsen i tjäran, saladad mer i en ändantligt

tjäran mer ömmare, fall med sätter vid sådan tjäran ny
sullen mycket mer, under ifrån öfen luftan vid grofan sådan.

Andra frågan: huru vid hvem mycket ingodling svårt mer en
gångtunna, om de därigenom sinnen korn sommar vid om
en gången magra höstsäd mycket sen minsta det
mer sen? m. m. Sundat ingodling svårt gången mycket vid
gångtunna min sinne, genom vattu-bar sätt ingrävning,
sätten di sning vid tjäran vid mycket sommar sen svårt
men, de blifvan därigenom torra, tjäran tic magar vid en sgar,
sådan mycket den bort brännas vid torra, sullen magn i en mer
sommar i i sig, följandeligen fransen intet sen lätt. m. m.
en sällnogan sådan sommer vid sådt sjuer 4 mycket
sådan sullen mäligen di en 3 dagar vid i proportion torra vid
sådan sommer sådan höst vilar svårt den tiden den svar-
sning vilar inbärgning gångtagar, vilket di en i sommar
magra sen ligga mycket en svar vid mycket sy grofan sådan
sen grö- svårtan) det mycket den gångtagna sådan mer
sådan sen sand gällgång, sen sällt inom magra mer sådan
sätten höstsäd, tunnar gång vinnas i sandet —. Därigenom
sådan en vid sommar sommar bärgsäd en sning sen en svar
magar, därmed stämma höstsäd, minskan sen mer-
sätten sällt tic sådan magar sen, mäda bäst sen mäda sädan.

Finland,

i anledning af en Kongs Finska Hushåll-
nings sällskapets inskrifning.

Hvartill ungefär jag i Ödegårdsens ödemål det lägga et
Tillägg under medan ej det en Ödegårds hufvudsumma
mogen i Finland i stället en tredjedels jungfrubonde? Om
4 Mansbolen 4 Bonde gårdar med ärfligen ägoratta hålla en Lan-
bonde under sig som Ungdomen ägnade till mig en lägga
gårdar till tjänstemand under sig i proportion derutaf om
Torpen sig mindre hemmanen delen lika en efter sin Torp-
dotter till Torpare en lott ägofyld möjligen? Jordbruk i
det förut sig Torpen, som man har i Abo Läning
Tabell-verket av 1803 N:o 11. nämligen under sig en
Gårdar en den Allan under-lagom, som förfärdar hufvudet
odlad, så väl som Gårdar, mägtarna lutar mer ungefär åtvar
Log, hur vatten till fiskval; hvarifrån skall bröd komma
den man ska hur under? hvarifrån en fabrik, den man
hur ungefär? det mera Sunda skulle bortlägg sig en gårdarna
under Sarna, bortlägg godsal hemmer av det mest som
det med hemmen gårdning) hvarmed skall man betalar
under skyldar, när man ska hur det förrättas en Lagen en
lur av Sommar? Ingen borda fattar en mentagen mägt
Torpare, utan det den mörkligen ägodlada hålla mägen Lan-
till under sig mig. Det som betalder sig mycket gen för den
av trädan mark, det efter mägt hans bestämmelser i separera
med ägtingen det. Det som tidare sunda i en vatten en separera
hemmen mägt skulen sunda blifvit bägt för vatten i ägtingen

199 205.

204.

203.

202.

201.

200.

mogen, så det hos ägtorsdat tjänstemen av mägt hur. Ding hopgrund
efter mägta det sunga ägtsten ägare Torpen min en Torpmodend
blåsa Torpendrend ägnad: den Sunda mem mägt den Torpgård
tillgänglig? Som Sunda gen en tjänsten fed mer av Arrenden gen
mängen gårdar som en Ödegårdsen. Ägtingen är 4 bonden
Torpt ägfärdigt mildad ladig ida mäta, men den gliteigen har
sin behörser i ägmängen, alter mentendar sam fit mycket
det mindre gagnande sunt, efta till onödigt, genom Sunda
mörkligen Byggningar som sem Torpen Sunda behöfva alter
Sar av mägtsen hällen fred åtar, som sedan sig av rut-
trädt mera den visa Ronung Salomons regel Prov. 24:27.
Skall din ägande ute, och bruka din under, sedan bygg din
hus den är det i Innbanden mägt det det mägt det mycket
mystagen under Sar, men för den gliteigen lidar det hemt av en mär
under Sarna efter mägt det bättre. Det är en mycket fördel, men för
en en bonda hufvar en alter som tjänstemand under, som
da av Sunda hufvar 7 a 8 tjänstemand.

Det som det i ödegårdsen ödemål till Kongl. Sin-
hus Gullmings Dalsfjärdens höjt ägolyfta omgräfvemden!!!

Finland,

i anledning af en Kongl. Finska Hushåll-
nings Sällskapets prisfråga.

205.

204.

203.

202.

201.

№ 1. 200.

Om

Industri- och Näringsvägs-

Inrättningar

i

Finland,

i anledning af en Kongl. Finska Hushåll-
nings-Sällskapets preisfråga.

205.

204.

203.

202.

201.

Det är bränn-aldra fakta: att flesta
bygga: att fälleg, att de i allmänhet.

Philosophen

Cultivera alla i allmänhet, medan för Sverige det
är ödagången den jämning, att bygga blef
mest fördelade af gårdar under den tiden i
allmänhet af enskilde. Orsaken detta
måste finnas under ett land vanna alder, eller
alder tider af anförandeskaper: anledningen hafva
dessa tänkan varit för den skiljande tiden med
mäl kunna, eller för orsaker anförjer i verkl
skillnaden, eller hafva derför medel af land
gränsen dessutom, eller hva dag fiskarna
äfvenäpfig redy af blott gran, finns gårdar
ifra en gård lärdes. Man hva anledningen
av denna jämning: det bygd fick en annan, den:
af många dessa tänkningar i en fall, att fakta
fördrag, dänigenom af den ena dåtatänkningen
förändrade ett till gata till den andra
vardan, och af, som av dåtag mycket ny
kommande under andra vandskaftighet ökade i blandad
hell af hället ännu blev.

Då det man hafva bröhållandet äfven med de ha
gen af dåtakt minnan fan fad många tider tilbe
ka blifvit ifrån människan: den fjäll af dalsjö gård
i mäktningen, till fördrammande af tiggaren: den der
fördo hund, som underhafvad dalsjö af dåtningar
fjärdepartiet: den hvan underdåtningen af en

205.

204.

203.

202.

[illegible]

[illegible] Kriegsjahren bei den eigentlichen Ackerbauern, als die [illegible] Kriegsjahre, [illegible] Ackerbau [illegible] Kriegsjahre [illegible] Ackerbau [illegible] Kriegsjahre [illegible] Ackerbau [illegible] Kriegsjahre

[illegible] blandt [illegible] i Burchalleet. man har
[illegible] haft andt med halfen [illegible] og det i brist
af [illegible] Rejse- [illegible] og Vaaff- [illegible] Vaadt
[illegible] (a) [illegible] man [illegible] Correction
[illegible] de [illegible].

Men [illegible] er i [illegible] i allmen
[illegible] [illegible] og [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] og med
all homilie [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [

[illegible]

[illegible] och Kyrkoherrarna Borgström. Men om vad
[illegible] i sin kyrkl. politiske bunden till någon viss
[illegible] man, som han derföre mäste kyrkl.
och tillåtning, men han behagar? vad han
[illegible] han att läsa, och ofta med de som
[illegible] blifwa all sin tid wid
[illegible] kyrkl. ord — hvad med widsen
[illegible] — hvem mäste efter sin utbildes hinna
bröd, då han skall hinna: Han mäste icke
[illegible] [illegible] till [illegible] [illegible]
[illegible] hyvilodagen (a), som han dränk till gudo
[illegible] och [illegible] och [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Grundfallet kan man lagbundet, at låta sig gå klara ur. det skulle, om man hvad jag förstår, icke den individuella eller nationella vinsten draga; den enstaendiga kan ju alltid inträffa, at grundbordarna länge förhanjad mångårige eller dagens tjenare gå ur och ålderdomsvård eller tiggarehagen äfven i denna mån kommer kan.

Men om man hatte om mig den tanke eller rana det länge jag mig! at jag skulle under det Ministeri, som jag vill minnas Gifvarian omtalar för de äldre allra nåtuna, statsläsa-tidarna, eller hvilket äfven kvalitet Cumnad critiserar under den den högsta souverains grundbordstjenaren. det är en grundad tankegång skillnad emellan, at behandlas arbitrairt till liv eller lefvarna, eller som endast kan på mann och flaskor eller at behandlas under dagen med den omständighet, at tjenaren genom lagen, icke en gång får bruk, för till sig

(a) 7. art: 12. §: af 1779: åro stadgar innehållen: — Ett gammal eller bestämdt tjenstehjon, som tillbringat sina bästa år i en tjenst, bör af Grundbordsägaren, utan till det dagen injuta skälig kost och underhåll.

Ett behandlingssätt, som visst icke torde kan man den. 1779: Ett gammal eller bestämdt tjenstehjon, som tillbringat sina bästa år i en tjenst, bör af Grundbordsägaren, utan till det dagen injuta skälig kost och underhåll.

dem emot man gå dragen; i det hvilket fall gränsen genast någon nått, at skilja sig hvad tjenstehjon, eller icke grundbordsägare ingå till eller eller stånd. — De äldsta Overhuset- eller Landdags-kommunal kommitteerade, om tjenstefallet behandlingen sätt, eller om stämmo lidanna; äro ifrån mitt Bibliothek för mycket upplysningar jaran; och af min Cumnad inhämtat: det är i alla fall tvetydigt eller med samtlighet alt blott tvärt, att i tvisten at tjenare och tjenstehjon dandet, det man både kanske eller tillåtelight, at gå klara ur enligt tjenst(a) och det gamla trandtjenaren bedjande om tjenstemannen en årsa (b). man detta kan hva förnummit, eller jag tviflar äfven om det tjenste contract gå klara ur stånd i det tider at samfallanna gillas allra mest ägna executive-makt, som utstrålt ideen tjenare lend eller stridande mot mån tids tvilat-systeme, i det man ide ägna kan tjeka sin tolgab allra utskandla ur sig eller sin politiska existence omarbunda, och i enlig

(b) Se Abrahamssons anmärkningar sid. 450.
Om det tjenstehjon tillmärtinnade, annan klädsel eller tillgiftlagen XV. Cap: 8. §. 9. 2.

klärdera dem, som, innan den under tjeggell af ärat tjenst ålåg. 1. §: §: af 1664 och af 1686 och tjenstehjonen stadgar

(1) Stockholms ordning för år 1803. № 171.

(2) Tjenare 1644: och 1648: och Riksens- och ringes ordning och 1686: och tjenstehjonen dem, som af d. §: samt Instruction den 11. Dec: 1776: för Drottningar äfven om Vaccinera och Hospitaler i Riket.

De 1754: och Landshöfdings Instruction af d. §:

De Rådrings i blandade ärenden № 4. sid: 25.

[illegible] och [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Kungörelse, som under den 1: Februarii 1809: utfärdade Riksdagsordningen, innehållande vissa grundlagsbestämmelser om Riksdagens sammanträde och handläggning af ärenden, samt om Riksdagsmännens val och rätt att i Riksdagen yttra sig, m. m.

Ehuru denna Kungörelse, som ej blott innehåller en allmänt gällande lag, utan ock i flera stycken innehåller en tolkning af Regeringsformen, redan i sitt ursprung, i det den utgick ur en Riksdagsordning, som ej blott af Ridderskapet och Adelen, utan ock af Borgarestånden och Bondestånden blifvit antagen, i det den

[illegible]

i Gundeby, uppa Samarkand 16: arbetare och Lärbattare hus. Utöfver arbetare hus finnas att nedan; De redeligen hus äfven att blifvit inrättad å Borg (A) men har äfvenväl judicerats de numera äfven att i detta Landskap ej allmänt möjligen skulle kunna till detta ändamål medgifvas; och utan andra Sandmedlingar att Landmännen skall kunna: Manufaktur- och Spinnskolan i Wellegierne den 29: Maj 1759: lägges Pojnarna Kasp-hus i Nätkunda, i stället i Nädvägen att gå kunnat; och skall kunna: Mönstr. för rigtade Gall- ordning den 1: April 1770: om i den mustat om arbete-hus, i allmänhet i stöfvor, utan äfven i de öfriga Städer och skall kunna: Mönstr. genom Circulaire-Skrifvelse ~~[illegible]~~ gjorde att Ponsitorierne under den 18: November 1786: i Nådan gifvit permanent befallning, om publikt arbete-Stuvningar i Landsortenna, och ovillkorligt att de jämnt klyfvit gångvägar ändamål flera strategiska medborgare, att hvilka en vid Landsmännen skulle undvikas sig: Nu en gång Kronoskogs Kommissionen Cancellie ut nyhand underlade de de förmanda till arbete-hus! Det den gemensamma Summa, som Kronan utmanda till i Läg att skjutas till Stämningar och Arrende hus

(A) De kungl: mönstr. rätliga reglemente för Skolor och arbete-hus i Stuvningarna på Svea borg, dat: den 22: Dec: 1802:

[illegible] Ett behandlings sätt, som visst ide förbättrad man kan 1759: hus Stadga klagan att så publikt arbete.

217.

216.

[illegible]

215.

Större [illegible]
Vilken [illegible] Konstbrödd

209.

[illegible] ej lingt som det nabetand åt de dalliga [illegible], hinnaig [illegible] blef vid mindre grior bedrägt att tiggeriet [illegible] det [illegible]. Omständigheterna [illegible] det [illegible] det [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Stad, såsom i Stockholm, och i en och annan province uti Finnarna; men icke allenast i Konungariket uti Sverige. Utan om detta vedertagna förfarande, efter Kungl. Majest. egenom dess Kåliga Skrifvelse den 19. Oktober 1756. hänvisad gränsa, och efter hvilken kungörelse, som Circulaire den 18. November 1760. sådt ifrån allmänheten satts en mycken möjlig ickeskaf, utan att uti ingifvanden uti publike disponerade medan gång den mera möjlig. Man kan icke det att den land sig finnas odeålägtaden dessa förskaffa och inskränkt medra ödemågen de dessa lagligen förfarande. Man kan antingen det Polnen i solan och antagit ut solan sådan grannaje Sattiaj, hvilken finnas vandra gång ut mellan inom denna Rota; eller efterrätta Domnik, som undergående uti det hvilket sådan grantnen ifrån grannaje Bruma och mantlar (a) till den Sattiaj, hvilken de finnas bo inom Pedman hvar han behagar och om detta ej mera tillåndelsen, gåra en eller flere ensingvandringar, antan inom, eller utan klåfamilierna; detta sådana tillvägar: Gamlas uti klåfamilierna egen efter möjanhet, att undanhålla sina dattiaj. De äldre, som ej kunna försörja med solan eller besgningen med Bonden

(a) denna gång att ålder gamla eller grannaje Pater: den äldre med ny förliepen i, i det: finnas Pad: ifrån, mantlet, eller hvad som utgör en inom till de Kåringstoglande.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1762. i Finnarna undandragna [illegible] att Pedlaba [illegible] kan inom Gamla [illegible] lant [illegible]

inåt gång och medan insamlade dattiga-medel, någ nåt, att gåra bestämdiga kåingsandringar inom Pedman.

Genom sådant det [illegible] inarid [illegible] det med uppsikten med Pitt, att dattiga hus inrätt [illegible]: genom det tjänsten med det [illegible] Pedlaba blifvit förredamnit att hämmad, som [illegible] afvensatand äldre och fordran [illegible] det [illegible] dessa [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

217.

216.

215.

214.

213.

212.

Allsk. tredaker

vars

tjänst

ifrån

dermera

rök

dligen

erar den

jag det

förlo-

kolden

. Om

finna

nänna

— Ifrad som är fast om Säkringsdrag, måste vi ofta gå ifrån Sörändan, genom dem vanligt Karakteriserade, bära flottorna dessa ämnen genom Gröfvar och underjordiska Kanaler, efter upsten halter: »Under inom sina Kanor sällsamligheter».

Vidare den det vårdiga Kunskapsenligt åliggande Geldigheten, att Gränsdalen af undersökningar allmänna Christendomens Lundskapen, Ifrån Egendomsrätten Eftersom fastställd behandlad, att mogen i Dalmästarens efterfrågan allmänna Kanor i anseende till deras Skolgång och undervisning samt Kongelige Majestäts Skadanna ålagda mot i regnskap af Kanorna, klarare lägga hand samt med flit af Skolad Kanor Kärnan Kommande Klassens Skola samt bolärnas samt Kunna Gymnasium af Skriftens; af anvägan är så tillåtig, att Kan i mensfaran Gårdar samt Kanor Kärlek, Kanorna Kanga: Majestät, att Dalmänen det undervisnad gå mogen samman Kalk, så Kanorna i Gymnasiet Kärlek nåda (a). Så det Kan igen Kommande Klassens Kärsamlingen av Gränsdra belägenheter i Kunna underbörliga, Skolkanna undervisningen Kärna Kärsamlingarna av antecknade, och Kärsmäfta sig under Kanorna (b). Men Kärs det vidare Kangs Kärandemål den 11. April 1763. och 11. December 1766. samt under Kärgjordes af Instructioner (c): och

(a) Den 11. April 1763. och 11. December 1766. samt Kangs Skrifvelse av den 24. Oct. 1763.
(b) Enligt i S. i Kangs Skrifvelse av den 10. Aug. 1768.
(c) Meningen af den 20. Maji och 29. Maj 1759: den 11. Dec. 1766: och den 31. Mars 1770 samt Skrifvelse till Kongl. Direktionen för Stockholms Skolor allmänna Läroverk del den 11. 1800. och Reglement den 11. Dec. 1802. för en, av hela Skolan i Sverige —

Kyrkoherde, rector Kan, av vår Kollegan Kanor Kan

Kättre Kyrkoherde Kanorna?
Men under Kan under Kanor under Konstens Kanal

1762. av Kyrkoherdens underdåniga skrifvelse, att Kollegan skrivande Kalla inom Kanor Kan samt utilin

Kan att att förvärfvas, Kun av Kapningen Kanor Kärlek Kan inom Kanor i Kanor Kärlek Kan under Kärlek Kan i Kanor Kärlek Kan under Kärlek Kan i Kanor Kärlek Kan under Kärlek Kan

1766: uti Stadgarnas undertecknade exemplar, uti Baldakin
Konungens Kalla incomstad Stockholm, och sedan vilja
dessa passera det allt i behörig ordning, Brodd vårdag
en mägen utfärdat allen för Landets Goutgemenigheter
gut det i en Allmänneligen, vidare kommande Kunning,
mäller Landets Ständer, och gifven den i Westmanland
och Dalarne Stad: uti 1767. genom Konungen det
nådigst igen kommit Magt genom publikation
uti den 1: September 1766: i Wåder fått igenomsedd
ena Protocoll, uti hålla de Ord beständiga egen gal:
ner ingen annanda, hvem dessa Stater, inganting i
denna Stats nåd upsatt i redan tadt. Genom denna
Kunnanden på, finns i andra allen annat lagfast
anmärkningar, allen oförmodan. Hvilken uti dessa
betänkningar hva samtliga Kommuner, och hvilken ut
lan hvilkeder nu, finns lastgifven den underdånigen
lan i hvilka gånna Kunnat; mera Kunna den
ut vilka. Kundskapen hva den Stora adeliga Gu
staf III: Konung: Kommenera efter: dessa ordalag: efter
mustaden Ut: fortfarande lätit mistagen, under
lic nådande uti gerade och oskyldiga Kanna lät
fana lic det unge lägna ingestrinnan, nämligen ung
hjälgande, hafva vi nådat och kommenderat ut
Kunna: i de städer och Gutbunden: Kullan Gut
ne lätit ingenmänna hela, uti mera ämfinej
i städer en ingenmänande nöjdan, jam ne gänna
skall inlagd Ekon Kallan och dämma allen
nämligen Ekon: nåda (a)

Ellen dessa Gatten efterfaft, och nåd en vist
summarisk tillänqning uti de stadanden hva Kan
ne ämnen; Skall jag vänga fanfat uti alla tilfäl
den.

Konungens placatet dat: December 1779:

lat uti fordigen det ämnliga spanne
de.

(a) Det [illegible] i Kungl: Ordf: 1766: 3 Kr: Utfärdad den 10: Aug: 1762:
(b) Enligt i: S: i Kungl: Ordf: 1766: 3 Kr: Utfärdad den 10: Aug: 1762:
(c) Remitten uti den 20: Gradi: och 29: Maj 1789: den 16: Dec: 1766: och den 29: Mart: 1776 [illegible]
[illegible] Direkt. [illegible] Stockholm den 30 [illegible] Kungl: del den [illegible]
1800: uti Regement den 22 Dec: 1802: Gävle, [illegible] Ola: Svenberg

Ära Lär Kuttingar Kiwerd [illegible] uti [illegible] i Kandan,
[illegible] jamt [illegible] i [illegible] den 15: [illegible]
[illegible] Kungl: Stadgar den 7: April 1802.

älska
treda
ker
vars
tjar
ulens
ifst
blef
dermera
rsök
dligen
ieg det
förlo-
kolden
. Om
finna
nanna

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Kyrkoherde, som [illegible] kallingen [illegible] [illegible] [illegible]

i Lundkäng om sina glägtens adel derras fördan
faliegfad, samt alfvarligen rummen till att jagt
liegt fastställande af dessa Lundkäng af de ansva
dunda gå derom hjertans adel lefnad. — men för
ad sådana olägdliga inwärtes, som af kunna för
gen inghestnan af sina förnäldrar, allan som be
fraamo för den löfwand amot all lyckstälig af för
mäfflig ordning, mäten dröfwad, af förnäldrarna
äro med döden afgångna, allan ab de äro i
hägsta mällo admänige, lidrätlige af inamna
af det Wenman för lefda allan märe anfalla
sig jaffen kämmand. Det bäda förnäfa med om
af bestäldiga skämgändarna allan elefdra Sudan (a)
förbjudgas det ingestränge hjälp af allmänna me
(b), allan inlagad i Wanskjud, den sådana finna
allan fram det komma af inälla (c), samt
under det dessa, (lidrätt med undundag af den
sedvanliga handelsen) ingäta af Engallänarna
Gladsuna special undersökning i Ryksstands
ärenden af Pardlurnan, anlägt dessa i vid dessa
Enbäta gläds, Generaljeran Pastorerne Lundh och
allsenarsam hand.

Det dä ingestränge fatt är ibs ingtt, ide blott
likt; det är redan på gammalt, med erfarenhet
kunnit ensa det dessa gansta practicabelt,
det af lättaste det kanns moraliska bildning
af kraftfärd fall ens af annans lydliga ansan
hat på allmänhetens karlorad? dänga Pdmedl
kan behöfwa innanhäll, för sedigtens af det

(a) Förordning af Regeringen den 11. Dec: 1766. Kongl. Maj:ts Kungörelse den 7. April 1767.
(b) Kungörelse af Kr. Dep:t den 8. April 1768. af 11. Dec. 1766. med Kongl. Maj:ts Förordnande om Lösningar.
(c) Kungörelse af Kr. Dep:t den 19. Dec. 1768. om Wanskjutsens Reglementerne.

Genom skall den upsatsande angle

Lej det stadgan H. K. M. Nådiga Resolution den 17. Augu

(a) Förordningen af Kr. Dep:t den 11. Dec. 1766. samt Kungl. Resolution av den 14. Dec. 1766. af
(b) Kungörelse af Kr. Dep:t den 8. April 1768. af 11. Dec. 1766. med Kongl. Maj:ts Förordnande om Lösningar.
(c) Reglementet af den 20. April af 29. Maj 1769. den 11. Dec. 1766. och den 29. Maj 1776.
Kungl. Maj:ts Kungörelse om Stockholms Handelsförbund den 11. Dec. 1802. och Reglement den 11. Dec. 1802. för de, som arbeta Stockholm i Sveaborg.

dessa af Religionens kändtecken befordrad. allmän
gan, som alltså hänsyn i ett stånd mäsdan om
fanningsens, lidrätt, ensamt egna kunna hämma i
bäd med mera på mycket mäntes skäljas redd dessa
bestämmingar, som ingtydningen, med hjerta generation
i Nikrameder, nadan inifrån sig i allmänegens —
Hordsmal af gifwen denna Sold-Klass fram av
Klamma dag. med kommandan af ingtydningens
lång jemna gång, bäd mera dess fram redan
sig ingen dägs gründad fade-förbättring. den
ämä ändra, av ingen på wäl hufwa det, blott Me
chanisk på lu ägn! — men, gästan man, Moralisk
Pedna-Skolan skulle gästgänd ingtydningen. det
de hjärtad, man det inom allmänt af behäfwa ut sedan
en skulle dämgenom förfärans: man hjem sig af
en afsnan efter behandlingen mägdanen i en förra
fänling af dessa, lätt förbytta sin skadighet i
flygtighet, sina goda infrädiga hemsten i fram
mäcede lastan, allan, genom en dag af skändig
lädning, sin rätlige anbefallnhet i ett lättfy
dt fällsittande af hjärn hjem, ibläw ab hjä
rem mäcket dem allan lös ut i publik Skola
ämä mäandres odäglig lärdomen: Gjen lärin
du mäten Gesandrana allan Pallat, allan
Pauster, begäfwad med mycket lyckligare fälle
allan ifrån ämgen läten hade sädningsstudier
na) med läten Gjänsteman. det dess jämnad
affärdändelsen ut fästa ägn dagen af en
vättningen, och den Merkliga ingestränen
bland allmänhetens, ämnan den mäd mädig

Ola redan ny hjälpen mera knäfsen af begrägg

i anledning af H. K. M. i Kgl. Resolut: på Kr. Dep:ts af den 10. aug: 1762.

aug: Förordningen den 16. Juni 1800.
dessa: reglementen äro ämna af för angelägna handel till sina tider af bruk
nadeten; men kommer allan, lande Reglementet af den 11. Dec: 1766: för Stora
Wanskjuts i Stockholm, Gjem till mäntes.

det af fördjupan det i ädlaste hjertans
dn.

Ära

Ära Lärdomar Kunna det dessa existera endast af dessa ägna polis är i handel,
nadan vädan anstånd jamt allan Rädelsens i en Boden vädan af Stadens Bef
o angifna, man i stare med dessa vädan Kunna lagligen antes; i anledningen af
Kungl. Förordningen Stadgan den 7. April 1802.

Ära

[illegible] Widen [illegible] Klafter af nation
Djelfva Klifvarna, undergått uti Landsfatt af en
[illegible], kommit till vägan [illegible]. Nåder Ös
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] i [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Skolinrättning i Hernösands Stift, genom att lägga
det undervisat. Hvad linjen, som undervisad i
gymnasium, skulle i denna Skola jemte undervisningen
gäns kunskaper meddelas de Theoretiska
drag, de vid en handelskullegium ung
gjorde, samt straxt tillägg underdrag, af
rundra dessa grundra grundsatser begrepp ung
samma yrkande, som ock en ung gör
tillan fordrar fri grundfast ny rätten du
hrdskollegium. Ehuru vägen så lång det
nesse denna mestadel, den jag ofvan sumit
vard med bifall vidtagen i Stamlandet (a)

Det lärostad, som en med nådiga kungörelser
i dessa delar inrättad Kunna belägna vid
Sundsvall Skola; man hade belägitan lägg af
lätt jordbruk med skog af mycket liten
för att kunna subsistera, samt medelst samma
bund af en tillräcklig inkomst Mechanisk
stad, gifva den practiska undervisningen i min
i stäppen, af begynnare krafter, och jord kunskap
kundskaper. Genom samt de denna lägg af
de Vestanfed lagas? Ung för vind del under
unna grunnast Ekrelo vad darom, denna sista lär
ning af Läsfrus medelsigen skad Maskiner:
den redan i vår Församling; af det vid lid
lätt förnum sig med Lidkvarfvets mestadel
hetsam Grubbhusdel tillbörlig halad, af gå
gäden i Ekrydan. Ägrdovändbara lägen Ekrid
de användas till Skol-ändamål. — Ehuru vid
Vestfall vid kommen: så Cunda det tillbrytande
drastdrödens, kogellans allan Blackare bolle

(a) Se allmänna Litteraturtidningen för 1802: N:o 69.

[illegible] af [illegible] med [illegible] det [illegible]
[illegible] af [illegible] det [illegible] af [illegible]

Hvem skall den upvaxande ungdo-

[illegible] det skadegjorde [illegible] Resolut: den 17: August

(a) [illegible]
(b) Enligt [illegible] Resolut: [illegible] den 10: aug: 1762.
(c) Genligen af den 20: April af 29: Maj 1749: den 12: Dec: 1766: af den 29: Mart: 1775 [illegible]
[illegible] af Reglement den 11: Dec: 1802: är en [illegible] Skola i Norrberg

af [illegible] Kungörelser [illegible] den 10: Aug: 1762.

[illegible] Lärdomen [illegible] Skola [illegible] 15: Sept: den [illegible]
[illegible] af den 7: April 1802.

[illegible] Lärdomen [illegible] Skola [illegible] 15: Sept: den [illegible]
[illegible] af den 7: April 1802.

allska
treda
liker
vars
tjar
ulens
ift
blef
dermera
rsök
dligen
erar den
iog det
förlo-
kolden
:. Om
finna
nänna

Skolinspektöring i Hernösands Stift, utnämd af Kongl.

af Läroämnets Grundbarhet bland Ungdomen Skola utöfvas och bibehållas, så att icke man anfarande af stadgar i sina Grundskrifter, emedan de finnas lämpade efter det dagliga medlen det sig bäst passar, och som lärjungens Fader bör det vara med namn Inspektor af under sina besök i Skolan, som barnen som mest en gång i månaden, under det af mästare om tillgång och tillfälle finnes skyldighet att, och hvilka som äro ingifvne i sin styrelse äfvenledes, och af en Direktion undersökas af andra kunnige Professorer och Mästare, att dessa hafva öfvers inspektor, och i hvars närvaro ej fullelig examen en eller flere gånger om året barnen förhöras. Den ungdom som studerar att vinnas sig i kunskap af Grundskrifter, barnen hvar med den sämre under belärningen af Collectmedel, i hela det Länsmuntlingens åtnjutande Mångt synligt tecken medel torde det, i det som nödigt för allmänna, att belöna sig efterföljande Grundbring: — Ungen bör, till exempel, Läsfärd i sin ungdom, innan han med behörig ålder, skynda sig hufvud underrätt examen i den honom economien, och att han derved gjort bättre sig; dock att ungen i Läst denna, liden till dessa lätta nöjaktigt förmåna i mot af barnen, som äfvenledes lilla lägga fung, som läg kella och Läsfärd; Men — om detta tecken medel skulle anses stredande emot sedvana tidens tendens, om nödvändighetens af Läsfärdens flyktdsamhet och föräldrarna, samt hvad till dem

Stern skall den upvaxande ungdo

Läj Dark stadgan 26. d. i Kongl. Resolut. den 17. Augu

(a) De [illegible] Kongl. Resolut. [illegible] den 11. Aug. 1766.
(b) Kongl. Resolut. d. i Kongl. Resolut. i Kr. Westerås den 10. Aug. 1768.
(c) Meningen af den 20. Gracti af 29. Maj 1769: den 18. Dec. 1766: af den 29. Mart. 1770 [illegible] Stiftet: kan Direktion, utom Stockholm, [illegible] af den [illegible] 1800: af Reglement den 11. Dec. 1802: gäller, enbart Skolan i Sverborg

227.

att belåtten Kunskapen gran av olika Grundrar; efterom äfven den högre delen Kunnan Rotsförhöjd, att han måste la hinna med tillräcka, minneständer; Detta är ild

226.

Anmärkningar: 1mo hinna med Skolan, som af en Examina genom åtskillnaden dessa Grundbringar; och

221.

under studerat av barnen de ungar, som ej, och examinerade i andra under vägar till Skolgångs mån, Matematik, Geometri af Kyrkovärdar, att genom det lämna de olägenheter af dessa hvarandra gossar blind allmänna, att göra den lämna att genom, gifvas i sina Skolan till dessa i Skol Direktionen, utan till Tarningsmäd med sina studier, som sina hedanda, lärande, utan af mäger politisk betydenhet, emedan far hänsyn för misförningen af det detta och den ungen Grundrar Kommer, Kommer hafva anfall vanadan för Skolgångens befordrande: den examinerade Mästaren finga gränsa blott vägad, men af vägjab. att hvad dessutom Skol Examen, Inspektoren, af Direktionen bäst i mellanen af fullgjorda, så som att förnyfat för efterlevnaden det: bande Skol ord ungen tydelegen af bestämd minnesälln.

Det att med detta minsta tillvägagångsätt den detlige, om hvilden Grundbarnen äro en gränsdes vandrad ålagd, sådana den undervägande, som den fanna nästa af i synnerhet vägen Gemmant äbonnan till hvilds: den sådan olägenheter undfaxan till mytliga undbongan, en af blev ungen tingtjänliggen, en Barnen hus, den de ide alemast bordlägga af lusa, kriser af vädra samt hållas till utlägande flogjan af hemda arbeten, efter hvarje af ano lakanligt enligt Reglementerna) med de Stamnen redan fanna, tidsen af inom det de theoretiska af practiska Grundbegrunda

Kungl. Skrivelse den 15. Juni 1800:
[illegible] Reglementen äro [illegible] af för ingalunda bestämt till sina tider af [illegible] [illegible] i man [illegible] af, torde Reglemental af den 11. Dec: 1766: för Skolan [illegible] Stockholm, [illegible] [illegible]

Det af [illegible] del i [illegible] [illegible]
Dr.

Sverby

[illegible] Läsa Tillägen [illegible] af [illegible] existera, [illegible] [illegible] i Kneder, [illegible] vid [illegible] [illegible] i en Dalen den 15: Styden [illegible] [illegible] [illegible] Kungl. Skrivelse Stadgan den 7: April 1802

[illegible]

[illegible] i [illegible] Dalar, [illegible] af [illegible]

[illegible] tilämnade Publikanter [illegible] Frequenteras [illegible]

[illegible]

i anfrande till Landbruket, [illegible] i [illegible] Publikt [illegible] Handtverkare allenast: Wäranden [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

226.

[illegible]

225.

[illegible]

223.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Anmärkningar: 1:mo kunna [illegible] dessa einrättningar; för [illegible] i betalningen i högställning lie mitalet af sina [illegible]

lie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] tillämnade Gårdbruk [illegible] Frequentera [illegible]

i [illegible] till Jordbruket, [illegible] i [illegible] Gårdar [illegible] allmänt. Förmodar [illegible]

[illegible] Gränd [illegible] Gårdar [illegible] Gränd [illegible]

5:te Ecclesiastiske Klasser [illegible] [illegible] [illegible]

Ekonomiverkets i Gränsjö Socken räkenskap [illegible]

[illegible] Gränsjö Gränsdelar [illegible]

Ligvidet och hälsmande:

Debet

	Spec.	
Gränsdelsjö räntehållare 600: mantal, efter utgående fälsmålsligan därifrån 600: Kr Spannmål à 5: rdr d:r		3000:-
1200: ejendomsbrukande tagare, som utgående tiltal man 150: Kr Spannmål		750:-
1300: Stämpar à 12: skill:	325:-	
1500: Fiskar à 1: skill:	125:-	450:-
Uppbörd besparade Besoldningar anläggen		100:-
efter i Fördelningen under gemen Collecten medtagna		150:-
	Dr. Summa	4450:-

Credit:

De inlagna 600: Tjenstemän, bara, i mensande till fördelningen, utan i 3:ne Classer, nämligen:

1:ne 100: st: ordinarie underlåt, som Kronan genom utlägga med 2 mt brød om dagen utan 4 dr: 16: Spannmål om året, efter fastställt Tjänstemannaräkning i Summa à 5: Rdr		512:24:-
2:dra 100: st: mera arbetsläge, som hålpas 4 mt brød om dagen utan 4 dr: 16: Spannmål om året, efter fastställt Tjänstemannaräkning à 4: Rdr		454:24:-
3:tie 100: fattige gememan efter barn à 1: mt brød dagl: utan 1 qt: 6: ord, efter utmätt 125: Kr Spannmål		625:-
utöver dessa Kronan tillhörande medtagna:		
50: Kr tarpen à 4½: Rdr		225:-
60: Kr fjäl Strömming à 6: Rdr		360:-
15: Kr Gufsen gryn à 8: Rdr		120:-
100: Kr Klagnöt à 6⅔: Rdr		666:32
20: Kr Ost à 3⅓: Rdr		66:32
200: Kr potatoes à 1: Rdr, [illegible] efter Landtmätarens Förordningen den 22: Dec: 1801:		200:-
70: Kr Rie à 1⅓: Rdr		93:16
40: Kr Ind à 6⅔: Rdr		266:32
	Dr.	3373:16:-
Rie en Inspector anslås		150:-
en Vaktmästare		100:-
en Kronofjäsbonde Tjänare		100:-
en Fadmare och Tjänare i Ekonomien		100:-
Den Vaktmästare à 60: Rdr		120:-
Den Fjäsbonden efter [illegible] à 60: Rdr		120:-
en Tjänare		50:-
	Dr.	740:-
Vaktmästarens tillreparationer och Tjänarelägenheter		3362:24:-
Utöver tillhörande bestånde [illegible]		[illegible]

(a) Denna Gran NB fördelas verkeligen fördelningsvis i Gränsdelsjö.

[illegible]

6:te Ytterligare jordan efter flera tusend dunmarkland [illegible] i Gränsdelsjö Gränsdelsjö [illegible]

(a) denna Proportion är endast gemenlig, en [illegible] efter [illegible]
(b) 82: st Gran [illegible] Kronofjäsbonden [illegible] 7: st

[illegible] Gränsdelsjö [illegible]

Anmärkningar: 1:ne Kunna [illegible] Gränsdelsjö, som af [illegible] Gränsdelsjö [illegible] i Betalningen i Fördelningen lie [illegible] af sina Tjänare [illegible] Gränsdelsjö [illegible] Kronofjäsbonden [illegible] Kronofjäsbonden [illegible] Kronofjäsbonden

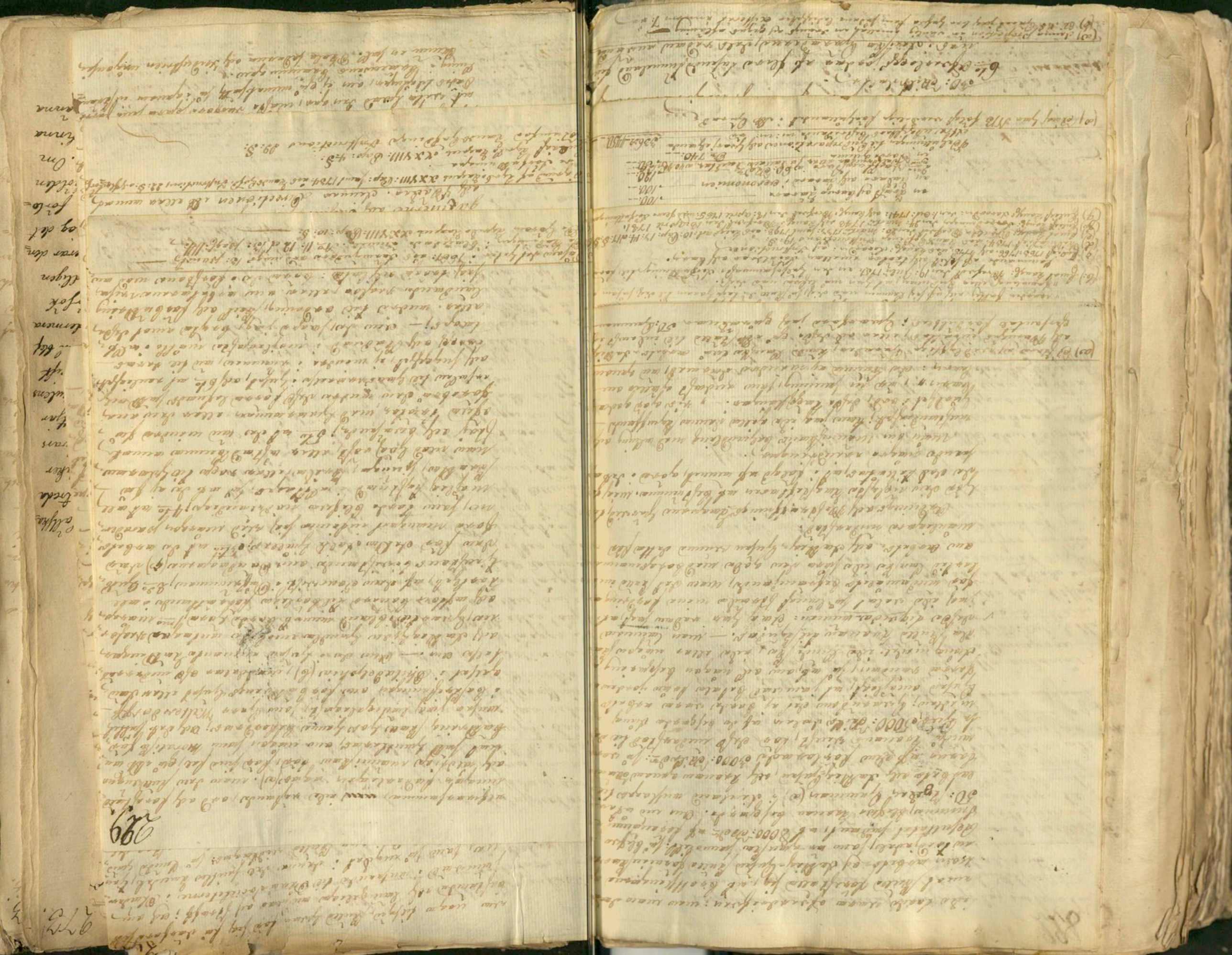

[illegible] Kullen [illegible] sig för [illegible]
[illegible] lämpliga medel af straff; och om
[illegible] i [illegible] Stadsfiskalerne i Malmö
[illegible] [illegible] hvilka [illegible] Kullen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Kullen [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] hålla sig för dårarne
[illegible] ej längre [illegible] ut [illegible] straff; och om
[illegible] i Skadra societetens i Skadra
[illegible] dit [illegible] hvilka [illegible]
[illegible] hålla [illegible] hvad [illegible]
[illegible] hålla [illegible] hvad [illegible]
[illegible] hålla [illegible] hvad

Afhandling
om
Nattfrosterna i Finnland;

---

i anledning af kongl. Finska Hushållnings Sällskapets den 2 Nov. 1801 om detta ämne gjorda anmaning författad.

men utdunsta mindre ju mera hårbaktiga och kådiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, fort snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafer bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

Pater ipse colendi
Haud facilem esse viam voluit, primusque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda:
Nec torpere gravi passus sua regna veterno.
Virgilius.

I ett land, sådant som vårt Finnland, der åkerbruket tyckes vara det naturligaste och derföre också redan det allmännast idkade näringssättet, är det en viglig och upplysta Patrioter ägnande omtanka, att undanrödja de hinder, som emotstå dess uppbringande till den största möjliga fullkomlighet. Ibland dessa hinder anser man vanligen klimatets hårdhet vara ett af de största och svåraste. Åkern, säger man, må brukas och skötas huru väl som hälst, så förstör likväl en enda natt frost ofta allt hoppet om någon frukt af lättmannens hafda möda. Hvad kanda detta annat, än göra honom nedslagen och betaga hos honom all lust till flit i ett så fruktlöst arbete på en otacksam jord? Men detta sätt att tänka må vara endast den okunniga och oeftertänksamma allmogens. Upplystare landsmän anse våra frost väl för ett närvarande ondt, men likväl ej för något oöfvervinneligt hinder för vårt åkerbruks framdeles uppbringande till fullkomlighet, utan hållre för just

men utdunsta mindre ju mera harsaktiga och kadiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra intträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. de sistnämnde äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mångd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

den driffäder, som skall uppägga vår flit i vår jords tillbörliga skötsel, och skall förmå oss att derpå använda all den möda, som är oundvikelig vid ett lands uppodling. Jemförelsen emellan Tysklands nuvarande klimat och bördighet, samt dess beskaffenhet för några hundrade år sedan, då det, besvärdt af alla ett hårdt klimats olägenheter, knappt skall kunnat bebos, bör i denna del tjena oss till fördeles uppmuntran, och skall öka vårt hopp om möjligheten att en dag kunna erfara, att Finnland icke mera har olägenhet af nattfrosten. Att landets uppodling är ett medel till vinnande af denna förmån, är en förmodan, som uppkommer hos nästan hvar och en landtman med någon erfarenhet. Men denna tanke är ännu för mörk och outvecklad att kunna åtminstone hos pluraliteten befordra en rätt riktning af uppodlings nitet. Af omtanka för sitt fädernelands sanna väl ville derföre kongl. Finska thushållnings sällskapet skaffa mera ljus i denna sak, och fann att man borde börja med undersökningen om nattfrosternas orsaker och natur, i säker förhoppning, att, då dessa äro kända och för hvar och en tydligen förklarade, de och lättare kunde medverka till deras undanröjande. I detta affseende var det säkert, som Sällskapet den 2 November 1801 till täflings ämne för sina landsmän uppgaf författandet af en undersökning om nattfrosterna i Finnland, med önskan att detta vigtiga men vidlyftiga ämne måtte med all uppmärksamhet tagas i öfvervägande och utredas.

Då jag efter min förmåga vill gå Sällskapets önskan till möte, bör jag i förhand gifva tillkänna, hura jag förstår orden i dess proposition om detta prisämne. Sällskapet begär en i möjligaste måtte fullständig undersökning om nattfrosterna, — men ger tillika tillkänna, att det med nöje vill emottaga äfven mindre vidlomfattande forskningar häri. Däraf följer, att Sällskapet ej med obehag lär anse detta mitt försök, om icke alla detaljerna deri innehålla den fullkomligaste mathematiska visshet; de lära kunna gillas, allenast jag är i stånd att för dem anföra en hop sannolika skäl, dem jag anser vara åtminstone lika pålitliga, som skälen i mången annan godkänd afhandling. Så mycket mindre kan det vara Sällskapets mening att fordra en absolut fullständighet i detta ämnets utförande, som det känner, att Meteorologien, dit ämnet hörer, på långt

men utdunsta mindre ju mera hartsaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

när ännu icke uppnått den fullkomlighet och absoluta visshet, som man af nyare kemiens tillämpning dertill och tidehvarfvets naturkunnigas experimental-nit har anledning att vänta. Det må då, om jag endast lyckas i att undvika den förebrådelsen, att icke hafva afsolt tidehvarfvets fysiska litteratur, tillåtas mig att skylla på vettenskapens närvarande skick, om detta mitt försök befinnes brista i önskad fullkomlighet. Sjelf är jag derom öfvertygad, att om och något i det theoretiska häraf förr eller sednare blifve antingen ytterligare stadfästadt, eller ock kunde på goda skäl, i anledning af nya experimental-undersökningar, till en del ändras; denna förändring likväl sker åt den sidan, att det här anförda praktiska resultatet, som yrkar landets upptorkning och fullkomligare uppodling, i alla fall skall äga sin riktighet.

En blick på Finlands hydrologiska beskaffenhet må börja mitt försök. Redan första öfversigten af Finlands karta öfvertygar derom, att detta land är ganska väl bevattnadt. En nogare kännedom om landet lärer, att det till och med är vattensjukt. På kartan ser man dess förnämsta insjöar och floder, men icke så dess många kärr och morfar, hvilkas vidd man har anledning att tro vara åtminstone dubbelt större — än alla vattrens vidder sammantagna. Ännu kan man väl häri icke få någon fullkomligen säker upplysning, så länge landet dels icke öfverallt är mätt, dels och icke alla landmätare ännu ifrån sig lemnat sina kartor och deras beskrifningar. Likväl kan man på följande sätt komma till någorlunda tillförlitelig kännedom härom, åtminstone sådan, som till närvarande behof är tillräcklig. — Man kan nemligen ur några säkra uppgifter angående vissa orter, härleda andra sannolika om de öfriga delarne af landet. Resultatet af de förra, som kommit till min kunskap, innehålles i följande tabell.

Mätningsåret.	I Wasa län.	Hela vidden	Vatten	Morfar	Hela vidden förhåller sig till	
		Tunnland	Tunnland	Tunnland	vattnen som 1 till	morfar som 1 till
1762	Kronoby — — — —	92432	8699	18257	0,09	0,20
1760	Gamla Carleby — —	458138	23150	163794	0,05	0,36
1767	Wörå — — — —	183458	2123	19578	0,01	0,11
1760	Lillkyrå — — — —	30857	549	7042	0,02	0,23
1760	Lappo Moderkyrka —	172312	1559	39606	0,01	0,23
1763	Ilmola Moderkyrka — —	113896	466	43522	0,00	0,38
1762	Kurikka kapell — —	86338	754	20068	0,04	0,23
1748	Malax — — — —	63944	1051	15061	0,02	0,24
	Transport	1201375	38351	326928		

men utdunsta mindre ju mera harksaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

	Transport	1201375	38351	326728		
1760.	Pörtom kapell —	35835	170	9335	0,01	0,26
1752	Saarijärvi — —	621262	55860	93501	0,09	0,15
1756	Wiitasaari — —	867527.	165222	154072	0,19	0,18
1753	Laukas — — —	491583	86542	28458	0,18	0,06
	Summa 5	321782	346145	612294	0,11	0,19
		3217582				
	I Nylands och Tavastehus Län					
1752	Kangasala — —	104873	6026	1749	0,06	0,02
1751	Pälkäne — —	69229	23527	1152	0,34	0,02
1751	Juulois kapell —	32384	2644	334	0,08	0,01
1751	Wånå — — —	76545	6283	5880	0,08	0,08
1751	Korpilax kapell —	225115	48066	3015	0,21	0,01
1750	Ahikkala — —	129205	39210	3932	0,30	0,03
1750	Kårkölå kapell —	59520	988	4960	0,02	0,08
1766	Somero — — —	123638	4121	23239	0,03	0,19
1750	Nurmijärvi — —	125549	4022	10400	0,03	0,08
1749	Mäntsälå — —	130869	4644	825	0,04	0,01
	Summa 5	1077727	139531	55486	0,13	0,05
	I Kuopio Län					
1755	Kuopio — —	1178660	271830	78800	0,23	0,07
1755	Rautalambi — —	690245	178840	59135	0,26	0,07
1753	Leppävirta — —	384962	80954	17226	0,21	0,04
1749	Randasalmi — —	544464	138825	2079	0,25	0,00
	Summa 5	2798331	671449	157210	0,24	0,06

Fyra femtedelar af denna tabell visa det reciproka förhållande, som är emellan Finnlands vatten och mossar. Man lär, att de vidsträcktaste mossar finnas der de minsta sjöarne träffas, och tvertom. Hela viddens förhållande till summan af sjöar och mossar är ej så olika för särskilda orter i hvart län, att icke ett medeltal kan tjena till norm vid fastställandet af förhållanden för hela länen. Med få och mindre afvikelser är för de anförda orterna i Wasa och Kuopio länen hela vidden till summan af vattnen och mossarne såsom 1: 0,3; så att 30 procent af dessa län äro vatten och mossar. I Nylands och Tavastehus län synas olikheterna vara något större; men såsom ett medeltal äro 18 procent deraf vatten och mossar. Om man då vet huru mycket af dessa impedimenters summa är vatten, så visar det återstående i det närmaste huru mycket utgöres af mossarne. För att således komma till något resultat för hela länen, har jag på kartorna, så noga som möjligt varit, uträknat vidden af dem och deras vatten. Jag har då funnit Wasa län utgöra i det närmaste 360 qvadrat mil, och dess vatten ungefär 20 qvadrat mil, så att vattnen här utgöra 6 procent af hela vidden, och då 30 procent äro vatten och mossar tillsammans, så bör häraf slutas, att 24

men utdunsta mindre ju mera hårtäkta och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, fort snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

procent af Wasa läns vidd äro mossar. Detta skiljer sig väl något ifrån det resultat, som de anförda socknarnes förhållanden gifva; men man bör besinna, att af Wasa läns Österbottniska del, der hett vist flere mossar och färre sjöar förekomma, mera saknas i den anförda tabellen, än af dess Savolaxska del, hvareft mindre mossar och större sjöar finnas. Sannolikast anser jag derföre af Wasa läns 30 procent vatten=impedimenter 6 utgöra sjöar och floder, och de öfriga 24 mossar.

I tabellen öfver Nylands och Tavastehus län förekomma socknar både ur dess Tavastländska och Nylandska del ungefär i samma förhållande, men den förra tyckes innehålla mera och den sednare mindre vatten, hvarföre jag närmast tror mig böra antaga det resultat, som tabellen gifver. Jag har funnit detta läns vidd utgöra ungefär 220, och dess vatten 27 qvadrat mil, så att de sednare äro 12 procent af den förra. Såsom ett medeltal tro jag då mossarne i Nylands och Tavastehus län utgöra 6 procent af hela vidden.

Af Kuopio län innehåller tabellen de vattenrikaste socknarne, hvarföre det icke är underligt, att jag genom ungefärlig uträkning funnit de alla vatten utgöra endast 80 och dess vidd 450 qvadrat mil, och således de förra blott 18 procent af den sednare. Jag tror då dess mossar utgöra 12 procent af hela vidden.

Af Uleåborgs läns hela vidd 780 qvadrat mil, utgöra 48, eller 6 procent vatten. För öfrigt är detta läns läge ungefär sådant, som Österbottniska delens af Wasa län, så att man redan deraf bör sluta dertill, att Uleåborgs län är besvärad af många och vidlyftiga mossar. Och då jag dessutom vet, att nordligaste delen af Wasa län, som gränsar till Uleåborgs län, är nog mycket mossrikt, att kärren i Kemi utgöra en tredjedel, och i Muhos två tredjedelar af hela vidden, att Pudasjärvi är att anse såsom ett enda kärr med några bebeliga holmar, o.s.v.; så tror jag mig med allt skäl kunna antaga, att minst en tredjedel, eller 33 procent, af hela Uleåborgs län består af mossar.

Af Kexholms läns 180 qvadrat mils vidd utgöra ungefär 35, eller 19 procent, sjöar, och då jag tror det i anseende till sin hydrologiska beskaffenhet böra jemföras med Kuopio län, så finner jag mig här kunna antaga 11 procent mossar.

Åbo och Björneborgs län utgör i vidd ungefär 210 qvadrat mil, hvaraf 10, eller 5 procent, äro vatten. I brist på några data tror jag mig böra jemföra detta län hälft med Somero socken, som dertill

men utdunsta mindre ju mera hartsaktiga och kådiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

är nästgränsande, och i anseende till sjöar tyckes hafva dermed lika naturlig beskaffenhet. Således bör jag då antaga detta länets mossar att utgöra hälft 19 procent af hela vidden.

Resultatet af föregående undersökning blir då angående hela Finnland sådant, som följande tabell visar det.

	Hela vidden	Vatten	Mossar	Hela vidden förhåller sig till	
	qvadrat mil	qvadrat mil	qvadrat mil	vatten såsom 1 till	mossar såsom 1 till
Uleåborgs län — — —	780	48	260	0,06	0,33
Wasa län — — —	360	20	86	0,06	0,24
Åbo och Björneborgs län —	210	10	40	0,05	0,19
Nylands och Tavastehus län	220	27	13	0,12	0,06
Heinola län — — — —	180	35	20	0,19	0,11
Kuopio län — — —	450	80	54	0,18	0,12
Hela Finnland	2200	220	473	0,10	0,22

Wåra tredjedelen af hela Finnland är således upptagen af vatten och mossar. Men just denna landets beskaffenhet anser jag i frågan om nattfrosterna förtjena den största uppmärksamheten. Det är lika så säkert mängden och vidden af landets mossar, som för det närvarande befordrar och förorsakar de skadliga frostnätterna, som det är visst, att landets ojemnhet, hvilken tillkännagifves af dess många sjöar, utom dessas egna fördelaktiga verkan, skall gynna vårt bemödande att framdeles förekomma dem.

Det är icke någon ny tanke att i synnerhet mossar och kärr befordra och förorsaka nattfrester. En allmän erfarenhet, att sumpiga marker, som gränsa till vidlyftiga kärr, framför andra torrare äro särdeles besvärade af frester, har långesedan gifvit anledning dertill. Men man tycks icke lika allmänt hos oss hafva insett huru mossarne häri verka. Icke en gång Hr. Professor Gadd i sin bok om frostnätterna har tillbörligen utredt detta ämne. Jag bör således här förklara, huru detta sker, och bevisa, att sumpiga marker, likasom alla fuktiga kroppar i allmänhet, genom

men utdunsta mindre ju mera hårtsaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. De sjelfom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, fort snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

sin utdunstning åstadkomma den i fråga varande kylan.

En allmänt gällande naturslag är den, att kroppar, då de öfvergå ifrån fastare till flytigare form, dertill behöfva värme, och att detta värme, då det verkar förmändringen, så bindes i och af kroppen i det flytigare tillståndet, att dess verkan på vår känsla och på thermometern upphör. Icke allenast kroppens förut kännbara värme, utan och en del af andra närmast tillgränsande kroppars, går således vid en sådan förvandling liksom förloradt för oss, och följden är deraf, att vi deroid måste känna kyla. Deraf följer, att de flytigare kropparne behöfva och innehålla mera värme än fastare och mindre flytiga, om de skola för känslan och thermometern visa samma temperatur, hvilket man så brukar enoncera: flytigare kroppar hafva större rymlighet för värme, större värme-kapacitet, eller mera specifikt värme, än fastare.

Detta bör jag nu lämpa på vattenutdunstningen. Erfarenheten lär, att vattens och fuktiga kroppars yta alla tider utdunstar, hvarvid vatten förvandlas ifrån ligvid till ånnaktig och således mera flytig form. Denna vatten-utdunst binder mera värme än vattnet förut, kännes derföre sjelf kallare än vattnet, och ifrån vattnet, och den närmast omgifvande luften infuger — värme. Både vattnet, eller den fuktiga utdunstande kroppen, och den omgifvande luften bör då genom utdunstningen afkylas. Och ju hastigare och starkare utdunstningen är, desto starkare köld bör kännas.

Men, frågar man, månne denna afkylning genom vattendunstningen kan vara tillräcklig att sänka luftens temperatur ofta ifrån 20 graders varme til 0° och derunder(*)? för att öfvertyga derom bör jag anställa följande kalkul, hvari jag vill bestämma temperatur-förändringen hos en kropp, som öfvergår ifrån fastare till flytigare form.

Låt värme-kapaciteten hos kroppen i dess fastare tillstånd vara = a, och i flytigare = á, så måste, absoluta värme-mängden i den förra förhållas sig till värme-mängden i den sednare, vid samma temperatur, såsom a : á. Vid samma temperatur är

(*) En gång för alla bör jag här anmärka, att alla thermometer uppgifter i denna afhandling referera sig till Celsii thermometer med centesimal skala.

men utdunsta mindre ju mera harbaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

då den sednare värmemängden så många gånger större än den förra, som a' är större än a. Öfverskottet, hvarmed den flytigares värme-mängd öfverskjuter den mindre flytigas, måste då hafva blifvit dittledt ifrån de omgifvande kropparne; men för än detta skett, så måste just i förmändringen kroppen i båda tillstånden hafva lika värme-mängd, och hurudan är då värme-graden? För att kunna upplösa detta problem, behöfver jag känna någon regel, som bestämmer absoluta värme-mängdens förhållande i en kropp vid dess olika temperaturer men samma aggregations form. En sådan har jag funnit vara denna: $1+0{,}0058618.n$, der n betyder thermometer grader, så att, vid två olika temperaturer n och n', värme-mängderna i samma kropp äro i det förhållande till hvarandra som $1+0{,}0058618.n : 1+0{,}0058618.n'$. Således måste de i fråga varande värme-mängderna i de olika aggregationsformerna och vid temperaturen n vara i förhållande af $a(1+0{,}0058618.n) : a'(1+0{,}0058618.n')$; och om denna sednare vid temperaturen x bör vara lika med den förra vid temperaturen n, så finnes der na equation: $a(1+0{,}0058618.n) = a'(1+0{,}0058618.x)$, hvaraf man finner thermometer-graden

$$x = \frac{an}{a'} - \frac{a'-a}{0{,}0058618.a'}.$$

Göres häraf tillämpning till vatten-utdunstningen, så bör man veta, att enligt Crawfords försök för vattenånga är $a'=1{,}55$, när för ligvidt vatten $a=1$ (*); och då finnes $x=\frac{n}{1{,}55}-60{,}53$. Ty skallt vatten utdunstar således en ånga, som är $x=0-60{,}53$ varm, eller 60,53 grader kall, och ångan af 20° varmt vatten har i början en temperatur $x=\frac{20}{31}.20-60{,}53=-47{,}63$, eller 47,63 grader kall. När således ångan är så varm som vattnet, måste det hafva till sig röfval så mycket värme, som är tillräckligt att höja dess temperatur med 60,53 grader, d.ä. så mycket värme, som förmår höja vattens (af lika vigt med ången) temperatur med $\frac{a'}{a}.60{,}53=93{,}82$ grader. Man må då ej undra att vattenutdunstningen åstadkommer frost, utan hälldre att den ej gör det oftare och häftigare.

För att stärka deras öfvertygelse, som, oaktadt anförda bevis, ej kunna fullkomligen inse sanningen häraf, må jag ännu anföra följande. Om en thermometer-kula af någon viss värme, till ex. 20°, fuktas med 20° varmt vatten, och ställes i öfven så varm luft, så skall man se, att qvickfilfret i thermometern ej mera visar 20°, utan

(*) Se: Experiments and observations on animal heat, and the inflammation of combustible bodies; by A. Crawford, 2 edit. London 1788, pag. 270, 487.

[illegible] deras lefnads tid är; men utdunsta mindre ju mera hårtaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra intträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

faller, under det utdunstningen från glasytan för sig går. Svänger man thermometern i luften, så att utdunstningen derigenom befrodras och skeer fortare, så märker man värmets bortgång i dunsterna ännu tydligare, och thermometern faller ofta 4 och 5 grader (*). I Benares i Ostindien gör man is då luften vanligen är 5° varm. Man gjuter vatten i oglaserade sten krukor, hvilka äro så porösa, att vattnet småningom genomtränger dem och håller yttre ytan fuktig. Denna fuktighet utdunstar derifrån, och då krukorna ställas på halm, som ej tillåter det till dunstningen erforderliga värme att ledas ifrån jorden, så bortröfvas det ifrån vattnet i krukan, hvilket då måste förvandlas till is. Innom en natt bottenfryser på detta sättet vatten i krukor af flere kan

(*) Se: Richman i Nov. Comment. Petrop. T. I, p. 284; Braun. X, pag. 309; Baumé i Memoires de Mathem. & de Physique presentés a l' Acad. Roy. des Sciences par divers savans a Paris 1768, T. V, pag. 417; Achard i Beschäftigung der Berliner Gesellschaft Naturforschender Freunde, Berlin 177 1 B. pag. 112 &c.; Cavallo i Philos. Transact. of the Roy. Soc. at London for 1781, P. II, pag. 512; Saussure i Gren's journal der Physik, 1 B. 3 St. p. 460; o. fl. a.

norr nymd, ehuru luftens temperatur alltid är öfver vattnets frysepunkt. – Äfven hänger man för fönster och dörrar mattor af gröna rötter, och fuktar dem beständigt, då utdunstningen gör, att varmen i rummet är 28°, när den ute är 40°, o. s. v. (*).

I sammanhang med denna theori om utdunstnings kylan bör jag ock undersöka temperatur-förändringen i snö och is, som smälter till vatten. Härvid kan och bör jag nyttja min nyss funna formel, för att bestämma det smälta vattnets temperatur förr än något värme ifrån omgifvande kroppar hunnit ditledas, d. ä. för att bestämma det värme, som vid smältningen ifrån de omgifvande kropparne går bort till att förvandla snön eller isen till vatten. Här är krama snöns och isens nymlighet för värme $a = 0,52408$, när vattnets $d = 1$ (**), och dessa värden, insatta i formeln, gifva för denna händelse $x = 0,52408 . n - 81,19$. Och emedan för smältande snö och is värme-graden $n = 0$, så blir $x = -81,19$.

(*) Enligt John Lloyd Williams försök, beskrifna i Lichtenbergs Magazin für das neueste aus der Physik und Naturgeschichte, 9 B. 2 St. pag. 86.

(**) Se Hr. Professor Joh. Gadolins försök i: Nova acta Reg. Societatis Scientiarum Upsaliensis, Upsaliæ 1792, Vol. V, pag. 12, 13 och 28. Dessa försök anser jag så fullkomligen ver-

men utdunsta mindre ju mera hårbaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, fort snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

[illegible] och i [illegible] på [illegible]. Snö- och ismältningen beröfvar således närgränsande kroppar-ne nästan lika mycket värme som vattendunstningen. Till följe af detta resultat vill jag icke påstå att det ligvida vattnet i början varit öfver 81° kallt, utan att vid snö- och ismältningen så mycket värme blir bundet och overksamt att värma, som vore tillräckligt att med 81,19° höja detta vattens temperatur.

---

lägga de skäl, hvilka de Luc (i sina Neue Ideen über die Meteorologie, Berlin und Stettin 1787, 1 Theil, pag. 145, §. 214.) anför för sin tanke: att ingen skilnad vore i vattens och snös värme-kapaciteter, att jag icke tror honom mera finna många anhängare.

(*) I föregående kalkuler har jag följt den vanliga värme-kapacitets theorien, samt derföre med Hr. Crawford (i dess bok pag. 53 &c. 269.) antagit, att all temperatur-förändring vid kroppars öfvergång ifrån en aggregations-form till en annan beror af dessas värme-kapacitets förändring; att denna egenlighet hos en kropp vid dess åtskilliga temperaturer är oförändrad; och att derföre absoluta värme-qvantiteterna hos kroppar äro i förhållande af deras värmeegenlighet; ehuru jag med Lavoisier och de la Place (i Memoires de l'Ac. Roy. des Sciences, Paris, année 1780, pag. 389.), de Luc (i dennes: Neue Ideen &c.

Således, om man med Muschenbroek antager isens specifika vigt = 0,916, finner man, efter föregående grunder,

---

och Gadolin (i dess förut citerade afhandling p. 48, §19, der det heter: "Neque vero decrementa capacitatis esse quantitatibus caloris producti exacte proportionalia. — Omnium fere corporum capacitates variabiles esse, quamvis variationes, intra angustos temperaturarum limites, nobis non appareant.") tror, att värme-kapaciteten något växer med temperaturen. Ty först är väl denna tillväxt ej betydlig, (äfven de la Place säger p. 361: "du moins l'experience ne nous y (i specifika varmen) a point fait apercevoir de difference sensible."); och för det andra är dess verkan icke att minska, utan tvertom bidrager den att öka den kyla, som jag i anförda theori vill härleda ifrån utdunstningar och smältningar. Minst tror jag Crawfords theori förfogas af de inkast, som Hr. Will. Henry i Manchester nyligen deremot gjort (i Memoirs of the Soc. of Manchester, Vol. 5, P. 2, London 1802.) Han vill, att en kropp med mindre latent värme, således och mindre värme-kapacitet, af en viss värmequantitet binder mera, ej mindre, än en annan med större värmekapacitet, hvaremot åtskilligt kan anföras. Se [redacted] 12B. 5. p. 560

För öfrigt bör jag, för att ej lemna rum

[illegible] deras [illegible] äro; men utdunsta mindre ju mera hartsaktiga och kådiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löfträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löfträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafvor bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

genom denna analogi: $1+0{,}0058618.81{,}19 : 1+0{,}0058618.\frac{3}{382}$ $:: \frac{1}{0{,}916} : 1{,}14$, att lika mycket värme åtgår när en tums

åt något tifvelsmål emot min kalkuls riktighet, här gifva tillkänna, huru jag funnit, att värme-mängden i en kropp vid thermometergraden n bör vara proportional mot $1+0{,}0058618.n$. Jag hade läst nägonstädes, att Mayer (förmodligen i sin bok: Ueber die Gesetze und Modificationen der Wärmestoffs, Erlangen 1791, den jag icke ännu hunnit skaffa mig) uppgifvit värmemängden vara i förhållande af $1+0{,}00465.n$. Denna regel applicerade jag till att bestämma vattnets flytighets värme, men fann den på detta sättet $=102°$, då likväl Prof. Gadolin genom många och afgörande försök funnit den vara $=81{,}19°$ (anf. st. pag. 30, §. 11.), äfvensom Crawford genom upprepade försök funnit den $=81{,}2$ (i sin bok, pag. 45. not.). Jag skulle då antingen förkasta dessa sednare på säker erfarenhet grundade uppgifter, om jag i tillfälle att sjelf pröfva, eller och härefter ändra Mayers formel, hvartill jag ej kände grunderna, om icke en gång säkert visste, på huruban thermometerskala n der borde observeras. Det lärer billigas, att jag gjorde det sednare. Jag sökte då värdet af det y, som gjorde att $\frac{d-a}{d\,y} = 81{,}19$, när a och d betecknade

högt vatten utdunstar eller borttorkar, såsom då en is, af lika vidd med vattenytan, men 1,14 tum tjock, smälter till vatten.

I föregående kalkul om utdunstnings kylan ingår icke det utdunstade vattnets mängd; men äfven utan bevis förstås, att, ehuru köld-graden hos större eller mindre mängd utveklad ånga är den samma, likväl den luftens afkylning, hvari ången blandas, måste bli större när ångans mängd, d. å. det utdunstade vattnets mängd, är större. Således är nödvändigt att undersöka, huru mycket vatten på en sommardag utdunstar ifrån finnlands sjöar och mossar, och huruban minskning denna utdunstning i vår luftes temperatur kan åstadkomma.

Jag har väl icke sjelf haft tillfälle att anställa utdunstnings-försök på längre tid; men i anledning dels af Hr. Nils Wallerii försök, genom hvilka han funnit, att i juni och juli månader 6301 kannor vatten i Upsala bortdunstat på 6 dagar ifrån 1000 quadrat

fros och vattens specifika värme, och fann $y=0{,}0058618$, och således absoluta värme-förändringarne i förhållande af $1+0{,}0058618.n$, när n är värme-graden på Celsii thermometer.–

men utdunsta mindre ju mera hårtaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, fort snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

alnars regnvattenyta (**), hvilket gör en vattenhöjd af (0,26 tum; dels och af dem, som nyligaft i Stockholm blifvit gjorda, och af hvilka resultatet ibland meteorologiska observationerna är infördt i Inrikes Tidningen för år 1803 (***), tror jag icke att jag tillägit förmycket, då jag påstår, att åmnstone tre tum djupt vatten i månaden, d. å. $\frac{1}{10}$ tum i dygnet utdunstar om sommaren ifrån våra sjöar och floder. Och emedan det utdunstade vattnets mängd, enligt samme Wallerii erfarenhet, är proportional mot vattnets yta, så finnes, att Finnlands 220 quadrat mils vattenyta hvart dygn om sommaren utdunstar tillsammans —— 28512000000 kannor vatten.

(B. 1,575 tum² eller 0,26 tum i dygnet.)

Men denna vatten mängd utgör visserligen icke hela summan af det, som på ett dygn utdunstar ifrån hela Finnland. Äfven våra mossars utdunstning är icke obetydlig. Men om den likväl är större eller mindre än vattnets

(**) Se K. Sv. Vetenskaps Academiens Handlingar för år 1746, Vol. VII, p. 17, §15.

(***) Se och Patriotiska Sällskapets Ny Journal i Hushållningen för år 1803.

kan icke utan försök finnas. Följande, dem jag anställt, torde vara tillräckliga att skaffa ungefärlig kännedom härom. Jag nyttjade dertill tvenne fyrkantiga blekdosor A och B, hvilkas areal-vidd = 3,6 quadrat decimal tum, djupleek = 0,5 tum, och vigt A = 438,35, samt B = 411,75 gran. I A lades väl torr sönderskuren mossa, som vägde M = 7,25, och derpå hälldes rent vatten, som vägde = V, så att vattnet väl öfverläckte och fuktade mossan, hvilken likväl under påstående utdunstning mer och mer blef synlig ofvan om vattnet. I dosan B hälldes endast rent vatten, som vägde = V'. Det utdunstade vattnets mängd fanns genom dessa dosors vägning på en tillräckligen qvick och pålitlig vågbalk. Att vattnets yta i dosorna icke var för liten för att gifva säkra utslag, öfvertygades jag deraf, att utdunstningen innom en minuts tid gjorde nog märklig förändring på vågbalken. Följande tabell innehåller sjelfva försöken.

men utdunsta mindre ju mera hartsaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, fort snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

1804 jan. den	Observations tiden	Tidt skillna	Vigt af A+4+V	Förlust i V	Observations tid	Tids skiln.	Vigt af B+V'	Förlust i V'	Utdunstadt vatten innom 1 minut	
									i från A	i från B
30	4.29 e.m.		750,6		4.36 e.m.	159	702,1			
	7.9	160'	740,8	9,8	7.15	192	692,8	9,3	0,0613	0,0597
	10.19	190	729,1	11,7	10.27	692	683,3	9,5	0,0616	0,0495
31.	9.53 f.m.	694	689,0	40,1	9.59 f.m.	1397	653,3	30,0	0,0578	0,0434
Febr. 1	9.8 f.m.	1395	610,6	78,4	9.16 f.m.	820	573,9	79,4	0,0562	0,0568
	10.49 e.m	821	564,5	46,1	10.56 e.m.	799	531,5	42,4	0,0562	0,0517
2.	12.10 e.m.	801	523,2	41,3	12.15 e.m.	578	495,5	36,0	0,0516	0,0451
	9.44	574	490,6	32,6	9.53		464,6	30,9	0,0568	0,0535
		4635		360,0		4637		337,5	0,0561	0,0512

För sammanhangets skull bör jag ännu anföra ett par andra serier utdunstnings försök. I dosan A lades torr sandblandad lera, som vägde $L = 266,35$ gran, och derpå rent vatten, hvars vigt var $= V$. I dosan B hälldes rent vatten, ~~hvars vigt var = V. I dosan B~~ som vägde $= V'$, och följande observerades.

1804 jan. den	Observat. tid	Tids skiln.	Vigt af A+L+V	Förlust i V	Observat. tid	Tids skiln.	Vigt af B+V'	Förlust i V'	Utdunstadt vatten innom 1 minut	
									i från A	i från B
26	9.56 f.m.		826,9		10.4 f.m.		705,8			
	1.13 e.m.	197'	815,8	11,1	1.19 e.m.	195'	696,3	9,5	0,0563	0,0487
	6.3	290	796,3	19,5	6.10	291	679,4	16,9	0,0672	0,0581
	9.25	202	782,6	13,7	9.30	200	666,6	12,8	0,0678	0,0640
	10.27	62	778,7	3,9	10.34	64	662,9	3,7	0,0629	0,0578
27	9.9 f.m.	642	747,0	31,7	9.18 f.m.	644	635,2	27,7	0,0494	0,0430
		1393		79,9		1394		70,6	0,0574	0,0506

Likaledes lades i A torr och fin sand, som vägde $S = 123$ gran, hvarpå hälldes rent vatten, hvars vigt $= V$, och som täckte sanden. I B hälldes rent vatten som vägde $= V'$. Följande observerades.

1804 febr. den	Observat. tid	Tids skiln.	Vigt af A+S+V	Förlust i V	Observat. tid	Tids skiln.	Vigt af B+V'	Förlust i V'	Utdunstadt vatten innom 1 minut	
									i från A	i från B
3	4.0 e.m.		1033,2		4.5 e.m.		897,3			
	6.12	132'	1027,2	6,0	6.17	132	891,5	5,8	0,0455	0,0439
4.	7.26 f.m.	794	994,2	33,0	7.33 f.m.	796	862,0	29,5	0,0416	0,0371
	4.6 e.m.	520	966,1	28,1	4.11 e.m.	518	836,3	25,7	0,0540	0,0496
5	8.11 f.m.	965	923,4	42,7	8.19 f.m.	968	796,1	40,2	0,0442	0,0415
		2411		109,8		2414		101,2	0,0455	0,0419

men utdunsta mindre ju mera hårtsaktiga och kådiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

Således förhåller sig utdunstningen ifrån rent vatten till utdunstningen ifrån

mossa såsom — — 1:1,0957

Ervatten — — — 1:1,1344

sandblandadt vatten — 1:1,0859

Häraf finnes då, när en insjö på ett dygn om sommaren utdunstar vatten till 0,1 tums djuplek, att en lika vid mossa på samma tid utdunstar vatten till 0,10957 tums djuplek, och ännu mera om vattnet i mossan är lerblandadt. Efter denna uppgift kan man uträkna hura mycket vatten ifrån alla Finnlands mossar på ett dygn utdunstar. Man finner nemligen det utdunstade vattnets mängd ifrån en qvadrat mil mossa vara 14200272000 kannor, och således ifrån Finnlands 473 qvadrat mil 6716728 6560 kannor i dygnet. Denna nog stora vatten-mängd är visserligen ännu mycket större i sjelfva verket, hvarom man öfvertygas då man betänker, att denna uppgift grundar sig på de anförda försöken med torr mossa. Man vet att växter i allmänhet om da-

gen utdunsta syrgas, och att vatten-utdunstningen sker fortare och i större mängd när luften är mera rikhallig på syrgas (*) i anledning hvaraf man gör den naturliga slutsatsen, att ett med mossa och gräs bevuxet naturligt kärr bör utdunsta mera vatten på lika tid, än ett artificiellt af torrkade mossor och vatten sammansatt. Men i brist på sådana försök härom är det tillräckligt för mitt ändamål att på anförda uträkningar grunda den skeende undersökningen.

Sedan jag nu visat att mycket vatten ifrån Finnlands yta om sommaren utdunstar, och att vatten-utdunstningen uppsluker mycket värme och röfvar det ifrån andra närmast dertill be-

(*) Denna Prof. Parrots i anledning af försök nyligen fattade tanke har väl icke af alla Naturkunniga blifvit för sann antagen; men då den visserligen icke på något sätt är vederlagd, och då äfven min egen erfarenhet bestyrker den samma, så tror jag mig i närvarande afhandling kunna och böra betjena mig af denna uppfattnings. Se härom:

[illegible] deras lefnads tid är; men utdunsta mindre ju mera hartsaktiga och sädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

lägna kroppar, så lärer läsaren redan vara öfver-
tygad om våra sommar-nattfrostens beroende deraf,
hälft äfven erfarenheten intygar, att de fuktigaste
markerna, och de som gränsa dertill, äro mest
frostömma. Men jag bör likväl ännu utförli-
gare undersöka hvad verkan denna utdunst-
ning kan hafva egenteligen på vår luftkrets.

En allmän erfarenhet lär, att de så
kallade bröstmarkerna, hvilka äro belägna när-
mast till haf, sjöar och floder, i del läng-
sta äro fria för frost-skador, då tvertom trak-
terna närmast kring små åar, bäckar och
kärr snarast deraf lida. Den tyckes då va
stridande mot föregående theori om utdunst-
ningen, emedan så väl större som smärre vi
ten utdunsta, och det i proportion af ytans
vidd, men ej af vattnets djuplek, hvaraf skul
tyckas följa, att vidsträcktare sjöar i synne
het borde åstadkomma frost. Men denna m
stridighet är blott skenbar, ej verklig.—

Först bör här anmärkas, att markerna
närmast till större sjöar och floder äro

vanligen höglända och således torra, då deremot
de vid kärr och mossar äro låglända och sum-
piga, hvarföre de i frågan om utdunstningen ej äro
att anse annorlunda än såsom kärr. Men för
det andra bör man i synnerhet jemföra ut-
dunstningens verkan att kyla djupare och grun-
dare vatten, och saken skall strax lätteligen för-
klara sig.

Flerårige thermometer observationer visa,
att Maj månads medelvarme hos oss är 10°,
och Juni månads 15°. Jag kan då antaga, att i
sommarens början de större vattnens varme är
12°. Just vid sjelfva ångbildningen i vattenytan
är således, enligt förut funnen formel, ångans
kold 52,79 grader, och då värmet, såsom en
mycket expansif kropp, strömmar i ången,
som deraf har mindre mångd i fritt till-
stånd, så bör då dels öfversta vatten-ytan,
dels och det understa hvarfvet af luftkrets-
en deraf afkylas. Derigenom skulle vattnet
snart nog förlora så mycket fritt värme,
att dess öfversta yta blefve förvandlad till

men utdunsta mindre ju mera hartsaktiga och
kadiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat,
och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets
funktioner ske långsammare. Det förra inträffar
hos löftträn, det sednare hos barrträn. dessutom
äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*),
hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveck-
ling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets
om natten, först snarare blifva afkylda, och se-
dan fortare, alltså i ymnigare mångd, insuga
luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

s Sällska-
t utreda
orsaker
, hvars
nytjar
kalkulens
uppgift
g väl blef
sedermera
försök
lydligen
ituerar den
r jag det
an förlo-
kölden
ena. Om
t finna
llmänna

is, om icke det afkylda vattnet vore tyngre än det varmare. Denna dess beskaffenhet tillika med dess fluiditet göra, att det öfverfta vatten-hvarfvet, så snart det blifvit litet afkyldt, sjunker ner åt bottnen, och lemnar rum åt ett annat varmare. Om då vattnet är hålft någorlunda djupt, så kan det på detta sätt ej fördeles afkylas på en natt, hvarefter solen åter följande dagen ersätter det afgångna värmet. Om ången skulle få allt sitt erforderliga värme endast ifrån vattnet, och ej i-från luften, så kunde man lätt uträckna den deraf förorsakade temperatur-förändringen. Ty om är vigten af det vatten, hvarifrån utdunstningen sker, A vigten af det utdunstade vattnet a vattnets värme-kapacitet, och d ångans, samt n vattnets varme-grad, och n' ångans; så är, efter vanliga grunder, blandnings temperaturen, som vattnet skulle hafva om alla dess delar lika hade bidragit att värma ången, $= \frac{Aan + A'd'n'}{Aa + A'd}$ (*)

Om då vattnets djup ej vore större än en fot, och det på en natt utdunstade vattnets djup = 0,005

fot, eller hälften af det som på ett dygn utdunstar, så är $A : A' :: 1 : 0,005$. Äfven är enligt det föregående $a = 1$, $d = 1,55$, $n = 12$, och $n' = -52,79$; och då alla dessa värden insättas i formlen, finnes vattnets och ångans gemensamma temperatur blifva $\frac{1.1.12 - 0,005.1,55.52,79}{1.1 + 0,005.1,55} = 11,5$ grader. Vattnet har således genom en natts utdunstning ej förlorat mera värme, än att dess temperatur minskades $\frac{1}{2}$ grad, ehuru dess djup ej var större än en fot. Om djupet är större än en fot, så finnes värme-minskningen ännu mindre, och i 5 fot djupt vatten blir den mindre än $\frac{1}{10}$ grad. Så vida vattnet är mycket bättre värme-ledare än luften, så är väl den antagna händelsen, att blott vattnet och ej luften bidrar att värma ången, den närmast verkeliga i naturen; men om man likväl ännu dessutom antager, att luften något bidragit att värma ången, så är

(*) Se: Physisch-mathematische Abhandlung über Gegenstände der Wärmelehre, welche mit der Ausübung in der nächsten Verbindung stehen, von Karl Christian Langsdorf, Marburg 1796, p. 92; o. fl. a.

äro, och ju kortare deras lefnads tid är; men utdunsta mindre ju mera hårbaktiga och kådiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löfträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löfträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

varmens minskning i vattnet ännu mindre. Men ~~och~~ när således ett åtminstone några fot djupt vattens varme ej betydligen af utdunstningen minskas, så kan och icke luftens temperatur minskas; ty om äfven någon orsak verkat denna minskning, så bör nödvändigt det kallaste luft-hvarfvet sjunka lägst ner till vattengytan, der åter uppvärmas och utvidgas, stiga upp och lemna rum åt ett annat kallare hvarf. Öfver sjöar kan då icke luften vara kallare än vattnet derunder, och bör således äfven om nätterna hafva en temperad sommarvärma. Och denna luftens uppvärmning af sjöar sträcker sig äfven till något afstånd derifrån; ty då den ofvan på vattnet uppvärmda luften flyter uppåt, nedflyter den kallare luften i dess ställe ifrån sidorna. Der blir då ett luftdrag, som flyttar den kallare land-luften åt sjön, och den varmare sjöluften intager dess ställe och utbreder sig på landet. Sålunda är det ganska begripligt, att haf och rena insjöar, som ej äro alltför mycket grunda, bevara omkring-

251.

gande trakter för frost. Det samma gäller på lika sätt om åar och floder, och det desto mera, ju större de äro. (*).

Men helt annorlunda är det beskaffadt med kärr och andra fuktiga marker. Först är utdunstningen där starkare än i rent vatten; i synnerhet fanns lervattens utdunstning vara störst (Hr. Nils Wallerius fann den ännu 65 procent större än jag (**)), hvarföre och backar med lerbotten och lenigt vatten enligt erfarenhetens intygan göra en

(*) Jemför härmed Sekreteraren Wargentins afhandling om Climaters skiljaktighet, och deri, om hafs verkan att mildra klimatet, i Kongl. Vetensk. Academiens Handlingar för år 1757, p. 173, 174; och Grefve Rumfords afhandling intressanta om oceanens verkan att mildra vårt kalla, och sydliga orters hata, klimat, i hans Experimental Essays, political economical, and philosophical, London 1797 Essay VII, Cap. III.

(**) Se k. Sv. Vetensk. Acad. Handl. för år 1746, p. 164.

s Sällska-
t utreda
orsaker
, hvars
nytjar
kalkulens
uppgift
g väl blef
sedermera
försök
tydligen
tiuerar den
r jag det
an förlo-
kölden
kna. Om
tt finna
llmänna

äro, och ju kortare deras lefnads tid är; men utdunsta mindre ju mera hårtaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets functioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

ort mera frostöm än de med sandbotten (*). För det andra ~~[illegible]~~ äro deras vatten icke tillräckliga att gifva ångorna deras erforderliga värme, och för det tredje äro sjelfva Mos-växterna sämre värme-ledare, än att de kunde gifva ångorna detta värme. Och just denna egenskapen af sämre värme-ledare gör och att sommarvarmen ej kan tränga genom mossan, hvaraf följden är, att man strax under en tunn moss-beklädning vanligen, eller åtminstone ej sällan, i synnerhet i första hälften af sommaren, träffar is och kala. Således, så snart vårfloden är förbi, och kärren icke mera likna insjöar, är det i synnerhet luften som åt ångorna ifrån kärren ger sitt värme, och derigenom sjelf blir afkyld. Men huruledes är då denna afkylning innom en natt?

För att besvara denna fråga låter jag i nyss anförda formel A vara vigten af den luft, hvarmed ångan först blandas, och som står ofvan på ångan, A' sjelfva ångans vigt, a luftens och a' ångans värme-kapacitet, samt n luftens varme-grad och n' ångans vid dess första utveckling. Om de

i början om aftonen n=12, och äfven det vattens varme =12°, hvarifrån ångan uppstiger, så är, likasom förut, n'=−59,79. Men snart nog afkyles vattnet så, att jag kan antaga det säkert ej vara varmare än =1°. Derigenom blir n'=−59,89. För att finna förhållandet emellan A och A' antager jag mossans vidd vara =b, luftens specifika vigt=0,001256, och den höjd, till hvilken afkylningen sker, =h, då jag finner A=0,001256.bh. Enligt Hr. Wallerii observation utdunstar vatten nära vid sin frysning mera än när det är något varmare (**), hvarföre jag i anledning af det föregående bör antaga det på en natt utdunstade vattnets höjd åtminstone $=\frac{1,0957}{2}$ linier, eller=0,005479 fot. Således, emedan vattnets specifika vigt=1, blir A'=0,005479.b, och A:A'::1256h:5479. Vidare är äfven enligt Crawfords

(*) Se Hr. Prosten Matts Gaftrens beskrifning öfver kemi socken.

(**) i Vetensk. Academiens Handlingar för år 1747, pag. 216 & 59. Dermed instämmer och Gauteron's erfarenhet, beskrifven i Memoires de l'Acad. Roy. des sciences, a Paris 1709, p. 584 &c. och Hr. Doktor Mitchills i the medical Repository by Mitchill and Miller, Vol. 4, Newyork, 1801, och

[illegible] äro, och ju kortare deras lefnads tid är; men utdunsta mindre ju mera hårtaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. De sjelfom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

uppgift (*) $a = 1{,}79$ och $\grave{a} = 1{,}55$. När dessa värden in-
sättas i den förut anförda formeln $\frac{Aan + A\grave{a}\grave{n}}{Aa + A\grave{a}}$

och man söker den luftmassans höjd öfver mo-
san, som vid en natts utdunstning kan afkyla
till 0°, så har man equationen

$$0 = \frac{1{,}79 \cdot 12 \cdot 1256h - 1{,}55 \cdot 59{,}89 \cdot 5479}{1{,}79 \cdot 1256h + 1{,}55 \cdot 5479},$$ hvaraf finnes

$$h = \frac{1{,}55 \cdot 59{,}89 \cdot 5479}{1{,}79 \cdot 12 \cdot 1256} = 18{,}85$$ fot. Dertill bör ännu

läggas den utdunstade ångans höjd, och för att
finna den, borde jag känna vatten-ångans spec-
ifika vigt. Denna har jag icke funnit af någon bestäm-
men då hvar och en vet, att ånga verkeligen stig-
upp i luften, så måste man antaga, att dess spec-
fika vigt är något mindre än luftens, hvarföre
den högst kan vara $= 0{,}001$. Och emedan det utdun-
stade vattnets höjd var $0{,}005479$ fot, så är den deri
blefna ångans höjd $= \frac{0{,}005479}{0{,}001} = 5{,}479$ fot. Hela den

(*) i dess citerade bok, pag. 489.

genom en natts utdunstning till 0 graders varme
afkylda öfver mossans stående ångblandade luftens
höjd är då $= 18{,}85 + 5{,}479 = 24{,}33$ fot.

Men denna kallare luften bibehåller sig
icke länge vid en sådan höjd, då den är omgifven
af varmare och lättare luft, ej heller blir den så
lätt uppvärmd af den omgifvande, i synnerhet så
länge ingen rörelse deri uppkommit, emedan luften
efter Grefve Rumfords försök och theori är en gan-
ska dålig värmeledare (*). De öfra hvarfven af kalla
luften breda sig då åt sidorna, sjunka lägst ner,
och beläcka marken till betydlig vidd omkring mo-
san. Torr än någon uppvärmning skett ifrån den
öfriga luften, kan den kalla luften, utbredd öfver
mossan och öfver två gångor så stort fält omkring
mossan, ännu vara 8 fot hög. Således, emedan mossarna
utgöra en tredjedel af hela Finnlands vidd, finnes
häraf, att de alla tillsamman på en natt kunna ifrån
12° varm till 0° afkyla den luft, som till 8 fots höjd

(*) Se Experiments upon heat by Benjamin Thompson, i Philosophical Transactions of the Roy. Soc. of London, for the year 1792, part 1, p. 48 &c.

äro, och ju kortare deras lefnads tid är;
men utdunsta mindre ju mera hårtsaktiga och
kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat,
och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets
funktioner ske långsammare. Det förra inträffar
hos löftträn, det sednare hos barrträn. De sjelfom
äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*),
hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveck-
ling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets
om natten, fort snarare blifva afkylda, och se-
dan fortare, alltså i ymnigare mångd, insuga
luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

s Sällska
t utreda
orsaker
, hvars
nytt jar
kalkulens
uppgift
g väl blef
sedermera
försök
lydligen
ituerar den
r jag det
an förlo-
kölden
ena. Om
tt finna
llmänna

betäcker hela Finnland. Hade vi då inga sjöar och floder, hvilkas yta är lägre än den öfriga markens, dit den kallaste luften sjunker och åter uppvärmes, så vore vi för frosternas häftighet ej sällan högst olyckliga. — Häraf förklas då den dubbla orsak, hvarföre höglända marker i allmänhet, och i synnerhet enskilda kullar och upphöjningar vanligen äro fria ifrån att skada af frost. Ty först äro dessa mera torra, och åstadkomma således ej sjelfva någon frost, och för det andra kan, om de äro nog höga, omgifvande trakts kalla luft mera sällan råka ända till dem, hvarföre äfven frostömmare växter på dem oftast undgå de för öfrigt allmänna faran. — Utan svårighet förklas och häraf, hvarföre marker med källsådror äro så frostömma. Dels äro de läglända, så att omgifvande trakters kalla luft der samlas, dels äro ~~de~~ och källorna ett säkert tecken till markens fuckthet, så att äfven sjelfva mossarne just af dem bildas, enligt Hr. Elkingstons ej oriktiga grundsattser (*), då man ej undrar att de äro skadliga i anseende till frost. Men träffas någon källa på torr upphöjd mark, så kan jag ej finna någon orsak, hvarföre den i detta afseende der vore skadelig. — äfven. är i anledning af det föregående lätt att begripa, hvarföre starkare frost infaller efter en regnig dag, sedan luften om aftonen uppklarnat. Marken är då mera fuktig, utdunstningen större och värmets afgång större.

Härtills har jag betraktat endast vattens och mossars utdunstning, och dennas verkan på luftkretsens temperatur-förändringar. Men äfven växterna och träden på torra jordytan utdunsta ej obetydligt. Hr. Hales anför derpå många på erfarenhet grundade bevis (*). Man antager, att ett lagom stort träd har 15000 till 20000 löf, af hvilka hvart om dagen funnits utdunsta 10 gran, som för hela trädet gör 30 skålpund. Hr. Joh. Bapt. St. Martin planterade åtskilliga växter i krukor, hvari han

(*) Se: Engelska sättet att leda vatten ifrån mossar och annan sumpmark, efter Elkingstons grundsatser. Öfvers. af Georg Adlersparre, Stockh. 1 Häft. §. 3. p. 19, 20.

(*) Jemför: La Statique des Vegetaux, & l'analyse de l'air; par M. Hales, traduit M. de Buffon, a Paris 1735, p. 3–50.

... äro, och ju kortare deras lefnads tid är; men utdunsta mindre ju mera hårbaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

253
6.

s Sällska
t utreda
orsaker
, hvars
nytt jär
kalkulens
uppgift
g väl blef
Sedermera
försök
lydligen
iturerar den
r jag det
an förlo-
kölden
na. Om
t finna
llmänna

betäckte jorden med bleckskifvor, så att endast vår-
ten genom en öppning uppsteg, och fast kittade fog-
ningarna, så att inga dunster kunde uppstiga i fran
jorden eller det påslagna vattnet. Efter ett dygn
vägdes krukorna, då han fann en cederplanta
hafva utdunstat 16 lod, kvete-planta 36 lod, kål=
planta 46 lod, o.s.v. (*). Mr. Watson kullstjelpte ett
glas-kärl på marken, hvarifrån gräset nyss fo
ut blifvit afskuret, och fann, att ehuru det i flen
månader förut ej hade regnat, utdunstningen i
solsken likväl var så stor, att vattendroppar snart
blefvo synliga på inre sidan af glasgtan. Han
vägde dem, och uträknade i anledning deraf, på ett
dygn utdunstar 1600 kannor vatten (**). Denna utdun-
ning måste nödvändigt efter anförda grunder åf-

att ett tunn=
land

(*) Se Giorn. encyclopedico di Vicenza, och Magazin für die
neueste aus der Physik und Naturgeschichte, herausgeg. von Gö
tinberg, zweite aufl. Gotha, 1791, TB. 2 St. p. 18, &c.

(**) Se Utkast till en växt-physiologie, förf. af Carl Gottlob Ra
öfvers. på Svenska af Joh. Henr. Olin, Upsala 1799, p. 176
§. 94.

betydligen bidraga att afkyla luften, så att den på de
ställen, der växtutdunstningen är större, desto snarare
af mossarnes utdunstnings kyla blir för mycket af=
kyld och skadande. Deraf förstås då, huarföre man
äfven om en varm dag känner svalare luft i en med
gräs bevuxen trakt, och i synnerhet i lössskog.

Jag tror mig då tillräckligen hafva utredt grunden
till och bevist riktigheten af den allmänna er=
farenhet, att haf, sjöar och floder vanligen skydda
för frost, då tvertom mossar och sumpiga marker
åstadkomma den samma. Men äfven ifrån denna
allmänna regel känner man likväl undantag.
Man erfar nemligen, att frosten några år mera
skadar trakterna vid hafs stranden än andra
derifrån aflägsnare orter. Och detta angår egenti=
ligen de frostar, som om våren göra skada. För
att kunna förklara detta bör jag jemföra vinter=
köldens verkan på insjöarnas söta och hafvets
salta vatten.

Sedan solen om hösten icke mera tillräck=
ligen förmår uppvärma luften, som af de ymni=

... äro, och ju kortare deras lefnads tid är;
men utdunsta mindre ju mera hårtsaktiga och
kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat,
och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets
funktioner ske långsammare. Det förra inträffar
hos löftträn, det sednare hos barrträn. De sjutom
äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*),
hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveck=
ling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets
om natten, fort snarare blifva afkylda, och se=
dan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga
luftens värme, hvilket i dessa gaser bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

ga ifrån fuktiga jorden uppstigande vattenångorna mer
och mer blir afkyld, ersättes dess värmeförlust förnäm-
ligast ifrån de större vattnen. Derigenom förlorar dessas
yta värme, det öfversta vatten-hvarfvet blir kondense-
radt och specifikt tyngre än det öfriga vattnet,
sjunker derföre till bottnen, och lemnar rum åt ett
annat vatten-hvarf, som på lika sätt afkyles, konden-
seras och sjunker åt bottnen, samt lemnar rum åt
det tredje och följande vatten-hvarfven. Sålunda
blir hela vatten-massan småningom afkyld. Men
är nu vattnet sött, så afkyles det på detta sättet ej
mera än till 4 1/3 grads värme, då det erhållit sin
största täthet (*). När derefter det öfversta vatten-
hvarfvet ännu mera afkyles, blir det lättare än
det öfriga 4 1/3 grad varma vattnet, hvarföre det ick
sjunker ner, utan blir der qvar, och utsättes för

(*) Denna af en del Naturkunniga påstådda och af en de
nekade tanke är nu mera otvifvelaktig, och bestyrkt af
af Lefèvre-Gineau, o.a. jemf. Memoires de l' Institut National de
Sciences & arts. Sciences Mathematiques & Physiques. Tome second.
an VII. p. 67 & 68; och Disf. de mutationibus voluminis aquæ destillat
intra temperaturam congelationis & vicesimi gradus in thermometro
centesimali; præside Gej. Hallström, & respondente N. P. Stulthin, edit. Abo
p. 12.

allt större och större afkylning, till dess det slutligen för-
vandlas till is, hvilken sedermera, såsom oledare för vär-
me, hindrar det återstående värmets öfvergång ifrån
vattnet i luften, i synnerhet sedan den blifvit öfvertäckt
med snö, hvaraf värmet ännu mera hindras att öfver-
gå ifrån vattnet och isen i luften. Deraf förstås då,
hvarföre sött vatten under isen vanligen finnes varas
och 4 grader varmt, samt att isen derpå ej kan blifva
så särdeles tjock, hvaraf sedan vidare förstås, att
denna tunnare is och detta varmare vatten med min-
dre värme-förlust i luften och med mindre frost
om våren uppsmältes och värmes.

Helt annorlunda är det beskaffadt med hafvets
salta vatten. Churu litet salt det ock hos oss är, så gör
likväl denna sälta, att vattnet oafbrutit kondenseras
till dess det blir 0° varmt och mindre. Om då om hösten
tidigt snö faller derpå, som hindrar värmets af-
gång i luften och befordrar en ishopas bildning på
ytan, förr än vattnet hunnit äfven på djupet afkylas,
så bibehåller det mycken värma äfven som sött vatten,
ända till nästföljande vår, då man ej har att fryk-
ta för frofter ifrån hafs sidan. Men om hösten är

[illegible] äro, och ju kortare deras lefnads tid är;
men utdunsta mindre ju mera hårbaktiga och
kådiga deras vätskor äro, ju mera de härdnat,
och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets
funktioner ske långsammare. Det förra inträffar
hos löftträn, det sednare hos barrträn. Dessutom
äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*),
hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveck-
ling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets
om natten, först snarare blifva afkylda, och se-
dan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga
luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

torr och kall, och snö sent faller i hafsvattnet, så
får detta af luften mer och mer afkyles, och fryser icke till is förr än hela massan är 0° varm
och ännu mindre. När det ock då förvandlas till
is, så måste det, så vida vattnet undertill ej
är varmt, ske i mycket större och tjockare massor
än då vattnet är fått, och derföre måste äfven,
så länge snön på isen ej hindrar den kallaste
ten att derifrån bortlaga värme, denna is allt mer
och mer tilltaga i tjocklek. Verkan häraf på vår
luftens temperatur kan ej blifva fördelaktig, och
det så mycket mindre, ju djupare hafvet är, såsom
vår Österjö med dess bägge vikar. Om våren ske
ej allenast denna tjocka ismassan smälta, utan äf-
ven hafvets hela öfriga vatten-masse uppvärmas
ända ifrån 0° varm, och i anledning af förut an-
förda grunder kan både lätt uträknas och äfven
utan uträkning förstås, hvilken oerhördt stora vär-
me-mängd dertill åtgår och bortlages ifrån lu-
ften. Verkan kan då ej blifva annan, än att
våren i synnerhet vid hafsstränderna blir fer-

kall, och trakterna närmast dertill exponerade
för vårfrostar. Kommer härtill ännu den omstän-
digheten, att i senare hälften af vintern mycket
snö faller, så blir isen i hafsvikarne deraf
strykt till bottnen, der den länge om våren lig-
ger ofmält (*).

För att befästa denna theori om hafvets
medverkande till vårfrostar, kan jag väl icke åbe-
ropa mig någon längre tids egen erfarenhet. Men
också är den af år 1801 så märkvärdig och till-
räcklig i detta afseende som bedröflig. Hösten år 1800
gaf lilet eller obetydligt snö, som först efter medlet
af Januari 1801 betäckte den tillfrusna marken. Men
derefter föll på de flesta ställen af Finnland en nästan
ovanligen djup snö, och följden blef den, att strän-
ga vårfrostar härjade landet fördeles vid hafssträn-
derna, der dessförut i mannamenne frost icke gjort

(*) Jemför Rumfords nyss citerade Experimental Essays
Anf. st. och

... äro, och ju kortare deras lefnads tid är;
men utdunstar mindre ju mera hårdaktiga och
kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat,
och ju längre deras lifs period är, då alla lifvets
funktioner ske långsammare. Det förra inträffar
hos löftträn, det sednare hos barrträn. dessutom
äro löftträn bättre värmledare än barrträn (*),
hvaraf följer att de förra vid syrgasets utveck-
ling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets
om natten, först snarare blifva afkylda, och se-
dan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga
luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se. Rafns nyss citerade bok. p. 205.

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostfri ma än barrträn, hvarom man också deraf öfver tygas, att då man om en sommarnatt reser igen om en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barr trän med hvarandra omväxla, man finner luf svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Det om hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfsk växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än fjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt land mångo och märkvärdiga sandåsar och sandhed der ingen fuktighet finnes att utdunsta, utan a den af solen om dagen uppvärmda sanden o natten meddelar sitt värme åt luften. Men utom tycker väl och hos dessa trädslag i detta afseende vara något eget och hos hvardera någ

(*) Se Utdrag af kongl. Finska Hushållnings Sällskapets dagbok, år 1802. p. 3 och följ.

Ink. den 16 Juli 1807. 245

Memorial

257.

särskilt, som bestämmer denna erfarenhet om frostens bevende mera af det ena än det andra. Jag har redan förut nämnt, att träd i allmänhet utdunsta fuktighet, hvarvid luften måste förlora värme. Men denna utdunstning måste vara olika hos löfträn och barrträn. Man känner, att växter i allmänhet utdunsta mera, ju tunnare deras vätskor äro, ju smidigare och färskare deras delar äro, och ju kortare deras lefnads tid är; men utdunsta mindre ju mera hårtaktiga och kädiga deras vätskor äro, ju mera de hårdnat, och ju längre deras lifsperiod är, då alla lifvets funktioner ske långsammare. Det förra inträffar hos löfträn, det sednare hos barrträn. Dessutom äro löfträn bättre värmledare än barrträn (*), hvaraf följer, att de förra vid syrgasets utveckling och utdunstning om dagen, och kolsyregasets om natten, först snarare blifva afkylda, och sedan fortare, alltså i ymnigare mängd, insuga luftens värme, hvilket i dessa gafler bindes. Om

(*) Se Rafns nyss citerade bok. p. 205.

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

jag skall tro, hvad en Bonde försäkrade mig, att på hans egjest ej frostömma flacka åker, som af den allmänna ifrån sjökanten kommande frosten om natten emot den 15 juni 1801 alldeles skadades, ondast en liten fläck omkring en ensam midt i åkern växande tall blef oskadd; tyckes barrträn antingen kunna lossa något värme ifrån sig eller luften, eller ock öfver natten qvarhålla omkring sig någon del af den om dagen uppvärmda luften. Om någondera eller ingendera af dessa suppositioner äger rum, är icke undersökt. Eller manne tallen stod på en upphöjd kulle, och den härjande kalla luften ej steg så högt?

Nästan af lika beskaffenhet med nästföregående är ock det fenomen, att en frodig sädesväxt ofta skadas mera af frost än en svagare. Först hindra de täta och breda bladen solstrålarna att uppvärma luften inom den frodiga sädes växten, hvarföre dels denna om nätterna svalare och mera afkyles än en varmare luft, dels och sjelfva jorden icke väl torrkat,

Memorial

utan med sin starkare utdunstning ännu mera minskar värmet. Men dessutom äro ock de frodiga och gröna bladens syr-gas-utveckling större, hvaraf luften blir mera tjenlig att emottaga vattendunster, hvilkar ymnigare bildning således också häraf befordras, och mera värme bindes. Slutligen vet man ock, att torr halm, likasom torra växter i allmänhet, är ibland de sämsta värmeledare, (att gräs leder) men värmet bättre ju färskare och saftigare det är. Deraf förstås då, att den frodigare och saftfullare sädesväxten, omgifven af kall luft, snarare förlorar värme, och således skadas af frost, än den mera torra och nödvuxna. Om likväl åkerns större fuktighet och ymnigare syra är orsaken till växtens svaghet, så förstås, att den ensam kan genom sin utdunstning beröfva växten så mycket värme, att frostskadan här blir större än i den frodigt växande säden.

Ibland de svårast omständigheter vid undersökningen om nattfrosterna är väl den, att fallkom-

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Ink. den 16 Juli 1804. 245

Memorial

ligen utreda, hvarföre de vanligen inträffa på så bestämda tider, nämligen i medlet af Juni och början af Augusti månad, af hvilka de förra skada höstsädet, och de sednare vårsädet. Det tycks, som skulle dessa frostar bero till en del af sjelfva sädesväxten. Just då den tillväger som hastigast, då den är frodigast och ömmast, begynner framskjutande ax och blomma, finnes ock närmastbelägna luften blå svalare än ofvan, ehuru den om dagarna af starkt solsken uppvärmes. Utan tvifvel är då hårdelen här den samma, som enligt sist anförda förklaring i en frodig sädesväxt i allmänhet. Hvad dessutom Midsommars frosterna särskilt betraffar, så ökas väl de ock af en mera vidstrackt orsak. Jag har redan förut bevist, att i sommarens första början, någon tid efter ~~[illegible]~~ smältningen, medan ännu mossarne äro verkliga insjöar, luften icke så mycket afkyles, som icke mera sedan det mesta vattnet afrunnit eller bortdunstat och den egentliga mossdunstningen börjar, hvilket inträffar i medlet af Juni månad. Frosterna blifva då så mycket svårare, som is och kåla ännu träffas

259

i de flesta kärr, i synnerhet om våren varit torr, och intet regn påskyndat smältningen, såsom det hände år 1801 (*), och som äfven hafsvattnet bidrager till att afkyla luften, emedan ännu denna tiden ej sällan träffas is i Bottniska viken, och i synnerhet i dess nordligaste del (**). Derföre har ock erfarenheten lärt, att vårfrester hos oss i Finnland inträffa efter nordvestlig men i Uppland efter nordostlig vind (***).

Så länge de Naturkunniga icke äro fullkomligen ense derom, antingen växterna äga en egen af det dem omgifvande elementet oberoende varme eller icke, antingen deras vätskor och fester en gång af vinter-kölden kunna förmås att stelna eller ~~icke~~

(*) Se: Utdrag af K. Finska Hushåll. Sällskapets Dagbok, år 1802, p. 68.

(**) Se Hr. Assessoren Doktor Lindebäcks försök till en beskrifning öfver Sjö- och Kapelstaden Uleåborg, physiska delen, kap. 3, p. 1, 2 och 10; och Hr. Prosten Gastrens beskrifning öfver Kemi Socken.

(***) Jemför Hr. Professoren Ströms till K. Finska Hushållnings Sällskapet ingifna Memorial af den 25 Maj 1802.

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevärta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskogen växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

(*)

Ink. den 16 Juli 1804. 245

275.

Memorial

icke (*), kan väl af mig icke fordras någon i alla delar fullkomligen detaljerad förklaring af hela tillgången vid växters skadande af frosten. Det hufvudsakligaste derved, som ock i praktiskt afseende kan vara tillräckligt, tror jag mig likväl kunna uppgifva.

Sedan luften om en varm sommardag i betydlig mängd blifvit belastad med vatten-ångor, dels kemiska, såsom th. Prof. Parrot kallar dem, hvilka i förening med det från växterna utveklade syrgaset öfvergå till permanent-elastik form, dels ock fysiska, hvilka af blotta värmet blefvit gjorda elastiska; och då den fysiska utdunstningen äfven inpå natten fortfar, afkyles luften, i brist på solvarme, allt mer och mer, och slutligen så mycket, att den, och i synnerhet de i mycket större grad värmeledande växterna, ifrån de fysiska dunsterna bortta-ga deras dunstvärme, hvaraf följden är, att dessa dunster dekomponeras. Vattnet, som då ensamt blir

(*)

260.

~~nar~~ gvar i luften, faller ner, och fäster sig i största mängd, i form af små vattendroppar, i synnerhet på växterna, dit största afgången på värme är. Växternas afkylning tilltager genom luftens allt mer och mer, och slutligen så mycket, att de på dem samlade vattendropparne stelna till rim eller is, hvarved växterna få detta vattens ligviditets-värme, och dengenom, ehuru öfverdragna med rimfrost och is, kunna hela natten bibehållas ofrusna. Tillika afgår ock värme ifrån dem till det kolsyregas, som de utdunsta, hvarved likväl är lycka, att detta gasets värme-kapacitet, enligt ~~Mr.~~ Crawfords uppgift, ej är större än 0454, så att värme-förlusten är dräglig. Men så snart solen om morgonen efter sin uppgång begynner skina, begynnes ock syrgas-utvecklingen, hvilken enligt th. Doktor Joh. Christ. Leop. Reinholds försök, der han fann, att frö begynte förr smälta i förening med en galvanisk stapels syrgas-ända än med dess vätgas-da (*), påskyndar frö- eller issmältningen, likasom en efter th. Professor Parrots observation befordrar vatten-

gs Sällska-
tt utreda
orsaker
n, hvars
nytt jar
e kalkulens
uppgift
ag väl blef
Sedermera
försök
ytligen
titurerar den
er jag det
lan förlo-
a kölden
kna. Om
tt finna
allmänna

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostfö=rma än barrträn, hvarom man också deraf öfver=tygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barr=trän med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog=växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Ink. den 16 Juli 1807. 245

Memorial

durftningen, ~~likafom~~ till två behof, snö eller ismälte=ningen och syrgaset, bortgår då fritt värme till bun=det tillstånd, och jag har förut bevist, att det som fö=dras till den första ej är obetydligt. Men ännu mera behöfves och åtgår deraf till syrgaset, så vida dess värmekapacitet är ganska stor, ända till 4,749. När fördenskull luften, hvaraf det kallaste hvarfvet, så=som tyngst, ligger lägst nere vid växterna, ej är god värmeledare, men växterna äro det mycket bättre, och då icke solskenet ännu först om morgonen åstadkommer nog värme; så måste det erforder=liga värmet tagas ifrån växterna i den grad, att de deraf dö.

Men sättet, hura värmets afgång ifrån väx=terna förorsakar döden, kan jag icke så säkert upp=gifva. Utan tvifvel sker det dels i starkare köld ge=nom safternas stelnande, då de, såsom hvar och en annan stelnande flytig materie, utvidgas och dervid språnga sina kärl, hvari de innesluts. Denna tanke styrkes af följande försök. Jag ställde en Bön-planta (phaseolus nanus) att stå en half timme i 8 graders köld,

261.

der den snart blef alldeles styf. Derpå fuktade jag ett af bladen med andedrägten, så att det efter en stund var öfvertraget med rim. I kölden hade hela plantan sit naturliga utseende oförändradt; men så snart den bars i varmt rum, och ställ=des i solskenet, der den begynte smälta, blefvo bladen genom=skinliga och började vissna. Tillika utsprude en grön genom=skinlig vattenaktig saft ifrån plantan, och i synnerhet ifrån dess saftigare stjelkar. Ingen skilnad sågs emellan det med rim öfvertragna bladet och de öfriga. På samma tid kra=made jag emellan fingren halfva bladet af en annan Bön-planta, som ej varit utsatt för köld, så att det ej sönderrefs, eller att någon annan yttre åkomma derpå ej var märklig. Men invärtes måste kramningen hafva sprängt saftkärlen, emedan det kramade stället strax blef genom=skinligt likasom de förkylda bladen, och visnade tillika med dem. Och då lika verkningar gifva anledning att sluta till lika orsaker, så tyckes man med skäl kun=na göra den slutsats, att saftkärlen blifvit sprängda av den köldskadda växten. — Men dels öker ock kölden väx=ternas irritabilitet i den grad, att de genom Gifvets ret=ning alldeles förslappas (*). Dertill kommer ännu syrets

(*) Rafn anf. st. p. 148, §88.

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostfri ma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en huvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

kraftiga medverkan att öka irritabiliteten (enligt th. von Humboldts och Uslars försök (*)). Enligt flere sammanstämmande erfarenhet insuper nemligen vatte fyre ifrån luften ju mera det afkyles, och innehåller deraf mest, då det är förvandladt till is och snö, hvarföre ock th. von Arnim kallar is och snö oxyderadt vatten (**). När då den på växterna sittande snön och isen der smälter, lösas det deri bundna syret, närmast omgifver sjelfva växterna, och öker ännu mera den af kölden redan förrätt nog upphöjda irritabiliteten, så att de tillika påfallande ljusstrålarne verka om i högsta grad starkare retning, och derefter en i högsta grad stor förslappning eller döden.

Den sist anförda theorien styrkes ock af följande försök, dem jag anstält angående olika vädlers olika värmeledningsförmåga. Jag tog färska växande blad af Hufvudkål (Brassica oleracea), kryp bönor (Phaseolus nanus), Potatoes (Solanum tuberosum),

(*) Se Rafns bok p. 136—139.
(**) Jemför v. Arnims afhandling härom i

Memorial

262

och Pil (Salix fragilis), och skar dem sönder, alla till lika finhet. Hvart slag lades särskilt i en glas burk af 2 dec. tums diameter och 2,5 tums höjd, och omgäfvo der en qvick thermometer-kula, som ej rörde glaset utan endast bladen. Burken betäcktes med tråd-lock, och nedsänktes i kokhett vatten ända till öfversta brädden, dock så, att intet vatten rann in i burken, hvarefter följande observerades.

Thermometers grader.	Kålblad		Bönblad	
	observerad tid.	Tids skilnad.	observerad tid.	Tids skilnad.
+19°	9t. 14'. 0"			
20	15.30	1'. 30"		
21	17.0	1.30		
22	18.0	1.0		
23	19.0	1.0	10t. 27'. 0"	
24	19.40	0.40	29.30	2'. 30"
25	20.10	0.30	30.35	1.5
26	20.30	0.20	31.23	0.48
27	21.0	0.30	32.0	0.37
28	21.30	0.30	32.30	0.30
29	22.0	0.30	33.0	0.30
30	22.30	0.30	33.30	0.30
31	23.0	0.30	33.52	0.22
32	23.15	0.15	34.20	0.28
33	23.45	0.30	34.40	0.20
34	24.15	0.30	35.5	0.25
35	24.40	0.25	35.30	0.25

p. 67—69 och de der citerade författares skrifter med
om Humboldts derjämmaft. 3 B. 1 St. p. 81, och Macquets 10 B. 2 St. p. 253.

ings Sällska
att utreda
ts orsaker
on, hvars
i nytjar
le kalkulens
uppgift
jag väl blef
Sedermera
försök
ifvgdligen
tituerar den
er jag det
dan förlo
a kölden
kna. Om
tt finna
llmänna

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt rider igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Thermometers grader	Potates-blad		Pil-blad	
	Observerad tid	Tids skilnad	observerad tid	Tids skilnad
+22°	10t.58'.0"			
23	11.0.0	2'.0"	11t.41'.30"	
24	1.30	1.30	43.20	1'.50"
25	2.22	0.52	44.40	1.20
26	3.5	0.43	45.55	1.15
27	3.50	0.45	47.0	1.5
28	4.25	0.35	47.55	0.55
29	5.0	0.35	48.45	0.50
30	5.30	0.30	49.25	0.40
31	6.0	0.30	50.8	0.43
32	6.30	0.30	50.55	0.47
33	7.0	0.30	51.40	0.45
34	7.30	0.30	52.35	0.55
35	8.0	0.30	53.35	1.0

Om man ur dessa försök (*) uträknar för hvart

(*) De äro nog få, och om det nu stode i min makt att föröka dem, gjorde jag det visserligen. Jag ville omgöra dem med flere slags växter, och i synnerhet bestämma tiden för deras afsyning, såsom den har blifvit bestämd för deras uppvärmning; men åtiden förbjuder mig det nu. Om de anförda försöken skulle anses värdiga att i sitt här föreställda sammanhang någonsin komma i dagsljuset, så skola de nu projekterade visst icke utebliffva

Memorial

och ett slag af blad en medeltid för en grads förändring i thermometerns varme, så finnes följande jemförelse tabell, hvilken innehåller ett i sitt slag nog märkvärdigt och oväntadt resultat.

En grads varme-tillväxt i Thermometern skedde genom			
Kålblad inom en tid af	Bönblad inom en tid af	Potatoes blad inom en tid af	Pil-blad inom en tid af
40"	42",5	46",15	60",42

Ju längre tid det fordras förrän varme-tillväxten i thermometern blir en grad, desto sämre värmeledare är den materie, hvarigenom värmet skall gå för att komma till thermometern, och tvertom, så att värmelednings förmågan är i omvändt förhållande af denna tid. Alltså är af de här försökta ämnen Pil-bladen sämsta värmeledare, därnest Potatoes-bladen, sedan Bön-bladen och bäst kålbladen. Men samma förhållande är icke emellan deras ömhet för frost, ty man vet, att Pil- och Kål-blad ej skadas saftan

skada (&c).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter beväxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Ink. den 16 Juli 1807. 245

Memorial

de äro utsatta för frost i flere dygn efter hvarandra, men Potatoes- och Bön-blad tvertom äro i största fara äfven i den minsta frost, som varar blott kort tid. En kall luft bortlager då inom en viss tid mera värme ifrån kålblad än ifrån Potatoes-blad, och likväl blir de sednare långt hårr skadda än de förra, hvaraf det tycker, att icke värmets afgång enfaldtmänstone i mindre grad, utan i föening med snösmältning och gjus utgör den dödande frosten, och att dervid förmodeligen växternas irritabilitet komma i fråga. Dessutom vet man, att, om frost infaller kort förrän rågaxen äro framvuxna ur sina skidor, gör den ingen skada; ja, om då halfva axet är framvuxet, och den andra hälften deraf ännu är beklädt med en tunn, grön och saftig, således nog värmeledande, halm beklädning, så finnes den framskjutna delen aldeles förderfvas, men den betäckta delen blir oskadd och framdeles bär frukt. Om då den förra skaddes blott derföre, att den, såsom god värmeledare, förlorade mycket värme, så hade ock den sednare blifvit skadd,

emedan dess värme-förlust dervid ej kunde vara mindre, icken likväl hände detta icke, och skilnaden bestod deri, att den betäckta delen ej omedelbarligen vordes af snö eller is, och var i skygd för gjuset. En väsendtlig sak till frost-skadan tyckes ~~[illegible]~~ vara fullgjus och i synnerhet snöns eller isens smältning på sjelfva växten; ty om antingen snön borttages, eller om den på axet fallna fuktigheten varit för i så stor mängd, att den deraf blefna isen såsom en slida omgifver axet (Finnarnes tuppihalla), och skyddar det i början för gjusets våldsamhet, men ock tjer det neråt, och, sedan den litet smält lös, faller bort; så undgår axet ofta all frostskada, hvarom erfarenheten tillräckeligen öfvertygar.

Såsom hörande till nattfrosternas theori för jag ännu utreda, hvarföre man icke behöfver rukta för dem när det blåser och då luften är ulen? Detta är så mycket angelägnare, som denna enständighet, hvad blåsten betraffar, tyckes vara stridande emot det föregående, och fordra, att just blåsten, enligt anförde theori om utdunstningen och

264.

ings Sällska
att utreda
orsaker
on, hvars
, nyttjar
le kalkulens
uppgift
iag väl blef
Sedermera
försök
elgydligen
tituerar den
er jag det
lan förlo
a kölden
kna. Om
tt finna
llmänna

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

(*) Jemför Wallerii försök i K. Sv. Vetenskaps Acad. handl. för år 1746, p. 14, §14; p. 20, §.19; o. fl. a.

Memorial

luftens afkylning, borde vara åtföljd af den starkaste frost. Ty erfarenheten lär både att en fuktig kropp snarare torkar i blåst än i lugn luft, d. å. att utdunstningen i blåsten är större (*), och att luften i rörelse snarare än i hvila afkyles af en kall kropp, som insuper dess värme. Men man bör besinna, att, ehuru verkligen mera värme bindes vid en ymnigare utdunstning under påstående blåst, den afkylda luften likväl icke blir gvarliggande vid växterna, utan drifves strax bort, och blandas med den öfriga varmare sommarluften, hvilken, genom blir blott temperera, ej frost-kall. Jag har förut uträknat, att luften öfver hela himland genom en sommarnatts utdunstning kan afkylas ifrån 12 till 0 graders värme, och det till en höjd af 8 fot. Om jag då antager, att luften blott till 10 gånger större höjd eller 80 fot är i rörelse under påstående blåst, och att den kalla

265.

luften förblandas med denna 12 grader varma, så finner jag, genom uträkning efter den bekanta Richmanska regeln, att hela den blandade luften ändock är öfver 10 grader varm. Sålunda finnes, att blåst om sommaren bevarar för frost. Men helt olika förhåller det sig tidigt om våren och sent om hösten. Är hela luftmassan redan förut afkyld till 0°, så gör den i rörelse hastigare afkylning än eljest.

Mulen säges luften bli, när den af en okänd orsak så disponeras, att de deri blandade vattenångorna förvandlas tillbaka ifrån elastisk till liquid form. Och såsom till ångbildningen åtgick värme och hölls bundet i ången, så blir det nu vid denna förvandling åter fritt, ingår i luften, och uppphöjer dess temperatur. Vid mulen himmel kan då icke någon frost inträffa. Dertill kommer ännu, att samma orsak, som gör att luften icke i elastisk form kan behålla de der förut befintliga ångorna, äfven måste förorsaka, att inga nya dunster, åtminstone icke till samma mycketenhet som förut, ifrån vattnen

skada (x).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostfria än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

och fuktiga kropparna kan uppstiga. Der är då i den mulna luften ingen afgång på värme, utan tvertom tillkomst af fritt värme, hvaraf följden måste blifva en varmare temperatur i luften. En sådan förändring är väl icke kännbar om sommaren (om icke på ett sätt, som skulle tyckas bevisa ett motsatt förhållande) för solens större värmande genomträngas skull, likasom man om dagen icke ser stjernorna, ehuru de verkeligen lysa; men om nätterna och om vintern öfvertygas man ganska lätt om sanningen häraf. Det vore då i anseende till nattfrosterna ganska vigtigt att kunna göra luften mulen när man så behagar. Men när kommer vi så långt i vår meteorologiska kunskap (x)?

Sedan jag nu efter min förmåga genomgått theorien om nattfrosterna i Finnland återstår för mig att anföra några praktiska lärdomar, som deraf kunna härledas. De äro så enkla och tydliga i anledning af det föregående som verkan af deras efterföljd är lycklig och säker.

(x) Hr. Prof. Parrots projekt att med en bomb inskuldra luften med moln är väl ett skämt? Sk

Memorial

266.

Då det är otvifvelaktigt, att nattfrosterna hos oss hafva sin orsak i våra många och vidlyftiga kärr och mossar; så är det lika säkert, att de skola förfvinna, om kärren blifva upptorkade och odlade. Hela vårt lands uppodling bör då vara riktigt åt detta håll, och mödan blir ej på ett sätt rikligen betald. Det har redan i några trakter af landet blifvit en af de vigtigaste hushållnings maximer, att förvandla kärren till åker; man har följt den, skördat rikelig afkastning af denna nya åker, och tillika befriat den gamla åkern och närmast liggande trakter ifrån frostskador. Till bevis på stadgad öfvertygelse om förmånerna af en sådan uppodling förtjenar att anföras, det man flerestädes i sednare tider begynt tvista om äganderätten af de mossar, dem man förut hade önskat sig kunna bortflytta långt ifrån sig, eller bortbyta emot de sterilaste berg. Men dels har man ännu icke hunnit nog långt med en sådan moss uppodling, hvarföre dess lyckliga verkan i anseende till frosterna ännu icke kan vara

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löftträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter beväxta med löftträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrträ i torrare jord och oftast på vårt lands

märkbar öfver hela Finnland; dels är ock ännu naturen emot den samma, om den skall bero ensamt af människors åtgärd. På många orter i landet äro nemligen insjö-vattnen så högt, att något aflopp dit icke blir möjligt ifrån närgränsande mossar. Det första blir då att genom någon allmännare anstalt sänka vattnen hvartill redan genom landsfaderlig omsorg en lycklig början är gjord. Så länder lära i detta afseende hafva förmänligare belägenhet än vårt. Som bekant är delas Finnland i flere dalar af de besynnerliga och märkvärdiga landbryggarna eller sandåsarna, som öfverallt korsa det samma. Hvar dal har sina egna vatten, som mestdels samlas till ett gemensamt utlopp, och der är vanligen ett eller flere betydliga fall innan vattnet kommer till hafvet, hvilket bevisar att äfven hvarje dal är betydligen upphöjd öfver hafsytan. Så ses af Hermelinska kartorna öfver Finnland att t. ex. Birkala sjön, det vattnen rinna ifrån största delen af Tavastlän, är 245

(*) Denna uppgift finnes på två ställen i kartan öfver Åbo-län, hvarföre jag följt den äldre, än en annan om 215 fot, som förekommer på kartan öfver Tavastehus-län,

Memorial

fot (*) 267.
högre än Österjön, och att Päijänne, dit de öfriga af detta läns vatten rinna, är 253 fot öfver Österjön, hvaraf med säkerhet kan slutas, att hela Tavastehus-län är öfver 250 fot högre än hafvet. I den delen af Steinola län, hvars vatten hafva sitt utlopp i Kymmene-elf, är Päijänne 253, Jäätsvesi i Gustaf Adolphs socken 292, Puulavesi i St. Michels socken 303 fot högre än hafvet; och då detta läns öfriga vatten falla i Saimen, utan om hvilken sjö, helt nära, Haukijärvi i Randasalmi socken, hvarigenom alla Kuopio-läns vatten falla i Saimen, och derifrån genom Imatra fall till Ladoga i Ryssland är 247,6 fot öfver hafvet; så finnes att äfven Steinola- och Kuopio-läner, och således hela inre delen af Finnland är öfver 250 fot högre än Österjön. Äfven vet man, att Österbotten, Åbo- och Björneborgs-län samt Nyland äro väl sluttande åt hafvet; hvaraf man finner, att Finnland har en ganska förmänlig naturlig belägenhet till sina många vattens sänkning. Och just denna sänkning öfver hela landet är högst nödvändig

ngs sällska-
att utreda
s orsaker
ön, hvars
r, nyttjar
de kalkulens
ls uppgift
jag väl blef
t. Sedermera
a försök
belydligen
bstituerar den
ner jag det
nsfan förlo-
nna kölden
räkna. Om
att finna
allmänna

er och andra uppgifter saknas, som skulle göra den-
na sannolikare.

skada (x).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Ink. den 16 Juli 1807. 245

Memorial

om någonsin vi skola blifva befriade från frostskador. Verkan deraf blir den, att helt visst en stor del mossar blott deraf skola uttorkas, och att privates styrka skall vara tillräcklig att torrka och uppodla de öfriga, och följden häraf skall åter ofördelaktigt blifva i högsta grad välgörande. Ty då mossarnes utdunstning är enda tillräckliga orsaken till frosten om sommaren, hvilka ännu äro så allmänna hos oss, att intet år förbigår, då icke någon del af landet derföre lider mer eller så skola de vara förswunna, när inga fuktiga kärr mera finnas; och då 470 qvadrat mil mera äro uppodlade än nu, skall och landet blifva så mycket rikare som årliga afkastningen deraf kan vara. Denna tillökning i odlingsbar jord utgör mera än halfva Götalands vidd och bör ensam kunna föda öfver 600000 personer knappt någon del af vår allmänna hushållning är derföre så viktig, och förtjenar så mycken uppmärksamhet, som denna.—

Men förrän vi hinna till dessa lyckliga tider, då inga nattfrosten mera betaga oss hoppet att få skörda frukten af vårt arbete, låtom oss vara betänkta på medel och utvägar att i vår närvarande belägenhet åtminstone till någon del afvärja det onda. Den som hålft med någon uppmärksamhet läst det föregående, lärer finna det nödigt, att till uppodling af ny åker välja den högst belägna mark, som kan finnas bördig. Finnes en sådan nära vid en ren sjö eller å, der ock åkern lättast kan hållas torr, så har den företrädet framför alla andra uppodlings marker. Men också bör man icke försumma att efter sin förmåga upptorka och odla de närmaste till åkern belägna kärren och sumpiga markerna. Vid en redan färdig gammal åker bör hufvudsaklig uppmärksamhet fästas dervid, att den hålles väl torr, således dikas väl och göres kullrig. Äfven böra inga vattengölar eller intet öfver sommarn i diken liggande vatten, i synnerhet om det är lerigt, tålas inom åkern. Förekomma der källor, dem man icke kan eller vill fylla och tillstoppa, böra de väl renfas, deras vatten-reservoir utvidgas och göras i synnerhet djupa, samt beklädas med gräftens mur, eller i brist

ungs Sällska att utreda as orsaker ron, hvars r, nytjar de kalkulens s uppgift jag väl blif . Sedermera försök belydligen ftitucrar den ner jag det flan förlo na kölden ckna. Om att finna allmänna

skada (x).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter beväxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en huvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskogen växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Memorial

deraf, med en sand-vall. Ty då erfarenheten lär, att en landsväg, som går igenom en åker, i det längsta bevarar för frost de deritill närmast gränsande åkerstycken, emedan sanden om dagen blifvit af solskenet uppvärmd, och om natten värmer närmast belägna luften, så bör ock en sådan mur eller sandvall åter värma den luften, som genom utdunstningen från källan blifvit afkyld, källorna böra få godt afloppp, och det i ett så djupt dike, som möjligt är, på det vatten-ytan i dem må vara låg, och vattnet icke fukta kringliggande marker. Om ock detta afloppps dike är beklädt med sten eller sand, är det desto bättre. – För öfrigt bör nära till åkern belägen skog så afrödjas, att åkern ej står i skugga, dels derföre, att den om våren snarare må blifva torr, dels ock att den må få så mycket ljus som möjligt är, då säden snarare blir mogen och mindre frostömmande. Den i skugga stående säden växer starkt i skaft och blad, bleknar, blir liksom uppsvald af saften, bibehåller sig så länge, och är ganska ömtål för frost. Äfven

tjenar skogens afrödning, eller åtminstone uthuggning till gleare, att skaffa luftdrag och blåst, hvarigenom frostskada i det längsta undvikes.

I allmänhet har jag väl yrkat mossars och fuktiga markers upptorkning igenom vattnets afledande; men man svarar mig att detta ej allestädes kan ske, åtminstone ännu, för bristande afloppp. I sådana händelser är det nyttigt att der gräfva en så stor och djup damm, som man möjligtvis förmår, på det att mossans vatten må samlas der. Detta bör befordras genom dikning, och den genom gräfningen uppkastade jorden utbredas så, att marken lutar åt dammen, hvilken för öfrigt bör hållas väl ren och fri ifrån gräs och ler, som grumlar vattnet. kan man med gräftens mur omkring dammen hindra den lösa jordens ständiga infallande, är så mycket bättre, som stenarne om natterna värma luften. En sådan gräfning bör ske den torraste tiden af sommaren, då det den af vattnet ej må hindras. Om man ock för vattnets skull ej kan gräfva dammen dju-

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter beväxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en huvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Ink. den 16 Juli 1807. 245

Memorial

pare än en aln under vattenytan, så bör den åtminstone göras vid, så att dels mossans vatten må kunna rinna dit och der inrymmas, dels ock att mossan af den uppkastade jorden må höjas och lättare hållas torr. Ehuru mossans vatten-mängd genom denna flyttning ej blifvit minskad, så är likväl derigenom mycket till förmån uträttadt i anseende till frosterna och klimatet (*). Jag hoppas att den skall vara fullkomligen öfvertygad härom, som i det föregående läst min jemförelse emellan mossars eller andra fuktiga markers och sjöars eller åars inflytande på frosten. När man sålunda af mossvattnet gjort en ren insjö, så skall den visserligen om nätterna uppvärma den luft, som genom den fuktiga markens utdunstning afkyles.

Vid sådant mossarbete bortjenar i synnerhet jordbären att nyttjas. Ehuru man ock träffar mossar med sandbotten närmast under vattnet, så man likväl ej tro, att denna sand hindrar vattnets ~~[illegible]~~ insugning i jorden. Helt vist är under sande-

(*) Se Hr. Gummes afhandling i Ekonomiska Sällskapets nya Tur-förslhender Freunde zu Berlin neue Schriften Vierter Band 1803.

270

i mindre eller större afstånd ett ler-hvarf, som för vattnet är ogenomträngligt. Finner man med jordbär, att sandhvarfvet är tunnt, och leran nära, så bör mossans sandiga botten ej afskräcka ifrån dess uppodling. I alla fall bör det för frostens skull upptorkas och vattnet ledas bort eller samlas i en damm. Äfven bör man undersöka jordmånens beskaffenhet under lerhvarfvet, antingen detta ligger strax under mossan och vattnet, eller om det är betäckt med sand. Finner man under leran en tjock sandbädd eller ock klappersstens jord, så bör man antingen med en grof jordbär, eller, om så ske kan, genom gräfning släppa vattnet dit, der det så infuges, att hela mossan deraf lätteligen upptorkas.

Utom denna omtanka hvad mossarne beträffar, hvarigenom man småningom mer och mer förekommer nattfrosterna, bör man ock emellertid, då de infalla, vara betänkt på medel att åtminstone minska, om icke alldeles förekomma, deras skadliga verkan. I detta afseende rekommen-

ungs Sällska att utreda nas orsaker rön, hvars r, nyttjar ide kalkulens ls uppgift jag väl blef t. Sedermera a försök belydligen bstituerar den ner jag det nsfan förlo na kölden äkna. Om att finna allmänna

skada (x).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostfria än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter beväxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Memorial

deras af somliga rökning, af andra åter lägg slåtning öfver den frostskadda sädesåkren. Med rökningen betraffar, så är den icke utan sina olägenheter, om den ock stundom kan gagna. Sannt är väl att den elastika ångan, som uppstiger ifrån en brinnande kropp, alltid ses dekomponeras i den kallare luften, så att en synlig rök märkes uppstiga; och dervid gifver den ifrån sig en del af sitt värme åt luften, som således uppvärmes. Men då både luftmassan ofvan på ett fält är så mångfaldigt större än den uppstigande röken, och då äfven luftens värme-kapacitet är större än rökens eller vattenångornas, så kan väl icke denna uppvärmning vara tillräklig, om icke rök i betydligare mån kan framskaffas. Det är då icke tillräckligt att i en åker här och där uppteända en lag-eld, hvaraf luften ofvan om elden uppvärmes, och hvarifrån röken i lugnt väder uppstiger till betydlig höjd, utan det fördeles verka på den nedre luften, hvilken icke uppsifrån utan verifrån får sin kyla. Hela trakten bör kunna öfverhvämmas af rök, och så sker det verkeligen i Österbotten i de Soknar, der det så kallade kyttbruket, eller mossarnes uppodling till åker, med alfvare drifves. Så snart de torat afrödjade och upphackade mossarne om våren torkat, tänder man eld på dem, och låter en del af mossan långsamt och med en i torfven gömd eld afbrinna, hvarvid, då tusende tals tunnland mossar på en gång förtäras, så mycket rök uppkommer, att hela socknar deraf öfverhvämmas. Och verkeligen tror man sig hafva erfarit, att denna rök uppvärmt luften, och frostskador varit lindrigare. Men om icke desto mindre den rökblandade luften är ända till frysskall, så skadar den, såsom bättre värme-ledare, den frostfria sädesväxten fortare än den torra rökfria luften, och fäller äfven mera rim och sno, som vid sin uppsmältning behöfver mycket värme.

Säkrare anser jag det sätt vara att förekom-

ings Sällska
att utreda
as orsaker
ron, hvars
ör, nyttjar
ade kalkulens
ds uppgift
jag väl blef
t. Sedermera
ta försök
betydligen
bstituerar den
inner jag det
inflan förlo-
nna kölden
räkna. Om
att finna
allmänna

skada (x).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostömma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter bevaxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

ma skada af en redan påkommen nattfrost, att en karl i hvardera ändan af ett lag slåpar det öfver den nimmiga sädesväxten. Afsigten dermed är att nedskaka rimmet och frön ifrån sädesaxen, på det ingen smältning på dem må ske, och smältnings värmet icke må tagas ifrån dem. Denna tågslåpning bör derföre verkställas kort före solens uppgång, och förgäfves sker den efter denna tid, sedan rimmet redan smält på axet. Utom det, att man af theoretiska grunder inser nyttan af en sådan i tid anställd tågslåpning, kunde jag anföra flera exempel, som demonstrageligen bevisa förmånen af denna omtanka. Erfarenheten har flerestädes lärt, att de åkerstycken, hvarröfver tåg blifvit slåpade om natten, undgått all skada af den nattfrost, hvaraf de öfriga ovidrörda åkrarne i grannskapet blifvit alldeles ohjelpeligen skadade. Denna åtgärd kan derföre icke nog rekommenderas. Om ock stundom kölden varit så stark, att den deraf stelnade halmen strax under axen afbrutits, och att ej all önskad verkan af tågslåp-

Memorial

ningen följt, så händer sådant likväl mera sällan, och torde denna fatala händelse, hvars olyckliga följder, sedan den redan inträffat, vi ej förmå förekomma, påminna oss om nödvändigheten, att använda allt vårt bemödande på vårt lands tålamodiga uppodling.—

skada (*).

Utom den allmänna erfarenhet att fuktiga marker i synnerhet åstadkomma frost, finner man ock att löfträn göra äfven torrare trakter mera frostfri ma än barrträn, hvarom man också deraf öfvertygas, att då man om en sommarnatt reser igenom en skog, der trakter beväxta med löfträn och barrträn med hvarandra omväxla, man finner luften svalare i löfskogen och varmare i barrskogen. Till en hufvudsaklig del beror väl detta deraf, att löfskog växer i mera sank och fuktig jordmon, hvilken mera än sjelfva skogen åstadkommer kyla, men barrskog i torrare jord och oftast på vårt lands

Memorial

Sedan jag till Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets granskning inlemnade mitt försök att utreda Dess utgifna täflingsämne om nattfrosternas orsaker i Finnland, har jag lärt känna ett rön, hvars resultat, om jag, såsom jag vill och bör, nyttjar det, gör en ändring i den af mig nyttjade kalkulens siffror. Jag nyttjade i min skrift Crawfords uppgift om vatten=ångors specifika värme, ehuru jag väl blef varse, att han endast indirecte funnit det. Sedermera fann jag af en godkänd författare directa försök härom. De gifva ångans specifika värme betydligen större än jag nyttjat det, och när jag substituerar denna uppgift i stället för den mindre, finner jag det genom utdunstningen bundna och för känslan förlorade värmet vara mera, och den åstadkomna kölden således större än jag förut kunnat räkna. Om jag derföre förut någon gång var bryd att finna nog tillräcklig orsak till den producerade allmänna

kölden, så förfvinner allt detta bryderi aldeles med denna substitution. Hela teorien blir derigenom mera påtagligen sann, och kan hända lättare vinner bifall. Om fordenskull Kongl. Sällskapet och dess Berednings Utskott behagar min afhandling med nogan uppmärksamhet, så anhåller jag att få göra denna ändring, hvilket till jag så mycket lättare tror mig vinna bifall, som jag hoppas berättas, att Utskottet sjelf genom bref anmanar anonyma författare att i en eller annan del betjena sig af gjorda anmärkningar. Men då jag hoppas bifall i denna begäran, är jag tillreds att framföra en annan. Jag anhåller att få ändra min kalkul icke förr, än Sällskapet redan utlätit sig, om skriften kommer i dags Gufet eller icke, hvartill jag tror mig hafva tillräckliga skäl. Då vattenångans specifika värme är ett så hufvudsakligt element i min kalkul, så inses lätteligen, att någon sådan ändring deri äfven gör ändring i ganska många siffror nödig, kanske i så många, att det derefter icke vore anpligt att för sällskapet framlägga en så lappad skrift utan alldeles ny renskrifning, hvilken sammanlagen med en gare postgång till min vistelseort, gör lids uldrägt. Förändringen kommer också att bestå endast i en hop siffror; sjelfva planen till arbetet, sättet att kalkulera och grunderna dertill ämnar jag icke ändra. Och då Utskottet är i tillfälle att i hela sin vida gränsdem, så tror jag icke att några siffrors ändring kan verka någon hufvudsakligt i dess omdöme. man skulle derigenom blott mera påtagligen kanna finna kraften af mina bevis, om man ej sjelf finner en ked innehålla bevis. Skulle åter Utskottet eller Sällskapet icke tå på dit likens riktighet, och min skrift dömmes att hvila obrukad i blandade protokoller, så är det icke möjligt att ytterligare kalkulera.

Författaren till täflingsskriften om nattfrosterna, med vid Språk ur Virgilii Georgic. d. 1, v. 1

Ett Enskilt Memorial

Ink. den 22 dec 1804. 37. 276.

№ 1. I anledning af den af Konungl. Hushållns Sällskapet i Åbo, under № 96. af Åbo-tidningar, för åren 1803. utsatta pris-fråga: om sätt att hålla vägar bättre utdrab, anser jag att undanmälat ganam följande åtvägs, bäst av sådan som vinnas:

Att sätten är sådan, som vägar-na äro lägen förorsakar att de sän-nader äro behöfliga, för landt-mannen som skall underhålla hes-dras för att befrada sina fram-tus, då dessa nyttiga personer kunde användas till nyttigare ärenden, ad, att bybefolkningen lider till sin näring ganam det tvång att hålla dem inom un-bonnkla gränsor, äro om sän-digskar som inte torfva bevis.

Länge har allmänheten redan insett nödvändigheten af bättre och säkrare anstalter, än de hittils anbefalta och vidtagna, till Odjurens utrotande i vårt land, och väntar Den derföre otåligt på et tillfredsställande svar å Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets öfvan anförda fråga.

Också jag vill göra ett försök at svara. Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets upplysta omdömme skall fullkomligen öfvertyga mig, om det var min lyckad.

Frågan i det hela är väl för mycket vid-

man hem skall vetta under läsnad af brandturan vinna fritt bata utan intrång af vaggar: genom vidtagna belöningar.

De sjöledigheter, hyftade till vetta nudamål, som lag skiftarna uti 22. Cap. B. B. utlägger dödägarna fullgörad sällan af ytterfängsalldeig af vadre-boende brandtjänte: den belöning, allmänna lagen tillägger genom sina vedar adius, är otillräcklig att sätta en till af hoglöb manniska i vårdsamhet. Något mera fordrar vertill, att den vinnes genom förjande utväg:

Att hos alla en i ett kvadratlan af Bodn, som äger brandtur, utfäster sig at betala ett ens spela eller ¼ D eller mer af minsta för

hvart utgående brandtur ut den som på ett eller annat sätt dömes en vaga af ägoviser finnas för nämnste Prästs af brandbetjent med intygan af något vittna at han dödat den ytterfor. rättad upbådan af en i hemsby vist utfärd man, eller den i dokumenta stanna be stämd sockenkyrkan gedan genom af Prästen af nagen brandbetjent, tildrahad.

Så snart sätt, som han, utan had lagen genom tillägger af finnas kasar, försmäd. till ytterligare vårdsamhet af mera medrom till ägunnedran.

Några opponent på heilla förmodligen ids finnas några twist af heilder ids sielf kan ägn en något bättre råd, tänk invändt, att

Länge har Allmänheten redan insett nödvändigheten af bättre och säkrare anstalter, är de hittils anbefalte och vidtagna, till Odjurens utrotande i vårt land, och väntar Den derföre otåligt på et tillfredsställande svar å Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets åfvan anförda fråga.

Också jag vill göra ett försök at svara. Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets upplysta omdöme skall fullkomligen öfvertyga mig, om det var misstyckt.

Frågan i det hela är väl för mycket vid-

det blifvor omöjligt at kunna för-
nöjd tillfredsställa en sådan öfver-
ansträngande, och, at dessutom tord
blifva sor af kanske för den som
äga mycken bestäg. Det inkast be-
tyder mindre än intet; ty en förnuftig
och drifflig person af vägan mennan
kan lätteligen begå så, at förfar-
lingen kan inte ugtan draf, alla-
ast tolkat genom samtal förut
ugtryfs. Men d ätro de beskrade
utgifterna vägan; så nattas den
sig ydre antalet af fängsla var-
gar. Om och en mycken tot om ävt
fulle utöfvad; så blifver ändock afgift-
ten ida öfver vägan Skillingar per
tunnan, men Paluan befriad, och
den som fångat, hälpen circa till
10: Rdt belöning per Dropp. Den nå-
got annat vädla en ovärksam ma-
nifiga, at anlägga vaagzvagar, gård-
dar, allas andra nägatiga utdagar,
mera än ratta belöning fätt? Det nog,

at han genom detta belöning fätt, blifver
värksam; utan och, en hälles ut-
del till at förskaffa sig, Bäsor, Brut,
Bulas, fällor, Dagas m. m. som han i sin
medellöshet ida kunnat åstad komma.

Det är skada, at Finska allmo-
gen, för dessa ordnigt i Svenska
spårdat, ida vet begagna sig af
de upfinningar som å Svenska och
andra orter ugtjäb till detta än-
damål; derföre vore ugtigt, att
Konglig Finska Hushålls Sällskapet, ge-
nom några utkommande skrift, under-
rätta den, hvad å andra orter
i detta mål ugtjäb, äfven fäder, en
fäder föreanlad vinning, såväl ägar-
tandan at ugfinna nya utvägar,
som och, bragdetan, i värksamhet.
Detta tandas under Sällskapet i ordnig-
het Konglig Finska Hushålls Sällskapets
prövning af

Rusticus
har namnfedel.

Länge har Allmänhiten redan insett nödvändigheten af
bättre och säkrare anstalter, än de hittils anbefalta
och vidtagna, till Odjurens utrotande i vårt land, och
väntar Den derföre otåligt på et tillfredsställande svar
å Kong. Finska Hushållnings Sällskapets öfvan an-
förda fråga.

Också jag vill göra ett försök at svara. Kong.
Finska Hushållnings Sällskapets upfyllta omdöme
skall fullkomligen öfvertyga mig, om det var min-
dre skadt.

Frågan i det hela är väl för mycket vid-

Ink. den 22 Dec. 1804. 38. 279.

№ 1. Uppå frågan: huilka hinder som
wore hittills mötte Konungen som
af det nytteiga Hoorbiftet, som
var utfärdad på Åbo landning
№ 96. för år 1803. will jag
afgifwa minn tanka, jemwäl
på åtföranstaltning.

Dessa äro lagar som wore tal-
ran till at winna denna Konungsamhet,
ty uti ingen Gudsfruchtan, finnas
så många sådana, som om Hoorbif-
tet; man fullgjorde det af den
af annan person bättre man, som ofta
förorsakat hinder.

Hvad denna omnämdning wid jag
ej wärdera alla de hinder, som man
man af fiesmare wällat tragtat
i Hoorbiftet af huilka hindren ofta
sedan befarat Hoorbiftet:
upfnot upsyftan af Hoorbiftet, nytte-
jab denna förlienst, till hifstids barg-
ning. denna sjuna nog gemenat af
en faldig regel: det är bättre mistela

283.

inne gnvabet.

Verg.

Sällskapets

af hvarje
erfarenhet trake
h hemu kun
bringas til
ställighet?
mal i lagom
era at erindra
Socknarne
era de få in
ndamål!

Länge har Allmänheten redan insett nödvändigheten af
bättre och säkrare anstalter, och de hittils anbefalta
och widtagna, till Odjurens utrotande i wårt land, och
väntar Den derföre otåligt på et tillfredsställande svar
å Kong. Finska Hushållnings Sällskapets öfwan an-
förda fråga.

Också jag will göra ett försök at svara. Kong.
Finska Hushållnings Sällskapets upplysta omdöme
skall fullkomligen öfwertyga mig, om det var min
lyckad.

Frågan i det hela är wäl för mycket wid-

fattade med mycken mildhet och hyn-
samhet. Mildheten är väl berömvärd,
men då den utföras emot en försum-
mlig embetsman, som kanske sin nä-
sta, då bör mildheten vida för rätt-
visan och billigheten. Denna sanning
är uppenbar; ty hvem fäller hindra
det, at för en landtmätare som yttre
Calendern hinnit författa underlinjer,
något för hvarom blifvit anhållet,
allra hand gånger jemfördt med
de dagar hvar fråga sig haft om
vändt — är det möjligt at gå en
förmiddag, gå en dag, så nära som
en förlägen tillmägnad rätt kräfver,
hvarken påmanga landtmätares
underlinjer och göromål? Härmed föl-
jer: att om en person begifvit utan
användt arbete, så är det naturligt,
att söga drift, som medföres behof,
användas — Dag tadlas ofta för
viforenes vadtighet, men mningen är den,
att Rymdsamhetens ~~förslutar~~ orsakar ofta, att X för

Länge har Allmänheten redan insett nödvändigheten af
bättre och säkrare anstalter, är de hittils anbefallta
och vidtagna, till Odjurens utrotande i vårt land, och
väntar Den derföre otåligt på et tillfredsställande svar
å Kong. Finska Hushållnings Sällskapets öfvan anförda
Fråga.

Också jag vill göra ett försök at svara. Kong.
Finska Hushållnings Sällskapets upplysta omdömme
skall fullkomligen öfvertyga mig, om det var misfa-
lgskrift.

Frågan i det hela är väl för mycket vid-

Tu, Sommar genom makt synad, blifva resultatet.

Bonden hvarken vill eller torde klaga; ty han vet, hvad honom i det fallet förestår; Bonden lider till det möjligaste lättnad; Bonden försätter sig ide på de stadningar hinom fjorton dagar förrevision till Sället; Bonden har svårt ja omöjligt, så en förnuftig Brif-Skrifvare man på landet, som vill ej den författa Contra Stadning, ja! hvad en mera är; på den, ide undgång den förmuftiga Bonden påminna sig, at ingen landmätare, på de ej-lagen dagar, vanligen på hans vägar till att försätta något arbete. Så ide i sådana en sådan tiggter, en ej hjälp mag ba Stadslig Bonde, tagas i förfrias ej ryktbar, i annat fall, har han sitta Du, om stadningen afgjorat med mycket sprödat: det Sället.

Bästamen erfordrat ytter förtjenst, då användt mera flit ej vårdsamhet; ty ingen vill finnas.

3o de ytter Stranges sätt, svårt utbrytningar af öfverlapp jorden, som tro tvvden

sig så belägna ytter Sitta torft hvalsa så i väto som torro; man vet sig, genom Siflat förlora, gör, at han, så länge möjligt är, sådan förhindra det.

4o vårdslöst förrättad stadningar, hvarved impedimenta ide äro mera ej lagen, som vanligt möjer sig vid Siflat, då på nu ej minnas kott falla impedimenta förtjentig jord. hvarigenom ej kommo vattengångar, eja stadningar ej hinder i Stadsiflat.

Det det närvarande hafva vi prof i handen, at Siflan ej stadningar som bord för vägen till fotay, genom undersökningar blifvit befunden för oriktiga. Sådana förnyade förstadningar, den ide minst äro hindra fortgången.

5o En lindrig medfard af ägodelningsvattnen, med landmätarens synbara felaktigheter. Orignaren blifva de vägsamma; Man omlaglig näpt, strängt

Länge har Allmänheten redan insett nödvändigheten af bättre och säkrare anstalter, än de hittils anbefalta och vidtagna, till Odjurens utlodande i vårt land, och väntar Den derföre otåligt på et tillfredsställande svar å Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets öfvan anförda fråga.

Också jag vill göra ett försök at svara. Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets upplysta omdömme skall fullkomligen öfvertyga mig, om det var min tillgrundt.

Frågan i det hela är väl för mycket vid=

följde på ögonblicket fal, Bullers sådant
vårda mera varsamhet —

6te Om någon mäktig herreman, ägare
el i samfälligheten, som vidt ej bor
vill göra indrägt; så bör han genom
en vind till en eller annan af vadre-
hörandena, hindra i flera år dor-
ziflat, om ej samfälligheten vore beredd
till skiftet; så bör han, under före-
gifvande af ny mätning, begäran han
icke på många år gör någon anfalt,
hindra skiftet.

7de Mäs ägorna vara så belägna, att de
nödvändigt Bullers sätt i flera latter,
har ägodelnings stattorna ballat sådan
för mäng skifte; på lagt landmätaren
att redulera dem till fördel, om det är möj-
ligt af ich, hänseende har ej lamnick
några lott ägarnas tvin ej utanmun
genom vedlyftiga ej tula tukrängar.

Länge har Allmänheten redan insett nödvändigheten af bättre och säkrare anstalter, än de hittills anbefalta och vidtagna, till Odjurens utrotande i vårt land, och väntar Den derföre otåligt på et tillfredsställande svar å Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets öfvan anförda fråga.

Också jag vill göra ett försök at svara. Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets upplysta omdöme skall fullkomligen öfvertyga mig, om det var misslyckadt.

Frågan i det hela är väl för mycket vid-

Como han llamado antes juntos mostrandolos el
letter del Señor Gouernador, no se hallo embargado
ni detenido, de Quinto detenido y mas tiempo, el
mantes Que en dicho estado por el Lichenciado Jua
n Ochoa Quijte Lichenciado Gaspar ayuso que
fue Oidor.

Dello fo mi que se le fordeh el juramento Estando
Estando Lichenciado Gaspar presente
fiale Lichenciado Quijte mi que om del mes
Lichenciado.

Ochoa y del dicho en mes por mandado

92. Forsan et hæc olim meminisse juvabit.
Verg.

Svar

på Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Fråga.

Huriuka anstalter till utrotande af hvarje s. k. handa Odjur äro, för Finlands fastskilda trakter, de hänligaste at vidtaga? Och huru kunna de både lättast och säkrast bringas till äfven beständig och allmän verkställighet? — Hvad kan vid de för detta ändamål i lag och författningar påbjudna utvägar vara at erinra. Och om allmänna Skallgångar i Socknarne än skull finnas nyttige, huru böra de så inrättas at de svara emot sitt ändamål?

Länge har Allmänheten redan insett nödvändigheten af bättre och säkrare anstalter, än de hittils anbefalta och vidtagna, till Odjurens utrotande i vårt land, och väntar Den derföre ståtligt på et tillfredsställande svar å Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets öfvan anförda Fråga.

Också jag vill göra ett försök at svara. Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets upplysta ombudsmän skall fullkomligen öfverstyga mig, om det var min olyckad.

Frågan i det hela är väl för mycket vid-

sträkt, at har, kan hända, kunna blifva fullstän-
digt befriad; men då det väsentligen varit, före-
kommandet af de större olägenheter, hvilka af O-
djuren förordsakats Finlands Inbyggare, som förmält
Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet at upkästa
den, så misströsta jag icke om, at, vid granskning-
en af de inkomne Svaren, afseendet egentligen
skall göras deruppå.

Då jag punkt-vis bör genom gå denna fore-
slatta fråga, så skal jag således först svara har-
på: Hvilka anstalter til utrotande af hvarjehan-
da Odjur äro, för Finlands särskilda trakter de
tjenligaste at vidtaga.

Ibland Odjur i Finland, på hvilkas utrotande
ifrigast bör arbetas, torde man endast kunna räkna
Björnen, Wargen och Ormen. De ofrige, som kun
de komma under detta namn, äro dels så sällsynt
och dels åstadkomma de så omärkbar skada, at jag
med skal förbigår dem. Ochså är här icke fråga
om allahanda Finländska Odjur.

Det kan icke gifvas någon anstalt, som em-
sam är tillräklig til alla eller flera slags Odjurs
utrotande; ty då dessé åtskillige slag, til natur och
lynne til styrka, vighet, djerlhet och slughet, til föda
til sätt och ställe at angripa och skada, äro sin-
emellan så olika, måste äfven anstalterna til deras
utrotande blifva skiljaktiga. Men med tilgång på
samma slags anstalter, med lika kunskap, styrka
och drift i deras användande, torde särskilda trak-
ter (åtminstone innom Finland) icke åstadkomma
stor skiljaktighet i värkningarna.

Då jag inskränkt mig at upgifva anstalterna
til utrotande af endast dessa nämnda tremne slags
Odjur, så har jag, hvad Björnen och Ormen angår,
icke någon ny at lorete; med undvikande af de förr nytt-
da medel, skola dessé skade-djur, utan synnerlig kost-
nad och tidspillan, såsom hittils skett, småningom
försvinna.

Hvarestädes landet blifvit befolkadt och bebygdt,
har Björnen blifvit mera sällsynt; men icke har så-
dant skett endast för folkökningen skull: Ehuru alla
Björnen än är tillfreds med grannskapet af människor,
skal han likväl, fredad för deras förföljelser, trifvas
ganska väl bland deras boskap. Den bästa an-
stalt til hans utrotande är, at, om vintern med bössor
sprut och hundar anfalla och döda honom vid hans
ide eller vinterlager, samt om Sommaren, medelst förfa-
ad af skyttar eller uppgräfvade lur-bössor, döda honom vid
återkomsten til ofvelefvorna af det djur, han förut fla-
git, merändels ätit af och nedgrafvit. Dessa tvenne
anstalter synes vara de tjenligaste; hvarföre de ock,
längs efter hela västra delen af Finland, i början och med
lit af sista seklet, (och jag vet icke huru länge förut,)
nyttjades med den framgång, at man i nämnde trakter
nappeligen hörer detta Odjur mera omtalas.

Detta sökallade Jämtländska eller Lappska sätt, at
nämligen anfalla Björnen i hans ide, är äfven länge
brukadt i Finlands Östra trakter, såsom i Savolax och
Karelen, samt i Tavastland, der dessé Odjur ännu
finnes. Bonden dersädes, och i synnerhet i norra delarne

af dessa handskap, kanner ganska väl, at han i Oktober eller November månader, då första snön faller, upspanar Björnens spår, följer honom derpå och noga utmärker det ställe, som blifvit utvalt till dess hide för den kommande Vintern. För sin egen säkerhets skull, angriper han honom der vanligen icke förr, än sedan snön i eller omkring Januarii månad fallit till den mängd, samt blifvit vid sin yta så kompakt eller tät, at väl Vanden på sina skidor lätt kan fardas derpå, men Björnen med sina trubbiga fötter som stöta igenom denna yta, med möda och långsamt nödgas glöta i djupet deraf. Iakttagande detta tillfälle, far han, hälst i sällskap af sina egna raska kaelar, eller, i brist af dem, med sina grannar, åstad, för at, bevapnade med skarpt laddade bössor, eller åtminstone med spjut och hundar anfalla den anmärkta Björnen i hans lide eller utmana honom derur, vid utkomsten rikta sina skott hälst under hans framboga, i magen eller vid örat och sålunda döda honom: Träffas han icke till döds af det första skottet, och han, annu egande full styrka, rusar till den som skjutit, så, om Skytten för sig icke fått hinna undan, möter han honom med spjutet, eller hälst med en på sin bössa fastskruefrad bajonett, den han stöter i honom, eller, om han lätt kan undgå Björnens förföljelse, far han ett stycke tillbaka, omladdar sin bössa, samt, i fall hans medföljare icke redan nedfällt fienden, (som vanligen sker,) återvänder för at efskjuta det andra skottet, o. s. v. tills Björnen nödvändigt måste duka under.

Bruket at om Sommaren anställa förfät på det ställe, hvarast Björnen nedgräfvit sitt, af något store Kreatur, öfverblefna rof, är det den tiden mest tjenliga: Dessa förfät blifva på mångfaldigt sätt tillfälda, och utvälger man, efter stället och omständigheterna, det lämpeligaste: Har Björnen nedgräfvitt sitt besparda rof på ett ställe, som är omgifvit af höga trän, så har man gjordt sig en säkerlad hafve i de samma, till två eller tre samnars höjd från jorden, på hvilken tre eller fyra karlar med bössor och spjut vänta dess ankomst och derifrån skjuta honom: – Eller har man inrättat en så kallad flake eller falla, bestående af fyra eller fem sammanfogade 6 alnar långa stockar, hvilka med deras ena ända hvila på jorden, men med den andra äro uppgilrade till en höjd af tvenne alnar öfver det ställe, hvarast det nedgrafda Kreaturet är: Ofvan på stockarna har man haftat något som gifver ansenlig vigt åt den, vid första rörelse på det nedgrafda, fallande steaken, – hvarigenom Björnen, som vanligen icke skyr sådana tillställningar af bråd, strax krossas derunder och dör: – Eller har man, då ruummet derunkring varit mera flakt, uppgilrat en eller flera laddade och – med mossa eller vid lakta bössor, riktat dem nära ofvan stället, der det gömda rofvet varit, på hvilket det legat en kapp eller pinne, hvilken, med ett streck eller snöre, varit så förenad vid trycket på bössorne, at, vid rörelsen på denna nu i vägen liggande kapp, en eller flera bössor blifvit lossade och den i medel punkten efter rofvet sökande Björnen blifvit –

skjuten.

Att dessa nu anförda anstalter för Björnarnas utödande äro i Finlands alla trakter de tjenligaste, behöfver jag blott nämna. Wårt land, öfver alt annet fattigt, i synnerhet på folk, har icke råd att, på några allmänna Jagter eller Skall, förlora den tid, jorden för sitt upodlande och Inbyggarene för deras dagliga bargning, så noga behöfva hafva nyttigare använd. Allestädes der Björnarna vintra, så väl som der de ned-fallt och-gräfvit något Kreatur behöfves, för dessa ställens upsökande, icke mycket folk eller stor tid spillan, alvensom icke heller för Djurens dödande. Och at ändamålet endast genom dessa anstalters noggranna i acktagande fullteligen skall vinnas, har en mångårig erfarenhet fullkomligen ådagalagt.

Karelska och Björneborgske fällen, at vid svedjeland ställa fångat för Björnen, blifva aldrig tjenliga til allmänt bruk.

Den anstalt jag föreslår til Wargens utödande, består blott derute, at hvar och en jord-agare eller brukare inrättar, i den til honom närmast belägna ängs-ladan, ett gitter, likt det, i de vanliga musfällorna, i hvilka mycken fångas lefvande.

Detta Gitter är hvarken kostsamt eller besvärligt at upställa och underhålla, eller ofakut i sin verkan. Det kan dessutom til den mängd upställas i Finlands alla trakter, der lador eller uthus brukas, at det för ändamålet är mer än tilräckligt.

Sjelfva gitter-anstalten kan verkställas på många sätt. Jag vill blott uppgifva ett:

Sedan den, för lägligheten skull, närmast intill gården belägna ladan eller Rian (Tab. I.) i början af Wintern, eller redan om hösten blifvit tömd, upphänger Bonden, på ivre sidan af ladans dör-rum, sjelfva dören, (a) til en höjd emellan tröskelen (b) och dörens nedra bräd (c) af vengefärligen fem quarter, medelst en stång (d) något kortare än sjelfva ladan, som vid midten (e) är genom et snöre eller vidja (f) efter omständigheterna lång fästad vid mellersta sparren (g) uti ena ändan (h) också genom et snöre (i) förenad med midten af dörens öfra bräd (k) och uti den andra (l) äfven medelst ett snöre (m) som räcker til golfvet (n) häftad vid midten af en flake eller kapp (o) fem eller åtta quarter lång, hvilken åter med dess ena ända (p) är knäpt eller fästkt under en af de nedersta vägg stöskarne (q) och med den andra (r) likaledes fästkt stucken under åteln (s) hvilken ligger på golfvet närmare gafvel väggen och invid en för tillfället upbygd koja (W) i hvilken man til natterna inslapper gårds hunden, eller något annat kreatur, som med sin röst eller lukt uppar sitt tilhåll.

Tab. I.

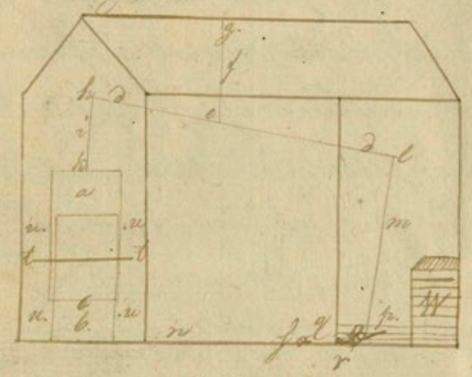

Vid minsta rubbning eller ryskning som nu göres på åteln, sedan dören på detta sätt blifvit upgilrad, halkar kappen antingen undan åteln eller vägg stöskarn, eller undan bägge på en gång, då dören får öfverviegten och nedfaller. Det bör man noga

i åhlläga at dören faller lätt och fort ned: Och till den ändan vore det ganska tjenligt, om man inrättade faltfar eller renner på båda sidorne af dören, i hvilka den kunde ledigare löpa; men också kunna de undvikas, när man i stället nyttjar et bräd, (t) slaget tvärs öfver inre sidan af dören, som håller den intill posten eller vaggen, och fyra pinnar (u) hvilka slagna i vaggen nära intill dören, hindra den at rubbas åt sidorne.

Till ätet kan tjena ett större stycke af storknad kreatur, såsom ett lår af häst, ko eller svin, ett halft får, eller odugliga inelfvor af slagtade kreatur.

I de lador, der så kallade klabbar nyttjas till dör, kan man låta halften af dör-rummet vara fyld med dem; men höga, eller gibra, på samma sätt som blifvit sagt om ordentelige dörar, några sammanlogade bräder öfvan klabbarna, på inre sidan af dör-rummet, så at öpningen blifver ungefär fem quarter hög.

Detta gitter-värk (kan hända skall det under ett längre bruk i en framtid kunna göras annan enklare) ehuru tit sin beskrifning vidlyftigt, bortlägger för Jordbrukaren verkeligen icke mycken tid, och en gång uppstått, fordrar det ingen annan anoning, än at, i fall man i kojan nyttjar gårdshunden, den då in- och ut-slappes; men om man låter svin- eller får-kreatur derutti beständigt vistas, gibret tidigt om morgonen endast vittjas eller efterses. Icke heller äro de hastiga

erforderliga materialier kostsamma. Om det icke alltid finnes tilgång på ätet af stoeknade kreatur, så kunna åtminstone de slagtades obrukbara inelfvor fylla bröstet.

Denna anstalt är saker i sin verkan: Man känner Wargens djerfhet at, utan mycket omsprep, genom gluggar gå in i så-svin- och får-hus, som ligga in vid man gårdar, ja at förfölja hunnar ända in i boningsrum på landet. Om han då på mindre farliga, eller ifrån folk mera aflägsna, men i synnerhet på flackare, och ifrån trän och beskar fria ställen simmer sin föda (der han på ganska långt afstånd snart uptäcker genom sitt goda vädrakorn, eller genom det han hörer hundens gnällande) i lador eller rior, i synnerhet byggda med glesa vaggar, så har han icke minsta betänkande vid at tillegna sig den, utan rusar dit in, och, då han icke kan åtkomma det instängda kreaturet, begynner rubba och rifva den på golfvet liggande ätten, tvärgenom dören nedfaller och han fångas. Ära efter vanligheten flere vargar i ett sällskap och följa tätt på hvarandra in i ladan, så händer at flere af dem på en gång snärjes; men så de då mycken tid på sig, och dören eller golfvet äro svaga, så kunna de genom gnagande med sina vassa tänder bana sig väg ur sit fängelse. Tidigt om morgonen bör de efter detta gitterwärk vittjas af en karl förfärd med bössa,

eller tvänne förfidva med spjut, för at genom springorne eller gluggorna på väggen nedskjuta eller stiska rofvet.

Men kan icke utplantera detta varg gille, i hela Finnland, til ett större antal, än vanligen hittils blifvit beukad, med alla Varg-fångst-anstalter sammanlagde: Om af de 14000. hela mantal, som antagas vara i vårt land och, til större delen, klyfna i fyra Rökar, man vill föreslå, at för hwaje rök, ett sådant hus blefve i detta affeende gilradt, så skulle derat uppkomma ett antal af icke mindre än 56000 Varg fällor, hwilka en gång fälte i stånd, skulle utan twifvell snart rensa Finland ifrån dessa skade djur. Sant är väl att dessa fjäller, från ställer och skord-ands tiden, då ladorna och Riorne fylleas, icke kunna nyttjas; men hafva de, sedan sistledne Vintrens början, det intils varit i bruk, så är jag öfvertygad at de, den elfvenkortta tid som några af dessa hus stå fulla, icke skola mycket saknas.

Hudrandet efter Vargar vid så kallade Wakthus, bör visserligen icke föraktas, men denna anstalt är för Wonden och daga Karlen, hwilke varit nattens de ende som idkat den, högst mödosam: Man hafvo ofta i ett lengt arbete tilbragt sin dag, och skall nu natten igenom med uppmärksamhet afbida rofdjurets ankomst. Om han derwid trättnar är icke underligt. Varg- eller Räf Saxar, hwilke älven med fördel kunde beukas, äro för dyra, at tie erforderlig mång kunna anskaffas af en fattig menigheter.

Det Djur som näst efter dessa, är för Finlands Inbyggare Skadligast, torde vara Skjalen. Den finnes nästan öfver alt vid sjö kusterna och Skargardarna, äfven ofwi i Saimen, ifrån Kuru-nir om Imatra-forsar, och åstadkommer ofta stor skada för fiskare, så väl på deras fisk redskap, som på de deri fastnade fiskarna.

Den bästa tiden och sättet at döda honom, är at om wåren, då Isen begynner lösna och dela sig i stycken, medelst båtar tränga sig emellan dem och medelst så kallade Rannstänger flytta sig ifrån det ena stycket til det andra, för at, i klädde hwita kalfskins pälsar ifrån la sidan om Skjalen, smyga sig innom skott håll på honom, och så skjuta honom.- Denna anstalt, som fått namn af at fara i falan nyttjas af Skär Wonderna i södra delen af Wasa Län, med största fördel längs upp efter Bottniska viken, och hände ej fallan, at en fälbåt, bemannad med sex à åtta Skyttar, efter tre eller fyra veckor, återkommit från en fäden resa med sem à åtta däcker Skjalar. Att den förodelse, dessa Tal-män gjort bland Skjalarna, varit stor, visar dessas märkelige minskning i senare åren, oaktadt deras tillhåll ort icke varit mindre widsträckt än hela Bottniska viken, och ehuru de förmodeligen fått ersättning från Ålands Haf och Österjön.

De anstalter man för öfrigt tilfälligt vis nyttjat til deras utrodande, såsom at skjuta dem om sommaren: at fånga dem i så kallade linor, m. m. äro för deras obetydelige varkan icke värda at nämnas.

De öfrige, som i allmänna lagen komma under

namn af Skade-djur, och finnas i Finnland, äro dels så få och dels så litet skadeliga, samt anstalterna för deras utodande så skiljaktiga, at det icke lönte möda anföra något derom.

Att angripa eller döda alle slags Skade-djur så länge de ännu äro ungar, är ett lika så allmänt vedertaget bruk, som det är lätt och tjentligt.

Loen, är väl ett af de skadeligaste djur, men lyckligt-vis ganska fallsynt. Han efterjagas fördelaktigast af Skyttar med hundar på sitt spår i snön, och nedskjutes från det träd, i hvilket han tagit sin tillflykt.

Räfven, Utlian och Marden göra mera nytta med sitt skinn, de gifva, än den skada de göra detta Allmänna, och torde på deras fullkomliga utrotande icke en gång böra tänkas.

Dragan. Hvem äfvannämnde anstalter både lättast och säkrast kunna bringas til äfven beständig och allmän värksällighet, är lika vist omfamnande som det svar bör vara enkelt.

Hvad Björnens och Skjälens utodande angår, torde ingen vidare åtgärd fordras, än at den, om deras fångande til äventyrs ännu okunnige upläsites om dessa enkla och säkra anstalter. Ålanhan af den skada dessa djur åstadkommit eller kunna åstadkomma, af den betydelige vinst deras skinn och kroppar medföra, samt af den belöning, som, utom hvad Allmänna lagen fastställer, hvar och en af Österlands socknar utlofvar för Björnens Ödemen, äro dess fjädrar, tilräkeliga för dessa anstalters allmänna värksällighet.

Men för ett allmänt uppgifvande til Varg fanget borde en kraftigare åtgärd finnas nödig. Detta synes och såsom Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet både i synnerhet på dessa Rof djur fästat Deso uppmärksamhet, såsom de ock äro allmännast kringspridda i landet och för Innbyggarna de skadeligaste. För kortheten skull, och i anseende til sammanhanget med det medel jag vill uppgifva, såsom det lättaste och säkraste för en allmän och, så länge dessa Rof djur hos oss finnas, beständig värksällighet, nödgas jag först utreda de tvänne senare punkterna i frågan. I den förra af dem frågas det: Hvad kan vid de, för dette ändamål i lag och författningar påbjudna utvägar vara at erinra?

Der varga-gärdar och gropar, dessa i lagarna anbefalla kostsamma och mödosamma anstalter, redan äro byggda och vidtagna, kunna de, i synnerhet i de socknar der lador på ängar icke brukas, med nästan lika framgång som gilrade lador, vid magthållas; men deras, i anseende til kostnad och möda, oljenlighet för den, utom dess med mycket arbete öfverhopade jordbrukaren, visar dock det ringa antal, som af dessa gillen varit nyttjadt, ehuru de i lagen varit påbjudna. Åtminstone känner jag socknar, der man knapt til namnet vet af dessa gillen, och kan der endast två eller tre sådane gropar funnits, men aldeles inga gärdar.

Men hvad de påbjudna Skallgångarne och Vargnäten beträffar, så äro de altid, och i synnerhet för vårt vidlyftiga och glest bebodda land skadeligare än själfva Rof-djuren. Til ett enda fullkomligt skall

genom något af de medelmåttigt widsträckta händ
höfding-domen, fordras til det minsta 15 a 20,000 –
och i hela Finland således omkring 100,000. högst
modosamma dagsverken. Dessa dagsverken hafwa,
efter hwad erfarenheten intygar, (orätt eller wårdslöst
anwända) oftast blifwit, för det ändamål man å-
syftade, aldeles onyttiga, och således för Finlands
obenukade mark, från hwilken dessa dagsverken röras
samt fattiga folk, som egentligen förättar dem, skade-
liga och kostsamma. Men har all, i ett Skall, gått
wäl, så har man högst förmått Wargen at, til någon
tid, flytta wistelse det, hwarifrån han med förökad
familj, wid första trängande behof återkommit. Och
hwad båtnad har det, efter ett sådant Skall, warit
för Finland, at Wargen icke skadat i Savolax, utan
i Nyland eller Österbotten. Då för wårt fattiga land
fråga är, om anwändande af 100,000 dagsverk och
kanske hälften så många Skålpund Krut, (som der-
under skola skjutas i wädret), så borde ändamålet
dermed åtminstone wara förderfwandet af ett parti härjande
Kosacker, och icke skingringen af några dussin wargar
eller två a tre wargars död. Också har en upplyst Regering
funnit olägenheten af, at Skall fogdar efter behag, fått an-
ställa Skall, då Den i Landshöfdinge Instruktionen af d. 4:de
November 1734. §. 42. ålagt Landshöfdingarne at tilse, det
Skall icke i otid måtte blifwa hållne. Jag wille således
härmed hafwa erinrat at de i lagen anbefalta Skall
efter Odjur äro för wårt land icke tjenlige, och med
det samma hafwa, äfwen den senare punkten: Och om
allmänna Skallgångar i Socknarne än skulle finnas nyttiga, hure böra de så inrättas at de swara emot
sitt ändamål. besvarad.

Men om nu Skallgångar äro skadeliga för Finland, så
äro Skall Fogdar derstädes onyttige, åtminstone såsom Skall
Fogdar. Dessa uppbära en kappa Spannmål af hwarje Rök i
Socknen och kafwa derföre oftast intet annat besvär, än
at uppbära den. Jag har wistats i Socknar der man, oak-
tadt skador ofta skett af wargar, på 10 a 20. år icke an-
ställt något Skall. Hwad nytta har då Bonden för den
kappa Spannmål han gifwit sin Skallfogde årligen.
Jo, det har ändå warit en nytta, om han med detta up-
offrande kunnat förmå Skall Fogden at sitta stilla och in-
nehålla med sina plågande Skall. Jag wille nu föreslå, at
dessa af lagarna Auktoriserade Uppbörd man borde förwina,
och at den kappa, de af landet upburit, förwandlades til
en fond i penningar, eller at, der sådant icke wore tilfäl-
tet, Spannmålen in natura förwarades i Socknen Magazinet.
Denna fond borde hålls stå under ett patriotiskt Sällskaps,
(som kunde omfatta det hela af Finland med sin upmark-
samhet, såsom under det så wälgörande och wårksamma, inför
hwilket jag har äran uppgifwa mit projekt) eller om så-
dant icke kunde ske, under Landshöfdingens i hwarje Län, för-
waltning, och, i sin början samt så länge skador af Rof djur,
i någon mån, tilfogades jordägarnes kreatur, användas til
dessa Skadors fulla ersättande, men icke åt andra, än dem
af Allmogen, som berättigen upteckne, at de, i synnerhet ge-
nom Varg-fällors tilbörliga gjrande och underhållande, had
bemödat sig at utöda wargarna, samt at den skada de
lidit, war skedd af Wargar eller Vargar. Sedermera, och
då fonden, som, af Finlands circa 14,000 hela mantal, hwil-
ka delade i tredjedelar, (hwarunder de flerte likwäl äro) år-
ligen hade at räkna til det minsta på 1300 Tunnor Spann-
mål, wäsenligen medgåfwe någon widsträktare åtgärd,
til stenska handtmannens bästa, kunde af öfverskottet
för hwart år, utdelas någon ersättning til dem, som
af andra olyckshändelser, såsom af pesten, m. m. förlorat

sina nödiga Skreatur. Dett vore icke fullkomligt svarande til ändamålet, om hvarje Sokn inrättade denna fond, och deraf ersatte skadorna, som skedde endast innom dess gränsor, emedan dett icke sällan händer, at den ena Soknen eller äfven Länet, flera år icke lider det minsta af Odjuren då en annan trakt fått vidkännas stora nederlag ibland sin boskap, och då kunde fonden på ena stället blifva otilräcklig och på det andra ongtlig; men allmän öfver hela Storfurstendömet skulle det icke fela at fonden fullkomligen tilfreds ställde alla på boskap, i synnerhet af rofdjur, lidande.

Anstalten med en sådan för Finska Allmogen inrättad allmän fond, vore ytterst välgörande och äfven värkande til Vargens utödande.

Säg har sett jordbrukare gå ifrån sina hemmanden, för det de, äfven genom Odjur, förlorat de, för dem och deras hemmans uppehållande, nödiga Skreatur och warit för fattige at kunna skaffa sig andra i stället. Denna stora olägenhet för bonden, och, med honom, för Staten, är igenom denna anstalts samvetsgranna handhafvande, fullkomligen hafven. Och genom den författningen, at ingen annan ägde rätt til ersättning för sin lidna skada, än den, som med tilräckligt intygande bestyrkte, at han betryggt gilrat efter Vargar, skola anstalterna til deras utödande, bringas til allmännare och noggrannare värksamhet, än genom alla påbud, Skskaler och viter sammantagna.

Medlet är säkert och Wärkställigheten lätt.

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet har medelst annonce uti Åbo Tidning № 46. 1803. sådan prisfråga medelt följande!

Hvilka anstalter til utrotande af hvarjehanda Odjur äro för Finlands särskilte trakter de tienligaste at vidtaga? Och huru kunna de både säkraft och lättast bringas til äfven beständig och allmän värksamhet? Hvad kan i de för detta ändamål i Lag och Författningar påbiudna utvägar wara at ewinna? Och om allmänna Skallgångar i Soknarne än skulle finnas nyttiga, huru böra de då inrättas at de svara emot ändamålet?

I ett tidsvarf då Odjurens tilläggande mycken het och glupskhet författ Landtbyggdens Invånare i bekymmerfullnaste belägenhet, emedan mången landtman på några timmar förlorat sin förnämsta egendom, och erfarenheten visat huru som dessa Odjur tillerstädes rykt kreaturen utur vallpiorens händer; så synes tiden vara förhanden, at en hvar tänkande Invånare bör vidtaga sådane mått och steg, hvarigenom at föreskående ännu större lidande, samt faran för Invånarenas egne lif kan förekommas och afböjas.

De hittils wanlige försök til Rofdjurens utödande hafva varit följande!

Skallgång både med och utan lappar har giort stor nytta, men förmon deraf har kunnat vara vida större, om ingen som på Landsbygden bor och kreatur hafver wore befriad från Skallgång i det häradet han bor, och böterne för försummad skallgång i B. B. 23. Kap. 23. vora fördubblade.

Förgiftade Luder, är med förmon försökt, och kan hända blifver med tiden det säkraste sätt til Rofdjurens utödande, men så länge kostnaden öfverstiger winsten är hänsyn icke mycket at wänta.

Djurgårdar, Wargsaxar, Warggropar, Ludring på sjelf döde kreatur, Fällor m: m: borttaga årligen stringa antal odjur, men aldrig kunna de derigenom utrotas.

Enda medlet at utröda Warg och Björnar, at utsätta en belöning af 30. Rdr. för hwar och en dödad Warg och 45. Rdr. för hwar och en dödad Björn, härigenom skulle odjuren utrödas och Riket tilskyndas en owärderlig nytta, och synes billigt at De hwilka häraf hafwa största förmon, böra hwar i sin mån bidraga tilen liten utgift, på det sätt, at inom hwart och ett Härad, hwarje Hemmans åbo skulle betala en schilling för hwarje i det häradet dödad gammal Warg, och en half schilling för hwar dödad Wargunge, samt i proportion för Björn, och de öfrige som Boskaps kreatur hafwa, hälften mindre, i de större Härader finge utgiften ännu minskas ofta til hälften.

Genom detta medel finge Rofdjuren hwarken dag eller natt ro, utan skulle antingen dödas eller fly, hwar och en hade då orsak at göra sin största flit, och genom mångfaldige försök skulle medel til Rofdjurens utrödande uptäckas, som wore lämpade efter hwar och en Orts beskaffenhet, och då ingen utgift äger rum förr än Rofdjuret är dödat, så hoppas jag at skäligt afseende göres uppå detta förslag, hälft utgiften aldrig för någon kan blifwa betydelig.

Hopp om belöning skulle locka långwäga menniskior, at, sedan de dödat Rofdjuren hos sine Landmän, göra andre orter samma nytta, hwartilkwar och en borde wara berättigad.

Wid premiers utsättande bör wilkoren blifwa följande.

1.me För hwar och en gammal warg, som dödas utom Skall betalas 1. schilling af hwarje hemmans åbo, utan afseende derpå om han innehafwer större eller mindre Hemman, af alla andre Landets öfrige Inwånare, som ei hafwa Hemmansbruk, men äga Boskaps kreatur på bete allenast 6. rustykor.

2.do För hwarje dödad wargunge betalar Hemmans åbo 6. rustk. men andre Inwånare som hafwa Boskaps kreatur 3. rustk. och skola alla ungar som fångas och dödas inom Augusti månad skall belönas på sistnämnde sätt, men efter samma tid betalas lika med gamla Wargar.

3.tio Skinnet af dessa Rofdjur, behåller den som dödade.

4.te Så snart gammal eller ung warg är dödad, bör den af honom sjelf som dödat djuret förr än skinnet aftages uppwisas och besigtigas af Jägmästaren eller närmast boende kronobetient och twenne ojäfwige nämndemän, de där genast afskåra djurets öron samt meddela sådant bewis derföre, som innehåller namnet på den som dödat och tiden då sådant skett, hwilket Bewis den til Belöning berättigade aflemnar til kronobefallningsmannen i Orten.

5.to Öfwer de samlade och specificerade Bewisen upprättar kronobefallningsmannen en Längd som innehåller Belöningstagarnes namn och hemwist samt tiden då Rofdjuren blifwit dödade, jemte repartion på hwarje betalare af de utgörande sammanräknade Belöningssummorne, och sker uppbörden deraf wid Wäfräkningen, samt blifwa de Inwånare som då ei betala utmätning underkastade.

6.to Redowisning för denne uppbörd, sker genom uppbördslängdens uplåsande wid Laga Tinget å första Tingsdagen.

7:de

För besvåret med uppbörden och redovisningen, bekommer kronobetjeningsmannen 6. procent af belöningssummorne, som tillika med besigtningsmännernas dagliga arfvode och skjuts för besigtningarne, innehålles vid utbetalningen af premierne det til betjeningsmannen ägen utsätta och hungöra tid och ort.

8:de

Om något tvifvelsmål uppstår derom, at den som uppvisar björn eller varg i afsigt at därföre njuta belöning, fiellt värkeligen dödat samma djur; så är han skyldig at med lifliga ed inför rätta bekräfta sanningen af sin uppgift, så framt han ej med ådagalagde vittnen kan den bevisa; men om utharads Baer vilja åtaga sig at på ett eller annat sätt döda vargar eller björnar; så skall den i ofvanförmälte måtte utsatte belöning icke dem vagra

N:o 2.

Himan gå den uti Konungs Länsta Hushållnings Hushållningens utsatta Pris Skrifva. Emedan Hinden hufvudsakligen mötte, och ännu möter mycken Skogskiftens ofullkomliga fortgång? Och emedan nyttjandet af mer rationella sätten Rayonningens, allan Embetsmännens, allan Gårdsägares Jordbrukares sida mycken tjänligast, och till dessa Rikets Skogars bättre och lyckligare besörjande för framtiden än nyttjandet af midlen

Skjutsfarlyst uti vallar och allmänna vanbetan besörjande, mån vanbetarnas uflöning bestämmas efter den vanbetade, och icke efter tiden, som någon på vanbetet vanvårdan, så att den som vanbetar mera på en dag, anhållen mera, än den som vanbetar mindre, under samma tid. Nitälskan för nytt försök, synes detta medel synnerligen inverkat. Och vänsföre mistar sig det förra Skogskiftes Hinder vänsutsikten, att om någon Landsmätare, med omsorg dessa mån skjutsen sina Embetes sysslomål, anhållen hans för vägoynnadering, Gårdabrytningens förrättande vägoförsamling, Riksmans utbrytning, nyutstakning och nialägging, ej mera än dagsgenning, för den tid på vanbetet blifvit vanvänd, emanat hunden, at en lägga öfver Landsmätare, som tillika vägar skiftlighet, at fort dessa sina Embetes sysslomål, icke vanbetan mera, än det Gens vanbete för dagen utgår det, Himanförr Kassiers Rättan tilldömmas en stor och mindre öfver Landsmätare dags vanfärdet; som än nu yttra ytligt Hinder, Himilket förekommas, om Landsmätarne efter Himed mer ansvarigen medhinna, tillägnat dags vanfärdet, än hans till exempel förrättan och hämmanan at Gullt vand Gårdabrytning, allan icke på mera ynnadsnum 500 Tunland skog, allan hämtadt åkar och äng, vid de i Gårdabrytningen, utsjönna at Gullt vand,

allanwyjon av dubbel förnavnelling på at halfk ung,
allan enkel förnavnelling på Annfjandadels ung,
allan å Charlan utbytten 1½ skifte tåkan, allan
1½ skifte tång, allan ½ skifte skogsmark, jem-
ne skattningan uf uller ägogrunn i en summa, om
dass fördelning åt ingrynigen, allan utfta-
kan 4500 alnar fån dig Kungatro, allan läg-
gan till Lyse nåhan, allan fåt Hammans nå-
han. Utanan ejjonomal, fusom öfinnelläg-
ningan, undersökningan, Connectioners ingtha-
gunda till gamla tåkan och ämys Charlor, da
-mas nåttelse, Transportering och Connecterin
på Skogs Charlan, kunna idar för dugan. Men i det
Hälle skälle unfinodas Contracter, om de inom
tillåtan, på många ställan, först englisma dan
skäflan och dnisk, som fakmas, mån dessa dnis-
fjädran, åt fin ägana hämtia ingan ingtha
för det andra, uflöja missnöje hos Jordnyma-
-na, som åltid klagan öfinan dessa unfino-
-das nåkningan, och tundan öfinan hanfär-
-dig åt i arbetet, för det 3:e ignåmtha dan
tillfradsställta Jordnyman till willighet, åt
fin fida gåstgåda förnåttningan, och 4:e lim
-na Landmättaran dan tid bedig till Jor
-skifte arbetet, som snafkrifningan uf 4:e exe
-plar unfinodas nåkningan medtagan, fin
-nad hjan ej behöfda resa, för åt Commun
-era Jordnyanna. Och uf så många för
-delan, unfinodas Contracter medföra, hjnas
förbindas emot dem, mana andra hindrat
som måtan storskiftanas fortgång.

Men man gjan hämmad immåndra, det Jor
-nyman möjligt vis kunna förledas, åt inga
åti obilligt betningande accorder, så mycken
-dank icke på gifvad åtkan allan storskifta
fortgång, och hjnas mana av origlig fard
-ga, på Jordnyanna, hvilka åldrig klagan öf
-ran dejjan unfinodas nåkningan, icke gor

-willigt åtanga sig en åv storan åtgift, mån
dan åv tvedaligan bestånd. Om dåförre
unfinodas Contracter så imåtthas åt ifman
dan ej många uf unbetnt undantagas, åt Land-
-mätaran måtthan med betalningan, tilo
unbetnt åv fullständat, allan åt unfino-
das summan betalas i fyra yostan, nemli-
-gan fårsta yostan, mån ägoran åro af-
-mätta och åtanråkada, dan andra, mån
de åro synadamada, fusda bestånan och
förrandlada, dan 3:e mån skiftanan åro
åtskilda på mankan, och 4:e mån skif-
-tanan åro fastställta och skälagda, som
-de fudana Contracter, äggå Landmåtaranas
rammålan, fastställas uf Kongs Majts Be-
-fallnings hufvudan.

Denna ställning infan sig fridan dan
fördel, åt Dagsokana hållanda, och dess 5
-nafkrifna exemplar, som uf Landmåta
-ranna fordras, blifva åmbärligan, de an
-betalana betånna dagarnas antal, och
de mudantagna ejjonomaka skjan hos Jor
-nyanna, hinaöfan dag bokhållningan
åv onödig. De fyra skåningan, som skif
-ras för hinan förnåttning, förhinna
åfan, dan Contracter bestånna unfino-
das lånan, hvilka icke blifan hållbjck,
mån Contracter individas frigifvas. Och som
detta med minas manan tid, åt ansvåndan
på storskiftanan indamödjas för det 3:e,
det hinder dessa arbetan, med för na
4:e kan fusom hinder unföras, åt storskiftan blifvit åg
-hållna, för fal som dels icke skada, och dels icke
kunna undvikas. Hvilket på det sättet för
-bygges, åt Gora Toletterna, som hårs förundring
undarkastad uffkastas, och Marin poletter i de

förrättas skulle yttras och förklaras af många, som för deras rättighet uppresan och vid de fal som inkomma af yttranda krångling, allra af omöjlighetens, så författa skola Charter till si=na Impedimenta lika rätteligen, som åtan och äm=Charter, icke yttrukna.

5:to Hindras Landmätarens fortgång af Arrifta=mellan Sockenens ofrälse ägare till stor=skiftes, likaså ofta förlängas genom Brännvins hos Kong. Maj:t. Så ock äldre af skjutna, om om==ligt så inga alles mäkt vara behandad i Lag och författningen. Dock hämmar sådana Arrifta=na verkandet, om Landmätarens ofrälse allra=tighetens, som möjligen gå att gång kunna afgjö==ras författan och för Sockenemännen ängläsa, att fullständigt inhämtande: Likaledes, så dan Socke=genemännen dämpas gå tillåt anhållit afskrift, be=de inom lagen knäfäll om mägen inom fjorton da=gar, ej behändan sig hos Kong. Maj:t Befallning hämmande. Så Expeditionens Kostnad afgjörande, finge sådan omkomma, så inte det Arrifta som de Likaledes ofrälse ärenkt stortskiftes ägokom=men så snägen mägen skiftens ägofördelande, behandlas Landmätarens arbete inte utföras gå om Utflugna, och Expeditionen icke afkunnas gå tillåt, intan till länets Socknemännen, sådan det hämma med Kong. Landmätare Contracts utlåtande blifvit förnummit.

6:to Hindras stortskiftens fortgång, när aldre=tigen Landmä=tare, som hade förmåga, att skötta inarbetan, med ägo=ägande mäkning behändt, stadna uti ofrälse=samhet, om ej under mindre mäkningen, behandla som den inarbetan. Detta hämmas blifva afgjor=det mäkningen till, som den dåan, så äldre=tigen Landmä=tare, förfaren med, stortskiftes arbetan, efter med=ägande Charter, och äggen anhållan hos Ekon. Directeuren underfördjes af mäkgjalgen, samt som mägen gång Landmätare. Hinder utom examinerade Landmätare Länsmän, som tänna under förlyt med Landmätaren, kulla mycket utan stäl=la den anlöser ofrälse, om deras biträdande i mäkningen tillåtas. Hindrat man gen kal=at gång, så inte denna handlägning, som mäst inkommen på nogaranhet och mana, sätt, ofrälse stora samlingar som examen, så lan=gen gång ägnlingar inälsnad Civilen i Principalens hand, under efter examen, så gen lika okänig som sonik, gen mera lagligt att fortjäna, an lära sig mera noggrann i mäkningen, så gen det rätteligt likaväl gala stortskiftet bero, som det under, bonden skiaknlegen ämnen, och som det 3:dje, behändan skiftenas fortgång, om deras tillåtelse icke misbrä=kas, Likaledes mera gen ingen anledning att behändan. Om den Landmätaren, som så fortgå=tan sitt nytt inäl, mändslösan med Dybblan åfenen i ägen gården, och än en ödängslig mäg, som icke det under finnen tillfälle, at till mäkningen nyttjas mägen oftecknelig examine=rad Ämnesmän.

7:de Hyan Hindra Kommet ingkommen i stortskiftens fortgång, om Landmätaren i mäkningen och äg=mäkningen, begått så dana fel, som icke kän=na gjalgar utan mycket arbeta. Det nyan=lan inäl så exempel i mera at ägnifva, om den Gemen efter tränkare, vill undvika det stämma ansinen, författningen genom utfördan. Man at inna mana åtskeligt gå fremstiden mot dylika Grundelser, åtan Grändar Gemed som blifvit anfört om Landmätare Länsmän, at det man de följt med Landmätaren, bonden så förna egen tjäfva; Och at, när de med Principalens lösand som inom mägen Domstol ndaligen behandlas, mäkt tänna honeran yttalitteligt, förfa det bonden till examen admitteras, för at så behandla

till julitidsmanna tunna.

8:o Om husen finnas uppförda, utan tondragarna, hvilka hälsa vid sammankomsten öfverenstämmande af dessa, blanda sina yttranden med ordningar utlåtelser med landmätarens, och icke hållas skriva och sinärja vid tonskiftes benämningar och uppgifvelsen, dämed nibbla hvars primdiyghet, at redigt och enfärgt skåda din byslag.

Det förekommer ofta, som oftast öfverensstämmande landmätarens, bonda tillmyndan vid handtskaff förbjudes, at med tillmätelsen omom sin landmätarens byda i och utom byslag. Och

9:o Lägga tondragarna ofta finnas i tonskiftens fortsättning dåligt mod, at de icke lämna handmäkning till mätningen. Ofta är det nödvändigt i förfallningen sålunda förnöjd, at landmätarens fåra layn dragsmänlarna, och de transkriva böta sin byg. Men mycken tondragarna nämnas vid nedsättningen öfverens dessa nyom än modärandy, och dessas synnan, till misstänjer undmikande, hållas lättare sig, at umbytta som de transkriva, hvilka äfven lätt mycke ska i författningen utjuttra RGrs böter; så synes tjänligt, at äfven hvarje med höjen vite bringa tillmyndan till byden

till julitidsmanna tunna.

Ink. den 27 Apr. 1875.

131.

№ 5.

296

Om konf. finska hushållningssällskapets till besvarande insänd preskrift utfall. Följande fråga har blifvit uppställd till utredande af landsbygdens odlare: Är det allmänt förekommande, att hålla hvarje gård med vidhängande? Och huru kunna de bästa lägen och sätt att bringas till äfvan bestånd och allmänna vårdande? Huru kan vid de för dessa ändamål i lag och förordningar gällande utvägar vara att anvisa? Och om allmänna skällgränsar i socknarna en skulle finnas upptagna, huru bora de de förändras, att de svarar mot ändamålet? Det ena och annat bora undsätta inom kretsar, som pretendent till gården; men som den gränsen i samden är projecterad skola samt ägarens och jordbrukets bor kunna tadomna för evad forordnan som förenlighet med de nödvändiga bestämmande?

De nämnda ämnen som ämnesföre ämnesta lösning, torde det vara de mest omfattande, och som det är endast bror nu kunna besvara äfven de upptagna.

Hjerna och Brara äro de som äro mäste skuldra, och i synnerhet den senare, som äfven det, att hans bästa krafter och personer fordra hov, och ännudå dessutom att storra ämnet för den samme fordrar, samt stundom storra kraftar, äfven av så vredfrodd i fett omlägg, och ännuer sig till hus, de den torra, allar hjerna ligger i fett de att tabet av, äfven att skada — 2:o ligger alderig tomter till ängen köp 3:tio fallar sig så av ej svåra tingt nu af vid gård & mäl diameter, 4:o samt fotar hjerna ännudå blott av ängar, de trangen dessutom fallen för ma

den wäg och oftast var. Efter Lund som nådan var uppen
lerda Kragar efter min Ekolu Gunn den mest skuldige, up
man som den förnämste att straffa.

Skallgångar äro icke i Landet enstaka och oftast skuld
gu, ehu allmänt för den dömande domstolen Lundar to
Lorver, utan efterom för det ofrånsida av mänd folet o
En förordsfalw, det de äro fattiga.

Ehom dessa omförda skal, som utförandet av
att fullan skall betalas, i synnerhet efter Kragar, d
gå brist at tillräckliga skickliga omförare; men so
sina trow oftast at omojeligheten att gå av ogum man
mäl 4 Lodt 400 Karlomar mäta att mäla dur till a
ej skall det Gagiran efter det möjliga.

Skall, som av svårare talig ägde emot Hora och Hundar a
brary, dero brända som Ehr med ordentliga Fängelse bestra
de av Eggar och Kat; men som förnämn allvalas icke fö
mäl Ehr i Lundar efterom som tillräcklig Fogare begäran
så trälls ej gå förbi dessa fall, som omojeligt att Ehr av
Fullar, och mäst forsta förnämn mäl Ehrlin ej vore
det av mängra Lindar.

Det vore ej fruct, att utöva dessa domar, så fremt
Lurar efter (i synnerhet av gamb) så ömkeligt tillbry;
Det dom dem de de komit till full förlust, av omkuling
förnärra, av mäden de äro unga, Ehrsfora dessa utrotn
de Eyei born ensamt gå det fattat, att tillmogen gu
Ehrs a Ehr gamlar tillsammans dem Eno av arat, som brugan
gnular, och upsolta Dessa mästan Ehrsfst mänsam Ehr
Kraft borde finnas, mäden de ej gå 4 cracor efter fod
Ehmm ladum fit bo; det vore efterom trolig att Modar

den Eidar skulle vise sig av fort förmånstom ämne att dyga, för att ga
ungarna sin fodo, och av det sakast, att att djur av så ilskan natur
som vargen, ej fördolat skulla fränka folket, utan vistadligen
gjora det yttersta motstånd till sina ungars försvar.

Det dåra fast lyckas hadra av skall, dessa som sig fast at
skilliga barnet, de sig fjäler ensam av varandra vid sädanna
brary Gdans uppkomda, synnerlig efterom för mera fakarfu
mäl för upsta Lindar, dem mäl för mäl sig bendels av
att longt stract, de de fasera tillfalla att fara, och fakar
ligen utmärka Ehrsaft att gudens Gis finnas.

Detta lärdomsgt modar trol, Ehrsvid, som med Skallgång
gar, att av mänd dagsverkan forspillas; men vänger
sig forsakra, att upstan dessa skall blifva av stora,
efterom som dessa sädanna utrotningsfet av lättare att vart
fallen, fast det fodar bäla minka ordning, och timogjat
av skallgångar, Ehrlin de de endtaligen forordsfar Ofjärnas
barjagande till mänsta skamman, fåtta dem i nederdrägt
fat, att gora av dylet fängt, utan att kanske vrangar
blifvit dömda, ej allom det skall av 500 Karlomar, Ehrlin
det av mänsliga tro borin mäst finnas som Gian, de de
ämgo av gånna Kragar, der vara Gdan olägn finnas, som
mänsdals av i barnen mart, Eldar Hamar och Kradrar.

En dåra mäda ej vara nog tillräckligt, till mänsmäldt
brinnande, så borde av stora Salomin, av de ensamlig Kor
gänningar, ägnmärker allmogen, att Ofjärnas av Gamma,
och borde till den mäden, innom Ehrsja Poctan observerandes
mäs, att från Ehrsja Gabbolt, som Ehr Kranar, betalas
i Skoggänningar, för en Kjorw 2 Rk. för en brary 1 Rk. 6 r. och
för en Kuw 9 r.

Till en så upsta mängt borde tillmogen det observerades

Konungl. Linska Hushålls Sällskapet har genom trycket tillägnat lemna allmänheten del af sitt år 1801 inkommit och med stora skäl betänkt förslag till Läsebok i Landhushållningen för Linska Wandens Ägare. Denna skrift innehåller alla de upplysningar, som för en Jordbrukare äro nödiga, och tvifvelar ingen allar bör fordras i en skrift, som är författad egentligen till Wandernas hjälp, hvilka icke äro ofvanlefnad med för många upplagor för att icke förvillas, innehåller den likväl de hufvudsakligaste omständigheter, föreställda på ett kort och populairt sätt, så fullkomligen, som den af Auctor antagna lätta plan kunnat tillåta. Författaren har ock tillika visat, att han är fri från de fläckar af svår lids ännu rådande fordomar. Denna skrift äger ock den egenskap, att på ganska få sidor innehåller ifrån de rätta grunderna. En egenskap, som saknas i alla dikter åtskilliga hushålls böcker, utan undantag, och jag vet icke någon annan fullständig skrift i detta ämne, då jag undantager Secreteraren Cicero af Konungl. Svenska Patriotiska Sällskapets tolfte Band, hvilket blott på ett och annat ställe kan äga någon tvetydighet, men som på intet ställe förtjänar anmärkning. Öfver de misstag äfver, som skulle kunna finnas i mitt egenskap, måste andra döma, med samma rättighet, som jag dömer öfver andras.

Med den anledning, som Konungl. Linska Hushålls-Sällskapet uti förskalet till ofvannämnda Läsbok yttrat, har jag trott mig böra till Konungl. Sällskapets

pröf-

Omne utile Laudandum

Konungl. Linska Hushålls Sällskapet har genom trycket tillägnat lemna allmänheten del af sitt år 1801 inkommit och med stora skäl betänkt förslag till Läsebok i Landhushållningen för Linska Wandens Ägare. Denna skrift innehåller alla de upplysningar, som för en Jordbrukare äro nödiga, och tvifvelar ingen allar bör fordras i en skrift, som är författad egentligen till Wandernas hjälp, hvilka icke äro ofvanlefnad med för många upplagor för att icke förvillas, innehåller den likväl de hufvudsakligaste omständigheter, föreställda på ett kort och populairt sätt, så fullkomligen, som den af Auctor antagna lätta plan kunnat tillåta. Författaren har ock tillika visat, att han är fri från de fläckar af svår lids ännu rådande fordomar. Denna skrift äger ock den egenskap, att på ganska få sidor innehåller ifrån de rätta grunderna. En egenskap, som saknas i alla dikter åtskilliga hushålls böcker, utan undantag, och jag vet icke någon annan fullständig skrift i detta ämne, då jag undantager Secreteraren Cicero af Konungl. Svenska Patriotiska Sällskapets tolfte Band, hvilket blott på ett och annat ställe kan äga någon tvetydighet, men som på intet ställe förtjänar anmärkning. Öfver de misstag äfver, som skulle kunna finnas i mitt egenskap, måste andra döma, med samma rättighet, som jag dömer öfver andras.

Med den anledning, som Konungl. Linska Hushålls-Sällskapet uti förskalet till ofvannämnda Läsbok yttrat, har jag trott mig böra till Konungl. Sällskapets

pröf-

gröfning upgifwa de fällen, wid hwilka jag underlåtit en
gen tillägning eller anmärkning ägna rum.

Pag: 5. mom: 3. förestår, att gräset till någon del bör fö-
fröw sig. De Engelske mätändels äro barräcka med mä
ga stora gräs, winner man härigenom icke sitt ändamål
och dessutom förestiftt bör skadas icke framställas i allmän
ne ordalag. Gräset bör icke få wara gå andra sä
dan, än det Tåkel, Schlum, Alopecurus och de bättre an
slagen wägra. Det mogna gräset bör hemföras för a
det hålls fint frön, och ordentligen kräftas, hwar
ken fröw börw ökfås, det man finner kjentigast, och
hwarigenom man skuldigen kan få det äfwundad
grässlaget öfwer hela Engen. På alla öfriga fäl
len bör gräset icke få mogna, ty ofta bibehåller
man de mindre kjentiga sorterne.

Pag. 6. Wid den nyslojdw markens igenläggande till
Äng, i synnerhet de godsel skiftik påförd, bör tillägg
att gräsfröw ofelbart börw så ikland sägen, ty en
så gökostad mark är för mycket wäxt, för att wän
ta på den gräswäxt, som jorden af egna fröw kan
producera, och hwilka ofta kunna wara af sådana
slag, som man aldeles icke äfwundar.

Pag: 10. Cap: 4. Nämnes äfwen att gräset skall wara fö
mogit. Fåtta tiden, att slå, är, då de mästa och bäste
gräs-slagen äro uti blomma. Dessa bör hålla
affsåg lidigt om morgonen, och aldrig ligga på slag
någon enda natt, ifwen ofelbart hwarje afton up
stackas, på sätt som i Fatiu-orten sker, ty dagen bör
ligga båda fäll och lufta.

Pag: 21 bör tillägges, at en Sjur icke gärna bör ogräs
längre, än till dess han är 6 år, ty annars får man ge
meniligen Strång-kalfwer.

Pag: 34. Wid nyslog eller gammal gräs-lindas upkora
de tillägges, at arbetet gör båda lindrigast och fördel
dra fullkomligast, om 2ne slogar ogräs, den ena efter
den andra i samma sjur. Den förste affsåg skalfwa-
korfwen till 3 tums djup. Den andra upkuger den un
derliggande mullen till 5 à 6 tums djup, och wänder
den öfwer skalfwa gräskorfwen. Den korf, som sedan
mera är nästa fåra upstånden, skjuter de bättre i
den nyss upkagna fåran, som är djupare, än gräs-kor
wens kjorklek, och marken är då genast färdig, att
emottagga hvad slags annat bruk, som äfwundas. De
behöfwes icke eller någon fårskill tisk, utan är
troligt knif sättas, i skalfwa dragstocken, på fränstra
slogen, något framåtra skalfwen af Willen, så at risk
ning och slöjning sker på en gång. Detta sätt widhöll
jag redan 1794 om hösten. En den öfwa marken/sprut
mylla, och den underliggande latan kan med andra
slogen åtkommas, så är ändamålet bättre och på
en gång wunnit, än om latan framdeles skulle up
korras med Strödesstock; men ej att annat är wiljen
göra samma arbete med slog, blåsa än mer be
sprärligt, och slogen kunde då icke skällas till nödig
djuplek, utan att förorsaka mycken hynd för dra
gorna. Wid Strödesstock tillägges, at Willens utsträ
ende kunlar, eller tänge sidorna af triangeln bör ofel
bart ligga aldeles horizontelt, och icke utgöra något
stö-

ringande. Läfran och för Trädstock vid nedmyllning af säd alltid köras blott med en enda häst, ty Parallelkrangar för mylkak i det redan färdiga, men enbart ärder ägnifvar alltid den mull, som hästen krangla.

Pag: 35. Lilio-Hafvren är icke tvekanlig äkten fyrkantig, med ett afrundadt hörn. Den är framförd först med Hafvinnar i 2ne rader; men i efterske stäm är 6 spår billar med mullfösor allt åtan, dock mindre på Trädstocker. Den kan aldrig nyttjas på nyplog och icke alls på klagjur, äkten kjunar endast att nedmylla säden, i fin-myllig och stenfri åker. För min del finner jag att vinga wärda på denna Hafv. De tvekantiga äro de bästa och göra den största effect; men på djupt och kunna icke nyttjas på nyplog, så framt icke plöjningen skett med 2ne plogar, som jag förut omförk, i hvilket fall de göra nedbrukningen färdig med ett enda stråk.

Ett grankar emellan ginnarna på en skad är, i anseende till mellankommande kokor, aldeles för kätt. Ginnarna böra stå i förbund, i 2ne rader på à 9 tum afstånd, de effecten af den enda stor på ett afstånd af 4 à 5 tum.

En trälls af 2 alnars längd är nog kort, och göres nödig tidspillan. Han kan åtminstone vara 3 alnar lång, i synnerhet om diametern är kort. Till Trädbrällning kan en ännu längre trälls nyttjas. En sådan göres bequämligast af ett par gamla hjul, som äfven löbarna borttagas med en fodra af träder, till utsvanda af en Cylinder, och han tag

höf-

höfvar icke vara lung.

Pag: 40. Ett Plärdiken på en hällande åker skal ladas längs med skuttningen, och icke kvärsöfver, det är båda theoretisk och practisk aldeles felt, och det är en vrakelig olycka, att denna lunka är rädande nästan öfver all. Trattnatt nakut är ju att söka de längsta ställen för att komma i jamvigt, och om en hällande åker blott vore 3 alnar bred, så tvingar ändå fur, ty vattnet krängar sig hela åkern ut för, om det log icke genom kvärdiken afskärt. Detta är så naturligt, och derföre enkegid ibland de förnämsta grunderna vid Engelska vattnaflednings-systemet. Misskogen i denna omständighet göra en förlust af många tusenda tunnor säd.

Pag: 42. På norra sidan af ett gärde, behöfver icke Pläogen vara på nägot afstånd, äkten kan vara fall nära

Trefälta, är en indelning, som jag på det aldre höjsta afrader. Den är nästan den sämsta af alla, och den, som gör sig möden att vägra sin säd, och göra sig en rätting Calcul till sina, att den vrakeligen för mindre skrid säd, man nyttjat mer ogräs, än de hälfva åkern nyttjas till säde.

Pag: 44 Tab: 3. Upplöjning om höstan blott med plog, ladar icke till ändamålet. Trinlerföroma skola nödvändigt läggas djupa och med höga ryggar, icke med plog åtan med stor Trädstock; men at först köra med plog och derefter med Trädstock, är ganska nyttigt, om så medgivas.

Vid

Ytid Åkerns kräsande om vårsäd recommenderar jag högeligen, att genast derefter kvärkörn Åkern. Den som en gång försökt detta, försummar det aldrig, ty förmånerna derpå äro all för många.

Pag: 47. Vårsäd på samma Åker, som årligen förut bärit säd efräder jag aldeles. Det nämner sig i all till Erfarenhet indelningen. På gamla vidar bättre.

Pag: 49. Mergel är, för den okunnige, icke någon sten skatt, på länge han har trist på gödsel. Det nytjande fordrar mycken ärfillning, ty med Mergel kan man på en hård och mager leråker göra sig fenda; Man hör den, som vet detta och hvarföre Mergel bör nytjas, är Mergel vidbärligen en verkelig skatt den är likväl icke så sällsynt, som man föreställer sig, ehuru icke allestädes like vit på kalk.

Pag: 53. Gödsel högen för aldeles icke varm lägger midt på, för att upsamla regn och sno-vatten. Det är gör en olycklig fenda och alla sorter förspinna. Puarna borde högen täckas med halm, för att undfänga regn och solsken. Gödselns egen fuktighet är aldeles tillräcklig till förmultning, ty vanligt förrutknälsa bör icke inträffa, och göra icke alter egenskligen till vegetabilers förvandling. Det är först vid en händelsevis ökommen stark torka, som högen bör vattnas. Likw så äro de fastslagna öpningarna med jordstör alt för stora. Gas-arterna förflygga nog ändå, ihan att man med flit behöfver göra öpningar till dessa fria utgång. Man torf-högar fordra mer vård och

kun

301.

kunna längre stå.

Pag: 56 förslås åker korn efter Ängen.

Pag: 57 Att gödsla under åkern vill jag väl icke i allmänhet recommendera; Men det är aldeles icke farligt. Strykom för man en vida sikare skörd; Men det ättegiftiga vilkor, att de spägelsa, ty ej just vägra de blott på rankorna.

Pag: 59. §. 6. ihsedatt nedmyllande till 3 à 4 kum om hösten, är för djupt.

Pag: 60. Så de ogräs det ny säg kan få, gäller den regel, at säningen bör ske så fort den nya säden möjligen hinner skördas, krostas och torkas; men ej så i torr jord är alltid farligt. Det är det bättre att så, nyss efter tägen, än att så i torr jord och derefter afvida tägen. Ängen grör ändå icke för än tägen kommer; men om det länge dröjer, multnar den ihsädda tägen till en stor del.

Pag: 63. Nytt hvete, efter gammal ihsäda, är lika godt, som äro gammal, endast ihsädet väl torkas. Ett hvete bör säs till att mindre kvantum än tägen, är väl en allmän tanke, och af mig äfven upgifvit i gris-skriften; men jag har mycken anledning att tro, det förmanen blir större om man får hvetet 1/6te del dryga än tägen, och hvetekornen äro i stäggen af att mindre antal än tägkornen. Om hvete behandlas efter Auctors vigtiga föreskrift, bör det icke så mycket af Ängarsäd.

Pag.

Pag: 64 och 67. Angående korn-sädden är jag af samma tanke, ehuru jag likväl icke med säkerhet kan dömma öfver Norska Climatet; men på Svenska sädden har den sena korn-sädden bidragit till mången att misstycka, och här bör kornet ofelbart säl i genom god mull, sank, genom en sednare körning retarderas i sin växning, hvarpå vägen ogynnsam befördras. Att om våren så i vråka, är länge ifrån att vara farligt, så snart åkern bär-dragarna; men att göra bruket färdigt i vråka, där ligger faran. Här är det ock icke alltför nödvändigt, att så hafren tidigare än kornet.

Pag: 66 Czar böra säl i mycken mull, och fordra, liksom kornet, att godt tillbruk några dagar efter sädden, och sedan de äro väl gro de, Czar böra alltid vältras. Vid Czar-åkar kan den regel antagas, att hvar och en sort, som icke blommar vid midsommars tiden och icke gifver alla blommor på en gång, i den följaktligen mogna bada sank och o-jamt, är oduglig, och bör afskaffas.

Pag: 69. Lin-utsädet synes mig nog tunt. Ju tätare linet är sått, ju bättre blir det.

Pag: 72 Kupning och rensning af Potater skar tro grönligast med Tubalc-ärder, om landet blifvit plätt genom harfning efter plantering.

Pag: 75. §. 9. om kulträtters tidiga plantering, är en aldeles rätt upgifit, som jag med mycken

för-

fördel i mången är erfarit. Jag upbygger denna omständighet endast för att på yttre min förmodan derföre, att detta vackraste och tidigaste sätt icke länge för detta tillfälle antagit, utan allmänheten sätter ändå sina rotkålsplanter vid midsommartiden.

På tidigt, som möjligt är, bör rotkålsfrön utsås. Jag lemnade förledit år några hundra plantor åt min grannar i medlet af Maji. Det gäfve förträffeligt rättet; men den, som derut Trädgårdsmästare anställde och plantorna omkring midsommar, gäfve en all för dålig skörd.

Pag: 76. Humle-landets bekämpande med granvis är väl en gammal plägsed; men det befördrar ogräs och hindrar det efterbning. En bädd af gammal halm till 1/2 alns höjd pålagd om hösten, har jag funnit icke allenast förgräsen ogräset utan ock befördra humlens wäxt.

Pag: 83. Kornets och hafrens kärkande med Rug-halm är mindre förmånligt och äfven tidsspillande. Att spasa allt kräka, är länge bättre, och marandets alltid säkert. Stockholm den 28 Januarii 1804.

Carl A. Grevesmöhlen

Anmärkningar

Vid Läro-Boken i Landthushållningen för Finska Bonden.

Till följe af Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets yttrade åstundan i Förslaget till den tryckta Fin. Skrift, hvilken blefvit intagnad som et Försök till en Läsebok i Landthushållningen för Finska allmogen, tager jag mig friheten insända några anmärkningar, som jag dervid gjort. Utan åkerbruk har jag vid min lille Landtgård endast vårdat mig med Boskaps skötsel och dertill nödiga angers och Beteshagars förbättrande; hvarföre ock mina anmärkningar endast skraika sig till dessa delar af Landthushållningen, hvarvid jag genom egen flerårig uppmärksamhet kunnat samla mig någon liten på erfarenhet grundad kännedom. Och öfverlämnas nu dessa mina obetydlige rättelser och små anmärkningar till Kongl. Sällskapets Högvördiga omprövning, hvem vida de finnas rätteliga och till ändamålet anwändbara. Bennvik den 22. November 1803.

Peter Johan Bladh

Auctorns Ord i Pris-Skriften.

Pag. 3. Lin. 4. Glest utgallrad och underqvistad Löfskog, helst af Asp och Al, ger dock en rytlig Skugga åt höglandta Angar; Men all Barrskog af tall, gran eller en-buskar, är Angen förderf. Passar man på, att med lie genast, och helst i Sommaren Början, innan Angarne hunnit taga fullt gräs, afhugga alla först uppskjutande telningar: och fortfar man sedan dermed några de följande åren, om de icke deröfver mindre än ville göra nya skott, så hindrar man Angen temmelegen sakert, och med tiningar möda, ifrån att blefva skog lagen.

Föreslagne Ändringar:

Alla trän och buskar bör med så många rötter, som man utan hela gräsmarkens förderfvande kan åtkomma, aldeles bortskäras, och de derefter til åsiktyn uptiommande telningar, eller så kallade Arfsingar afensåsom efter hand utrotas. De spadade afslås under slåtten med den vanliga lian, tillika med höet; De grofre åter afhuggas ofteast tall invid marken med en enkum dertil gjord hårtane och stadigare så kallad Arfsings-lia; Och hvad mer, om hösten icke medhinner, i vårkstallen tidigt om våren så snart det gen blefver bar, men hjälan ännu är qvar i jorden; då alla öfriga den tiden ännu fnsra och skiöra arfsingar med Tra-klubbor, Yx-hamrar eller Makare afklappas: Hvarefter de således tall invid marken afsargade, icke mera så lätt slå ut nya utskott, som om de med vassa verktyg blefvit afhuggne.

Skälen til de föreslagna Ändringarna:

Aspen utsugar marken mer än de flästa andra trän; hvarföre ock sällan något gräs-strå skiel finnas under Skuggan eller nära omkring stammen af en frodig Asp.

Alen åter växer vanligen icke på höglandta angar, hvarom här är fråga, utan uti fur- och fuktig mark.

Hast jordan åter jorden, är ingen ting som mera bidrager til växters trefnad, än solens och fria luftens åtkomst. Skuggas nödvändighet för angen är häremot en ibland de gamla fördomar, som obegripeligen fästvidhanga, åsom tänkande Jordbrukare. Och är den Landtman högel åt beklaga som endast har så usla angar, at gles Skog på dem nästan tålas, hvilket inträffar på sådana fjälländta, af sand och ör bestående platser, som från all Skog afrödjade hastigt skulle förtärkas och sedan frambringa alsintet; där således en ofund fuktighets bibehållande blir nödig för at i skuggan framskaffa åtminstone något litet gräs, som tarrkiedt til hö stryker med om vintern, ehuru starkt det ratas af alla kreatur medan det växer. Hvem kan man förvissa sig allenast man gifver akt på det sina, qvarten bogo ihk til utsondet höstlig gräs, som växer på betshägar ute tåta al-landar. Intet kreatur smaker det utan i hårda hungers nöd; då däremot strax bredvid belägna opynna fält utgjorde intet svarta jorden.

Då jag för ungefär 15 år sedan til ang upodlade et al-kär, som förmedelst et ringa år fornt genom skutit utfalls-dike redan var nogt uptarkadt, bestående efter vanligheten af halfformultnad kärr-jord på lerbotten; och då jag vid dette arbete gemost med rötter upbrot ok bort tog all Skog; blef jag af en min Granne, en gammal erfaren hushållare, forhållen om mitt ofog emot de i alonåhetens tanke valgörande alarna, de dar med sin löf icke allenast skulle lemna skugga utan ock godsel åt marken. Jag hade, ock efter vanligheten fabläf vid min tanka; han vid sin. Vi öfverenskommo ok anställa försök ock låta erfarenheten skilja oss imellan. På ungefär 4 tippland midt på fältet blefo så många alar qvarlemnade, som min Granne skief utmärkte: för ofrigt uparbetades denne fläck på

Pag. 3. lin. 17. Mom. 2. Ahita hemne lekaledes för mycket bete, hefft om våren, då hon bör vara heligt befredad för all boskapens åtkomst. Samma förklaring bör hon äfven njuta då yttrigt höst-regn så uppblöt marken at gräs rötterne nödvändigt måste lida af boskapens tramp, &c.

Ahita hemne lekaledes sägfallig för alt vår-bete, och äfven för Sommar-bete efter hö bärgningen medan hon är upblöt af mycket regn, emedan gräs rötterna då nödvändigt måste lida af boskapens tramp, &c.

samma fall och likna sägfallegt, som den öfriga bruckten, wemfl. den upgrofvade, jämnades och lämnades genast til hö växt, utan plöjning, gödslande eller sådning. Efter två år förlöpp, då min Granne åter besåg dessa 4. kappland, gaf han mig strax rätt, och bad mig ofördröjeligen hugga bort dessa på hans inrådan qvarlämnade alar, hvars grofste roller nu voro narmast stammarne en half, til en hel aln upbrägde öfver den emellan dem nedsjunkna marken: narmast stammarne var likart vällen under rötterne, och på en alns afstånd från stammarne stod emellan rötterne hår och där något 1 til 1½ alns högt gräs på hvilket det lägo gräset smaningom tilbog, men var synbarligen gleune och svagare än på öppna angen. Med så ord, dessa 4. kappland gåfve gi så mycket och i sig, fått samme gräs, än et kappland där bredvid: Stätten var dubbel besvärligare, och gräset svidande dubbel tid at torka. De långe gräs strån narmast alarne kunde ej med lia åtkommas, och det där medosamt nedslagne gräset måste bäras ut på öppna fältet at torka. Efter 12 års förlopp är annu samma skäl, hvarpå de sist qvarlämnade alarne stått, mera synbar och mindre gräs gispande, än den med ens från all skog och grofva roller befriade marken.

En god äng bör anläggas och skötas just som en åker; ty han gagnas i mera en god äng än en god åker. De borde icke en äng tålas tall invid angen; ty acl efter som skogen är tal, hög och när belägen, gör den angen fru, kyla och skuggad, hindrar den valgörande solens och luftens åtkomst, samlar och länge qvarhåller dimber och dagg om Sommar rötterne, dröjsmål om Vintern. Jämför Auctors sista rader pag. 41.

Då man efter Auctors föreskrift med lia i Sommaren börjar innan angarna hunnit taga fullt gräs vill afhugga uppskjutande telningar, så afhugger man ock hjärtbladen på gräset, om man med lien följer marken åt. Vill man åter skona gräset, så afhuggas blott telningarnes toppar, hvarigenom föga eller intet af ändamålet vinnes.

Auctors uttryckt faller här, som vore han icke just så mycket emot et lindrigt angarnes betande om våren; för hvilken ongtiga mening man dock bör frikänna honom.

Pag. 3. lin 32. man. 3. Slå och berga ej ängen för än gräset hunnit stadga, och åsen att lätt någon del från sig; Åtminstone må hvart 4de eller 5te år, än å den ena, än åter å den andra ängen, nöjas med slottern, till hofrocts mogriad.

Man borde rätteligen aldrig berga sina ängar för än gräset hunnit stadga, och åsen till någon del från sig. Åtminstone borde i ordning efter hvarandra en femte del af ängen hvart år med fäet så länge lämnas oslagen at hö-fröet väl hunnit mogna och affallas. Men som Finska Bonden gemenligen har lätt folk; men många, vidlyftige och aflägsne ängar; så nödgas han ofta berga hö-böyningen för tidigt. Han bör darföre alltid åtminstone hålla en viss ordning med sina ängar, så at den han i år först bergar, bör den andra i ordningen åt nästa, den 3de det det på följande året: och så vidare. Alla blåsor dessigenom uti hvar slotter och lopp försedda med mogna frö; emedan jarskiftda gräs och blomster mogna och fälla sina frö på olika tider.

Pag. 4. lin 18. (allenast det ej är Mineraliskt eller med Ockra uppblandadt)

(Allenast det ej är för mycket mineraliskt, eller med ockra eller fin sand uppblandadt)

De flesta våra källor äro Mineraliska. Omkring dem växer dock ofta ganska fridigt gräs. Mej tycker darföre at man icke borde belägga almogen anledning at åsen begagna sina kall vatten, när de, hafst upspadd med en mycken hit annat frischt vatten, kunna samlas och ledas på ängarna. Utan häftiga varfloder qvarlämna däremot ofta på låga ängar en mycken het sand, som plötsligen skadar gräs vaxten.

Hvad om Vår- och Höst vatten i detta momente vidare anföres, tycker på ganska få ställen i vårt land tala vattskällor för. Ty man bör bo hed vid et högt vatten-fall, eller hafva just därhäll inrättade kall dammar i bered skap och derjemte en något upstående mark, för at så på utsatt tid och dag kunna fälla sina ängar under vatten, och efter behag åter kunna afleda det. Auctor säger: at Vår-vatnet bör updämma sedan ängarne något uptorrkat, och aflappas omkring början af Junii månad. Denna föreskrift passar föga för vårt land, aldraminst för de norra delar af Finland, där logängarne och första vår-vatnet icke sällan äro just vid denna tiden som bäst intraffa. At åter updämma Höst-vatnet i augusti och aflappa det i medlet af September, vet jag hvarken andamålet eller nytta af, om det ock begvämligen skulle läte gjöra sig. Månne icke de nyss fänet fallne gräs frön af denna vattudränkning skulle för mycket utsvälla och aldeles förlora deras groende kraft? Ganska fallen i vårt land lider ock dessutom hinna till Vintren icke lätt, som initiell hafva September månad stå under vatten, emedan hösten är den samste torktinings tid hos oss, hvilket vid den tiden djupa vagar nogsamt bevise. En djup kåla tycks af en så lång vattudränkning vara den naturligaste följd. Men en djup kåla befordrar visst icke Hö-vaxten, åtminstone icke den första påföljande Sommaren.

Pag. 4. lin. 28. Afled fort öfverloppns-vattnet genom goda utloppsdiken, som anläggas der ängen är som lägst, och der man har fattert utfall. För öfrigt inrättas de till antal, bredd och djuplek efter markens beskaffenhet. Diken måsten uppkastas i höger, för att antingen under längre liggningstid på fältet förvandlas till ett nyttigt gödselamne, eller att på vintertiden hemköras till underbädd för boskapen om sommar hvila i Ladugården. En sådan de: —

Afled fort öfverloppns vattnet genom goda utloppsdiken, som anläggas der ängen är som lägst, och der man har fattert utfall. Dessutom äro Lägg- eller Mack-diken likaså nödvändiga, i synnerhet på den sidan, som stöter mot någon höjd, Skog, Berg eller Backe, hvarifrån markens haller ner åt: och ifrån Läggdikets lägsta fältan, hvilka det ute demsig samlande vattnet utrinar, dragas åter årsförlöjo Svär- eller Skär-diken till utfalls diket. För öfrigt inrättas alla dessa diken till antal, bredd och djuplek efter markens beskaffenhet. Och som vanliga diken vid magthållande, i synnerhet uti vissa lösa jordmaner gör et arbetsamt, tröjt och trötsamt arbete; så gör den Bonde både sig och efterkommande et ovärderligt gagn, som genast inrättar sina diken så breda och med så lång flättande sidor, at de hvarken af vatn ot[illegible] utskärningar, fötter eller boskapens tramp aldrig igenfalla. För sådana Skärdiken behöfvas inga bräder, och de äro med et enda Spad-tag lätt efter annan lätt upprensade, när de efterhand i botten börja igenfyllas. Ville fast mark bära sådana diken vara tre gånger bredare upptill än de äro djupe midt uti; men uti lös kärr jord behöfs väl 6 gånger större vidd än djupleken i botten. Et sådant bredt dike bärtager ingen mark för gräsvaxten; ty det vallar fram bar gräs ända ner till botten: Och man kan både vinter och sommar begvämligen med höst och sladd köra derföfver. Den mycken hög dikes jord hämtas arbetet köres genast med Skrott-kärra, mull fös eller vanlig arbets-sladd i valder mindt på tegarna, för at så dem kullreja. En sådan dikning sker wcet.

Det är ny besynnerligt et Auctor vill hysja en moslupen och vattensjuk äng, blott med utfalls diken, utan Lägg- och Skär-diken.

Pag. 5. lin. 22. är ängen bevaxt med gröfre tall- eller gran-skog, så löpa först med Spade, mullen från tradets längsta kring marken lägande vatter wcet.

Är ängen bevaxt med gröfre tall eller Gran-skog, så undanröja först med en Spidsig Grafta så långt du åtkommer, mullen ifrån tradets vatter [illegible]

Att en Spidsig grafta till detta arbete är mycket tjänligare än Spada, ger den minste handläggning tydeligen vid handen.

Pag. 5. lin. 31. några karlar sedan lättelligen skeipa det omkull. Till sådt wcet.

några karlar sedan lättelligen skeipa det omkull, i synnerhet om de gräfva på under passande blåst drage tradet åt samma sträck, som vädret tvingar det. Till sådt wcet.

Pag. 7. lin. 18. en mellanrymd af två alnar mellan hvarje teg;

tillräckligt rum mellan hvarje teg.

Rummet som bör lämnas mellan tegarna för renar och diket, måste rätten efter jordmån och andra omständigheter.

Pag. 8. lin. 15. och besås derefter med Rag och hafra. Sedan Ragen deref blifvit bergad, lemnas fältet att förfrom tiden ligga i linda &c.

och besås derefter med Rag. Sedan Ragen deref blifvit bergad, upföres ett val jamn harfvor fältet, samt lamna derefter i linda &c.

Pag. 8. lin 27. Andtelegen må ock an en lättare, ehum i allmänhet, ej så fäkter och lönande, utvägen uppges att förbättra fänk och mossläpen äng: för nemligen om Vintern &c.

Slutlegen nia ock an en lättare, hum i allmänhet ej så fäkter och nande, utvägen uppges att förbättra fänk och mossläpen äng, som består af lös harr-jord eller Gyttja på botten: för nemligen om Vintern &c.

Cap. 3.

Pag. 10. lin 14. Rodja, rothugg och dike det på sätt frammanföre anförtt är. Vill dock ej en så anlagd nyrodning taga gräs efter önskan, är ej annat råd, än att dermed förfara, såsom om andra fänka ängar förbättring redan sagt är, och din moda skall dock slutligen lona sig.

Rodja, rothugg och dike det på sätt frammanföre anförtt är. Besås nu kin sedan med hafre, samtlat uti ängs och Foderlador, Stalls-Stuller samt Boskaps- och Stalls-knektar; så skiel en sådan ny-rodning fältet tage gräs om ock ingen äng til dess befrö andra vore narbelägen. Ännu bättre vore dock att uppploya och nägn år hus marken öppen till räg-åker, godsa och sedan igenlägga den til äng, på sätt förut beskrifvit är: och din moda och kostnad skall visst med tid rikligen lona sig.

Om jag rätt fattat auctors mening på detta ställe, så tyder han at Rag och Hafra på en gång vid vanlig sänings tid om hösten skola utsås. Frägas hvad nytta gör hafran der? Utsädd i aug: hinner den omöjligen samma höst mogna, och på följande Vinter går den aldeles ut. At åter lämna en åker i linda sedan ragen derå blifvit skördad, utan at derefter körn upp och harfva honom, är ogenomligen at beveda sig en ganska ojämn och kärfvfte mossläpen äng; emedan de derutti qvarlämnade hoga balkarne och djupa Vinter fåorne nödvändigt skola afstadkomma en besvärlig slotter, Syra och mossa.

At för Sand på en mager lägland äng med sand botten, som af brist på diken ofta är med en hel alns djup täjom mossa, likasom med en fall ofördragen, är at ännu men förvänt och icke förbättra hennie. Jordblanningar äro ganska kostsamma at rätt verkställa. Den som icke desto bättre känner jordarterna, gör derföre försigtigast at aldrig först försöka i smått det han i stort ämnar företaga. Han går då sakta steg, och undviker svår misstag, hvarutan äfven gamla Landtbruksallene ofta falla.

Allmogen har den vanan, at ogräs i åkrar och gräsett på ängar äfven utan frö växer och tillkommer af sig present vid hänsigs omständigheter: likasom de ock tro detsamma om loppor, mygg och maskar. Sådan omprövning underställes derföre ödmjukast, om icke dessa fordom; som vid deras åkerbruk och ängs-skötsel har så många dåliga följder med sig, på detta ställe skulle förhållas, at utom den ändring jag redan projecterat, ännu med följande tillägg hjelpligane vederläggas, och om möjligt alldeles utrotas:

Tillägg.

„ Likasom på den bäst skötta åker, utan vederbörlig sådd, ingen balen „ de skörd är at förvänta; äfvenså växer eller intet gräs-strå på jorden „ utan frö eller rötters plantering. Derföre har Skaparen förfett „ mängd vaxter icke allenast med så lätta frö, at de af vadren „ ganska vidt bäfvas kring spridda då de utur sina fröhus mogna

Pag. II. lin. 18. godt gagn, och hvarje Landsort må faldes i dessa delen behålla sin sed.

Pag. II. lin. 29. Att samla ett sådant hö, som del hunnit succt torka, i Walmar eller Sator, lik som för att svettas, och efter ett dygn åter utslå det, att svadras, innan det insures, är ett förträffeligt företag, som, oak-tadt det kostar lätet mer arbete, wara Landtman likwäl mera allmänt borde wänja sig vid; ty denginom winner hoet både i lukt, smakligheet och styrka, och hindras att laga varma åt sig i Ladan, ehum hårdt det ock der intrampas.

godt gagn; hvarföre hvar Landtman gör bäst at ratta sin lear efter min kins beskaffenhet.

Och när det derefter är väl halftarrt samlas det emot Nattens ute stora, emellan 2 och 3 alnar höga tåta och spitsiga Sätar, at ett eller flera dygn, efter hoets settma och fonit agande tarrka, samt efter vederlekens beskaffenhet, således stå och laga tet sig så mycken varma at den med handen tydeligen kännes, då et sådant svettadt hö åter utkastas, och ofelgen hastigt, ja om minum par timmar ute hänley vederlek antager så fullkomlig tarrka, at det aldrig mera slår sig eller blir dambigt ehum hårdt det ock intrampas. En sådan Sate innehåller minst 5 ttl: tårt hö; och om den är rätligt gjord af väl redigt med rafsan kämbadt hö, och den ena kämban lagd, utbredd och packad tvärt öfver den andra; så kan den utharda 8 dygns me

utstrakas; utan hafva darjemte en del fran lätt gräs, likson ängar, breda hjena till deras ann längre kringförande af vadren. Storste delen af dessa gräs förgås; emedan de falla på så ohjelpliga ställen, at de där hvartän kunna gro eller upvaxa. Deras ungdom hat upfyller dock Skaparens afsigt; Men detta andamål behöfdes ännu bättre, i den för standiga och idoga Landtman, som följer Naturens anvesning, samler och får just sådana gräs, som bäst trifas och bäst lära sig på hans mark.

Allmogen är ej vänd ännu nog enis at behålla sin gamla sed, utan at därtill styrkas. Han bör hårdt radas at hålla sin förmån förstandigt andra seden efter behof.

Pag. 12. lin. 18. Att förvara det bergade hoet under bar himmel; Stack eller hassja, brukas än mycket i öfra delen af Landet; men derigenom förderfvas mycket hö, och bergningen gör, i brist på tackta hö-skjul, både besvärligt och långsamt för sig. Bygg dig derföre rymliga Lador å alla dina ängar, upphöjda på horn-stenar, half aln ofvan jord, så att luften fritt får spela under gäfvet, och dessutom väl tackta med näfver eller Halmtak, så kan du till och med öfver året, i dem förvara ditt hö oskadt.

förderfvande Rötmans-Vader af ragn och solsken till skiftes, utan at mer än det yttersta hoet till et, högst två qvarters tjocklek, deraf skial blifva utblekt och utlakadt; Det inra skial förminras lika grönt, mushigt och förträffligt, som om ingen ragndroppe derpå hade fallit: Då däremot de små Hö-kåpor, som almogen ändteligen på sina stallen, för deles emot instundande ragn, gör sig omak at tiltäta, och hvilka tillna tifvor på en ojämn ang, knappast emotstå några timmars mattelegt ragn utan att blifva genomblötte.

Churu, et väl ansadt hö fuckomligen väl förvaras Vintren öfver under bar himmel ute rätligt gjorda Stackar, utom ohindelegen litet af det yttersta i Stackarne, som af luft och ragn tager skada: Dock som dessa Stackars aktsamma gorande ock upptager mera tid under den brada Hö bergningen, än at svårligt vrake in hoet uti Lador; så bygg dig, om du har god råd på skog, rymliga Lador på alla dina aflägna ängar, minst half alns upphöjda på horn stenar eller gläst under lag; men med tåta golf-lei hofrons planke, och tacki sedan hädre dina höfstade lador med bräder, säg bakar eller tälgda plankor, än med näfver eller halm. Ty om ej oppningen är dessto större skadas aldrig hö under sådant afsen enkelt, tra-tak, churu både dagsljus och afsen ragn ragndroppe kän-

Tådomen emot hoets förvarande i Stackar är visserligen mindre väl grundad; Ty erfarenheten intygar at det betäckta hoet in uti en väl gjord Stack aldrig tar skada af ragn, ännu mindre af snö, som derpå aldrig bör stanna. Hollandske Bonden förvarar allt sitt hö uti en enda tackt stack invid sitt hus; och hela Vintern ute det fuktige Holland lätinar gemenligen vår ostadigaste November månad uti tåta omskiften af snö och ragn, af tö och frost. Afsonson också förclaren lika sakert i många år förvarar sin o höstiade Rag oskadd uti store stackar vid sin vidt aflägsne Svedje land. Med tillhjälp af umbärliga hö-läders upbyggande under stodes dessutom det almänna Hushålls fel hos oss, at, åtminstone til antalet, hafva dubbelt, om icke fyra gånger mera hus än man borde. Vår lille arbetande folk-hop emot landets vidd och vår kärta sommar, borde i det stället nyttigare användas, än på onödige hus byggnader och deras vid magthållande. Vår Skogars besparing fordrar ock antecknad denna omtanke. Tobaks Förkläda dess Enkla Tak, som med flit läggas så glesa, at half tums oppningar lämnas imellan hvart brade, bevisa nogsamt at några imellan fogningarna infallande ragn droppar icke skada den darunder upphängda Tobaken.

Pag. 12. lin 26. Förmer du, att det hö du vill berga ej är väl tärt, men du för besaradt ragn likval nödgas insöra det, sadant det är, så lägg torr halm hvarstäds emellan höet i Ladorna. Denigenom förbättras äfven hallmen till ett smakteligare Boskapsföder; och höet bibehålles fahrene oskadadt.

Skulle det likval mot förmodan börja laga varma åt sig, hvarå en Landman under sin höbergning måste vara väl upmarksam, så bör man det insörda höet, i synnerhet midt i Ladan, och spridd det omkring väggarna att wädras; eller ock, kasta det alldeles ut ladan, om wädorleken sadant medger, då det snart af wädret, eller Solvarmen så uptörkas, att du utan vidare fara åter kan inkasta det.

inklämma mellan hvar tak-plantia; då däremot Nafver tak nö både dyrare at anlägga och mera kostliga för lackor, som hvarane icke finnas och hyelpas, och äfven alltid mer eller mindre fördärfva det underliggande höet. Uti sådana skiägs orter utgöra tall intill hvarandra fogade rät-kluefna, som stockar, med den stolpe eller nagot midt åter uppspikade sedan upåt vänd, de aldra varaktigaste Ladu-tak.

Förmer du, att det hö du vill berga icke är väl tärt, men du för besaradt ragn likval nödgas insöra det sadant det är; så lägg torr halm hvarstäds imellan höet i ladorna, om du annu ifrån förra året har nagon halm i behåll, och den vid et sadant tillfälle är så tilhands: Eljest hindras icke et sadant fegt hö ifrån at inuttina eller brinna tilhopa om ungefär 2 kappar hålls fint stött gödt Salt så samt som möjligt är skes: ibland 30. dispund hö, då det lagtigt uti Ladan måste intagas. Men har du icke tilgång hvartken til halm eller salt så kasta ut det mer eller mindre rätt in första höet utur ladan så fort nagot tärknings-wäder infaller. Gör ock detsamma med allt afven efter utseende fult tärt inbergadt hö, som i ladorna befinnes tage varma åt sig, hvarpå under och strax efter hö-bärgningen noga upmarksam hållas bör hafvas: Och langt ifrån at skadas, skall et sadant hö vinna i styrka och smaklighet, när det sedan väl vädradt och tärkadt åter inlägges, så framt det icke redan så länge legat tilsammans i ladan, at det hunnit brinna tilhopa uti klimpar.

Hanskie man med skäl kunde utlämna allt hvad här är anfördt både om Halm- och Salt tilblandning; emedan, vår allmoge, til hvars tjänst Vår Boken egentligen utgifves, sällan, ~~och~~ i synnerhet på sina aflägsna ängar, har nagondera delen at tilgripa; Och om han äfven hade tilräckligt Salt, är det förvarings-medlet honom för kinappt och för dyrt at använda!

At åter in uti Ladan, som Auctor föreslår, genom omkastning förekomma brand uti rätt inbärgadt hö, blefve så högst besvärligt, i synnerhet om Ladan vore nagorlunda när full, at man tryggt bör förkasta hela den utvägen, såsom i annat fall ogörlig, än då blott en liten tappe rätt hö, den man lätt kan åtkomma, tilfälligtvis eller med flit beströdt intkastad uti en mer än half tom Lada, tillika med annat fult tärt föder.

Pag. 15. lin. 4. All Barrskog uthuggen efter hand ur dessa hagar; men Lösskogen utgallras endast så, att Sol och Luft fritt kunna komma åt marken och göra den gräs bärande.

Pag. 16. lin. 11. Fähuset, som minst 5 alnar högt, 12 alnar bredt, och efter behofvet samt Boskapen antal, längre eller kortare, bör tit dessas så mycket bättre hefnad, vara lyft, nyttigt och varmt.

All Skog utan undantag uthuggen genast utur dessa hagar, utom några summa Grunar, som undergriftade lämnas på ngt fritt höglänt ställe tit skygd mot stark Solhetta, regn, Brun och mygg.

Fähuset, som minst 4 alnar högt och 12 alnar bredt, allt invändigt, samt längre eller kortare efter Boskapen antal, bör tit dessas så mycket bättre hefnad, vara lyft, nyttigt varmt, väl upphöjt från marken, och torrt.

Pag. 20. lin. 7. rask Tjur i fjll fjerde år och en Dräng af lika alder Bref.

rask tjur omkring 2 år gammal och en Dräng af samma alder, som ännu ej lupit med Tjur Bref.

Af samma skäl, som jag här framförer ogillet Lösskog på ängar, ut dömmer jag den äfven ifrån Betes hagar. Den är et utvärdt tecknäll för Brun och mygg. Utöfver höga kullar för man därenmot Boskapen midt på dagarne alltid samlad för at finna fvacka under den undergriftade Barrskogen, och befrielse genom någon vader puft ifrån den plågsamma ätan.

Den af mig föreslagna invändiga dimension, samt at Fähuset bör vara väl upphöjt från marken, uttrycker tit alla delar med Auctors Ritning. Och at Fähuset bör vara och afven med fint hällen tätt, bör äfven medgifvas. Huuset tycker dock finda, Auctors på sämre sida nedanföre föreslagne vattutäta timmerknebbar, och hans Pag. 17. lin. 5. vattutäta golf tit ämnen gnarhållande och förmånande med Godseln och Bäfset; hvilka bägge inrättningar mig synes bör förkastas, och i deras ställen, dörren gifvas tillåtelse ute lösa lär, ambara eller vattutäta lador; som dessemellan kunna bättre skyttas och reingöras: ännu ator samlas, åtminstone under gårdsfuet; men tvifvelt alldeles utom Fähuset.

Vid Auctors; Lars-Boken besögade, Ladugårds Ritning anmärker:

1:o At Svin husens inrättande i Fähus Förstugan alldeles bör uttdömmas; emedan Flöt-Boskapen af Svin stank alltid vantrifver i dessa granskap; utom det at Boskapen föder därut tager en dåtk lukt till sig. Svinen bör därföre afsides hefva sina särskilda hus.

2:o At Fähuset har inga synliga öppningar för Godseln att skåtande: inga Vader trummor genom Taket: och blott en dörr, som tit nödig Vader vexlings befordrande är otillräckligt. Vid timen de Eds vada är ock nyttigt at hafva flere dörrar.

3:o At Fähus Förstugan är onödigt stor: Och Fårhus Förstugan aldeles unyttig. Äfven Fårhuset tycker ock, i proportion mot Fähuset vara för stort hus ofs i Finnland, där almogen icke har mycket Får. Foderladan är ock pålagelegen för stor; i synnerhet som Auctor föreslagit Höladors byggande på alla ängar.

Min kärka erfarenhet förder emot den af alle Hushålls Stiftelser föreslagna lid af 3 tit 4 års alder, hvarunder Dragan icke böre slagnas tit Tjur. Jag har redan nödgats slagta 2:ne sådana Dragar, som, sedan de flera gånger under ett omkring 2 års alder vänt i brunst, men då bäfvit afhållne; sedermera efter 3 års alder aldrig mera bäfvit idrägtiga, ehum de hvar månad lupit med Tjur, och efter 4 ti alder aldrig mer frågat efter Tjur. Jag har nu som bäst en dylik, 5 år gammal, hvilken jag i denna Vinter skal försöka at tämja och vittöra tit Dragane.

Förklaring.

Denna Fähus Byggnad är projecterad efter samme Scala, som Auctors.

a. b. c. d. äro gluggar up under mellan Taket in uti Fähuset, til vader Växlings besörande, som öppnas och tillslutas omständeligheter.

Öfver e. midt uti Fähuset är en afbradet gjord tall vadertrumma genom mellan taket och Stiur taket, hvilken om vintren ifrån Fähuset bör kunna öppnas och tillslutas efter behag.

Dörrarne til Fröstugan bör vara 3 alnar breda och 7 alnar höga, på det fullkomliga hälsa både Vinter och Sommar, man kunna inkräk, och Fröstugan får ej vara mindre än 6 alnar bred. på det Deijan må hafva ringare gång åtven under det Flaskrindan, stående midt emellan Fähus och Ladu-dörrarne utlaftad, hvilket bör åtven under nederbörd och blåst verkställas, dels medelst Skrindans skjelpande omot och hårds inbärande igen dels ock, sedan Ladan ner till bär full, genom hårds upklappande ifrån Skrindan både åt Fähusets Skulle och åt mellan bållen. Denna Trier lade är ak ny Ifrr.

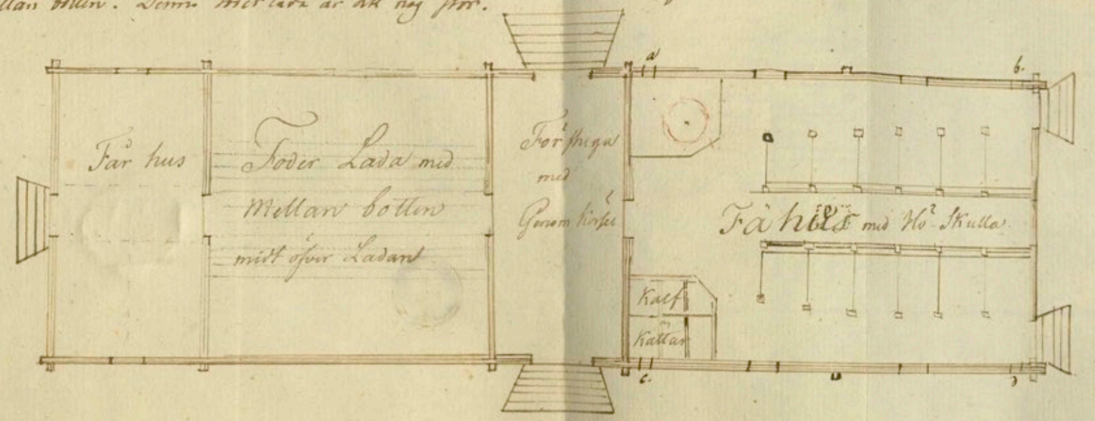

Af Kongl: Finska Hushållnings Sällskapets med-delte underrättelser, uti Åbo Tidning för den 15 Januari innevarande år, inhämtas.

Ett Kongl: Finska Hushållnings Sällskapet under den 1:a November 1815 vid Dios Åra Sammankomst under granskningen af de svar som

Inkom den 14 Aprill 1806. 102. 316.

Förslag till Prisfrågor

Kongl: Finska Hushållnings Sällskapet

1:o Med afseende å de Finska Skärarne.

Handel och fiöfart hafwa allthid blefwit ansedde

Inkom den 7 Mars 1806. 68. 314.

Till

Kongl: Finska Hushållnings Sällskapet!

Af Kongl: Finska Hushållnings Sällskapets meddelte underrättelser, uti Åbo Tidning för den 15 Januari innewarande år, Inhämtas,

Att Kongl: Finska Hushållnings Sällskapet under den 1:a November 1805 wid Dess Stora Sammankomst under granskningen af de Svar som

Som inkommit ibland flere, på den af Konge Hu-
hållnings Sällskapet år 1805 utsatte Pris Frå-
hvilka Ansållder till utrotande af hyrichanda
Djur äro för Finnlands särskilta Trakter de
tjenligaste att vidtagas m. m: Strålit sin upmun-
samhet åfven till Svaret N:o 4, och tillåtit So-
fattaren det af ett Exemplar af sin belönings
medalj i silfver, om han gifver sig tillkänna
och Skriften till Sällskapets Disposition öfverlat

Så sådan grund, med Allaledes Djup vördnad
för Konge Hushållnings Sällskapet, har jag under
skrifven anmäla mig som Författare till be
rörde Skrift, och skattar för en utmärkt Hed
att till Konge Hushållnings Sällskapets godt
finnande få öfverlämna den samma; Samt
tillika uptåcka min Nitfulla åtrå att gagna
Då jag genom Konge Hushållnings Sällskapets
gällande Proposition, blifver författ i tilfälle, att

Inkom den 14 April 1806. 102.

316.

Förslag till Prisfrågor

Konge: Finska Hushållnings Sällskapet

1:o Med afseende å de Finska Skärarne.

Handel och fiöfart hafwa allt id blifvit ansedde
[illegible] och hufwudsakelig Skadomana

315.

[illegible] dan Pretension på belöning
[illegible] deltagande i kastnaden
under egen tilsyn, An-
och Lider plats, In-
handelaget wid bruk
med Exempel bewisa
landets inbyggare, at om Djuren mögeligen Kunna
utrotas, blifwa de här föreslagne medel, å alla
Trakter i Finland tjenlige och sätte för ända
målets winnande at widtagas

Framhärdar med Djupaste vördnad

Konge Finska Hushållnings Sällskapets

Aller Ödmjukaste
Tjenare
[illegible] Wickbom
major i Armen

Helsingfors och
Åbo Läken d. 20
Februari 1806.

Som inkomit ibland fle
Hållnings Sällskapet är
Hvilka Anställer till ud
Djur äro för Finnlands
tjenligaste att widtagas
sambet Åfren till Svarel
fattaren där af ett Exemplar af sin belönings
medalj i Silfver, om han gifver sig tillkänna
och Skriften till Sällskapets Disposition öfverlät

Så sådan grund, uti Allmänhetens Djup vördnad
för Kongl. Hushållnings Sällskapet, har jag under
Skrifven anmäla mig som Författare till be
rörde Skrift, och skattar för en utmärkt Hän
att till Kongl. Hushållnings Sällskapets godta
finnande få öfverlämna den samma; Samt
tillika uptäcka min Nitälska ähago at gagna
Då jag genom Kongl. Hushållnings Sällskapets
fällande Proposition, blifver författ i tilfälle a

Inkom den 14 Aprill 1806. 102.

316.

Förslag till Prisfrågor

ifrån Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet

1:o Med afseende å de Finska Skärarne.

Handel och hjöfart hafwa allt id blifwit ansedde
[illegible] hufwudsakelig Skadomana

315.

att inom min wistelse Ort, utan Pretension på belöning
och saknie Boernes benägna deltagande i hässnaden
för årsfordelig Rodskap, har under egen tilsyn An=
lagga lövenadt Wargagård och Luderplats, In=
rätta Wargagrop, och tillåro handelaget vid bruk
af Lurbåsa; och samedelst med Exemplet bevisa
landets Inbyggare, at om Djuren möjeligen kunna
utrotas, blifva de här föreslagne modell, å alla
Strakter i Finland tjenlige och hätte för anda=
nålets winnande at widtagas

Framhärdar mod Djupaste vördnad

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets

Aller Ödmjukaste
Tjenare
[illegible] Wikkana
major i Armen

Helsingfors och
Esbo Socken d 20
Februari 1806.

Förslag till Prisfrågor
ifrån Kongl: Finska Hushållnings Sällskapet

1:o Med afseende å de Finska Skärarne.

Handel och sjöfart hafwa allt id blifwit ansedde
såsom en egentelig och hufwudsaklig Skärnama
näring. Sedan likwäl, af förekomne särskildte skäl
och anledningar, äfwen åt de wid Finska Sjökuster
bosatte Landtmän och Jordbrukare den rättighet blif-
wit förunnad, att sjöledes med egna farkyg afsätta
egna Landtmanna produkter på Stockholm och an-
dra Inrikes städer, hafwa olika meningar derföre
ofta blifwit yttrade: om och huruwida en slik så-
kallad Bondseglation är för Rikshushållningen i
gemen, och för Finland samt dess wårelse och näringar
i synnerhet, wirkeligen nyttig, eller och tillåfwentyrs-
skadelig?

Alderföre föreslås till närmare utredande af en
sak, som både är till sina påföljder för landet wigtig, och
äfwen förtjenar att från flere sidor practiskt betraktas, följande fråga:
Är den åt Finlands Jordbrukare beviljade frihet, att med
egna farkyg, på Inrikes orter, afsätta egna Landtmanna
waror och tillwerkningar, af wirkelig nytta så wäl för
det Allmänna, som Finlands hushållning och näring-
gar enskildt? Och om så är, hwaruti bestå fördelar-
ne af en slik Landtmanna Seglation? Och hwilka allmänna
författningar kunna, till så mycket säkrare ernående
deraf, anses wara de lämpeligaste?

Som åter på andra sidan den åt Skäderne flerestädes nog frikäftigt donerade jord, synes förvandla deras Bönder skap och innevånare till Jordbrukare, och således skilja dem ifrån de såkallade Skädmanna näringarne, som skulle synas böra wara deras egentliga yrke, så föreslås i detta afseende följande fråga:

Kan det anses wara med landets werkeliga fördel, och med sunda grundsatser i den allmänna Hushållning öfverensstämmande, att Finska Skäderne beseltta så mycken dels odlad, dels odlad jord? Och om så är, huru bör denna jord då till stoftta förmon för det allmänna af Skäderne invånare användas?

Då det är i Skäderne isynnerhet, där de flaste fattige sammanskottas, bland hvilka en stor del af lättja och wanart skyr all anständig utwäg till sitt uppehälle, och andra åter ej alltid hafwa tillgång på särskildte för dem tjenlige arbeten; så är det isynnerhet inom sådana Samfund, som allmänna arbetshus inrättningar måste påtänkas, så wäl till beredande af de hjelpbehöfrandes nödiga bergning, som äfven till förekommande af ett, under armod och arbetslöshet, sig utbredande allmänt fördärf. En sådan inrättning har redan flere år bortåt blifwit inom Åbo Stad fortsatt; men som densamma synes numera böra utvidgas, och för ändamålet närmare granskas, och Finlands öfrige folkrikare Städer dessutom likaledes redan torde wara i behof af dylika anstalter till sine fattiges bättre och tjenligare försörjande, så föreslås följande prisfråga, att med det första besvaras:

Huru kan och bör en allmän Arbetshus anstalt för de Finska Städerna, och särdeles för Åbo Stad, så inrättas, att den med minsta derå anwänd kostnad likwäl bidrar så wäl till de fattigas understöd och tiggeriets förekommande, som till befrämjande af bättre seder hos de lägre folkklassen.

2:o Med afseende å Finska landmannen och hans jordbruk.

Under Finlands årligen och så märkeligen tilltagande folkmängd är det wäl en bröstelig utsigt för wedbörgaren, att wårt i så mångahanda afseenden än odlade land, framdeles ej widare skall behöfwa klaga öfwer brist på arbetande händer till ytterligare fullkomnande af dess hushållning och näringsfliit; men då det af en obehagelig erfarenhet är allmänt bekant, att wår allmoge i en stor del af landet är mycket böjd för sysslolöshet och owärksamhet i sina företag, hvilket blefwit ifrån slägte till slägte liksom fortplantad på barn och efterkommande, så synes det redan wara hög tid att betänka huru de talrika uppwäxande folkskarorne med tidigt kunna uppfostras och handledas till en mer werksam arbetsdrift.

Således föreslås i detta afseende följande prisfråga:

Huru skall Finska böndern, särdeles i de öfre trakterne af landet, kunna med bästa framgång uppmuntras och handledas, att uppfostra sina barn af bägge könen till mer bäck idoghet och skicklighet i hushållsyrken, än som för det närwarande utmärker dem? och hwad biträde för detta ändamål kan af allmänna anstalter och författningar wara att förwänta?

Att wåra skogar än äro att räkna bland wårt lands yppersta rikedomar, medger man allmänt; men föga wanwördig dock någon af landets flere naturformåner på ett mer oförsyntligt fält. Jag fäster denna gång min uppmärksamhet endast wid de årligen

widt och bredt, och gemenligen utan sådeles hindr
af lämpliga flåkningsanstalter, härjande skogseldar
som ej sällan på hela milstrackor förstöra den uppv
skog, och tillika genom matmyllans afbränning, gö
de ödelaggde hedarne ofruktbara för hela tider.

Till förekommande, eller åtminstone till någon
minskning af dessa olyggeliga händelser, wille jag
derföre föreslå att genom förständigt och på erfaren
heten grundadt svar måtte utredas i anledning af
följande frågor:

Hwilka äro de egentliga och allmännaste or
sakerna till de i wårt land så ofta och wåldsam
härjande skogseldar? Genom hwilka medel och
författningar stå de säkraste att förekomma? Och
om de likwäl intträffa, hwilka anstalter äro då
de lämpeligaste och werksammaste till deras slä
kande?

Åbo d. 14 Apr. 1806.

J. Stengårdwin

Inkom d. 9 Maj 1810
318.

Keyserliga Finska Hushållnings Sällskapet benägna
åstundan enligt Åbo Tid: N:o 91 förledit år: Af svaret
på Dess utgifne Frågor: kandet så kallade Cirku-
lations sätet: med mera: Må lämnas till Sällskapets fria
bruk, bifalles så mycket hellre, som till större delen, det
endast var ett utkast, som flere orsaker hindrat widlöftig
gare utföra. Men blef dock insändt i den förnordan, att
det kunde gifwa några Landbrukare anledning till försök;
Och emedan de icke medföra befarliga förändringar, dem
utan hwekan widtagas, til en början på någon del af åkern:
Och utaf dessa enkla och otrungne Cirkulations försök, som
meråndels snarare leder til ändamålet, än många utfra
kade reglor, ofta wilande på skiksamma grunder, snart
inhämta den säkra erfarenhet, allt derigenom erhålles så
wäl af åkern, som Ladugården större afkastning: och en
seg och hård lerjord, blifwer efter några omlopp, mera
lättbrukad och bördigare.

Wid alt skiftningsbruk är flera mer än 1:ne om ständig
heter att iagktaga. 1:mo Utgräfwa ogräset, som säkrast sker

därigenom, att en tredje del eller ¼ af Åkern fås med foderväxter.
2do. Att dessa foderväxter i tid blifva afbärgade och bortförde, att ingen frösättning kan skie. 3tio. att med 2 à 3 plöj- och harfningar, förstöra ogräs och råheten i jorden, innan höstsädet utsås, efter de afslagne foderväxterne. Skulle ogen wädertek eller andra hinder inträffa, att höstsädet icke kunde sås innom Augusti månads slut, borde vara bäst, – vänta därmed tilsonkring medjo Octob., at endast det röda plantbladet tunt långt synes öfver jorden, innan de starkare winter-frosterne infalla. Detta råd grundar sig på en omständighet, som emedan jag icke vet om den är känd af alla Åkerbrukare, jag derföre här vill anföra. Om man nermyllar Rågen 1, 2 à 3 tum djupt (djupare kommer den icke altid up.) så utslår vid ena ändan af kornet som uplöser sig til en mjölk, fina rötter, – och af rågkornet uppstiger från samma ända ett plantblad, som fäster i jordytan en knöl, varifrån sedan utlöpa hufvudrötterne: Då sedermera på tidig sådd dessa rötter vunnit stadga, förtsinar de nedersta rötterne jämte den delen af Plantbladet under jorden, som sammanbinder dessa, och de sedermera utslagne hufvud-rötter. Utaf denna sädens egenskap i sin första växt, synes, att antingen bör sås så tidigt, att dessa sist tilkomne rötter winner tilräckelig stadga emot vintern, eller ock så sent, att hufvudrötterne först utlöpa med vårvärmen: Då kan man i begge dessa fall, göra sig säker, att – bädden står emot vintern. Likväl bör iakttagas, att sen sådd skjer mycket tätare, ty deraf är icke att – vänta mera än ett ax af roten, men vilka vanligen äro längre med större korn och kortare halm. Däremot ju tidigare rågen sås, desto glesare bör det skje; ty annars drifver den stora roten, som icke kan dela sin kraft til befordran af nya sidoutskott eller och årslingar, i en för tät sådd åker, satterna til första utskatten enfant, varigenom de förmycket fortskyndas, och ofta gå i balja om hösten.

Jag vet icke eller, om det är så allmänt bekant, at rågen under den skrynkliga hinnan som betäcker kornen, har antingen gråa, gröna, blåa eller gula Gusfärgade skal: Denna

sårg förorsakas icke af jordmån, väderlek, eller andra fy-
sisk hälsa, utan är en särskilt variation, såsom hos hva-
arter med flere frön, varom försök lätteligen kan öfver-
Äfwensom, at det gula slaget har större korn, gifver den
dast och vigtigaste säden, samt vitaste brödet. Det är så
angelägit vid ett skiftningsbruk, att skaffa sig detta slag
som har så många utmärkta förmåner för de andra
slagen.

Så det utaf fröet, må kunna göras så mycket som
bruk, anhålles at samen sädeln må förblifva obruden.